

Barbara Guziuk-Świca, Grażyna Przechodzka,
Agnieszka Roczniak, Maria Zielińska

Барбара Гузюк-Свіца, Гражина Пшеходзка,
Агнешка Рочняк, Марія Зелінська

JĘZYK POLSKI 11 klasa

Польська мова

Барбара Гузюк-Свіца, Гражина Пшеходзка,
Агнешка Рочняк, Марія Зелінська

ПОЛЬСЬКА МОВА

(7-й рік навчання, рівень стандарту)

Підручник для 11 класу спеціалізованих шкіл
із поглибленим вивченням іноземних мов
та закладів загальної середньої освіти

*Рекомендовано
Міністерством освіти і науки України*

Barbara Guziuk-Świca, Grażyna Przechodzka,
Agnieszka Roczniak, Maria Zielińska

JĘZYK POLSKI

(7. rok nauczania, poziom standardu)

Podręcznik dla 11 klasy dla szkół specjalistycznych z rozszerzoną
nauką języków obcych i ogólnokształcących placówek oświatowych

Чернівці
«Букрек»
2019

УДК 811.162.1(075.3)
Г93

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
(наказ Міністерства освіти і науки України від 12.04.2019 № 472)

Видано за державні кошти. Продаж заборонено

У підручнику використано матеріали видання
“Польська мова без кордонів“, створеного
Товариством “Спільнота польська“ за підтримки Сенату РП

Гузюк-Свіца Б., Пшеходзка Г., Рочняк А., Зелінська М.
Г93 Польська мова (7-й рік навчання, рівень стандарту) : підручник для
11 класу спеціалізованих шкіл із поглибленим вивченням іноземних мов та
закладів загальної середньої освіти. – Чернівці : Букрек, 2019. – 176 с. : іл.
ISBN 978-617-7663-82-8

УДК 811.162.1(075.3)

Guziuk-Świca B., Przechodzka G., Roczniak A., Zielińska M.
G93 Język polski (7. rok nauczania, poziom standardu) : podręcznik dla 11 klasy
dla szkół specjalistycznych z rozszerzoną nauką języków obcych i ogólnoksz-
tałcących placówek oświatowych. – Czerniowce : Bukrek, 2019. – 176 s. : il.
ISBN 978-617-7663-82-8

УДК 811.162.1(075.3)

Навчальне видання

**ГУЗЮК-СВИЦА Барбара, ПШЕХОДЗКА Гражина,
РОЧНЯК Аґнешка, ЗЕЛІНСЬКА Марія**

ПОЛЬСЬКА МОВА (7-Й РІК НАВЧАННЯ, РІВЕНЬ СТАНДАРТУ)

Підручник для спеціалізованих шкіл із поглибленим вивченням іноземних мов
та закладів загальної середньої освіти

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
Видано за державні кошти. Продаж заборонено

У підручнику використано матеріали з вільних інтернет-джерел

Редактор *Марія Зелінська*
Коректор *Марія Мацькович*
Дизайн та верстка *Катажини Ціхош*
Звуковий супровід *Аніти Годлевської*

Формат 84x108/16.
Ум. друк. арк. 18,48. Обл.-вид. арк. 13,0.
Наклад 4529 прим. Зам. № 1412.

Видавець і виготовлювач видавничий дім «Букрек»
вул. Радищева, 10, м. Чернівці. 58000

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб'єкта видавничої справи ЧЦ № 1 від 10.07.2000 р.

© STOWARZYSZENIE
„WSPÓLNOTA POLSKA”, 2019

© Гузюк-Свіца Б., Пшеходзка Г., Рочняк А.,
Зелінська М., 2019

© Видавничий дім «Букрек», 2019

ISBN 978-617-7663-82-8

Spis treści

7 Wstęp

Lekcja 1. Matura i co dalej?

- 8 **Blog**
- 9 *Piosenka Już za rok matura* (słuchanie)
- 9 *Matura: Co musisz wiedzieć przed maturą; Jak uczyć się efektywnie; Zwyczaje i przesady maturalne* (czytanie)
- 12 *Kącik literacki: Adam Mickiewicz Pan Tadeusz – opis poloneza z XII księgi* (słuchanie)
- 14 *Studia: słownictwo związane z tematem (ćwiczenia leksykalne); Patrz i mów – czy warto studiować; Jakie studia wybrać* (czytanie i słuchanie)
- 17 *Gramatyka: imiesłowy przymiotnikowe czynne i bierno*
- 21 *Akademia Krakowska* (czytanie)
- 23 *Podanie* (pisanie)
- 25 *Projekt*

Lekcja 2. Wynalazki i odkrycia

- 26 **Blog**
- 27 *Wynalazki: Wynalazki, które zmieniły bieg historii* (czytanie i słuchanie); krzyżówka
- 32 *Polskie wynalazki* (czytanie)
- 34 *Odkrycia: polscy odkrywcy* (czytanie)
- 35 *Kącik literacki: wiersz Wisławy Szymborskiej Odkrycie* (czytanie i mówienie)
- 36 *Gramatyka: strona bierna*
- 39 *Opis przedmiotu: słownictwo związane z tematem (ćwiczenia leksykalne); forma ustna i pisemna opisu*
- 45 *Rzeczy w życiu człowieka: Patrz i mów – funkcje rzeczy; piosenka zespołu Zakopower Boso* (słuchanie)
- 46 *Projekt*

Lekcja 3. Pod wielkim dachem nieba

- 47 **Blog**
- 48 *Dzień Ziemi: zagrożenia dla planety* (czytanie); *Patrz i mów – zanieczyszczenie środowiska; Dzień Ziemi na co dzień* (słuchanie); *Patrz i mów – dług ekologiczny*
- 52 *Ochrona środowiska: zwierzęta chronione* (czytanie); *Zbigniew Herbert Niedźwiedzie* (słuchanie); *geoinżynieria* (słuchanie)
- 56 *Gramatyka: imiesłowy przysłówkowe współczesne i uprzednie*
- 58 *Jaki będzie nasz świat: piosenka Nadzy na mróz* (słuchanie)
- 58 *Tekst argumentacyjny (rozprawka): przygotowanie do pisania rozprawki (ćwiczenia w pisaniu)*
- 61 *Projekt*

Lekcja 4. Szerokiej drogi!

- 62 **Blog**
- 63 **Środki transportu:** słownictwo związane z tematem (ćwiczenia leksykalne); *Transport w przyszłości* (czytanie)
- 66 **Podróżowanie:** podróże Polaków (mówienie); *Tanie podróżowanie* (czytanie); piosenka *Autostop* (słuchanie)
- 70 **Wakacyjne podróże:** *Patrz i mów – Polacy na wakacjach*; *10 miejsc w Polsce, które warto odwiedzić* (słuchanie)
- 72 **Leonid Teliga – pierwszy polski żeglarz samotnik** (czytanie)
- 75 **Gramatyka:** czasowniki ruchu
- 77 **Kącik literacki:** Konstanty Ildefons Gałczyński *Prośba o wyspy szczęśliwe* (słuchanie)
- 77 **Relacja z podróży** (pisanie)
- 79 **Krzyżówka**
- 79 **Projekt**

Lekcja 5. Problemy współczesnej młodzieży

- 80 **Blog**
- 81 **Konflikty pokoleniowe:** *Kto to mówi?* (ćwiczenie komunikacyjne); piosenka *Vademecum skauta* (słuchanie)
- 82 **Młodzież i media cyfrowe:** wywiad z socjologiem młodzieży (czytanie)
- 84 **Uzależnienia:** *Patrz i mów – problemy współczesnej młodzieży*; *Nierozłączni, czyli smartfon i jego nastolatek* (czytanie); psychotest: *Czy jestem uzależniony od telefonu komórkowego?*
- 88 **Depresja:** *Depresja wśród nastolatków* (słuchanie)
- 89 **Gramatyka:** liczebniki główne; użycie rzeczownika z liczebnikiem w M. Im. w rodzaju męskoosobowym i niemęskoosobowym (funkcja podmiotu), wyrazy określające ilość
- 93 **Hikikomori – japoński wirus samotności i wyobcowania** (czytanie)
- 94 **Charakterystyka porównawcza** (pisanie)
- 96 **Projekt**

Lekcja 6. Zdrowy styl życia

- 97 **Blog**
- 98 **Zasady zdrowego stylu życia:** *10 zasad* (czytanie); *Sześciu najlepszych lekarzy na świecie* (pisanie – notatka)
- 100 **Zdrowe odżywianie:** *11 niezdrowych produktów* (czytanie); *Nasze otyłe dzieci* (mówienie); *Dlaczego Polacy próbują zmienić styl życia?* (słuchanie)
- 103 **Cienie mody na bycie fit:** *Bycie fit* (czytanie); *Patrz i mów – kult ciała*
- 106 **Gramatyka:** odmiana liczebników głównych
- 109 **Odpoczynek czynny i bierny** (mówienie, ćwiczenia komunikacyjne)
- 110 **Instagramowa rzeczywistość** (czytanie)
- 111 **Kącik literacki:** Julian Tuwim *Życie* (czytanie)
- 111 **Reklama zdrowego stylu życia** (ćwiczenia leksykalno-stylistyczne)
- 113 **Projekt**

Lekcja 7. Mieć czy być?

- 114 **Blog**
- 115 **Społeczeństwo konsumpcyjne:** Konsumpcjonizm Polaków (czytanie); Na czym polega minimalistyczny styl życia (czytanie); *Patrz i mów* – konsumpcyjny styl życia
- 118 **Nastolatki i zakupy:** zakupy nastolatk (słuchanie i mówienie)
- 118 **Dlaczego warto pomagać:** wolontariat (czytanie); *Patrz i mów* – pomaganie ludziom i zwierzętom; *Komu zaufali Polacy?* (czytanie); *Akcje charytatywne* (słuchanie)
- 124 **Gramatyka:** liczebniki zbiorowe
- 126 **Kącik literacki:** Stefan Żeromski *Ludzie bezdomni* (fragment) (czytanie i mówienie)
- 128 **Piosenka Komu bije dzwon** (słuchanie)
- 128 **Wypracowanie (esej szkolny)** (pisanie)
- 129 **Projekt**

Lekcja 8. Nie samym chlebem człowiek żyje

- 130 **Blog**
- 131 **Kultura wysoka a kultura masowa:** charakterystyka rodzajów kultury (czytanie); *Symbole popkultury* (quiz)
- 133 **Życie kulturalne:** placówki kulturalne – rodzaje (słownictwo); *Jak wygląda życie kulturalne i czas wolny Polaków?* (słuchanie); *Czy kultura musi być droga?* (czytanie); *Patrz i mów* – rodzaje imprez kulturalnych
- 137 **Sztuki plastyczne:** słownictwo związane z tematem (ćwiczenia leksykalne); *Malarstwo polskie* (słuchanie)
- 139 **Kącik literacki:** Sławomir Mrożek *Cierpienia młodego Werthera* (czytanie)
- 141 **Gramatyka:** odmiana imion i nazwisk
- 144 **Film:** *Krzyżówka*; *Polscy laureaci Oscarów* (słuchanie)
- 145 **Recenzja:** recenzja filmu *Sala samobójców* (czytanie i pisanie)
- 146 **Projekt**

Lekcja 9. Nic o nas bez nas

- 147 **Blog**
- 148 **Demokracja:** słownictwo związane z tematem (ćwiczenia leksykalne); *Patrz i mów* – system demokratyczny; *Zalety i wady demokracji* (słuchanie)
- 150 **Społeczeństwo obywatelskie** (czytanie)
- 151 **Okrągły stół:** informacja o zmianie ustroju w Polsce w 1989 roku; piosenka *Jeszcze będzie przepięknie* (słuchanie)
- 152 **Organizacje pozarządowe:** słownictwo związane z tematem (ćwiczenia leksykalne); przegląd organizacji pozarządowych (czytanie); *Wścibskie psy* (czytanie)
- 156 **Gramatyka:** formy bezosobowe
- 159 **Unia Europejska:** *Patrz i mów* – struktura i cele UE
- 160 **Krzyżówka**
- 160 **Kącik literacki:** *Nowy podział świata* – fragment wywiadu z Ryszardem Kapuścińskim (czytanie)
- 161 **Streszczenie** (ćwiczenia w pisaniu)
- 162 **Projekt**

Lekcja 10. Zgodnie z prawem

- 163 **Blog**
- 164 **Przestępczość:** słownictwo związane z tematem (ćwiczenia leksykalne); opisy przestępstw z kronik policyjnych (czytanie); *Oszustwo na wnuczka* (czytanie); *Cyberprzestępczość* (słuchanie)
- 167 **Zagadka kryminalna** (czytanie)
- 168 **Gramatyka:** odmiana wybranych rzeczowników nieregularnych
- 170 **Przed sądem:** słownictwo związane z tematem (ćwiczenia leksykalne); *Patrz i mów* – ściganie i karanie przestępców
- 172 **Mobbing w szkole:** *Co to jest mobbing?* (czytanie); piosenka *Kiedy już będę dobrym człowiekiem* (słuchanie)
- 174 **Opis sytuacji** (ćwiczenia w pisaniu)
- 176 **Kącik literacki:** Grzegorz Kasdepke *Detektyw Pozytywka: Zagadka trzynasta, czyli kto popsuł latawiec?!* (słuchanie)
- 176 **Projekt**

Зверніть увагу!

Завдання, що передбачають письмову роботу, виконуйте в зошиті.

Аудіозаписи до підручника:

http://wspolnotapolska.org.pl/bezgranic/klasa_11/klasa_11_nagrania.rar

Wstęp

Podręcznik do nauki języka polskiego jako obcego przeznaczony dla XI klasy w szkołach ukraińskich jest ostatnią pozycją z planowanej serii pomocy dydaktycznych pod wspólnym tytułem *Język polski bez granic*. Zgodnie z rozkładem materiału, począwszy od klasy V, podręcznik do klasy XI zawiera treści programowe na poziomie nauczania B2. Adresowany jest więc do osób posiadających podstawowy poziom kompetencji językowej (B1).

Podręcznik składa się z 10 rozbudowanych jednostek, z których każda jest przewidziana na 5-6 godzin lekcyjnych. Lekcje posiadają zróżnicowaną strukturę, jednak celem każdej jest rozwijanie sprawności receptywnych (czytania i słuchania) oraz produktywnych (mówienia i pisanie), poszerzanie zasobu leksykalnego, utrwalanie i rozwijanie poprawności gramatycznej, a także wzbogacanie kompetencji socjokulturowej. Problematyka lekcji dostosowana jest do zainteresowań i potrzeb młodego odbiorcy, a ściślej – ucznia kończącego szkołę średnią i planującego podjęcie studiów lub pracy.

Podręcznik zawiera szeroki wybór tekstów publicystycznych na aktualne tematy, opracowanych w formie ćwiczeń na rozumienie tekstu pisanego i słuchanego. Stwarza także okazje do wypowiedzi ustnych i pisemnych w zakresie omawianej problematyki – służy temu na przykład tzw. materiał stymulujący, czyli ćwiczenia w tworzeniu dłuższych wypowiedzi zawierających elementy opinii i komentarza (w podręczniku występują pod tytułem *Patrz i mów*). W każdej jednostce lekcyjnej pojawiają się także treści kulturowe, takie jak *Kącik literacki*, zawierający krótką prezentację utworu polskiego twórcy oraz piosenka – zwykle w formie ćwiczenia do słuchania. Zwieńczeniem lekcji jest *Projekt*, czyli propozycja twórczego wykorzystania wprowadzonych w jednostce treści i umiejętności językowych. Atrakcyjność materiału edukacyjnego podkreśla i uzupełnia bogata szata graficzna.

Mamy nadzieję, że przygotowany przez nas podręcznik okaże się przydatną pomocą w nauczaniu języka polskiego jako obcego w szkołach ukraińskich.

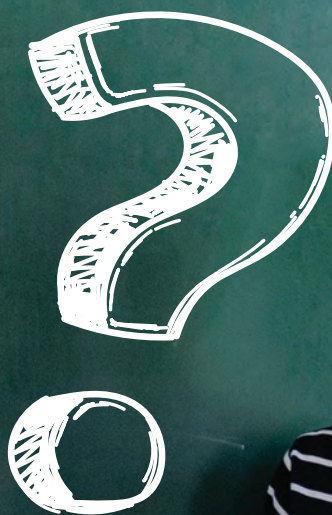
Autorki

Podręcznik został opracowany i przygotowany przez Stowarzyszenie „Wspólnota Polska” przy wsparciu Senatu RP w ramach realizacji zadania „Opieka nad Polonią i Polakami za granicą”.

Lekcja 1.

Matura i co dalej

www.coslychac.pl

W szkole oczywiście od samego początku straszą nas maturą. Ledwie zaczął się rok szkolny, a tu już każdy nauczyciel mówi o egzaminach. I w kółko tylko: „Bo na maturze...” albo „Potem na studiach...” A ja jeszcze nie mam pojęcia, na jakie studia się wybrać. Właściwie w wakacje myślałem o tym, żeby w ogóle nie studiować, ale rodzice urządzili mi taką awanturę, że dla świętego spokoju powiedziałem im, że pójdę. Chociaż, jak myślę o kolejnych latach siedzenia w książkach... Z drugiej strony taka automatyka i robotyka brzmi ciekawie. Albo bioinżynieria. W każdym razie nie wiem, czym ci dorośli się tak przejmują. Przecież dopiero wrzesień. Do maja jest jeszcze mnóstwo czasu! Zdążę się i nauczyć, i wybrać kierunek studiów, zwłaszcza że z polskim i matką nie mam problemów. Co prawda muszę jeszcze wybrać dodatkowe przedmioty, ale mam czas do końca września. Coś się wymyśli.

Skomentuj

@follow

Udostępnij

 Już za rok matura

Tekst: Jerzy Kossela
Muzyka: Krzysztof Klenczon
Wykonanie: Czerwone Gitary

Hej, za rok matura,
Za pół roku,
Już niedługo, coraz bliżej,
Za pół roku.

Minęła studniówka
Z wielkim hukiem.
Czas ucieka i matura
Coraz bliżej.

Za miesiąc matura,
Dwa tygodnie,
Już niedługo, coraz bliżej,
Dwa tygodnie.

Oj, za dzień matura (Ojejku, co to będzie!),
Za godzinę,
Już niedługo, coraz bliżej,
Już za chwilę.

I co dalej?

Znów za rok matura,
Za rok cały,
Już niedługo, coraz bliżej,
Za rok cały...
Już niedługo, coraz bliżej,
(lecz)
Za rok cały!

 Porozmawiajmy

1. Co czujesz w związku ze zbliżającą się maturą?
2. Dlaczego zdanie matury jest tak ważne?
3. Jaki jest twój sposób na osiągnięcie dobrych wyników na egzaminach maturalnych?

Matura

 Sprawdź, czy rozumiesz

matura / egzamin maturalny / egzamin dojrzałości / zdać maturę / nie zdać matury (pot. oblać maturę)
szkoła podstawowa / szkoła średnia / liceum / technikum / wykształcenie podstawowe, średnie, wyższe
lekcja / klasówka / kartkówka / sprawdzian

I. Proszę przeczytać tekst i znaleźć w nim jedenastcie niepotrzebnych wyrazów.

Matura to koniec świata – powie **duża**^o większość zdających w danym roku. I jest w tym sporo prawdy, ponieważ studencki egzamin maturalny wyznacza ważną, graniczną datę w edukacji, zamykając długi ciąg lekcji od ósmej do szesnastej czy pisanie ustnych kartkówek, klasówek oraz wypracowań, tak dobrze znanych z przedszkola, szkoły podstawowej i średniej. Matura to też zupełnie inna bajka niż wcześniejsze egzaminy – jest większa, dłuższa i trudniejsza. To koniec świata wam znanego, który nieprzerwanie trwa zwykle od 4 do 24 maja z przerwami.

Jednak, jeśli spojrzysz się na to z dystansu, matura to tylko bardzo duża klasówka, na którą wybierają się wszyscy twoi młodszy rówieśnicy. Kilka dni wysiłku umysłowego i czekają cię najdłuższe wakacje w życiu, trwające aż do końca października, a potem zupełnie nowa, ciekawsza przyszłość – studia z zajęciami, które czasami zaczynają się dopiero po południu,

intrygujące znajomości, nowe pasje. Koniec świata, jakim jest matura, gdy tak naprawdę jest początkiem czegoś lepszego. Wystarczy tylko przeżyć do końca maja i zdać wszystkie egzaminy. Szansa na to, że coś pójdzie nie tak, jest naprawdę minimalnie znikoma. Oblanie matury zdarza się nadzwyczaj rzadko. Zresztą, dlaczego miałbyś nie zdać? Naprawdę tak niskie masz chyba o sobie mniemanie? Poza tym, matura to tylko duża klasówka, a to oznacza, że zawsze można ją lepiej poprawić. Nie jesteś jedyny, nie jesteś jedyna – powtarzają i mają rację. Każdy, kto był w liceum musiał przejść przez maturę. Robiły to poprzednie roczniki i będą robiły następne lata. Życie toczy się dalej, a ty za rok będziesz machać ręką i mówić: Eeee tam, matura. Łatwizna. Teraz studiuję i maturę mam co pół roku! To się nazywa sesja...

<http://www.otouczelnie.pl>

II. Proszę ustawić we właściwej kolejności etapy w procesie efektywnego uczenia się.

Jak uczyć się efektywnie?

1

Określ jasno cele, czyli to, czego masz się nauczyć. Pamiętaj zawsze, by upewnić się, że jest to osiągalne w czasie, którym dysponujesz. Zachowaj w tym względzie rozsądek.

....

Najpierw przystąp do opanowania pierwszego zagadnienia na twojej liście. Upewnij się, że podczas nauki nie myślisz o niczym innym. Nie koncentruj się na tym, co przed tobą, nie myśl o innych tematach i egzaminach. Skup się wyłącznie na tym, co masz przed sobą.

....

Wróć do punktu piątego i powtarzaj następne czynności, aż do momentu, gdy wykonasz wszystkie wyznaczone sobie zadania. Kilkakrotnie wypróbuj tę technikę, a z pewnością wyrobisz w sobie zdolność efektywnego uczenia się.

....

Znajdź miejsce, w którym nic nie będzie cię rozpraszać. Odpowiednie miejsce do nauki zależy od indywidualnych potrzeb każdego człowieka. Część ludzi preferuje ciche miejsce, gdzie nie ma zbyt dużego tłoku (np. czytelnia), inni zaś lepiej uczą się w pokoju pełnym ludzi, ze słuchawkami na uszach. Najważniejsze, byś ty znalazł takie otoczenie, jakie będzie najlepsze właśnie dla ciebie.

....

Gdy opanujesz pierwsze zagadnienie, zrób sobie krótką przerwę. Zrób coś, co odwróci twoją uwagę od nauki. Możesz pogadać z przyjacielem, posiedzieć chwilę w Internecie lub przygotować sobie przekąskę. Cel to odprężenie umysłu, zanim przejdziesz do następnego zadania. Zawsze jednak ustal z góry, ile trwa przerwa. Jeżeli tego nie zrobisz, może się ona przedłużyć na cały dzień.

....

Zanim zaczniesz, upewnij się, że masz wszystkie potrzebne materiały. Nic nie wpłynie równie niekorzystnie na twoją naukę, jak brak materiałów i konieczność przetrząsania całego domu w ich poszukiwaniu.

....

Odpowiednio podziel naukę, by mieć wystarczająco dużo czasu na wszystkie zadania. Przykładowo – zaplanuj czytanie notatek tak, by mieć czas na ponowne ich przejście przed egzaminem.

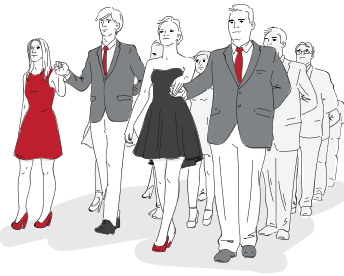
<http://www.tipy.interia.pl/>

III. Proszę dopasować rysunki oznaczone cyframi do odpowiednich tekstów oznaczonych kolejnymi literami alfabetu zgodnie z podanym przykładem.

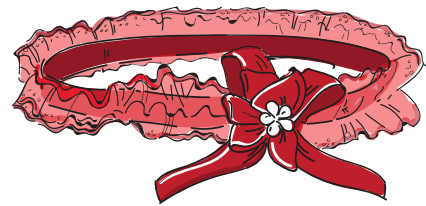
Zwyczaje i przesady maturalne

0

1

2

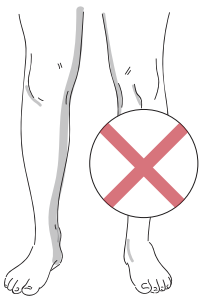
3

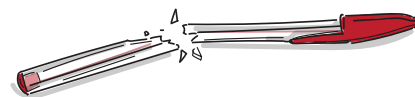
4

5

6

7

A Czerwone podwiązki

Dziewczęta zakładają je na studniówkę, a potem na maturę. Dlaczego akurat kolor czerwony? Według symboliki barw czerwień oznacza silną osobowość i pewność siebie, a to na pewno przydaje się na maturze.

B Wiedza pod poduszką

Napływ wiedzy do głowy może zapewnić włożenie pod poduszkę podręczników i notatek na noc przed egzaminem, a ich zawartość przeniknie do mózgu.

C Fryzura i zarost

Biblijny Samson był bardzo silnym mężczyzną, jednak tylko wtedy, gdy posiadał długie włosy. To one były symbolem mądrości. Dlatego według jednego z przesądów, ścinanie włosów przed egzaminem maturalnym może narazić nas na dużego pecha. Panowie zaś powinni pamiętać, by nie golić się w dniu swego egzaminu.

D Bez życzeń i dziękowania

Jeżeli ktoś maturzyście chce życzyć szczęścia, powinien przekazać to w sposób przewrotny, a więc niedopuszczalne są życzenia powodzenia, szczęścia i sukcesu. Maturzyście należy życzyć skręcenia karku, połamania rąk i nóg, ewentualnie – złamania długopisu. I uwaga – za takie życzenia nie wolno dziękować.

F Lewa ręka, prawa noga

Przed maturą należy wstać prawą nogą. Tą samą należy wejść na egzamin. Pytania jednak należy losować lewą ręką, a jeśli upadną - koniecznie przydeptać prawą nogą.

E Polonez

Taniec ten otwiera każdą studniówkę. Tańczą go maturzyści z zaproszonymi osobami towarzyszącymi oraz nauczycielami. Według studniówkowego przesądu, warto choć raz, tańcząc go, pomylić krok. Dzięki temu możemy zapewnić sobie łut szczęścia podczas matury.

H Garnitur

Powinien być ten sam, w którym było się na własnej studniówce i w którym skumulowała się pozytywna energia. Dawniej uważano, że szczęście na maturze przyniesie pożyczona część garderoby, np. krawat.

G Studniówka

Jest to bal przedmaturalny, który odbywa się w przybliżeniu sto dni przed maturą, zwykle w styczniu lub w lutym. W balu udział biorą uczniowie klas maturalnych z osobami towarzyszącymi oraz z zaproszonymi przez nich nauczycielami. Obowiązują stroje wieczorowe, a zabawa trwa całą noc.

Na podstawie: <https://www.studia.net/>

0	1	2	3	4	5	6	7
G							

Kącik literacki

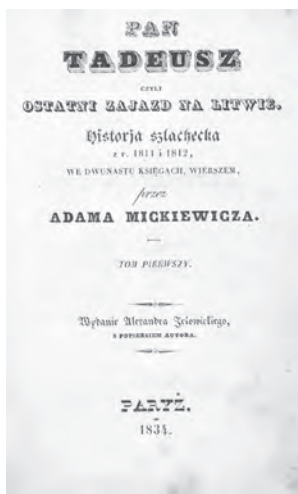
I. Spośród trzech wyrazów podanych w nawiasie proszę wybrać ten, który zgadza się z kontekstem.

Polonez zwany też tańcem polskim (traktowany, uznawany, wyznaczany)⁰ jest powszechnie za najstarszy polski taniec narodowy. Pierwsze wzmianki o tańcu w (rodzaju, kształcie, wyglądzie)¹ poloneza pochodzą z drugiej połowy XVI i początku XVII wieku. Jego pierwowzorem był taniec pochodzenia ludowego, który z (tempem, duchem, biegiem)² czasu stał się znany wśród wszystkich warstw społecznych naszego kraju. W zależności od regionu, w którym był tańczony, (wybierał, przyjmował, nosił)³ różne nazwy: taniec polski, chodzony, pieszy, łażony, wolny, okrągły, starodawny, chmielowy, gęsi, wielki. Znana do dziś forma poloneza pochodzi z początku XVIII wieku, wtedy (też, już, więc)⁴ pojawiła się jego nazwa zapożyczona z języka francuskiego. Aż do pierwszej wojny światowej, a także przez cały (zakres, ciąg, okres)⁵ międzywojenny polonez otwierał, a czasami także zamykał wszelkiego rodzaju uroczyste bale. Tradycja ta, z różnym natężeniem w (szczególnych, szczegółowych, poszczególnych)⁶ okresach historycznych, trwa do dziś i polonez także współcześnie towarzyszy (poważnym, ważnym, wrażliwym)⁷ uroczystościom. Szczególnie obyczaj ten kultywowany jest podczas balów studniówkowych, które zwyczajowo inauguruje uroczyste (potańczenie, odtańczenie, przetańczenie)⁸ poloneza.

Pierwszym znanym kompozytorem tego (gatunku, typu, rodzaju)⁹ był Michał Kleofas Ogiński, którego polonez pod tytułem „Pożegnanie ojczyzny” od XIX wieku rozbrzmiewał na balach. Dziś jego miejsce zajął polonez Wojciecha Kilara napisany (wyjątkowo, specjalnie, celowo)¹⁰ do filmu Andrzeja Wajdy „Pan Tadeusz”. To właśnie opisem poloneza, symbolizującego zapanowanie ładu i zgody w Soplicowie, kończy się ostatnia księga polskiej epepeji narodowej Adama Mickiewicza.

Na podstawie: <https://prawy.pl/>

Pan Tadeusz, czyli Ostatni zajazd na Litwie – poemat epicki Adama Mickiewicza wydany w dwóch tomach w 1834 w Paryżu.

Epopeja narodowa z elementami gawędy szlacheckiej powstała w latach 1832–1834 w Paryżu. Składa się z dwunastu ksiąg pisanych wierszem. Czas akcji: pięć dni z roku 1811 i dwa dni z roku 1812.

Epopeja jest stałą pozycją na polskiej liście lektur szkolnych. W 2012 była publicznie odczytywana w akcji społecznej Narodowe Czytanie propagującej znajomość literatury polskiej.

II. Proszę wysłuchać opisu poloneza z *Pana Tadeusza* Adama Mickiewicza i uzupełnić brakujące wyrazy w tekście.

Poloneza czas zacząć⁰. – Podkomorzy rusza
I z lekka zarzuciwszy wyloty kontusza,
I węża ...¹, podał rękę Zosi,
I skłoniwszy się grzecznie, w ...² parę prosi.
Za Podkomorzym szereg w pary się gromadzi;
Dano ...³, zaczęto taniec - on prowadzi.

Nad murawą czerwone połyskają buty,
Bije ...⁴ z karabeli, świeci się pas suty,
A on stąpa powoli, niby od niechcenia;
Ale z każdego ...⁵, z każdego ruszenia
Można tancerza czucia i myśli wyczytać:
Oto stanął, jak gdyby chciał swą damę pytać,
...⁶ ku niej głowę, chce szepnąć do ucha;
Dama głowę odwraca, wstydzi się, nie słucha,
On zdjął konfederatkę, ...⁷ pokornie,
Dama raczyła spojrzeć, lecz milczy upornie;
On krok zwalnia, ...⁸ jej spojrzenie śledzi
I zaśmiał się na koniec - rad z jej odpowiedzi,
Stąpa ...⁹, pogląda na rywalów z góry
I swą konfederatkę z czaplinymi pióry
To ...¹⁰ zawiesza, to nad czołem wstrząsa,
Aż włożył ją na bakier i podkreślił węża.
Brzmią zewsząd ...¹¹:
"Ach, to może ostatni! patrzcie, patrzcie, młodzi,
Może ostatni, co tak poloneza wodzi!" (...)

I szły pary po parach ...¹² i wesoło,
Rozkręcało się, znowu skręcało się koło,
Jak ...¹³ olbrzymi, w tysiąc łamiący się zwojów;
Mieni się cętkowata, różna barwa strojów
Damskich, pańskich, ...¹⁴, jak łuska błyszcząca,
Wyzłocona promieńmi zachodniego słońca
I odbita o ciemne murawy wezgłowia.
Wre taniec, ...¹⁵ muzyka, oklaski i zdrowia!

III. Na podstawie poniższej ilustracji oraz fragmentu filmu Andrzeja Wajdy *Pan Tadeusz* proszę opisać tradycyjny strój szlachecki.

Proszę sprawdzić w słowniku języka polskiego znaczenie słów: *kontusz*, *konfederatka*, *karabela*.

źródło: wikipedia

Studia

I. Proszę dopasować dyscypliny naukowe z ramki do dziedzin nauki podanych w tabeli.

historia / pielęgniarstwo / ekonomia / astronomia / psychologia / geografia / biotechnologia
dyrygentura / filologia angielska / informatyka / nauki polityczne / rzeźba / farmacja / dziennikarstwo
fizjoterapia / reżyseria teatralna / filozofia

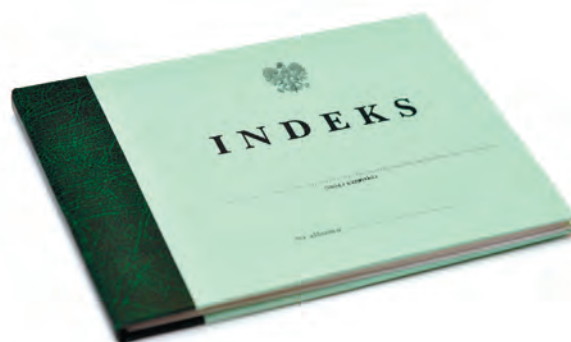
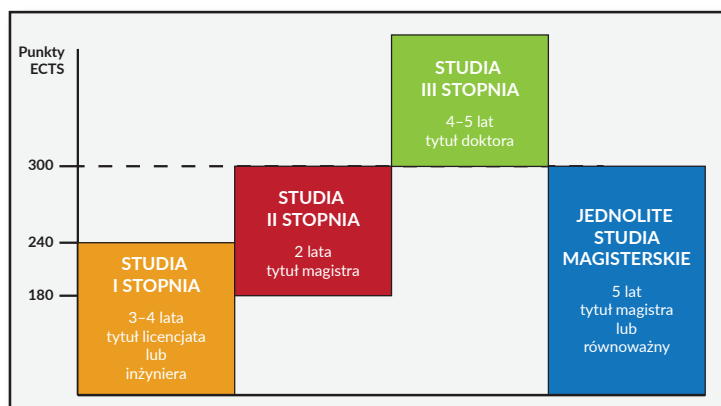
Dziedzina nauki	Kierunki studiów
Nauki humanistyczne	historia,
Nauki społeczne	
Nauki przyrodnicze	
Nauki ścisłe	
Nauki medyczne i nauki o zdrowiu	
Dziedzina sztuki	

💡 Sprawdź, czy rozumiesz

dostać się na studia, zdać egzamin wstępny na studia / studia stacjonarne (dienne), zaoczne
 studia pierwszego stopnia – licencjackie / tytuł licencjata, zrobić licencjat
 studia drugiego stopnia – magisterskie, tytuł magistra, magisterium
 studia doktoranckie / doktorat / doktorant, -ka
 studia podyplomowe / wydział, fakultet, kierunek studiów / zajęcia na studiach (ćwiczenia, wykłady)
 sprawdzian, kolokwium / sesja egzaminacyjna, poprawkowa

Patrz i mów

🗣️ II. Na podstawie zdjęć i informacji zamieszczonych poniżej proszę wypowiedzieć się na temat studiowania.

NAJPOPULARNIEJSZE KIERUNKI STUDIÓW

	REKRUTACJA 2014/2015	REKRUTACJA 2017/2018
1	Informatyka	Informatyka
2	Prawo	Zarządzanie
3	Zarządzanie	Psychologia
4	Ekonomia	Ekonomia
5	Budownictwo	Prawo
6	Mechanika i budowa maszyn	Automatyka i robotyka
7	Finanse i Rachunkowość	Finanse i Rachunkowość
8	Automatyka i robotyka	Filologia angielska
9	Psychologia	Budownictwo
10	Pedagogika	Pedagogika

stypendia
 pomostowe

Czy warto iść na studia?

III. Proszę wstawić do tekstu usunięte fragmenty zgodnie z podanym przykładem.

Jakie studia wybrać?

Studia to kwalifikacje dające możliwość znalezienia pracy w konkretnej branży. Dlatego warto uważnie wybierać nie tylko uczelnie, ale też określone typy studiów.

[0 - A] Czasami jednak trudno przyporządkować kierunek pod jedną z tych dwóch kategorii, ponieważ wiele wykładanych na uczelniach przedmiotów łączy w sobie cechy obu tych działów. Przykłady? [1 - ...] Architekci łączą technikę budowlaną z wyobraźnią i kreatywnością, a studia morskie mogą równie dobrze oznaczać ratowanie zagrożonych gatunków, jak budowę statków. Jak więc wybrać studia, które przyniosą nam i satysfakcję i pracę?

Ważne jest, by zachować równowagę między tym, co podpowiada nam serce, a tym, jakie są wymagania i oczekiwania rynku. [2 - ...] To może być na przykład informatyka, logistyka albo finanse. Ta droga sprawdza się dla niektórych, ale dla innych kończy się zmianą kierunku w trakcie nauki – należy pamiętać, że jest to pięć lat czasami bardzo intensywnego i czasochłonnego studiowania. [3 - ...]

Czy należy więc kierować się sercem? Tak, jednak jeśli postawimy na kierunek, który nie jest specjalnie poszukiwany na rynku pracy, musimy zdawać sobie sprawę, że znalezienie pracy w zawodzie będzie wymagało od nas więcej starań i wysiłku. [4 - ...] Tutaj rozwiązaniem mogą być dodatkowe kursy i szkolenia, a także studia podyplomowe. Trudności zawodowe dotyczą także kierunków artystycznych, w których zaistniejemy nie tylko talentem, ale przede wszystkim przebojowością i aktywnością zawodową.

[5 - ...] Ich sława jest o tyle istotna, że są również lepiej finansowane od mniejszych uczelni i mogą pozwolić sobie na prowadzenie zajęć przez ekspertów, nowoczesny sprzęt czy wysyłanie studentów na praktyki za granicę. To wszystko procentuje w przyszłości.

[6 - ...] Te trzy elementy, połączone w odpowiedni sposób, zapewnią nam zawodowy sukces w przyszłości.

<http://www.otouczelnie.pl/>

- A: Zazwyczaj dzieli się studia na humanistyczne oraz ścisłe, i jest w tym sporo racji.
 B: Warto również postarać się o jak najlepsze wyniki maturalne, które pozwolą dostać się na najbardziej renomowane uczelnie.
 C: Wiele osób decyduje się na studiowanie kierunku, który daje prawie stuprocentową pewność znalezienia pracy.
 D: Podsumowując, wybierając studia należy zwracać uwagę na to, co nas interesuje, na zapotrzebowanie i prognozy rynku pracy oraz na ofertę wybranej przez nas uczelni.
 E: Graficy komputerowi muszą być tak samo uzdolnieni informatycznie, jak artystycznie.
 F: Dotyczy to głównie studiów humanistycznych, np. socjologii czy psychologii, ponieważ zbyt wielu absolwentów jest obecnie na rynku.
 G: Jeśli temat studiów nas nie interesuje i jest dla nas niezrozumiały, może się okazać, że upór i oczekiwanie rynku to za mało.

**IV. Proszę wysłuchać nagrania, a następnie zaproponować dla scharakteryzowanych osób odpowiedni typ studiów, wybierając go spośród kierunków podanych w ramce.
 Uwaga! Niektóre propozycje są zbędne.**

biochemia / prawo / dziennikarstwo / architektura / psychologia / marketing i zarządzanie
 technologia żywności i żywienia / **informatyka** / logistyka / socjologia
 sztuki plastyczne / filologia romańska

Przykład:

Andrzej – informatyka

Aśka – ...

Kasia – ...

Łukasz – ...

Artur – ...

Franek – ...

Tomek – ...

Magda – ...

Gramatyka

Imiesłowy przymiotnikowe

Imiesłowy przymiotnikowe to formy czasownika, które przypominają przymiotniki i podobnie jak one odmieniają się przez przypadki, liczby i rodzaje. Wyróżniamy dwa rodzaje imiesłowów przymiotnikowych: imiesłowy przymiotnikowe czynne oraz imiesłowy przymiotnikowe bierne.

Imiesłowy przymiotnikowe czynne tworzy się tylko od czasowników niedokonanych przez dodanie do tematu 3. osoby l.mn. czasu teraźniejszego przyrostków *-ący* (r.m.), *-ąca* (r.ż.) i *-ące* (r.n.), np.:

bezokolicznik	3. osoba l.mn. czasu teraźniejszego	imiesłów przymiotnikowy czynny
czytać	czytaj-ą	czytający, -a, -e
kupować	kupuj-ą	kupujący, -a, -e
mówić	mówi-ą	mówiący, -a, -e
jeść	jedz-ą	jedzący, -a, -e
móc	mog-ą	mogący, -a, -e
mieć	maj-ą	mający, -a, -e

Uwaga!

- Imiesłów przymiotnikowy czynny utworzony od czasownika *być* ma formę *będący, będąca, będące*.
- W liczbie mnogiej imiesłowy przymiotnikowe czynne, tak jak przymiotniki, występują w rodzaju męskoosobowym i niemęskoosobowym, np.:
czytający uczniowie – czytające uczennice; kupujący klienci – kupujące klientki

I. Podkreślone fragmenty zdań proszę zastąpić imiesłowem przymiotnikowym czynnym zgodnie z podanym przykładem.

0. Na ławce siedzi kobieta, która czyta / **czytająca** książkę.
1. Dzieci, które biegały / ..... po podwórku, robiły dużo hałasu.
2. Ćwiczenia, które są / ..... w teście, mogą być trudne.
3. Pasażerom, którzy jechali / ..... pociągiem ekspresowym, podano ciepłe napoje.
4. W przychodni jest dużo pacjentów, którzy chorują / ..... na grypę.
5. Ludzi, którzy stali / ..... w kolejce, było bardzo dużo.
6. Sfotografował kobiety, które szły / ..... do fabryki.
7. Studenci, którzy będą brali / ..... udział w konkursie, otrzymają nagrody książkowe.
8. Patrzył na dziewczynę, która stała / ..... przy ścianie.
9. Sąsiadom, którzy mieszkali / ..... obok nas, ukradziono samochód.
10. Nie lubię ludzi, którzy myślą / ..... tylko o sobie.

Imiesłów przymiotnikowy bierny tworzy się od czasowników przechodnich zarówno dokonanych, jak i niedokonanych za pomocą przyrostków:

● **-ny, -na, -ne**

● **-ony, -ona, -one**

● **-ty, -ta, -te**

-ny, -na, -ne	W czasownikach o tematach bezokolicznika zakończonych na -a- (czyta-ć), -e- (widzie-ć)	do tematu 3. osoby l.p. czasu przeszłego dodajemy przyrostek -ny, -na, -ne , np.: czyta-ł → czyta-ny widzia-ł → widzia-ny
-ony, -ona, -one	W czasownikach o tematach bezokolicznika zakończonych na -y- (liczy-ć), -i- (zrobi-ć) oraz w czasownikach, których bezokoliczniki kończą się na -ść (nie-ść), -źć (wie-źć) lub -c (pie-c)	do tematu czasu teraźniejszego w 2. osobie l.p. dodajemy przyrostek -ony, -ona, -one , np.: licz-ysz → licz-ony zrob-isz → robi-ony niesi-esz → niesi-ony wiezi-esz → wiezi-ony piecz-esz → piecz-ony Wyjątek: lub-ić → lubi-any
-ty, -ta, -te	W czasownikach o tematach bezokolicznika zakończonych na -q- (zaczq-ć) oraz -y- (my-ć), -i- (bi-ć), -u- (ku-ć) należących do rdzenia, a także w czasownikach typu trze-ć, drze-ć	do tematu 3. osoby l.mn. czasu przeszłego dodajemy przyrostki -ty, -ta, -te , np.: zaczę-li → zaczę-ty my-li → my-ty bi-li → bi-ty ku-li → ku-ty tar-li → tar-ty dar-li → dar-ty

Uwaga!

Imiesłowy przymiotnikowe bierne zakończone w l.p. rodzaju męskiego na *-ony* w mianowniku l.mn. rodzaju męskoosobowego kończą się na *-eni*, np.:

zmęczony robotnik – *zmęczeni robotnicy*,
zasmucony chłopiec – *zasmuceni chłopcy*

II. Czasowniki podane w nawiasach proszę przekształcić na imiesłowy przymiotnikowe bierne i w odpowiedniej formie wstawić do zdań zgodnie z podanym przykładem.

0. Ludzie stali przed spalonym (spalić) domem.
1. Matka postawiła na stole ciasto ..... (upiec) dla gości.
2. Sportowcy ..... (zmęczyć się) treningiem usiedli na trawie.
3. Nasze dziecko zawsze zasypia przy ..... (zapalić) lampce.
4. Rodzice byli bardzo ..... (zmartwić) chorobą dziecka.
5. Portfel ..... (znaleźć) przez sprzątaczkę znajduje się u kierownicy akademika.
6. .... (Wyróżnić) uczniom wręczono nagrody i dyplomy.
7. Pacjent ..... (przyjąć) do szpitala z objawami gruźlicy leży w izolatce.
8. Marcin nie był ..... (lubić) przez kolegów z klasy.
9. Dziecko wróciło do domu w ..... (podrzeć) spodniach.
10. Anegdoty ..... (opowiedzieć) przez dziadka rozbawiły wszystkich.

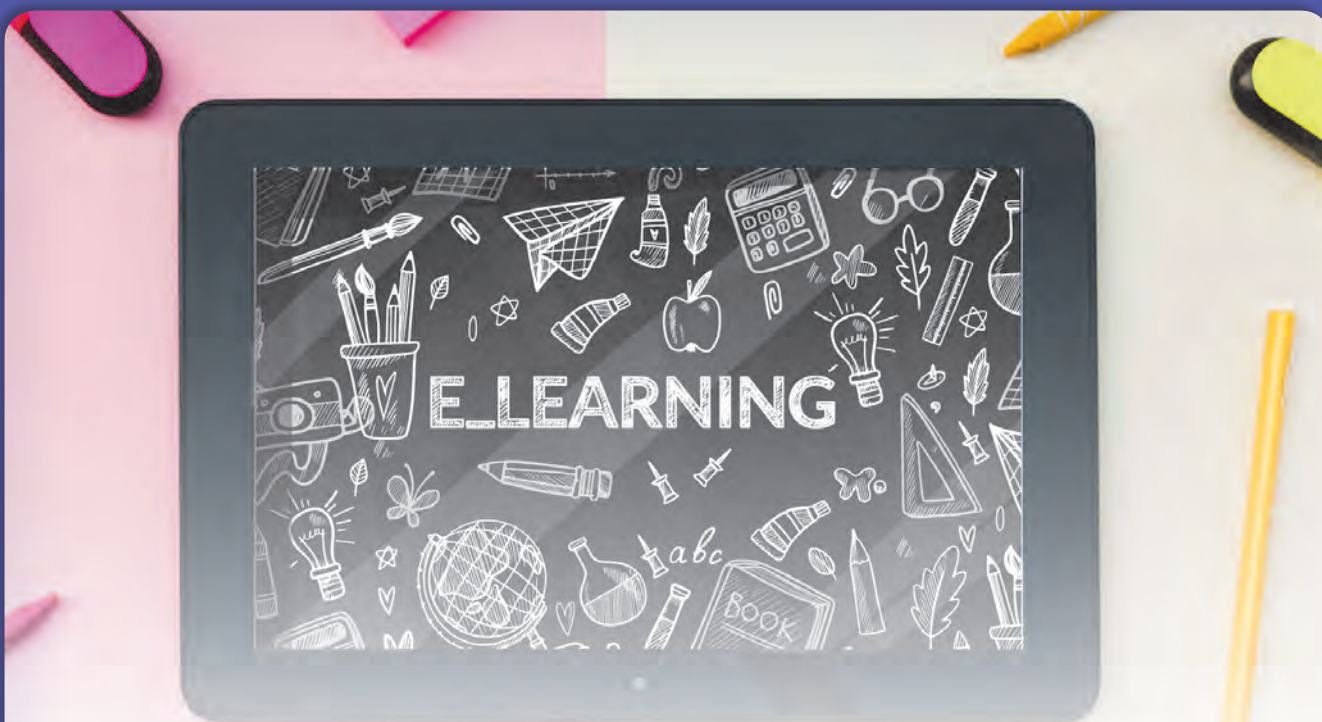
III. Czasowniki podane w nawiasach proszę przekształcić na imiesłowy przymiotnikowe czynne lub bierne i w odpowiedniej formie wstawić do zdań zgodnie z podanym przykładem.

Przykład:

Na studentów **przybywających**⁰ (przybywać)⁰ do Krakowa czekały specjalnie **przygotowane**⁰ (przygotować)⁰ kwatery.

W krakowskim uniwersytecie kształcili się studenci ... ¹ (pochodzić)¹ nie tylko z Królestwa Polskiego, ale i spoza jego granic. Nie było jednak oficjalnego podziału na nacje i żadna narodowość nie była ... ² (wyróżniać)². Językiem uniwersyteckim ... ³ (obowiązywać)³ i na zajęciach, i w rozmowach prywatnych w bursach była łacina, a używanie języków rodzimych było ... ⁴ (karać)⁴, więc różnice narodowościowe schodziły często na dalszy plan. Niemniej jednak akta ... ⁵ (spisywać)⁵ przez sąd rektorski dostarczają licznych wiadomości o bójkach między żakami różnych narodowości. Szczególnie chętni do bitki byli Węgrzy, najczęściej ... ⁶ (toczyć)⁶ bójki z Niemcami. Z kolei ... ⁷ (ulubić)⁷ obiektem drwin byli Mazurzy ... ⁸ (wyśmiewać)⁸ ze względu na swoją charakterystyczną wymowę.

IV. Czasowniki podane w nawiasach proszę przekształcić na imiesłowy przymiotnikowe czynne lub bierne i w odpowiedniej formie wstawić do zdań zgodnie z podanym przykładem.

Przykład:

Studiowanie przez Internet, czyli tzw. e-learning, to obecnie jeden z najpopularniejszych trendów występujących⁰ (występować)⁰ na polskich uczelniach. Coraz więcej osób decyduje się na studia realizowane⁰ (realizować)⁰ tą metodą.

E-learning to sposób nauczania .....¹ (opierać się)¹ na wykorzystywaniu nowoczesnych urządzeń – komputerów, laptopów, smartfonów, tabletów – oraz sieci. Zajęcia odbywają się poprzez specjalnie .....² (przygotować)² do tego platformę e-learningową .....³ (umożliwiać)³ studia przez Internet. To właśnie tam .....⁴ (zamieszczać)⁴ są materiały, m.in. prezentacje i fragmenty artykułów, z którymi powinni zapoznać się studenci. Polskie szkoły wyższe zwykle proponują 60% zajęć .....⁵ (odbywać się)⁵ zdalnie i 40% zajęć .....⁶ (prowadzić)⁶ w systemie stacjonarnym.

E-learning to świetne rozwiązanie dla osób .....⁷ (pracować)⁷. To także dobra oferta dla osób .....⁸ (nie mieć)⁸ dużego budżetu na studia – odchodzą im wtedy koszty dojazdów lub noclegów – oraz dla tych, którzy mieszkają bardzo daleko od .....⁹ (wybrać)⁹ przez siebie uczelni. E-learning może też zainteresować osoby niepełnosprawne i .....¹⁰ (przebywać)¹⁰ za granicą, dla których cotygodniowe powroty do kraju byłyby zbyt dużym obciążeniem logistycznym i finansowym.

Akademia Krakowska

I. Proszę przeczytać tekst, a następnie ocenić, czy podane zdania są prawdziwe (P) czy fałszywe (F).

Kazimierz Wielki kilkanaście lat czynił starania o utworzenie w Krakowie uniwersytetu. Wreszcie, po uzyskaniu zgody papieża, 12 maja 1364 r. ogłosił powstanie pierwszego uniwersytetu w Polsce, a drugiego w Europie Środkowej (istniał już uniwersytet w Pradze). Składał się on aż z 5 katedr prawa rzymskiego i z 3 katedr prawa kanonicznego, z 2 katedr medycyny i 1 katedry sztuk wyzwolonych¹. Brakowało katedry teologii, najbardziej prestiżowej w średniowieczu. Królowi zależało przede wszystkim na wydziałach prawa,

ponieważ widział potrzebę posiadania wykształconych prawników w dyplomacji i w administracji Królestwa Polskiego. Dlatego organizację uniwersytetu krakowskiego wzorowano na uniwersytetach w Bolonii i w Padwie, które słynęły z nauki prawa. Były one korporacjami studentów i to studenci ze swego grona wybierali rektora. Również w Krakowie przywilej królewski zastrzegał, że rektorem nie może zostać żaden profesor. Także na wzór włoskich uczelni uniwersytet posiadał własne sądownictwo, a dla studentów miasto zapewniało mieszkanie w bursach lub w prywatnych kwaterach.

Uniwersytet krakowski po śmierci fundatora w 1370 r. przestał funkcjonować. Dopiero w latach dziewięćdziesiątych XIV w. wznowił swoją działalność. W 1397 r. dzięki staraniom pary królewskiej, Jadwigi i Władysława Jagiełły, papież zgodził się na powstanie wydziału teologicznego. Wykształconych księży potrzebowała niedawno ochrzczona Litwa. Wreszcie w 1400 r. Władysław Jagiełło wystawił dokument, który porządkował sprawy organizacyjne uczelni. Na jej utrzymanie przekazano klejnoty zmarłej królowej Jadwigi, zgodnie z jej ostatnią wolą.

W XV wieku uniwersytet przeżył jedną z najlepszych faz swego rozwoju. Przyciągał wówczas studentów z całej Europy. Co roku zapisywało się około 200 nowych żaków. Oprócz Polaków studiowali: Rusini, Litwini, Węgrzy, Niemcy, Czesi, Szwajcarzy, Anglicy, Niderlandczycy, Francuzi, Włosi, Hiszpanie, nawet Tatarzy. Słynął zwłaszcza z nauki prawa, matematyki i astronomii. Wśród profesorów tego wieku wymienić należy przede wszystkim znakomitych prawników: Stanisława ze Skarbimierza i Pawła Włodkowica – współtwórców koncepcji prawa międzynarodowego, a także matematyków, astronomów i geografów: Marcina Króla z Żurawicy, Jana z Głogowa, Wojciecha z Brudzewa, Macieja Miechowitę. Wśród ówczesnych studentów znalazł się Mikołaj Kopernik, który wpisał się na studia w roku 1491. W XVI wieku studiowali na uniwersytecie przyszli polscy mężowie stanu, biskupi i twórcy literatury – Mikołaj Rej, Jan Kochanowski, Andrzej Frycz Modrzewski, Stanisław Hozjusz, Marcin Kromer.

Od końca XVI wieku Uniwersytet nazywany był powszechnie Akademią Krakowską. Współczesna nazwa Uniwersytet Jagielloński zaczęła obowiązywać na początku XIX wieku.

<https://www.historiaposzukaj.pl/>

¹ Sztuki (nauki) wyzwolone - siedem dyscyplin wiedzy, które były podstawą wykształcenia w okresie średniowiecza; należały do nich gramatyka, dialektyka, retoryka, muzyka, arytmetyka, geometria, astronomia.

		P	F
0	Kazimierz Wielki zabiegał o utworzenie uniwersytetu w Krakowie.	×	
1	Decyzję o otwarciu uniwersytetu król podjął samodzielnie.		
2	W Krakowie powstał pierwszy uniwersytet w Europie Środkowej.		
3	Początkowo działały fakultety prawa, medycyny i nauk wyzwolonych.		
4	Struktura uniwersytetu była wzorowana na uniwersytetach włoskich.		
5	Rektor mógł być wybierany tylko przez studentów.		
6	Po śmierci Kazimierza Wielkiego uniwersytet przerwał działalność na blisko 30 lat.		
7	Jadwiga i Jagiełło przekazali swoje klejnoty na odnowę uczelni.		
8	W XV wieku uniwersytet słynął głównie z nauk humanistycznych.		
9	Absolwentami Akademii Krakowskiej byli między innymi polscy pisarze renesansowi.		
10	Obecna nazwa uczelni upamiętnia założyciela uniwersytetu.		

II. Proszę wstawić do tekstu synonimy podkreślonych wyrazów, wybierając odpowiednie wyrazy z ramki.

często / zdekonspirować / student / nauka / niezbyt / pewien / zakon / rozum / pechowy
niespodziewany / jedynie / kłamca / znakomity / ocena

Dawno temu, za panowania Władysława Jagiełły, na studiach w Akademii Krakowskiej pojawił się niejaki / pewien⁰ Andrzej (lub – według innej wersji – Jakub). Był to człowiek tajemniczy i nieszczerze / .....¹ towarzyski. Mógł jednak poszczycić się czymś, za co każdy z jego rówieśników wiele by oddał: chłonnym, światłym umysłem / .....² i nienaganną postawą, dzięki czemu uzyskiwał doskonałe wyniki / .....³ w nauce. Wydawało się, że wszystko jest w jak najlepszym porządku... Często jednak nieoczekiwane / .....⁴ wydarzenia nagle zakłócają harmonię życia codziennego, a wówczas nieraz / .....⁵ wychodzą na jaw rzeczy, które pragnęlibyśmy ukryć... A wszystko przez wodę. Lany Poniedziałek okazał się feralnym / .....⁶ dniem dla Andrzeja. Kiedy żacy / .....⁷ w najlepsze oblewali się wodą, wyszło na jaw, że Andrzej był... kobietą. Oszustem / .....⁸ okazała się Nawojka, córka dobrzyńskiego wójta. Jej marzeniem było studiowanie, a jako że krakowska uczelnia była przeznaczona wyłącznie / .....⁹ dla chłopców, postanowiła przebrać się za mężczyznę i tym sposobem rozpocząć edukację / .....¹⁰. Nie przeraził jej nawet fakt, że gdyby ją zdemaskowano / .....¹¹, najprawdopodobniej zostałaby spalona na stosie. Jakże jednak skazać na śmierć osobę, która świeciła przykładem, miała świetne / .....¹² wyniki i była stawiana za wzór wszystkim? Nawojce udało się uniknąć kary. Ostatecznie wstąpiła do klasztoru / .....¹³, a dzisiaj jej imię nosi pierwszy akademik dla kobiet Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Podanie

Podanie to tekst użytkowy o skonwencjonalizowanej formie i perswazyjnym charakterze. Podanie jest oficjalną, urzędową prośbą o coś, składaną na ogół do jakiejś instytucji, władz, urzędu (np. o przyjęcie do pracy, uzyskanie określonej pomocy instytucjonalnej itp.).

Podanie powinno być:

- rzeczowe,
- zwięzłe,
- uprzejme.

Schemat podania

Dane personalne Imię Nazwisko Adres Tel. kontaktowy e-mail	Miejscowość, data
Zwrot grzecznościowy	Dane odbiorcy Tytuł Imię Nazwisko Nazwa firmy Adres firmy
Tekst podania Zwracam się z uprzejmą prośbą...	
Załączniki 1. np. życiorys zawodowy	Własnoręczny podpis

Schemat podania

- pierwsze zdanie lub akapit to rzeczowe, krótkie sformułowanie prośby, np.: *Uprzejmie proszę o ...; Zwracam się z uprzejmą prośbą o ...*
- drugi akapit (zwykle kilkuzdaniowy) to uzasadnienie prośby, np.: *Swoją prośbę motywuję / chciałbym umotywować tym, że ...;*
- trzeci akapit zawiera zakończenie prośby, zwykle formułę, np.: *Proszę o pozytywne ustosunkowanie się do mojej prośby / o pozytywne rozpatrzenie mojej prośby ...;*
- z lewej strony: konwencjonalna formuła grzecznościowa, np.: *Z wyrazami szacunku; Z poważaniem*
- poniżej, z lewej strony: własnoręczny, czytelny podpis autora podania;
- poniżej, z prawej strony: informacja o załącznikach (jeśli są one dołączone do podania).

Przykład:

	Lublin, dn. ....
<p>Anna Nowak ..... <i>(imię i nazwisko)</i></p> <p>ul. Żłota 21/34; 20-534 Lublin ..... <i>(adres do korespondencji)</i></p> <p>+48 500 000 000; a.nowak@wp.pl ..... <i>(nr telefonu, adres e-mail)</i></p> <p>I rok, semestr letni ..... <i>(rok studiów/semestr)</i></p>	<p>Prodziekan Wydziału Filologicznego Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej prof. Jan Kowalski Plac Marii Curie-Skłodowskiej 5 20-123 Lublin</p>
<p>Zwracam się z prośbą o wyrażenie zgody na przeniesienie sesji egzaminacyjnej z czerwca na wrzesień. Jestem studentką I roku. Studiuję na Wydziale Humanistycznym na kierunku filologia polska.</p> <p>Swoją prośbę motywuję tym, iż na czerwiec bieżącego roku mam wyznaczony termin operacji. Z tego powodu nie będę mogła przystępować do egzaminów w wyznaczonych terminach.</p> <p>Proszę o pozytywne ustosunkowanie się do mojej prośby.</p>	
	<p>Z wyrazami szacunku Anna Nowak ..... <i>(podpis studenta)</i></p>
<p>Załączniki: 1. Ksero / skan skierowania do szpitala</p>	

Proszę uporządkować elementy struktury podania tak, żeby powstał spójny i logiczny tekst zgodny z przykładowym podaniem.

- .....¹ Lublin, dn. 05.10.2019 r.
- ..... Dr hab. Jan Kowalski, prof. UMCS
Dziekan Wydziału Humanistycznego
Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej
w Lublinie
- ..... Jan Janowski
- ..... II rok, I stopień, filologia ukraińska
- ..... Proszę o pozytywne rozpatrzenie mojej prośby.
- ..... Zobowiązuję się wpłacać raty czesnego terminowo według ustalonego harmonogramu.
- ..... Jan Janowski
- ..... Załączniki:
1) zaświadczenia o dochodach matki
2) zaświadczenie z Urzędu Pracy
- ..... Zwracam się z uprzejmą prośbą o rozłożenie na raty płatności czesnego za studia stacjonarne na kierunku
- ..... ul. Baśniowa 23/54, 20-00 Lublin
e-mail: jan.janowski@gmail.com
tel. +48 777 666 555
- ..... Z wyrazami szacunku
- ..... filologia słowiańska w semestrze zimowym w roku akademickim 2019/2020 na styczeń 2020.
- ..... Prośbę swoją motywuję trudną, w chwili obecnej, sytuacją materialną mojej rodziny spowodowaną rozwiązaniem firmy, w której pracował ojciec.

Projekt

Każdy uczeń przygotowuje prezentację wybranego przez siebie kierunku studiów.

W prezentacji należy opisać kierunek oraz uzasadnić swój wybór. Po zakończeniu prezentacji uczniowie wspólnie ustalają listę najpopularniejszych kierunków studiów.

Lekcja 2

Wynalazki i odkrycia

www.coslychac.pl

Wczoraj wieczorem niespodziewanie zabrakło prądu. Tata powiedział, że to przez burzę, która zerwała linię wysokiego napięcia, a mama znalazła w domu świeczki, dzięki którym jakoś przetrwaliśmy te trzy godziny. Ale i tak było koszmarne! Bateria w telefonie i laptopie szybko mi padła i nie mogłem ani niczego obejrzeć, ani z nikim pogadać. Kuchenka nie działała, wody cieplej nie było, nie wspominając już o ogrzewaniu. No i ta ciemność! Świeczki jednak dają mało światła, trudno przy nich cokolwiek robić. Nic dziwnego, że ludzie kiedyś chodzili wczesnie spać. W ogóle dopiero teraz zrozumiałem, w jak fatalnych warunkach żyli ludzie w dawnych czasach i jak my mamy teraz dobrze...

Skomentuj

Udostępnij

Porozmawiajmy

1. Gdybyś przeniósł się w czasie i żył w XIX wieku, czego brakowałoby ci najbardziej?
2. Po zapoznaniu się z zamieszczoną poniżej informacją proszę powiedzieć, jaka jest różnica między wynalazkiem a odkryciem.

Wynalazek to stworzenie czegoś, co do tego czasu nie istniało; odkrycie to uzyskanie wiedzy o czymś, co istnieje, ale dotychczas nie było znane. Dzięki wynalazkom i odkryciom człowiek stwarza sobie lepsze warunki życia i coraz więcej wie o otaczającym go świecie.

3. Proszę podać przykłady największych wynalazców i odkrywców.

Wynalazki

Sprawdź, czy rozumiesz

wynaleźć co? / skonstruować, ulepszyć, udoskonalić, zmodernizować co? / wynalazek, -i
wynalazca, -y; wynalazczyni, -e / wynalazczy, -a, -e (talent wynalazczy) / patent
dostać, otrzymać, uzyskać patent na co? / patentowy (urząd patentowy) / opatentować co?

I. Proszę czytać tekst i zaznaczać odpowiedź *a*, *b*, lub *c* zgodnie z podanym przykładem.

Wynalazki, które zmieniły bieg historii

Żyjemy w czasach przepelnionych nowymi technologiami. Ekscytujemy się nowinkami, których dostarczają nam światowe koncerny i wciąż czekamy na więcej. Świat pędzi tak szybko, że wynalazki, które jeszcze wczoraj wydawały się rewolucyjne i przyszłościowe, dziś są niemal bezużyteczne. Jednak są i takie, które na zawsze odmieniły nasze życie i stały się kamieniami milowymi w dziejach świata. Bez nich nie byłibyśmy w stanie osiągnąć tego, czym ludzkość dysponuje dzisiaj.

0. Z tego fragmentu dowiadujemy się, że
- wszystkie dawne wynalazki straciły swoje znaczenie.
  - wiele dawnych wynalazków straciło swoje znaczenie.**
  - wszystkie ważne wynalazki zachowały swoje znaczenie.
1. Kamień milowy to
- bezużyteczny wynalazek.
  - przełomowy wynalazek.
  - nowinka technologiczna.

Pismo i druk

Można je uznać za fundamenty naszej cywilizacji, które obok mowy, stanowią podstawę komunikacji. Bez nich nie byłibyśmy w stanie przekazać kolejnym pokoleniom swojego dziedzictwa. Jednocześnie jest to jeden z najstarszych dowodów na siłę naszych umysłów. Początkowo pismo zastrzeżone było dla najbardziej rozwiniętych społeczności, ale z każdym kolejnym stuleciem stawało się coraz prostsze i coraz bardziej dostępne dla mas. Prawdziwą rewolucję zapoczątkował Jan Gutenberg – wynalazca druku. W powszechnym użyciu pojawiły się książki, a potem gazety. Dziś drukujemy już niemal wszystko i na wszystkim. I choć słowo drukowane jest wypierane przez e-booki, audiobooki czy elektroniczne wydania gazet, to jednak wciąż funkcjonuje w naszym codziennym życiu.

2. Z tego fragmentu dowiadujemy się, że wynalazek druku
- spowodował rewolucję społeczną.
  - miął przełomowe znaczenie w dziejach ludzkości.
  - w czasach mediów elektronicznych stał się bezużyteczny.

Koło

Śmiało można je nazwać ojcem nowoczesnej techniki. Po raz pierwszy powstało najprawdopodobniej w Mezopotamii w połowie czwartego tysiąclecia przed naszą erą. Trudno wymienić wszystkie urządzenia, które powstały dzięki niemu. Dla wielu jest to wynalazek wszech czasów. Koło odnajdziemy nie tylko w technice, ale także jako ważny symbol w wielu religiach czy w kulturze. Bez wątpienia jest to dzieło człowieka, które na dobre rozpędziło rozwój cywilizacji.

3. Z tego fragmentu dowiadujemy się, że wynalazek koła stanowi podstawę
- rozwoju religii.
  - rozwoju kultury.
  - rozwoju techniki.

Pieniądz

Bez tego wynalazku, który pojawił się w formie monet w starożytnej Grecji w VII wieku przed naszą erą, nie istniałaby nowoczesna gospodarka. Choć dziś coraz częściej funkcjonuje w sposób wirtualny, zapisany jedynie w bankowych systemach, to jednak wciąż jest niezastąpiony. Tkwi w nim źródło naszej siły, ale także powód do konfliktów i wojen. Ciekawe, jak długo byłby w stanie przeżyć współczesny człowiek, gdyby znów musiał powrócić do czasów, w których podstawą gospodarki była wymiana towarów i usług? A to przecież nie jest jedyna funkcja pieniądza. Jest on równie ważny, gdy trzeba opisać nasz status czy określić wartość jakiegoś przedmiotu. Lista sytuacji, w których jest on niezbędny, mogłaby się ciągnąć niemal w nieskończoność. Pieniądz jest też jedynym wytworem człowieka, który można zamienić na niemal każdą inną rzecz w otaczającym nas świecie.

4. Z tego fragmentu dowiadujemy się, że pieniądz
- zawsze pozytywnie wpływał na rozwój cywilizacji.
  - nie zawsze pozytywnie wpływał na rozwój cywilizacji.
  - niekiedy pozytywnie wpływał na rozwój cywilizacji.

Broń jądrowa

Kto wie, czy nie jest to najważniejszy i budzący największe kontrowersje wynalazek XX wieku? Palmę pierwszeństwa może mu odebrać chyba jedynie Internet. Z jednej strony, jest to śmiertelna broń, która pokazała swoje straszliwe oblicze w ostatnich dniach II wojny światowej. Trudno dziś znaleźć rzeczy, które budzą większy strach niż zawartość nuklearnych arsenałów światowych potęg militarnych. Jednak z drugiej strony, dzięki pracy naukowców nad stworzeniem broni jądrowej, zyskaliśmy dostęp do technologii, która może nam w przyszłości zagwarantować dostęp do energii, gdy skończą się zapasy paliw kopalnych. Warto także pamiętać o tym, jak istotną rolę w dzisiejszej opiece zdrowotnej odgrywa medycyna nuklearna i ile ludzkich istnień udało się dzięki niej uratować.

5. Z tego fragmentu dowiadujemy się, że opinie na temat tego wynalazku są
- podzielone.
  - jednoznacznie pozytywne.
  - jednoznacznie negatywne.
6. *Palma pierwszeństwa* to
- nagroda za zwycięstwo.
  - coś, co poprzedza zwycięstwo.
  - pierwsze, najważniejsze miejsce.

Media

Prasa, radio i telewizja, czyli klasyczne media, co najmniej od stulecia kształtują świadomość człowieka. Choć zawsze były ostro krytykowane, to jednak bez nich trudno sobie dziś wyobrazić nasze życie. Lista ich zalet zdecydowanie przewyższa wady. Potrafią też być groźną bronią, niekiedy o wiele silniejszą niż najpotężniejsze arsenały. Najlepiej wiedzą o tym politycy. Nie bez powodu więc funkcjonuje powiedzenie, że człowieka, podobnie jak muchę, można zabić gazetą.

7. Z tego fragmentu dowiadujemy się, że media mają
- więcej cech negatywnych niż pozytywnych.
  - więcej cech pozytywnych niż negatywnych.
  - po równo cech negatywnych i pozytywnych.

Komputery i Internet

Te wynalazki na pewno w największym stopniu odmieniły nasze codzienne życie. Czy ktoś jest w stanie wyliczyć wszystkie wcześniejsze technologie i urządzenia, które dziś zostały zastąpione przez komputery oraz Internet? Dynamiczny rozwój całego sektora elektronicznego i informatycznego sprawił, że do wykonywania wielu czynności człowiek przestał być już niezbędny. Liczba zawodów, które dzięki tej rewolucji zostały odesłane do lamusa, powiększa się z każdą kolejną dekadą. Internet sprawił natomiast, że w zasięgu kilku kliknięć każdy ma dostęp do rzeczy, których nasi przodkowie nie byłiby nawet w stanie sobie wyobrazić. Zakupy? Klik i gotowe! Film? Proszę bardzo! Comiesięczne opłaty? Nic prostszego! Wirtualna podróż na koniec świata? Dlaczego nie! I co najważniejsze, ta sieć nie ma granic – poza jedną: naszą wyobraźnią.

8. Z tego fragmentu dowiadujemy się, że komputeryzacja
- wyparła wiele dawnych wynalazków.
  - usprawniła wiele dawnych wynalazków.
  - stworzyła wiele nowych zawodów.
9. Odeść do lamusa to
- zrezygnować z czegoś nieaktualnego, przestarzałego.
  - odłożyć coś na późniejsze czasy.
  - zniszczyć coś nieprzydatnego.

Telefon

Wynalezienie telefonu przypisuje się Alexandrowi Grahamowi Bellowi. Przez dziesiątki lat telefon pozwalał nam jedynie na rozmowy głosowe. Dziś jest to tylko jedna z wielu funkcji, jakimi dysponują te urządzenia. Jeszcze kilkanaście lat temu, aby sprawdzić najnowsze wiadomości, dowiedzieć się, jaki był wynik meczu naszej ulubionej drużyny czy sprawdzić prognozę pogody, musieliśmy kupić gazetę, włączyć telewizor lub uruchomić komputer. Teraz, dzięki smartfonom wszystkie te informacje są dostępne niemal natychmiast. Ciekawe, czy Alexander Bell spodziewał się tego, że jego wynalazek tak bardzo zmieni swoje oblicze? Jak zareagowałby, gdyby zobaczył, jak wyglądają dzisiejsze telefony? Czy uwierzyłby, że można je obsługiwać, wydając polecenia głosowo?

10. Z tego fragmentu dowiadujemy się, że współczesne telefony
- wyparły pozostałe media.
  - utrudniły dostęp do pozostałych mediów.
  - mogą zastępować inne media.

Na podstawie: <https://wiadomosci.onet.pl/>

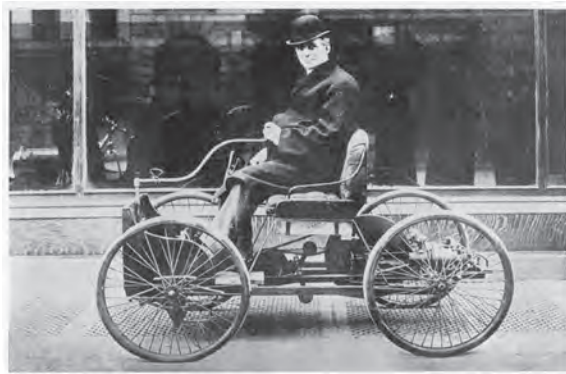
 II. Proszę dopasować zdjęcia do wysłuchanych tekstów zgodnie z podanym przykładem.

Przykład: A - 0

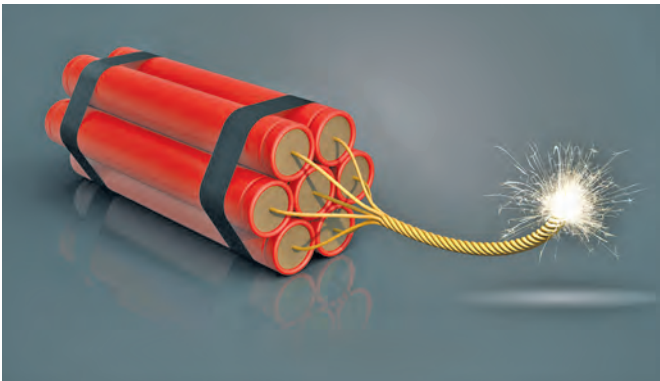
B - ...

C - ...

D - ...

E - ...

F - ...

G - ...

H - ...

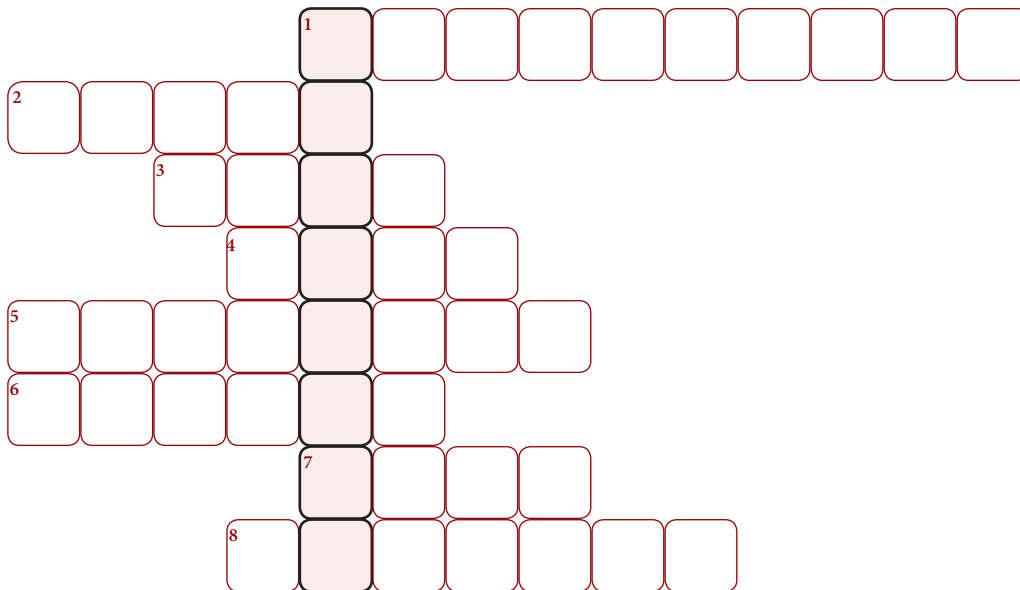

I - ...

Proszę nazwać te wynalazki.

III. Proszę rozwiązać krzyżówkę i wstawić brakujący wyraz do hasła.

1. wynalazek Aleksandra Fleminga, który dokonał rewolucji w medycynie
2. wynalazł je Włoch Guglielmo Marconi
3. wynalazca silnika parowego
4. wynalazek Jana Gutenberga
5. polska nazwa tego urządzenia do kąpieli pochodzi od nazwiska austriackiego wynalazcy (Priessnitz)
6. jeden z wynalazków, który zawdzięczamy Chińczykom
7. wynalazca telefonu
8. jeden z wynalazków Thomasa Edisona

„..... matką wynalazków”

Polskie wynalazki

I. Proszę przeczytać teksty.

1. Monokryształy krzemu

Prace Jana Czochralskiego (1883-1953) stworzyły podstawy do rozwoju współczesnej elektroniki. Wynalazł powszechnie stosowaną do dzisiaj metodę wytwarzania kryształów krzemu (metoda Czochralskiego), która umożliwiła produkcję mikroprocesorów. Dziś uczyony jest najczęściej cytowanym Polakiem w świecie techniki. Nikt nie ma wątpliwości, że w pełni zasługuje na miano ojca elektroniki.

2. Semafor

Jan Józef Baranowski jest konstruktorem ważnego wynalazku – semafora. Polak opatentował go w 1857 roku. Dzięki niemu możliwe było usprawnienie ruchu pociągów oraz zautomatyzowanie sygnalizacji świetlnej na torach kolejowych. Semafony błyskawicznie pojawiły się na francuskich, włoskich, a wkrótce także angielskich trasach. Jan Baranowski jest także wynalazcą kasownika do biletów. Pracował głównie w krajach Europy zachodniej, dokąd wyemigrował ze względu na udział w powstaniu listopadowym (1830).

3. Kamizelka kuloodporna

Pierwszą tego typu osłonę ludzkiego ciała wymyśliła dwójka Polaków – Jan Szczepanik i Kazimierz Żegleń. Stworzyli kamizelkę z kilkudziesięciu warstw jedwabiu, które pochłaniały energię niemal każdego pocisku. Sami autorzy byli tak pewni swojego wynalazku, że podczas pokazu w 1901 Szczepanik strzelał do swojego służącego z odległości zaledwie trzech kroków – na szczęście kamizelka spisała się bez zarzutu.

Jako ciekawostkę warto dodać, że wynalazek Szczepanika i Żeglenia – w formie osłony karety – ocalał w 1902 roku od zamachu bombowego Alfonsa XIII, króla Hiszpanii.

Jan Szczepanik jest także twórcą wielu wynalazków z dziedziny fotografii, między innymi jako pierwszy opracował technikę barwnych zdjęć.

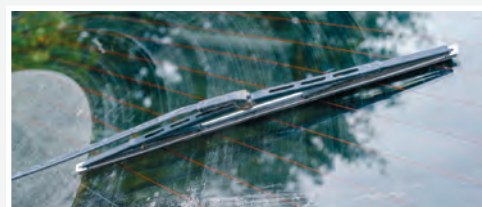
4. Wykrywacz min

Wykrywacz min jest wynalazkiem z czasów drugiej wojny światowej. Pomyśłodawcą urządzenia był porucznik Józef Kosacki, a jego prototyp powstał między 1941 i 1942 rokiem. Polski wykrywacz nigdy nie został opatentowany – autorzy przekazali swoje dzieło armii brytyjskiej. Ta wdrożyła go do masowej produkcji (do końca wojny wyprodukowano 100 000 egzemplarzy), a potem wykorzystywała aż do lat pięćdziesiątych XX wieku.

5. Wycieraczki samochodowe

Wybitny kompozytor i pianista Józef Hofmann (1876–1957) po osiedleniu się w Stanach Zjednoczonych kupił popularny samochód Ford T. Stworzył do niego wycieraczki, wzorując się na metronomie, czyli znanym mu świetnie przyrządzie muzycznym służącym do dokładnego podawania tempa utworu.

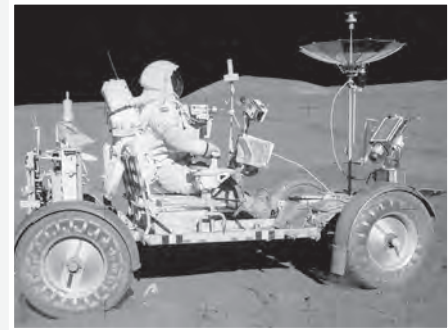
Pomysłem zainteresował się koncern Forda i wkrótce zaczął stosować wycieraczki Hofmanna w nowych autach. Niestety, wynalazca nie opatentował swego pomysłu, więc prawa do niego przypisują sobie inne osoby.

Józef Hofmann na swoim koncie miał ponad 100 wynalazków, w tym takie jak podwyższony stołek do fortepianu, teleskopy samochodowe, zegar elektryczny, spiralną grzałkę do gotowania wody oraz rozwiązania konstrukcyjne w fortepianach, balonach i samolotach. Zainspirowany kształtem klucza wiolinowego wymyślił także mały przedmiot niezbędny w pracy biurowej – spinacz. Również i ten wynalazek nie został opatentowany przez autora.

6. Łazik księżycowy

W roku 1961 NASA ogłosiła konkurs na skonstruowanie pojazdu, który miałby przewozić kosmonautów po powierzchni Srebrnego Globu. Wyzwanie podjęło m.in. dwóch polskich inżynierów pracujących w USA. Jednym z nich był Mieczysław Bekker, od wielu lat zajmujący się terramechaniką. Według jego koncepcji zbudowano Lunar Roving Vehicle, którego koła wykonano z ocynkowanego drutu fortepianowego, dzięki czemu pojazd nie zakopywał się w księżycowym pyłe. Mógł przewieźć dwóch astronautów wraz z wyposażeniem i próbkami skał na odległość trzydziestu kilometrów.

Konstrukcje naszego rodaka brały udział w trzech misjach na Srebrnym Globie. Po latach czwarta trafiła na Marsa.

Dzisiaj także polscy konstruktorzy cały czas pozostają w ścisłej czołówce najróżniejszych światowych konkursów na budowę łazika, który ma docelowo eksplorować Marsa.

7. Szczepionka przeciw tyfusowi

Rudolf Weigl (1883–1957) polski biolog był wynalazcą pierwszej w świecie skutecznej szczepionki przeciw tyfusowi plamistemu, a także prekursorem zastosowania wszy do hodowli zarazka tyfusu.

Nie ograniczał się wyłącznie do propagowania szczepionki w Polsce, ale wysyłał ją również do wielu krajów na świecie. W czasie wojny doceniali go nawet Sowieci i Niemcy, którzy tolerowali istnienie kierowanego przez niego instytutu w okupowanym Lwowie.

Niemcy wielokrotnie oferowali mu wszelkie możliwe zaszczyty w zamian za przeniesienie się do Berlina. Weigl konsekwentnie odmawiał. Jednocześnie współpracował z konspiracją w przemyśle do getta w Warszawie dawek szczepionki. Uratował również setki tzw. „karmicieli wszy”, wśród których byli tak wybitni naukowcy jak matematyk Stefan Banach. Dzięki swoim zasługom Weigl nazywany był generałem, który wygrał bezkrwawo jedną z największych bitew XX wieku.

8. Elektroniczna kostka do gry

Poznaniacy Michał Bąk i Patryk Strzelewicz połączyli wirtualną rzeczywistość ze światem tradycyjnej rozrywki. Ich elektroniczna kostka do gier planszowych, która dzięki technologii bezprzewodowej łączy się z tabletem i smartfonem, podbiła szturmem świat. DICE+ ("dice" to po angielsku właśnie kostka do gry) została dopuszczona do sprzedaży w amerykańskim sklepie Apple. Urządzenie jest produkowane w fabryce w Piotrkowie Trybunalskim.

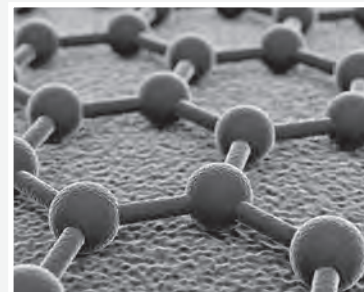

9. Grafen

Dwaj angielscy naukowcy za odkrycie grafenu, czyli najcieńszego, najlżejszego i najmocniejszego materiału będącego odmianą węgla, otrzymali w 2010 roku Nagrodę Nobla. Natomiast zespół polskich naukowców pod kierunkiem Włodzimierza Strupińskiego opracował przemysłową metodę pozyskiwania tego materiału. Pozwala ona na wytwarzanie dużych płatów grafenowych wysokiej jakości.

<http://blog.surgepolonia.pl/>

<https://tech.wp.pl/>

II. W oparciu o tekst *Polskie wynalazki* proszę ustalić, do których z nich odnoszą się poniższe stwierdzenia.

0. Wynalazki, które zostały użyte podczas drugiej wojny światowej. .... 4 ... 7.
1. Wynalazki, których podstawową funkcją jest ochrona życia. ....
2. Są autorami więcej niż jednego wynalazku. ....
3. Wynalazki, które znalazły zastosowanie w ruchu kołowym. ....
4. Wynalazki, które można uznać za przedmioty codziennego użytku. ....
5. Fortepian był dla nich źródłem inspiracji. ....
6. Wynalazki, które dokonały lub mogą dokonać przełomu w rozwoju techniki. ....
7. Nie opatentowali swoich prac. ....

Odkrycia

Sprawdź, czy rozumiesz

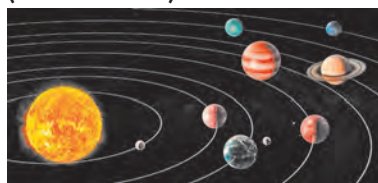
odkrywać, odkryć co? / odkrycie naukowe, geograficzne, epokowe / odkrywca, odkrywczyni
odkrywcy, -a, -e / odkrywać / odkryć Amerykę

I. Korzystając z podpowiedzi proszę ustalić, czego dokonali najstynniejsi polscy odkrywcy.

0 Maria Curie-Skłodowska
(1867–1934)

1 Mikołaj Kopernik
(1473–1543)

2 Ignacy Domeyko (1802–1889)

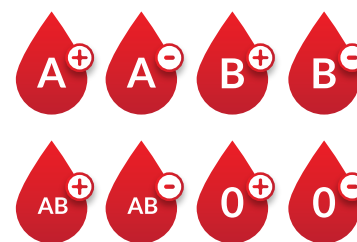
3 Paweł Edmund Strzelecki
(1797–1873)

4 Aleksander Wolszczan
(ur. 1946)

5 Ludwik Hirszfeld (1884–1954)

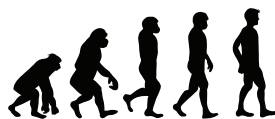

6 Henryk Arctowski (1871–1958)

7 Bronisław Malinowski (1884–1942)

8 Marian Rajewski (1905–1980)

- A matematyk i kryptolog, złamał szyfr Enigmy, najważniejszej maszyny szyfrującej używanej przez hitlerowców podczas II wojny światowej
- B antropolog, etnolog, badacz Australii i Oceanii; twórca teorii antropologii społeczno-kulturowej
- C geograf, geofizyk, podróżnik, badacz krajów polarnych
- D lekarz, serolog; twórca serologii, odkrył prawo dziedziczenia grup krwi; oznaczył grupy krwi
- E geograf, geolog, podróżnik, zbadał najwyższe pasmo górskie Australii – Wielkie Góry Wododziałowe, a ich najwyższy szczyt nazwał Góra Kościuszki
- F odkrywca heliocentryzmu
- G odkrywcy dwóch pierwiastków promieniotwórczych – radu i polonu
- H astronom, odkrył pierwszy układ planetarny poza Układem Słonecznym (1992)
- I mineralog, geolog, inżynier górnictwa; odkrył i zbadał bogactwa mineralne Chile, opracował pierwszą mapę geologiczną Chile.

0	1	2	3	4	5	6	7	8
G								

Kącik literacki

Wisława Szymborska (1923–2012) polska poetka, eseistka, tłumaczka, felietonistka; laureatka Nagrody Nobla w dziedzinie literatury (1996); jej poezja charakteryzuje się prostotą języka i uniwersalizmem treści; jest najczęściej tłumaczonym polskim twórcą.

I. Proszę przeczytać wiersz Wisławy Szymborskiej.

Odkrycie

Wierzę w wielkie odkrycie.

Wierzę w człowieka, który dokona odkrycia
Wierzę w przestrach człowieka, który dokona odkrycia.

Wierzę w błąd jego twarzy,
w mdłości, w zimny pot na wardze.

Wierzę w spalenie notatek,
w spalenie ich na popiół,
w spalenie co do jednej.

Wierzę w rozsypanie liczb,
w rozsypanie ich bez żalu.

Wierzę w pośpiech człowieka,
w dokładność jego ruchów,
w nieprzymuszoną wolę.

Wierzę w utłuczenie tablic,
w wylanie płynów,
w zgaszenie promienia.

Twierdzę, że to się uda
i że nie będzie za późno,
i rzecz rozegra się w nieobecności świadków.

Nikt się nie dowie, jestem tego pewna,
ani żona, ani ściana,
nawet ptak, bo nuż wyśpiewa.

Wierzę w nieprzyłożoną rękę,
wierzę w złamaną karierę,
wierzę w zaprzepaszczoną pracę wielu lat.
Wierzę w sekret zabrany do grobu.

Szybują mi te słowa ponad regułami.
Nie szukają oparcia w jakichkolwiek przykładach.
Moja wiara jest ślepa i bez podstaw.

II. Proszę odpowiedzieć na pytania.

1. Jaką funkcję pełni w wierszu powtarzające się słowo *wierzę*?
2. Jak odkrywca reaguje na to, czego dokonał? Proszę podkreślić nazwy stanów emocjonalnych zgodnych z treścią wiersza.

radość / smutek / lęk / pośpiech / spokój / zdenerwowanie / równowaga / duma / panika

3. Co jest powodem takiego zachowania naukowca?
4. Co czuje odkrywca, który niszczy wyniki swoich badań? Jak to wpływa na jego życie?
5. Jak wiersz odpowiada na pytanie: Dobro jednostki czy dobro ludzkości?
6. Czy odkrywcy i wynalazcy zawsze mają wpływ na dalsze losy swoich dokonań? Proszę uzasadnić swoją odpowiedź, podając odpowiednie przykłady.

Gramatyka

W języku polskim występują trzy strony:

1. **strona czynna:** podmiot jest wykonawcą czynności, dopełnienie jest odbiorcą czynności:

Matka myje dziecko.

↓   ↓

podmiot   dopełnienie

2. **strona bierna:** podmiot jest odbiorcą czynności, dopełnienie jest wykonawcą czynności:

Dziecko jest myte przez matkę.

↓   ↓

podmiot   dopełnienie

3. **strona zwrotna:** podmiot jest zarówno wykonawcą, jak i odbiorcą czynności:

Matka się myje.

Strona bierna

Strona bierna w języku polskim jest formą złożoną. W jej skład wchodzi formy osobowe czasowników *być* lub *zostać* oraz imiesłów przymiotnikowy bierny czasownika głównego. Konstrukcje w stronie biernej odmieniają się – w liczbie pojedynczej występują w rodzaju męskim, żeńskim i nijakim, w liczbie

mnogiej występują w rodzaju męskoosobowym i niemęskoosobowym.

Tworzenie strony biernej

Stronę bierną tworzymy tylko od czasowników przechodnich (tranzytywnych).

Czasowniki przechodnie to np.: *czytać – przeczytać, jeść – zjeść, zajmować – zająć.*

Czasowniki nieprzechodnie to np.: *iść – pójść, wracać – wrócić; siadać – usiąść.*

Stronę bierną od czasowników niedokonanych tworzymy przy pomocy czasownika posiłkowego *być*, np.:

jest czytany; jest myte; byłeś pytany / byłaś pytana; byli witani / były witane;

będzie oglądany / oglądana / oglądane; będziemy przyjmowani / przyjmowane.

Uwaga! Czasownik posiłkowy *być* niekiedy jest używany, gdy tworzymy stronę bierną od czasowników dokonanych, np.:

jestem zaproszony, był zbudowany, będą zatrudnieni / zatrudnione.

Natomiast czasownik posiłkowy *zostać* występuje tylko w stronie biernej tworzonej od czasowników dokonanych, np.:

zostałem zaproszony / zostałam zaproszona; został umyty / została umyta / zostało umyte;

zostaliśmy przyjęci / zostałyśmy przyjęte; zostaną zatrudniony / zatrudniona; zostaniecie nagrodzeni / nagrodzone

Formy strony biernej występują także w trybie przypuszczającym, np.:

byłbym zapraszany / byłabym zapraszana; byliby zapraszani/ byłyby zapraszane;

zostałbym zaproszony / zostałabym zaproszona; zostaliby zaproszeni / zostałyby zaproszone.

Zamiana strony czynnej na bierną

W zdaniach w stronie biernej funkcję podmiotu pełni dopełnienie ze strony czynnej, natomiast podmiot ze strony czynnej pełni funkcję dopełnienia wyrażonego w bierniku z przyimkiem *przez*, np.:

Uczeń czyta książkę. Książka jest czytana przez ucznia.

Nauczyciele wystawili oceny. Oceny zostały wystawione przez nauczycieli.

Lekarze przyjmą wszystkich pacjentów. Wszyscy pacjenci zostaną przyjęci przez lekarzy.

W przypadku zdań w stronie czynnej z podmiotem domyślnym, w stronie biernej podmiot ten jest wyrażony w dopełnieniu odpowiednią formą zaimka w bierniku, np.:

Czytają codziennie tę gazetę. Ta gazeta codziennie jest czytana przez nich.

Zrobiła pyszną kolację. Pyszna kolacja została zrobiona przez nią.

Upiekę ciasto. Ciasto zostanie upieczone przeze mnie.

Przy zamianie zdań bezpodmiotowych na stronę bierną powstają konstrukcje bez dopełnienia, np.:

Zamyka się bramę. Brama jest zamykana.

Zamykano bramę. Brama była zamykana.

Zamknięto bramę. Brama została zamknięta.

I. Proszę przekształcić zdania w stronie czynnej na zdania w stronie biernej.

0. Uczniowie piszą test.

Test jest pisany przez uczniów.

1. Kolumb odkrył Amerykę.

2. Ogrodnik ścina kwiaty w ogrodzie.

3. Robotnicy będą kończyli pracę o szesnastej.
4. Mój ojciec naprawił zepsutą maszynkę do mięsa.
5. One nie zaprosiły ich na urodziny.
6. Uczniowie przyniosą wypracowania w piątek.
7. Wczoraj zjedliśmy obiad na tarasie.
8. Jury nagrodziło dziesięciu uczestników konkursu.
9. Dyrektor powiadomił pracowników o podwyżce płac.
10. Naszą szkołę zbudowano 100 lat temu.
11. Czy mogłaby pani sprzątać raz w miesiącu moje mieszkanie?
12. Fabryka samochodów zatrudnia wykwalifikowanych inżynierów i techników.
13. Z okazji zaliczenia sesji upiekła pyszną szarlotkę.
14. Z powodu epidemii grypy zamknięto wiele szkół i przedszkoli.
15. Ci lekarze nie przyjmują pieniędzy od pacjentów.

II. Podkreślone fragmenty zdań proszę przekształcić na stronę bierną.

Maria Skłodowska-Curie (1867–1934)
Piotr Curie (1859–1906)

Maria Curie-Skłodowska rozpoczęła studia na paryskiej Sorbonie⁰ w wieku dwudziestu czterech lat. Po ukończeniu studiów poślubiła francuskiego naukowca Piotra Curie. Wspólnie przewodzą badania¹ nad pierwiastkami promieniotwórczymi. Państwo Curie odkryli dwa nowe pierwiastki². Pierwszy nazwali polon³ na cześć kraju pochodzenia Marii, a drugi – rad. Za to odkrycie Akademia w Sztokholmie nagrodziła małżonków Nagrodą Nobla⁴ w 1903 roku. Po tragicznej śmierci męża Maria Skłodowska-Curie kontynuowała prace nad radem⁵.

Za efekty tych badań przyznano jej drugą Nagrodę Nobla⁶ w 1911 roku.

Przez wiele lat polska uczona kierowała katedrą fizyki na Sorbonie⁷. W Paryżu założyła pierwszy instytut radowy⁸, a także zapoczątkowała budowę⁹ takiego ośrodka w Warszawie.

Marię Curie-Skłodowską zalicza się¹⁰ do najwybitniejszych przedstawicieli nauki na świecie.

Studia na paryskiej Sorbonie zostały rozpoczęte przez Marię Curie-Skłodowską⁰ w wieku dwudziestu czterech lat. Po ukończeniu studiów poślubiła francuskiego naukowca Piotra Curie. Badania nad pierwiastkami promieniotwórczymi .....¹ wspólnie. ....². .....³ na cześć kraju pochodzenia Marii, a drugi – rad. Za to odkrycie .....⁴. Po tragicznej śmierci męża .....⁵. Za efekty tych badań .....⁶ w 1911 roku.

Przez wiele lat .....⁷. W Paryżu .....⁸, a także .....⁹ takiego ośrodka w Warszawie. ....¹⁰ do najwybitniejszych przedstawicieli nauki na świecie.

III. Proszę przeczytać tekst, a następnie zamienić podkreślone zdania na stronę białą.

Ignacy Łukasiewicz (1822–1882)

Klasyczny amerykański western nie może obyć się bez obecności lamp naftowych. Tymczasem pierwsza z nich nie powstała na Dzikim Zachodzie, ale we Lwowie. Lampę naftową wynalazł Ignacy Łukasiewicz, farmaceuta i przedsiębiorca.⁰ W latach 1852–53 wymyślił sposób na otrzymanie nafty – bezpiecznej, niekopcącej frakcji ropy naftowej, a następnie wykorzystał ją do zasilania lamp własnego projektu¹.

Był koniec 1847 roku, gdy Ignacy Łukasiewicz opuścił lwowskie więzienie², w którym przesiedział blisko dwa lata za działalność przeciw zaborcy. Wrócił do pracy w aptece, ale czas spędzał nie tylko na sporządzaniu leczniczych mikstur. Z przyjacielem Janem Zehem badał też wydobywaną w Galicji ropę³. Trafił w gazecie na notkę o „oleju skalnym” występującym w okolicach Gorlic oraz ogłoszenie o wakacie w tamtejszej aptece. Nie wahał się ani chwili. Niemal bez grosza przy duszy wyruszył na spotkanie z przeznaczeniem.

„Ten płyn to przyszłe bogactwo kraju, to dobrobyt i pomyślność jego mieszkańców, to nowe źródło zarobku dla biednego ludu i nowa gałąź przemysłu” – pisał o ropie. Znalazł współników, z którymi zaczął prace wydobywcze na dużą skalę⁴. Wkrótce „czarne złoto” miało stać się najważniejszym surowcem na ziemi.

Łukasiewicz poszukiwał taniego paliwa⁵, które zastąpiłoby stosowane w tamtych czasach ciężkie oleje i ich mieszaniny. Bywało, że wielogodzinne eksperymenty kończyły się pożarem lub nawet wybuchem. Mimo to młodzi zapaleńcy nie poddawali się – i odnieśli sukces! W marcu 1853 roku ich pracownię rozjaśnił blask pierwszej lampy naftowej⁶. Już kilka miesięcy później okazało się, jak ogromnym przełomem jest ten wynalazek. Miał moc piętnastu świec, więc kiedy zastosowano go w lwowskim szpitalu, w środku nocy przeprowadzono operację ratującą życie pacjenta⁷.

Lampa naftowa była tania, wydajna i łatwa w konstrukcji. Stąd już kilka lat później trafiła do powszechnego użytku – nie tylko w Polsce, lecz także na świecie. Wyparła ją dopiero żarówka elektryczna⁸.

Może w tej chwili to zwykły przedmiot, którego młode pokolenie mogło nawet nie widzieć na własne oczy, jednak wynalazek Łukasiewicza zapoczątkował rozwój przemysłu naftowego⁹. Bez niego nie istniałyby współcześnie rafinerie i nie używalibyśmy dzisiaj licznych produktów wytwarzanych z ropy naftowej¹⁰.

Na podstawie <https://tech.wp.pl>

0. *Lampa naftowa została wynaleziona przez Ignacego Łukasiewicza, farmaceutę i przedsiębiorcę.*

Opis przedmiotu

W opisie przedmiotu powinny występować informacje o rodzaju przedmiotu, jego rozmiarach, kształcie i barwie, o materiale, z którego został wykonany, o tym jak jest zbudowany oraz do czego służy lub w jaki sposób jest wykorzystywany.

A. Rodzaj przedmiotu

przedmiot, rzecz / narzędzie / przybór (przybory szkolne, toaletowe) / przyrząd (przyrządy miernicze)
naczynie, pojemnik / urządzenie / mechanizm (część urządzenia) / maszyna / maszynka / aparat, aparatura

B. Wielkość

wielkość, rozmiar / coś jest dużej, średniej, małej wielkości
coś jest dużego, średniego, małego rozmiaru / dużych, średnich, małych rozmiarów
mały, niewielki, drobny, mikroskopijny / duży, spory / wielki, ogromny

C. Materiał

I. Proszę określić przedmioty na obrazkach przekształcając wyrażenia z ramki na przymiotniki.

z metalu / z kamienia / z folii / z drewna / z żelaza / z gliny / z wikliny
ze szkła / z plastiku / z porcelany

0 metalowa łyżka

1 .....

2 .....

3 .....

4 .....

5 .....

6 .....

7 .....

8 .....

9 .....

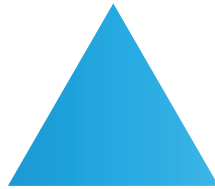
D. Kształt i barwa

I. Proszę dopasować do rysunków nazwy kształtów z ramki, a następnie utworzyć od nich przymiotniki.

kwadrat / stożek / elipsa / owal / kula / prostokąt / koło / trójkąt / sześcián / walec / cylinder

0 *kwadrat - kwadratowy*

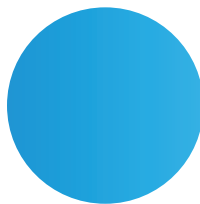
1 .....

2 .....

3 .....

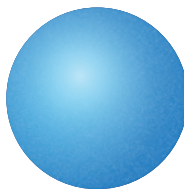
4 .....

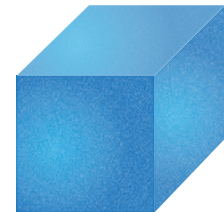
5 .....

6 .....

7 .....

8 .....

II. Proszę wybrać z ramki antonimy podanych wyrazów.

*wypukły / zaokrąglony / krótki / nieregularny / rozszerzony / chropowaty / błyszczący
przyciemniony / puszysty / dolny / przedni / wewnętrzny*

0. *regularny* ≠ *nieregularny*

1. *wklęsły* ≠ .....

7. *matowy* ≠ .....

2. *długi* ≠ .....

8. *górný* ≠ .....

3. *przezroczysty* ≠ .....

9. *szorstki* ≠ .....

4. *szpiczasty* ≠ .....

10. *gładki* ≠ .....

5. *zewnątrzny* ≠ .....

11. *tylny* ≠ .....

6. *zwężony* ≠ .....

E. Budowa

I. Proszę dokończyć zdania, wybierając odpowiedni wyraz z ramki.

uchwyt / rękojeść / trzonek / **rączka** / ucho / uszko / klamka

0. Parasol ma *rączkę* .....
1. Dzbanek ma .....
2. Filiżanka ma .....
3. Młotek ma .....
4. Nóż ma .....
5. Szuflada ma .....
6. Drzwi mają .....

II. Proszę oznaczyć części komputera odpowiednimi numerami.

1. *kamera*
2. obudowa
3. klawiatura
4. klawisz / przycisk
5. myszka
6. ekran

III. Proszę dopasować przedmiot do odpowiedniego nakrycia.

1. butelka wina – pokrywka *korek* .....
2. stoik – kapsel .....
3. długopis – zakrętka .....
4. garnek – skuwka *pokrywka* .....
5. butelka piwa – korek .....

F. Przeznaczenie

Czasowniki podane w nawiasach proszę wstawić do zdań w stronie czynnej lub biernej.

1. Młotek ..... do wbijania gwoździ. (służyć)
2. Kiedy pracuję przy komputerze, ... myszki. (używać)
3. .... z blendera, gdy robię zupę-krem. (korzystać)
4. Stolnica ..... do zagniatania ciasta. (przeznaczyć)
5. Spinacze ..... do spinania kartek papieru. (wykorzystywać)
6. Dzisiaj nafta ..... do celów kosmetycznych. (stosować)
7. Grafen w przyszłości ..... w wielu gałęziach przemysłu. (używać)

G.

I. Proszę zgromadzić słownictwo do opisu poniższych przedmiotów zgodnie z podanym przykładem.

Przykład:

1. Rodzaj przedmiotu: naczynie
2. Wielkość: średniej wielkości
3. Materiał: porcelanowy lub fajansowy
4. Kształt i barwa: cyldryczny / walcowaty; półokrągły
uchwyt; na zewnątrz czerwony, wewnątrz biały; gładki
5. Budowa: przedmiot jednoczęściowy; cylindryczny
pojemnik otwarty u góry; z boku walca uszko
6. Przeznaczenie: służy do picia zimnych i ciepłych
napojów

1. Rodzaj przedmiotu: .....
2. Wielkość: .....
3. Materiał: .....
4. Kształt i barwa: .....
5. Budowa: .....
.....
6. Przeznaczenie: .....
.....

1. Rodzaj przedmiotu: .....
2. Wielkość: .....
3. Materiał: .....
4. Kształt i barwa: .....
- .....
5. Budowa: .....
- .....
6. Przeznaczenie: .....

1. Rodzaj przedmiotu: .....
2. Wielkość: .....
3. Materiał: .....
4. Kształt i barwa: .....
- .....
5. Budowa: .....
- .....
6. Przeznaczenie: .....

1. Rodzaj przedmiotu: .....
2. Wielkość: .....
3. Materiał: .....
4. Kształt i barwa: .....
- .....
5. Budowa: .....
- .....
6. Przeznaczenie: .....

II. Wykorzystując zebrane informacje, proszę ustnie opisać przedmioty z ćwiczenia G.

III. Proszę wybrać jedną z propozycji i opisać przedmiot,

- a) do którego masz szczególny, emocjonalny stosunek.
- b) który sprawia ci najwięcej kłopotów w codziennym życiu.
- c) który istnieje od bardzo dawna i w ogóle się nie starzeje.

 Patrz i mów

Na podstawie zdjęć i informacji zamieszczonych poniżej proszę wypowiedzieć się na temat roli, jaką rzeczy odgrywają w naszym życiu.


```

pojawił się problem i system windows został zamknięty, aby zapobiec uszkodzeniu
komputera:
XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX
Jeśli po raz pierwszy widzisz ekran błędów STOP,
pomyślnie uruchom komputer. Jeśli ten ekran pojawił się ponownie, wykonaj
instrukcje krok 1.
Kroki:
1. Czy wszelki nowy sprzęt i oprogramowanie są poprawnie zainstalowane?
Jeśli jest to nowa instalacja, poproś producenta sprzętu lub oprogramowania
o wszelkie aktualizacje dla systemu windows, które mogą być potrzebne.
2. Jeśli problem znowu się pojawia, wyłącz lub usuń wszelki nowy zainstalowany sp
rogramowanie, wyłącz opcje pamięci systemu BIOS, takie jak buforowanie i prz
eładki BIOS.
3. Jeśli aktualizacja lub wyłączenie składników multy nie są trybu awaryjnego, ponów
zainstalowanie systemu windows.
4. Jeśli problem nadal występuje, naciśnij klawisz F8, aby wyświetlić zaawansowane opcje startowe, a następnie
wybierz opcję- tryb awaryjny.
Informacje techniczne:
*** STOP: 0x00000000,0x8A181800,0x10024390,0x8A181820
Współczesnym producentom fizycznej pamięci pamięci.
Zrób pamięć fizycznej pamięci pamięci.
W sprawie dalszej pomocy skontaktuj się z administratorem systemu lub obsługi

```


ZŁOŚLIWOŚĆ RZECZY MARTWYCH

Amerikanin Jason Mecier tworzy portrety znanych osób techniką kolażu, przy użyciu różnego rodzaju przedmiotów codziennego użytku.

Bardzo popularne jest wstawianie do nowoczesnych wnętrz mebli wygrzebanych na strychu lub znalezionych na śmietniku.

Epoka pięknych śmieci. Wszystko szybko się psuje.

 Proszę wysłuchać piosenki i odpowiedzieć na pytania.

Boso

Tekst: Bartłomiej Kudasiak,
Sebastian Karpiel-Bułecka
Muzyka: Mateusz Pospieszalski
Wykonanie: Zakopower

Nieużyty frak, dziurawy płaszcz
Znoszony but
Zapomniany szal zaszył się w kąt
Niemodny już

Każda rzecz o czymś śni
Odstawiona
Jeszcze chce modna być
Zanim cicho skona

I dopiero gdy zawoła Bóg
To pożegnam wszystkie te rzeczy i znów
Pójdę boso, pójdę boso
Pójdę boso, pójdę boso

Zagubiony gdzieś parasol, z nim
Czekam na deszcz
Zegar nie wie jak bez moich rąk

Ma życie wieść
W wielki stos piętrzą się odłożone
Każda chce, żeby ją
Wziąć na drugą stronę

I dopiero gdy zawoła Bóg
To pożegnam wszystkie te rzeczy i znów
Pójdę boso, pójdę boso
Pójdę boso, pójdę boso

Zamkną za mną drzwi
Pójdę boso, boso
Nie zabiorę nic
Pójdę boso, boso
I dopiero gdy zawoła Bóg
To pożegnam wszystkie te rzeczy i znów
Pójdę boso, pójdę boso
Pójdę boso, pójdę boso

1. Jak w piosence zostało przedstawione życie przedmiotów?
2. W których fragmentach tekstu przedmioty posiadają cechy ludzkie? Proszę je wskazać.
3. Jakie prawdy o ludzkim życiu można odnaleźć w piosence?

Projekt

- I. Proszę wykonać (w grupach) portret znanego wynalazcy lub odkrywcy techniką collage'u z różnych przedmiotów codziennego użytku. Podczas prezentacji prac proszę przeprowadzić konkurs na rozpoznawanie przedmiotów, z których zostały wykonane portrety, a następnie wybrać najbardziej oryginalną pracę.
- II. Proszę ustalić ranking dziesięciu największych wynalazców i odkrywców. W tym celu każdy uczeń prezentuje dwóch kandydatów (jednego wynalazcę i jednego odkrywcę), uzasadniając swój wybór. Trzyosobowa komisja po zakończeniu prezentacji ustala listę i ogłasza wyniki.

Lekcja 3

Pod wielkim dachem nieba

www.coslychac.pl

Znowu musiałem wyrzucać śmieci. Uważam, że to zwykły wyzysk i niewolnictwo, bo rodzice po prostu wykorzystują mnie do prac, których sami nie chcą robić. I żeby chociaż dało się te wszystkie śmieci wyrzucić raz a porządnie. Gdzie tam! Dostałem kilka worków i jeszcze każdy musiałem wrzucić do osobnego pojemnika. Kto to wymyślił?! Ta cała segregacja jest zupełnie zbędna. Wiem, wiem, ochrona środowiska i te sprawy. Ale przecież nie zamierzam wycinać lasów czy strzelać do zagrożonych gatunków. Chodzi tylko o śmieci - trafią na wysypisko i tyle. Po co jeszcze komplikować ludziom życie?

Skomentuj

@follow

Udostępnij

Porozmawiajmy

1. Czy też uważasz, że segregacja śmieci jest niepotrzebna? Dlaczego?
2. Czy w twoim domu segregujecie śmieci? W jaki sposób?
3. Jak uważasz, czy powinniśmy chronić środowisko? Dlaczego?
4. W jaki sposób każdy z nas może dbać o ochronę środowiska?

Dzień Ziemi

Sprawdź, czy rozumiesz.

środowisko naturalne / ochrona środowiska / zanieczyszczenie / skażenie środowiska, powietrza, ziemi, wody
ekosystem / bioróżnorodność / atmosfera / smog / kwaśny deszcz / globalne ocieplenie
efekt cieplarniany / zmiany klimatyczne / odpady

I. Proszę czytać teksty i zaznaczać prawidłową odpowiedź a, b lub c.

Dzień Ziemi obchodzony jest 22 kwietnia w 192 krajach na świecie. Pierwszy raz świętowano go 21 marca 1970 roku w Nowym Jorku. Termin marcowy miał związek z równonocą wiosenną, która zwykle przypada właśnie na 20 lub 21 marca. Uznano, że to doskonała data na urodziny naszej planety i przez wiele lat w ten dzień je obchodzono. Jednak w 2009 r. ONZ (Organizacja Narodów Zjednoczonych) ogłosiło, że Dzień Ziemi będzie odąd przypadał na 22 kwietnia. Skąd ta data? Ma ona upamiętniać ogromną manifestację ekologiczną (brało w niej udział ok. 20 milionów ludzi), która odbyła się 22 kwietnia 1970 r. w Stanach Zjednoczonych.

0. Z tego fragmentu dowiadujemy się, że

- a) Dzień Ziemi świętujemy w marcu.
- b) **do 2009 r. Dzień Ziemi wypadał w równonoc wiosenną.**
- c) 22 kwietnia 1970 r. świętowano Dzień Ziemi po raz pierwszy.

Dzień Ziemi ma uświadamić nam, jak ważna jest troska o środowisko naturalne. Tego dnia organizowane są specjalne akcje, różnego rodzaju wykłady, a także zbiórki, na przykład elektrośmieci. Obchody Dnia Ziemi bardzo często organizowane są w szkołach. Podczas specjalnie przygotowanych zajęć uczniowie wychodzą na zewnątrz i razem z opiekunami oczyszczają wybrany teren z odpadków i śmieci. Zazwyczaj są to lasy, łąki lub tereny zielone w miastach. W wielu miastach w Polsce z okazji Dnia Ziemi organizowane jest także wspólne sadzenie drzew.

1. Z tego fragmentu dowiadujemy się, że z okazji Dnia Ziemi

- a) organizuje się różne akcje, ale tylko w szkołach.
- b) uczniowie wspólnie z nauczycielami sadzą drzewa.
- c) uczniowie często sprzątają wybraną okolicę.

Dzień Ziemi jest też świetną okazją, aby przypomnieć o największych zagrożeniach dla naszej planety. Oto niektóre z nich:

I. Zanieczyszczenie powietrza: według oceny Światowej Organizacji Zdrowia (WHO) 90% ludzi na świecie wdycha powietrze, w którym poziom zanieczyszczeń przekracza normę. Każdego roku na świecie umiera z tego powodu około 9 milionów osób. Również w Polsce jakość powietrza, którym oddychamy, jest zła, a nawet należy do najgorszych w Europie. Na 50 najbardziej zanieczyszczonych miast w Unii Europejskiej aż 36 to miasta znajdujące się w naszym kraju.

2. Z tego fragmentu dowiadujemy się, że

- a) mieszkańcy wielu polskich miast oddychają zanieczyszczonym powietrzem.
- b) 90 % ludzi traci zdrowie z powodu zanieczyszczonego powietrza.
- c) **najbardziej zanieczyszczone powietrze jest w Polsce.**

II. Odpady: śmieci są niestety znakiem rozpoznawczym ludzkości. Mimo świadomości zagrożenia wciąż produkujemy ich gigantyczne ilości i nierzadko nieodpowiednio je składujemy. Śmieciowe wyspy na oceanach są widoczne nawet z kosmosu! Sprawy nie ułatwia fakt, że na odpadach można doskonale zarobić. Poza tym ludzkość musi sobie jakoś poradzić także z odpadami radioaktywnymi, które są jeszcze bardziej niebezpieczne.

3. Z tego fragmentu dowiadujemy się, że
- najmniejszy problem stanowią odpady radioaktywne.
  - handel odpadami jest zjawiskiem pozytywnym.
  - śmieci jest zbyt dużo i ludzie źle je przechowują.

III. Wycieki: to kolejny duży problem ludzkości. Wystarczy przypomnieć sobie katastrofę platformy wiertniczej w Zatoce Meksykańskiej w 2010 roku. Plama ropy, która rozlała się wtedy po morzu, miała powierzchnię 6500 km². W wodzie znalazło się około 698 milionów litrów ropy. Ile gatunków zwierząt ucierpiało? Tego nie da się policzyć. Katastrofa w Zatoce Meksykańskiej nie była niestety ani pierwszym, ani ostatnim spektakularnym wyciekami. W przyszłości możemy obawiać się kolejnych, bo większość naszej cywilizacji wciąż nie może obyć się bez ropy. Zresztą sprawa nie dotyczy tylko ropy, bo nadal korzystamy przecież z ogromnej ilości chemikaliów, które podróżują w cysternach czy kontenerowcach.

4. Z tego fragmentu dowiadujemy się, że
- wycieki ropy naftowej należą do przeszłości.
  - chemikalia powinno się przewozić w cysternach lub kontenerowcach.
  - wyciek ropy w Zatoce Meksykańskiej był tragiczny w skutkach dla fauny.

IV. Wycinanie lasów: najłatwiej zabić każde żywe stworzenie po prostu je dusząc. Z planetą jest to samo. Niszcząc jej zielone płuca, wydajemy na siebie wyrok. Ludzkość doskonale zdaje sobie z tego sprawę, a mimo to wciąż trwa wycinka w lasach deszczowych, gdzie dżungla zmienia się w pola uprawne i pastwiska. Wciąż w wielu regionach świata niszczy się drzewa i lasy pod różnymi pretekstami, czasami nawet pod pretekstem ich ochrony. Problem w tym, że pastwiska i pola uprawne nie mają tak zbawiennego wpływu na atmosferę jak las. A niszczenie lasów, by w ich miejsce powstały drogi czy centra handlowe nie pomoże naszej planecie w ogóle.

5. Z tego fragmentu dowiadujemy się, że
- ludzie wiedzą, jak ważne są lasy, a jednak je wycinają.
  - tylko lasy deszczowe wpływają na jakość powietrza na Ziemi.
  - musimy wycinać drzewa, aby budować drogi i centra handlowe.

V. Niszczenie bioróżnorodności: różnorodność biologiczna pozwala na utrzymanie równowagi w przyrodzie. Problem polega na tym, że ludzkość lubi tę różnorodność dostosowywać do swoich potrzeb, nie zwracając uwagi na całość. I tak na przykład człowiek sprowadza zwierzęta hodowlane lub ozdobne gatunki roślin, z których część rozprzestrzenia się, dziczeje i często wypiera miejscowe gatunki. Z kolei współczesne rolnictwo często polega na uprawie jednego gatunku rośliny na dużym obszarze, co prowadzi do zaniku wielu lokalnych, wartościowych odmian roślin oraz ras zwierząt. Na dodatek stosowane przez człowieka nawozy oraz środki chwastobójcze i owadobójcze powodują niszczenie także innych przedstawicieli fauny i flory.

6. Z tego fragmentu dowiadujemy się, że
- działania człowieka nie wpływają na istotne zmiany w ekosystemie.
  - współczesne rolnictwo przyczynia się do zaniku bioróżnorodności.
  - sprowadzenie nowych gatunków flory i fauny powoduje dziczenie miejscowych gatunków.

VI. Globalne ocieplenie: zmiany klimatyczne spowodowane wprowadzaniem do atmosfery tzw. gazów cieplarnianych, czyli dwutlenku węgla i metanu, są niestety faktem. Naukowcy uważają, że nawet nieznaczny wzrost temperatury oznacza poważne problemy dla rolnictwa, zasobów wodnych, a także całej światowej gospodarki. Należy do nich obserwowane już (i coraz szybsze) topnienie lodowców, które spowoduje podniesienie poziomu mórz i oceanów, a w konsekwencji zalanie wielu obszarów lądowych. Najbardziej świadome tego zagrożenia są Malediwy, gdyż większość wysp tego turystycznego raju znajduje się zaledwie 90 cm powyżej poziomu morza. Z tego powodu władze Malediwów już od kilku lat szukają nowego terytorium dla swoich obywateli.

7. Z tego fragmentu dowiadujemy się, że

- zagrożenie dla Malediwów wynika z położenia poniżej poziomu morza.
- jednym z efektów globalnego ocieplenia jest wzrost poziomu wód.
- problemy gospodarki światowej wynikają ze zmian klimatycznych.

Na podstawie: <http://www.national-geographic.pl/>

Patrz i mów

II. Na podstawie zdjęć i informacji zamieszczonych poniżej proszę wypowiedzieć się na temat wpływu zanieczyszczenia środowiska na żywe organizmy.

Spalanie śmieci i paliw niskiej jakości powoli truje nas wszystkich. Zmieńmy to!

Aż 6 polskich miast wśród 10 najbardziej zanieczyszczonych miejsc w Europie!

Choroby układu oddechowego, układu nerwowego i układu krążenia, alergie, a także nowotwory.

28 tys. Polaków rocznie umiera na choroby związane z niską jakością powietrza!

Jak smóg wpływa na nasze zdrowie?

MÓZG .....
ból głowy, niepokój,
uszkodzenia układu nerwowego

PŁUCA .....
napady astmy, zapalenia
i infekcje dróg oddechowych,
POCHP, choroby nowotworowe

SERCE .....
zawał serca, zaburzenia
układu krwionośnego

SKÓRA .....
alergie, podrażnienia

OCZY .....
podrażnienie spojówek,
szawienie

NOS I GARDŁO .....
podrażnienia nosa i gardła,
trudności z oddychaniem

PŁÓD .....
zaburzenia płodności,
niska masa
urodzeniowa dziecka,
poronienie,
przedwczesny poród

Choroby spowodowane zanieczyszczeniem odpowiadają w ciągu roku za około

9
mln

przedwczesnych śmierci, czyli

16 %

wszystkich zgonów na świecie

trzy razy więcej niż z powodu AIDS, gruźlicy i malarii

piętnaście razy więcej niż w wyniku wojen i innych form przemocy

więcej osób niż z powodu palenia papierosów, głodu i klęsk żywiołowych

III. Proszę wysłuchać tekstu *Jak obchodzić Dzień Ziemi na co dzień?*, a następnie do każdego fragmentu dopasować zdanie podsumowujące jego treść zgodnie z podanym przykładem.

- A. Wybierz prysznic
- B. Segreguj odpady
- C. NIE dla jednorazówek!
- D. Warzywa też są smaczne
- E. Pozwól żyć drzewom
- F. Porzuć cztery kółka
- G. Nie kupuj za dużo
- H. Nie świec bez sensu
- I. Daj ubraniom drugie życie
- J. Nie marnuj żywności

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
G									

IV. Proszę odpowiedzieć na pytania, używając wyrazów podanych w nawiasie.

0. Na czym polegają odpowiedzialne zakupy? (za dużo, wyrzucać)
Odpowiedzialne zakupy polegają na tym, aby nie kupować za dużo produktów, gdyż wiele z nich potem się wyrzuca.
1. W jaki sposób nie marnować jedzenia? (resztki, mrożenie).
2. Dlaczego warto nosić na zakupy własną torbę? (torebki foliowe, rozkładać się)
3. W jaki sposób możemy oszczędzać prąd? (żarówki, puste pomieszczenia)
4. W jaki sposób możemy oszczędzać wodę? (kran, prysznic)
5. W jaki sposób korzystanie z Internetu pomaga środowisku? (papier, drzewa)
6. Dlaczego warto zostać wegetarianinem? (gazy cieplarniane, lasy)

Patrz i mów

- V. Na podstawie zdjęć i informacji zamieszczonych poniżej wyjaśnij, czy twoim zdaniem idea Dnia Długu Ekologicznego jest potrzebna? Dlaczego?

Globalny Dzień Długu Ekologicznego to dzień, w którym ludzkość wykorzystwała zasoby naturalne (glebę, paliwa kopalne, lasy, surowce, wodę) przypadające na cały rok i na których odrodzenie się planeta potrzebuje kolejnego roku. Oznacza to, że od tego dnia żyjemy „na kredyt” i tworzymy dług, który odziedziczą nasze dzieci.

Idea informowania ludzkości o tym dniu powstała w 1987 roku.

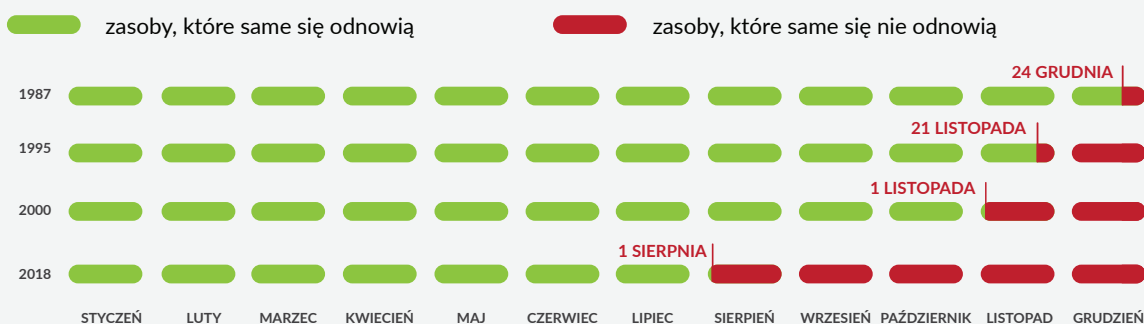

Nie ma Ziemi B!

Obecnie potrzebujemy 1,7 planety takiej jak Ziemia, żeby zaspokoić potrzeby konsumpcyjne ludzkości.

DZIEŃ DŁUGU EKOLOGICZNEGO

ŹRÓDŁO: GLOBAL FOODPRINT NETWORK

Ochrona środowiska

- 💡 Sprawdź, czy rozumiesz.

gatunek: zagrożony wyginięciem; ginący, wymierający; wymarły; chroniony
 ochrona roślin, zwierząt, przyrody / chronić, ochraniać kogo? co? (las, środowisko, zagrożone gatunki zwierząt)
 objąć czym? (ochroną) / park narodowy / rezerwat przyrody

- I. Proszę połączyć pojęcia z definicjami.

0	jadowity	A	zwierzę żywiące się roślinami
1	osobnik	B	ostry, zakrzywiony pazur ptaków drapieżnych
2	drapieżnik	C	las o dużej powierzchni, bez śladów działalności człowieka
3	gryzoń	D	mający w sobie jad, czyli substancję trującą
4	sierść	E	pióra pokrywające ciało ptaków
5	szpony	F	zwierzę żywiące się mięsem innych zwierząt
6	odnóża	G	niedawno urodzony ptak
7	puszcza	H	owłosienie większości ssaków; futro
8	roślinożerca	I	jednostkowy okaz gatunku
9	pisklą	J	część ciała stawonogów będąca narządem ruchu
10	upierzenie	K	ssak mający parę bardzo silnych, stale rosnących siekaczy (zębów)

0

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

D

II. Proszę przeczytać opis zwierząt, które są w Polsce objęte ścisłą ochroną i połączyć opis z właściwą nazwą zwierzęcia zgodnie z podanym przykładem.

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
H												

0 rzekotka drzewka

1 kozica

3 wilk

4 ryś

2 żubr

6 łabędź

7 puszczyk

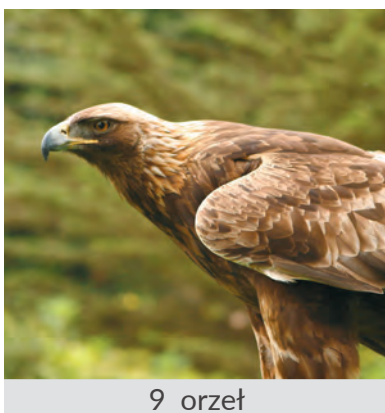
5 gacek szary

8 bocian

11 wąż Eskulapa

9 orzeł

10 wróbel

12 modliszka zwyczajna

W Polsce zobaczymy go tylko w Bieszczadach, ale nawet tam trudno go spotkać, gdyż w naszym kraju zostało niewiele ponad sto osobników tego gatunku. Zjada myszy, jaszczurki, małe ptaki, ale nie jest jadowity – owija się wokół ofiary i dusi ją. Jego głowa oraz całe ciało są brunatne, a podbrzusze jasnożółte. Może mierzyć nawet ponad 2 metry długości, a co ciekawe (i rzadko spotykane u tego typu zwierząt) samce są dłuższe niż samice.

Lubi mocno nasłonecznione polany i brzegi lasów sosnowych. Poluje na inne owady lub pająki, siedząc nieruchomo na niskich roślinach i czekając, aż ofiara przybliży się na tyle, żeby można było chwycić ją parą przednich odnóży. Niezwykłą cechą samic jest to, że potrafią kręcić trójkątną głową bez poruszania całym ciałem, co zresztą ułatwia im pożeranie samców.

Nazywany bywa „królem puszczy” i nie bez powodu, bo jest olbrzymim zwierzęciem z charakterystycznym garbem na plecach. Samce mogą ważyć nawet 900 kg! Nic dziwnego, że ci sympatyczni roślinożercy potrzebują do życia olbrzymiej przestrzeni leśnej. Niestety ludzie zniszczyli te zwierzęta niemal całkowicie – w 1923 r. na całym świecie zostało ich zaledwie 54. Dzięki ogromnej pracy udało się ten gatunek częściowo odratować i obecnie w Polsce żyje ok. 1800 osobników.

Jest jedynym ssakiem zdolnym do lotu i prowadzi nocny tryb życia. Ma charakterystyczne wielkie uszy, które pomagają mu zdobywać pożywienie, a zjada głównie owady. Jest gatunkiem, który związał swój los z ludźmi, latem ukrywa się w różnych budynkach, a zimuje w piwnicach. Jest objęty nie tylko ścisłą ochroną, ale i zakazem fotografowania, filmowania i obserwacji, które mogłyby go niepokoić.

Uważany jest za jeden z symboli Polski. Mimo sympatycznego wyglądu jest drapieżnikiem, polującym głównie na owady i gryzonie, ale nie pogardzi nawet wężem. Wbrew popularnej opinii żaby zjada rzadko. Zimuje w Afryce, w Polsce zjawia się wiosną, zakłada tutaj gniazda i wychowuje młode.

Jest żywym symbolem Tatr podziwianym za zwinność i szybkość, z jaką skacze po górach. Żyje wysoko, pośród hal, najchętniej na wysokości 1800-2000 m n.p.m. Nie lubi samotności, woli przebywać w stadach liczących 5-15 osobników. Żywi się roślinami. Dawniej na te zwierzęta polowano, przez co po drugiej wojnie światowej zostało ich w Polsce zaledwie 26. Obecnie ich liczebność wzrosła do ok. 1200 osobników żyjących w całych Tatrach (polskich i słowackich).

Można ją spotkać na skraju lasów i w zaroślach, lubi siedzieć na gałęziach drzew i krzewów. Jest niewielka, zwykle jasnozielona (ale dostosowuje barwę do otoczenia), a boki jej ciała zdobi charakterystyczna ciemna pręga. Ma wyłupiaste oczy o żółtym zabarwieniu. Żywi się owadami i donośnie rechocze.

W wielu kulturach jest uważany za wroga człowieka, choć tak naprawdę zwierzę to unika ludzi i ich nie atakuje, chyba że czuje się zagrożone i osaczone. Nawet na zwierzęta hodowlane zaczyna polować dopiero wtedy, gdy zabraknie mu naturalnego pożywienia. Żyje w stadach zwanych watahami, w których panuje ściśle określony podział ról. Zwierzęta te polują wspólnie, głównie na jelenie, dziki i sarny. Do życia potrzebują dużego terytorium oddalonego od ludzi.

Są symbolem miłości jako zwierzęta, które łączą się w pary na całe życie, co naukowcy częściowo potwierdzili. Mają piękne, białe upierzenie i długą szyję. Żyją w okolicach jezior i stawów, żywiąc się roślinnością wodną. Ludzie często dokarmiają je chlebem, ale taka dieta może prowadzić u tych ptaków do chorób stawów. Pisklęta w przeciwieństwie do rodziców są szare i rzeczywiście przypominają „brzydkie kaczątko”.

To piękne zwierzę jest jednym z największych drapieżników Europy. W Polsce żyje już tylko ok. 300 osobników tego gatunku, gdyż potrzebują one dużych i dzikich terenów leśnych, po których mogłyby swobodnie wędrować. Mają czarno-rudo-żółtą sierść z brunatnymi plamami i biały brzuch. Poza tym w ich wyglądzie od razu zwracają uwagę charakterystyczne „pędzelki” na uszach.

Zakłada gniazda na niedostępnych półkach skalnych lub wysokich drzewach. Potrzebuje ciszy i spokoju, gdyż młode często umierają – zazwyczaj przeżywa tylko jedno pisklę. W Polsce żyje zaledwie ok. 30 par tych ptaków, a spotkać je można w Tatrach, Pieninach lub Bieszczadach. To drapieżniki, polujące głównie na małe ssaki, choć są w stanie zapolować na lisa, owcę czy małą kozicę. Mają świetny wzrok, za pomocą którego potrafią wypatrzyć ofiarę z kilku kilometrów. Następnie (po szybkim locie w dół) chwytają ją już na ziemi za pomocą długich i ostrych szponów.

Jeszcze w XIX i XX wieku należał do najpowszechniej występujących gatunków w Polsce. Jest mały, szary i nie potrafi chodzić po ziemi, zamiast tego skacze. Żywi się głównie nasionami i małymi owadami. Nie boi się ludzi i często mieszka w miastach. Niestety na skutek działalności człowieka liczba tych ptaków stale się zmniejsza – mają obecnie ograniczone możliwości budowania gniazd i zdobywania pożywienia.

Prowadzi nocny tryb życia i jest drapieżnikiem polującym przede wszystkim na gryzonie, choć zdarza mu się zjadać pisklęta innych ptaków albo nietoperze. Specyficzny kształt piór pozwala mu na bezszelestne latanie. Mieszka w dziuplach, najchętniej bukowych. Jeśli pisklę wypadnie z dziupli, próbuje do niej wrócić „na piechotę”, w czym pomagają mu ostre szpony.

III. Proszę wysłuchać utworu Zbigniewa Herberta *Niedźwiedzie* i uzupełnić brakujące słowa.

Zbigniew Herbert (1924–1998) – polski poeta i eseista, autor utworów dramatycznych i słuchowisk. Z wykształcenia ekonomista, prawnik i filozof. Jako poeta debiutował w 1950, jednak pierwszy tom poezji (*Struna światła*) wydał dopiero w 1956 roku. Do najbardziej cenionych dzieł Herberta należy cykl utworów o Panu Cogito. Był laureatem ponad dwudziestu nagród literackich, a pośmiertnie został odznaczony najstarszym i najwyższym odznaczeniem państwowym RP, czyli Orderem Orła Białego.

Zbigniew Herbert *Niedźwiedzie*

Niedźwiedzie dzielią się⁰ na brunatne i białe oraz .....¹, głowę i tułów. ....² mają dobre, a oczka małe. One lubią bardzo .....³. Do szkoły nie chcą chodzić, ale spać w lesie – to .....⁴ bardzo. Jak mają mało miodu, to .....⁵ rękami za głowy i są takie smutne, takie smutne, że .....⁶. Dzieci, które kochają Kubusia Puchatka dałyby .....⁷ wszystko, ale po lesie chodzi .....⁸ i celuje z fuzji między tych .....⁹ małych oczu.

Hermes, pies i gwiazda, 1957

IV. Proszę odpowiedzieć na pytania.

1. Obecnie niedźwiedzie również znajdują się w Polsce pod ochroną. Jak myślisz, dlaczego ludzie zaczęli chronić zwierzęta, które mogą im zagrażać?
2. Czy znasz inne zwierzęta, które również znajdują się pod ochroną? Jakie?
3. Czy twoim zdaniem myślistwo powinno być zakazane? Uzasadnij swoją odpowiedź.

V. Co to za zwierzę?

Proszę przeprowadzić zabawę w odgadywanie nazwy zwierzęcia. Jedna osoba wybiera sobie zwierzę z ćwiczenia II, a pozostali muszą zgadnąć, o które z nich chodzi. Mogą zadawać pytania, ale muszą być one sformułowane w taki sposób, aby odpowiedź brzmiała „tak”, „nie”, „nie ma to znaczenia”.

VI. Proszę wysłuchać tekstu *Pięć niezwykłych pomysłów na ochłodzenie Ziemi*, a następnie wskazać 4 prawdziwe zdania zgodnie z przykładem.

Lp.		P
0	Geoinżynierowie mają zamiar zmienić klimat na Ziemi.	X
1	Geoinżynierowie uważają, że ocieplenie klimatu uratuje naszą planetę.	
2	Użycie dronów spowoduje, że globalne ocieplenie nasili się.	
3	Aby zmniejszyć temperaturę na Ziemi trzeba sprawić, żeby chmury stały się bielsze.	
4	Ratunkiem dla naszej planety ma być powieszenie nad nią luster.	
5	Geoinżynierowie sądzą, że orbitalne zwierciadła wchłoną światło, co pomoże planecie.	
6	Efekt cieplarniany może zmniejszyć większa liczba drzew na Ziemi.	
7	Dwutlenek węgla w powietrzu mogą wyłapać tylko sztuczne drzewa.	
8	Kolejnym sposobem ratowania naszej planety jest ograniczenie ilości alg.	
9	Rozwiązania zaproponowane przez geoinżynierów zostaną wkrótce wdrożone.	
10	Geoinżynierskie pomysły nie mogą być realizowane tylko w jednym miejscu.	

Gramatyka

Imiesłowy przysłówkowe

Imiesłów przysłówkowy to nieodmienna i nieosobowa forma czasownika, która ma cechy przysłówka.

Wyróżniamy dwa typy imiesłowów przysłówkowych:

współczesny

- wskazuje na dwie czynności wykonywane w tym samym czasie
- tworzy się go tylko od czasowników niedokonanych; do tematu 3. osoby liczby mnogiej czasu teraźniejszego dodajemy końcówkę **-ąc**, np.:
czytaj-q - *czytaj-ąc*
pisz-q - *pisz-ąc*
robi-q - *robi-ąc*
Czytając książkę, *jadłam* kanapkę.

uprzedni

- wskazuje czynność wcześniejszą niż inna
- tworzy się go tylko od czasowników dokonanych; do tematu 3. osoby liczby pojedynczej rodzaju męskiego czasu przeszłego dodajemy:
  - **-wszy**, gdy temat czasownika kończy się na samogłoskę, np.:
przeczyta-t - *przeczyta-wszy*
zrobi-t - *zrobi-wszy*
zaczę-t - *zaczę-wszy*
  - **-wszy**, gdy temat czasownika kończy się na spółgłoskę, np.:
zjad-t - *zjad-wszy*
wytar-t - *wytar-wszy*
Zjadwszy obiad, *poszedłem* do kolegi.

Uwagi:

1. W zdaniach z użyciem imiesłowu przysłówkowego może być tylko jeden podmiot (tzn. wykonawca czynności wyrażonej imiesłowem i osobową formą czasownika musi być ten sam).
  - a) *Kiedy jadł obiad, słuchał radia.* (w obu zdaniach podmiot domyślny *on*)
Jedząc obiad, słuchał radia.
  - b) *Kiedy jadł obiad, zaczęła się burza.* (dwa podmioty - *on* i *burza*; użycie imiesłowu nie jest możliwe)
2. Imiesłowy przysłówkowe z „nie” pisze się oddzielnie, np.: *nie jedząc*, *nie zjadłszy*.

I. Proszę uzupełnić tabelę.

czasownik	imiesłów przysłówkowy współczesny	imiesłów przysłówkowy uprzedni
czytać - przeczytać	czytając	przeczytawszy
jeść - zjeść		
mówić - powiedzieć		
pokazywać - pokazać		
biec - pobiec		
dawać - dać		
mieć		
siadać - usiąść		
brać - wziąć		
zamykać - zamknąć		
przynosić - przynieść		

II. Proszę uzupełnić luki w zdaniach odpowiednim imiesłowem przysłówkowym współczesnym lub uprzednim utworzonym od czasowników z ramki.

myśleć – pomyśleć / wychodzić – wyjść / pisać – napisać / budować – zbudować
 grać – zagrać / zawozić – zawieźć / jeść – zjeść

1. Kasia, pisząc wypracowanie, jadła jabłko.
2. Kasia, napisawszy wypracowanie, poszła do kina.
3. .... ze szkoły, Adam zobaczył, że pada deszcz.
4. .... ze szkoły, Adam zgubił portfel.
5. Karolina kupiła tę książkę, ..., że Oli się ona spodoba.
6. .... chwilę, zrezygnowałam z pójścia na koncert.
7. Dominik często czyta książki, ... obiad.
8. .... lekką kolację, wybraliśmy się na spacer z psem.
9. .... domek z klocków, Piotruś położył się spać.
10. .... domek z klocków, Piotruś świetnie się bawił.
11. Magda czuła radość, ... na fortepianie.
12. .... w tym filmie, porzucił aktorstwo.
13. .... dzieci samochodem do szkoły, Karol głośno śpiewa.
14. .... dzieci do szkoły, Karol pojechał do pracy.

III. Proszę przekształcić zdania tak, aby zawierały imiesłów przysłówkowy. Uwaga! Nie we wszystkich zdaniach takie przekształcenia są możliwe.

0. Kiedy przechodzisz przez ulicę, zachowaj ostrożność.

Przechodząc przez ulicę, zachowaj ostrożność.

Kiedy przyjedziesz do Lublina, udaj się na Zamek Lubelski.

Przyjechawszy do Lublina, udaj się na Zamek Lubelski.

1. Kiedy skończyłam występ, pojechałam autobusem do domu.
2. Gdy wracałem do domu, spotkałem moją babcię.
3. Kiedy odrabiałam lekcje, marzyłam o spacerze.
4. Kiedy miałem dziesięć lat, rodzice kupili mi rower.
5. Gdy tata ugotował obiad, zaczął czytać gazetę.
6. Kiedy zauważyliśmy nauczyciela, od razu przestaliśmy rozmawiać.
7. Gdy kąpiesz się pod prysznicem, zużywasz mniej wody.
8. Kiedy będziesz kserował materiały obustronnie, będzie więcej drzew.
9. Gdy używasz zmywarki, oszczędzasz prąd i wodę.
10. Gdy palimy węglem w piecu, przyczyniamy się do powstawania smogu.

IV. Proszę uzupełnić tekst przekształcając czasowniki w nawiasach w imiesłowy przysłówkowe zgodnie z podanym przykładem.

(Chcieć⁰) Chcąc⁰ dbać o środowisko naturalne, ludzie muszą pamiętać między innymi o ochronie zwierząt i roślin. (Obejmować¹) ...¹ je ochroną, mamy na celu zachowanie gatunku. Jeśli to możliwe, chroni się dany gatunek w jego naturalnym środowisku, jeśli nie, robi się to na przykład w ogrodach zoologicznych. (Wiedzieć²) ...² jednak, że skuteczna ochrona przyrody jest możliwa tylko przez zabezpieczenie całych ekosystemów, ludzie stworzyli parki narodowe i rezerwaty. (Zwiedzać³) ...³ teren takiego parku, należy dostosować się do zasad tam panujących. Musimy więc spacerować, (unikać⁴) ...⁴ m.in.: niszczenia gniazd czy nor, straszenia zwierząt, a czasami nawet fotografowania i filmowania. Niestety wiele gatunków zwierząt i roślin możemy obecnie zobaczyć jedynie (przebywać⁵) ...⁵ w parku narodowym lub rezerwacie. Dlatego (wrócić⁶) ...⁶ z takiej wycieczki, warto pomyśleć, co jeszcze można zrobić, aby ratować przyrodę.

Jaki będzie nasz świat

I. Proszę, słuchając piosenki, zaznaczać nieprawidłowe wyrazy i zastępować je właściwymi

Nadzy na mróz

Słowa: Kuba Kawalec
Muzyka: Happysad
Wykonanie: Happysad

Jacy **jesteśmy**
Jakie wywiesimy sztandary
Nad jednym z naszych miast

Jaki będzie nasz świat
I czy w ogóle będzie wasz
I czy w ogóle będzie świat
Kiedy pojedziemy

Nadzy na mróz
Na mróz (3×)

Kto z nami zostanie
Z tych co za nami sznurem
I za kolejną z naszych szans
Jaki będzie nasz wkład
I czy w ogóle będzie nasz
Kiedy rozbłysną nasze słońca
Kiedy pójdziemy
Kiedy pójdziemy

Nadzy na mróz
Na mróz (3×)

Na zbyt twardy lód

będziemy .....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Tekst argumentacyjny (rozprawka)

Tekst argumentacyjny (nazywany też rozprawką) to forma wypowiedzi pisemnej, w której prowadzimy rozważania na jakiś temat. W rozprawce musimy coś udowodnić, przekonać kogoś do czegoś lub rozwiązać jakieś wątpliwości.

Rozprawka musi mieć budowę trójdzielną, a więc zawierać:

- **wstęp**, w którym wprowadzimy w temat, a następnie sformułujemy tezę lub hipotezę;
- **rozwińnięcie**, w którym przedstawimy nasze argumenty;
- **zakończenie**, w którym dokonamy podsumowania argumentacji i uzasadnimy lub obalimy tezę, albo (jeżeli zaczynaliśmy od hipotezy) rozwiejemy wątpliwości i postawimy tezę.

Teza – jest to twierdzenie, sformułowanie, o którym jesteśmy przekonani, że jest prawdziwe.

Przykładem tezy są zdania: *Dbając o środowisko naturalne, ratujemy naszą planetę; Globalne ocieplenie to fikcja.*

Hipoteza – jest to przypuszczenie; sformułowanie, o którego prawdziwości nie jesteśmy przekonani.

Przykładem hipotezy są zdania: *Czy warto zakładać parki narodowe?; Ogrody zoologiczne mogą pomóc w ochronie zagrożonych gatunków zwierząt.*

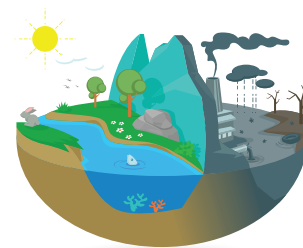
Argument – to wypowiedź potwierdzająca lub obalająca czyjś sąd o czymś, zdanie uzasadniające tezę, dowód. Argument powinien być poparty przykładem. W tekście rozprawki argumenty powinny być ułożone w logicznej kolejności, na przykład od najmniej ważnego do najważniejszego.

Przykładem argumentu może być zdanie: *Nie powinniśmy wycinać lasów, ponieważ drzewa dostarczają nam tlenu, bez którego nie możemy żyć.*

Rozprawkę możemy pisać na dwa sposoby.

Sposób I

We wstępie formułujemy tezę, w rozwinięciu przedstawiamy argumenty, które ją udowadniają, a w zakończeniu potwierdzamy ją raz jeszcze.

Sposób II

We wstępie formułujemy hipotezę, natomiast w zakończeniu musimy z niej wyłonić tezę. Rozwinięcie, a więc nasza argumentacja, może przebiegać na trzy sposoby:

- zakładamy, że hipoteza jest nieprawdziwa i przedstawiamy tylko argumenty, które ją obalają;
- zakładamy, że hipoteza jest prawdziwa i przedstawiamy tylko argumenty, które ją udowadniają;
- nie jesteśmy pewni prawdziwości hipotezy, więc przytaczamy argumenty „za” i „przeciw”. W tym przypadku w zakończeniu musimy ocenić, które argumenty są ważniejsze i na ich podstawie sformułować tezę.

Słownictwo przydatne podczas pisania rozprawki

porządkujące argumenty (kolejność wypowiedzi)	po pierwsze..., po drugie... z jednej strony..., z drugiej strony... kolejnym / następnym argumentem jest / będzie... kolejną sprawą, którą chcę poruszyć... nie można zapominać o... warto również zauważyć, że... należy zaznaczyć, że... pragnę też zwrócić uwagę na...	
wyrażające opinię piszącego	myślę, że... uważam, iż... moim zdaniem według mnie z całą pewnością jestem przekonany, że... bez wątplenia	nie jestem pewien, czy... nie przemawia do mnie argument nie podzielam zdania / opinii prawdopodobnie możliwe, że... przypuszczam wydaje mi się
wprowadzające cytaty	moje zdanie najlepiej potwierdzą słowa powołam się na słowa / zdanie / opinię... świadczą o tym słowa rację ma ....., mówiąc aby poprzeć moje zdanie przytoczę słowa najlepiej / doskonale ilustrują to słowa	
sygnalizujące podsumowanie	podsumowując moje rozważania zgromadzone przeze mnie argumenty udowadniają / potwierdzają, że... z rozważań wynika to pozwala wyciągnąć wniosek, że...	
zapewniające spójność wypowiedzi	ponadto poza tym oprócz tego przede wszystkim natomiast choć choć	mimo to mimo tego mimo że przy tym otóż zatem na dodatek

Przykładowa rozprawka

TEMAT: *Jaka jest rola drzew w życiu człowieka?*

Istnienie drzew wydaje nam się czymś oczywistym. Są częścią natury i towarzyszą człowiekowi niemalże wszędzie, nawet w miastach. Na co dzień nie poświęcamy im jednak wiele uwagi, często też nie przejmujemy się, gdy nagle któreś z nich zostaje wycięte. A przecież drzewa są nam niezbędne do życia.

Nie jest to zbyt śmiałe stwierdzenie i mogę je łatwo udowodnić. Po pierwsze, to drzewa produkują tlen i żadne inne rośliny nie zapewniają go w takich ilościach. Jedno drzewo w ciągu roku wytwarza tlen dla 10 osób. Trawa czy zboża nam tego nie dadzą.

Po drugie, obecność drzew wpływa na różnorodność biologiczną środowiska naturalnego. To one tworzą środowisko, w którym żyje wiele gatunków roślin i zwierząt, czyli las.

Kolejną sprawą, którą chcę poruszyć, jest fakt, iż drzewa regulują klimat na Ziemi. To one utrzymują odpowiednią wilgotność w atmosferze, a także stanowią naturalną zaporę dla zanieczyszczeń w powietrzu, a poprzez swoje korzenie również dla zanieczyszczeń w wodzie.

Zgromadzone przeze mnie argumenty w zupełności potwierdzają tezę, iż bez drzew nie moglibyśmy żyć. Dlatego dbajmy o nasze lasy i nie pozwalajmy na ich wycinanie.

TEZA

ARGUMENT I

ARGUMENT II

ARGUMENT III

POTWIERDZENIE TEZY

I. Proszę sformułować trzy argumenty do tezy: *Warto czytać książki.*

1. ....
2. ....
3. ....

II. Na podstawie poniższych stwierdzeń proszę sformułować tezę.

1. Dzielenie śmieci na szkło, plastik i papier pozwala na ich późniejsze przetwarzanie. Mieszanie ich ze sobą sprawia, że trafiają na wysypiska i tam już zostają.

teza: .....

2. Jazda samochodem powoduje, że do atmosfery dostają się spaliny. Poza tym jest nieekonomiczna, gdyż często samochodem porusza się tylko jedna osoba.

teza: .....

3. Tworzenie terenów przeznaczonych wyłącznie dla dzikich zwierząt ogranicza przestrzeń dla ludzi i przemysłu. Nie po to człowiek stworzył cywilizację, żeby z niej teraz rezygnować.

teza: .....

III. Proszę dokończyć zdania tak, aby zawierały jakiś problem do rozwiązania.

Przykład: *Warto rozważyć problem dotyczący roli ptaków w życiu człowieka.*

1. Myślę, że ważne jest .....
2. Od dawna zastanawiam się .....
3. Od jakiegoś czasu nurtuje mnie pytanie .....

IV. Do każdego z wymyślonych w ćw. III problemów proszę sformułować hipotezę.

Przykład: Ptaki mogą odgrywać dużą rolę w życiu człowieka.

1. ....
2. ....
3. ....

V. Proszę wybrać jedną ze sformułowanych przez siebie w ćw. IV hipotez, a następnie ułożyć do niej argumenty „za” i „przeciw”.

hipoteza: .....

argumenty za	argumenty przeciw (kontrargumenty)
1.	1.
2.	2.
3.	3.

VI. Proszę podzielić się na dwie grupy - zwolenników i przeciwników tezy: „Ogrody zoologiczne wykorzystują zwierzęta, aby na nich zarobić”. Każda grupa przygotuje swoje argumenty, a następnie publicznie je przedstawi.

VII. Na podstawie materiału przedstawionego w ćwiczeniu VI. proszę samodzielnie napisać rozprawkę.

Projekt

Proszę podzielić się na grupy i przygotować prezentację o znajdujących się pod ochroną na Ukrainie:

- a) ssakach
- b) ptakach
- c) płazach i gadach
- d) owadach
- f) roślinach

Po prezentacji swojej pracy każda grupa przeprowadzi przygotowany przez siebie quiz (dotyczący przedstawionego tematu) i wyłoni jego zwycięzcę.

Lekcja 4

Szerokiej drogi!

www.coslychac.pl

Kilka lat temu mój tata postanowił, że musimy poznać wszystkie najciekawsze zakątki Polski. Stworzył sobie taką specjalną mapę i listę miejsc wartych obejrzenia (jego zdaniem oczywiście). No i teraz w każdej wolnej chwili jeździmy po Polsce i odhaczamy kolejne miejsca z listy. Nie powiem, niektóre były nawet ciekawe – inscenizacja bitwy pod Grunwaldem bardzo mi się podobała, chodzenie po górach też lubię, więc zaliczanie Tatr, Pienin, Karkonoszy czy Bieszczad było całkiem fajne. Ale te starówki w różnych miastach są dla mnie śmiertelnie nudne. I na dodatek wszystkie wyglądają tak samo. Czasem zastanawiam się, czy w innych krajach też tak jest. Może kiedyś to sprawdzę, bo póki co tata twierdzi, że w Polsce zostało nam jeszcze dużo do obejrzenia, więc za granicę się nie wybieramy. Trochę szkoda.

Skomentuj

 @follow

Udostępnij

Porozmawiajmy!

1. Czy lubisz podróżować? Proszę uzasadnić swoją odpowiedź.
2. Dokąd i w jakim celu podróżujesz najczęściej?

Środki transportu

I. Proszę zapoznać się z poniższym diagramem i odpowiedzieć na pytania.

1. Które środki transportu są dzisiaj najczęściej używane – lądowe, powietrzne czy wodne?
2. Które środki lokomocji są uważane za najbardziej bezpieczne, a które za najmniej bezpieczne?
3. Którym ze środków transportu wybrałabyś się / wybrałbyś się w podróż dookoła świata i dlaczego?
4. Jak ludzie będą podróżować w przyszłości?

II. Proszę uzupełnić luki w zdaniach, wybierając z ramki odpowiednie nazwy środków transportu.

parowiec / barka / *katamaran* / psi zaprzęg / riksza / prom kosmiczny / żaglowiec
rower wodny / balon / karawana / TIR

0. Statek lub łódź z dwoma kadłubami to katamaran.

1. Krzysztof Kolumb popłynął do Ameryki

2. Mieszkańcy wielu miast Azji często poruszają się

3. Transport towarów rzekami odbywa się .....

4. „Titanic” to najstynniejszy w świecie

5. Dawniej do przewozu ludzi i towarów na trasach arktycznych wykorzystywano .....

6. Atrakcją turystyczną Sahary są ..... wielbłądów.

7. W 1981 roku odbył się lot w kosmos ..... „Columbia”.

8. Podziwianie krajobrazów zapewnia turystom lot .....

9. Do przewozu ładunków wykorzystuje się najczęściej .....

10. Po jeziorach mazurskich urlopowicze pływają .....

 Sprawdź, czy rozumiesz.

jezdnia, szosa, autostrada / rondo, skrzyżowanie / drogowskaz, znaki drogowe / dworzec autobusowy / stanowisko / postój taksówek; przystanek autobusowy, tramwajowy / dworzec kolejowy, stacja kolejowa, peron, tor / poczekalnia, przechowalnia bagażu / przedział, wagon (sypialny, restauracyjny), kuszетка; miejscówka / podróżny, podróżna; podróżnik, podróżniczka / pasażer, pasażerka; pasażerski kierowca, szofer

III. Proszę wstawić do tekstu usunięte fragmenty.

Transport jest w obecnych czasach jedną z najważniejszych dziedzin życia. Bez nowoczesnych samochodów, samolotów i pociągów nasza cywilizacja rozwijałaby się znacznie wolniej. Dzięki nim każdego dnia transportowane są miliony osób [A - 7] Oto zmiany, do jakich powinniśmy się przygotować w nadchodzących latach. Dzięki nowym technologiom już wkrótce będzie codziennością pociąg jadący z prędkością 574 km/h, samolot zamiast taksówki, weekend w kosmosie. Turystyka wirtualna, czyli podróże dokąd tylko zechcemy i do dowolnej epoki historycznej, również będzie standardem.

[B - ...] lub alarmujących, kiedy przy cofaniu zbliżamy się do niezauważonych przeszkód. Coraz częściej – na razie eksperymentalnie – w samochodach montuje się autopiloty na wzór tych w samolotach, ale w nieodległym okresie samoprowadzące się samochody będą powszechnie spotykane na drogach. [C - ...] wzrostowi mocy komputerów oraz postępowi w dziedzinie sztucznej inteligencji. Poza autopilotami w samochodach z całą pewnością zajdzie o [D - ...]

Transport kolejowy również zmienia się na naszych oczach. W wielu krajach świata szybka kolej już dziś jest jednym z najpopularniejszych środków transportu. Tego rodzaju pociągi jednak nie osiągnęły jeszcze szczytów swoich możliwości. Dzięki [E - ...] Już teraz najszybsze pociągi pokonują barierę 550 km/h, a TGV (pol. Pociąg o Dużej Prędkości) sunie z prędkością 574,8 km/h.

Specjaliści od lotnictwa pasażerskiego także nie próżnują, a pasażerom marzą się zdecydowanie krótsze podróże na trasach międzykontynentalnych. Czy podróż z Nowego Jorku do Sydney w 2,5 godziny będzie możliwa? Czy szybko doczekamy się takiego luksusu? [F - ...] ponaddziesięciogodzinny samolot pasażerskiego. Maszyny podróżujące z prędkością pięciokrotnie większą od dźwięku są więc w naszym zasięgu. Dzięki takiej „kosmicznej taksówce” lot z Nowego Jorku do Sydney trwałby jedynie 2,5 godziny! Obecnie czas takiej podróży wynosi aż 21 godzin.

Dzięki szybkiemu rozwojowi technologii rewolucja czeka nas także w turystyce. Firmy będą nam bowiem oferować ... weekend w kosmosie. Do tej pory tylko garstka osób mogła cieszyć się widokiem naszej planety, wiszącej we wszechświecie, a [G- ....] Znajdzie się tam miejsce dla 7 osób, które zanim wyruszą w podróż życia, będą jednak musiały przejść specjalny trening, przygotowujący je do tej przygody. Jak zapewnia firma, zainteresowani będą mogli w kosmicznym hotelu przebywać od trzech dni do sześciu miesięcy. Jej prezes ma również nadzieję, że pewnego dnia stacja stanie się tylko bazą postojową dla ludzi, których będzie czekała jeszcze większa atrakcja, czyli ... wycieczka dookoła Księżyca. Brzmi zachęcająco...

Co jeszcze nas czeka w niedalekiej przyszłości? Pomyślmy. Prawie każdy ma ogólne pojęcie o tym, jak szybko ewoluuje grafika w grach komputerowych. Światy zaprojektowane w nich przez artystów są nierzadko tak bardzo realistyczne, że przypominają filmy. Jaka technologia skorzysta na tym najbardziej w kolejnych latach? Oczywiście wirtualna rzeczywistość, [H - ....] Nie powinniśmy być zaskoczeni, jeżeli do roku 2021 dostępne będą symulatory zmysłu dotyku, smaku i węchu. Taka podróż dostarczy więc naprawdę ciekawych przeżyć. Najlepsze w tym wszystkim jest to, że będziemy mogli stać się turystami na tropikalnej plaży, nie ruszając się z domu...

Na przestrzeni lat doświadczyliśmy więc ogromnych zmian. W nadchodzących dekadach jeszcze bardziej je odczujemy... Dzięki nim podróże będą [I - ...]

Na podstawie <https://nt.interia.pl/>

Fragmenty tekstu

1. wiele więcej zmian, które uczynią z nich pojazdy niemal całkowicie nierozpoznawalne dla osoby żyjącej w latach 60-tych XX wieku. Opisane zmiany opierają się na istniejących już technologiach, a kto wie, co jeszcze wymyślą, czy odkryją naukowcy w najbliższych latach...
2. Niewykluczone. Zaledwie rok temu NASA ujawniła szczegóły dotyczące odrzutowca przyszłości. Najbardziej znana agencja kosmiczna na świecie część swojego budżetu postanowiła przeznaczyć na budowę
3. Ale po kolei. Najpierw samochody. Jednym z urządzeń, które niebawem pojawi się w samochodzie będzie autopilot. Już teraz wiele najnowszych modeli luksusowych aut jest wyposażanych w przeróżne

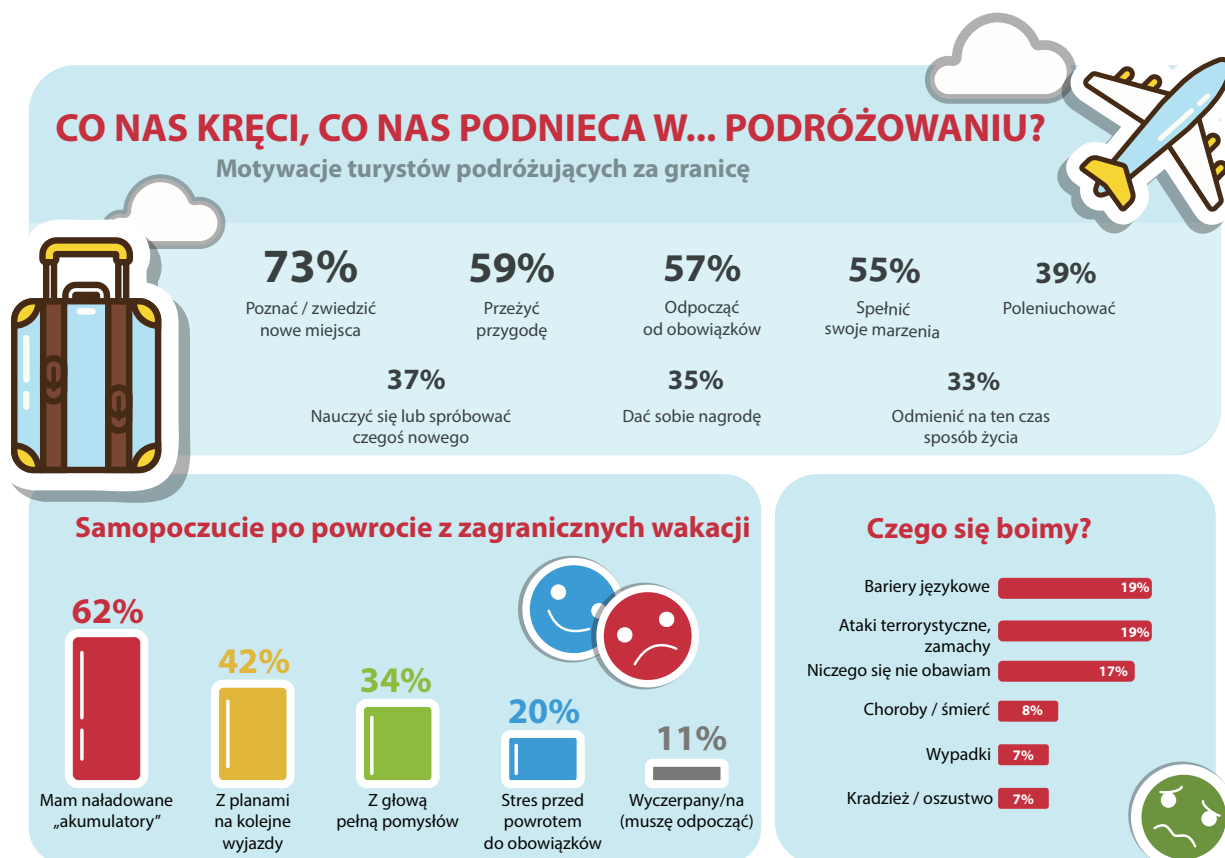

czujniki, całkiem nieźle radzące sobie we wspomaganiu kierowcy podczas parkowania

4. chętnych oglądania jej z tej perspektywy przecież nie brakuje. Z tego powodu firma Orbital Technologies już za 5 lat planuje otworzyć pierwszy kosmiczny hotel znajdujący się 400 kilometrów nad powierzchnią Ziemi.
5. bezpieczniejsze, wygodniejsze i... tańsze. Nowe technologie zapewnią nam również wiele ekscytujących wrażeń, które sprawią, że codzienne życie stanie się naprawdę kolorowe.
6. zastosowaniu najnowocześniejszych technologii mogą być jeszcze szybsze, wydajniejsze, a także bardziej bezpieczne niż obecnie.
7. **i towarów. Ogromne odległości, dzielące poszczególne miasta, a nawet kraje i kontynenty, nie są w obecnych czasach problemem. Ludzie nie spoczywają jednak na laurach i stawiają sobie coraz ambitniejsze cele.**
8. kreowanie świata za pomocą komputera, wirtualne podróżowanie, bo liczba zastosowań dla tej technologii jest praktycznie nieograniczona. W odbywanie takich podróży będzie zaangażowanych wiele zmysłów.
9. Początkowo urządzenia te pojawią się w pojazdach pokonujących duże odległości i należących do firm transportowych, aby ostatecznie dać nam możliwość korzystania z autopilota na zatłoczonych ulicach miast. Nastąpi to dzięki

Podróżowanie

- I. Na podstawie diagramu proszę powiedzieć, dlaczego ludzie lubią podróżować, czego się obawiają i jak się czują po podróżach.

Proszę powiedzieć o swoich motywacjach i obawach związanych z podróżowaniem.

II. Bez czego nie wyobrażasz sobie podróży?

Jakie rzeczy według Ciebie są niezbędne w podróży. Podaj 3 przykłady i uzasadnij swój wybór.

III. Proszę przeczytać tekst i zaznaczyć właściwą odpowiedź a, b lub c zgodnie z przykładem.

Tanie podróżowanie

Chciałbyś zobaczyć wiele zakamarków naszego kraju, ale ciągle brakuje ci na to funduszy? Podróżowanie nie musi być drogie! Mamy dla Ciebie 7 sposobów na tanie podróżowanie po Polsce, dzięki którym zobaczysz swoje wymarzone miejsca i nie stracisz fortuny.

Polska jest piękna od północy aż po południe. Warto dowiedzieć się, jakie atrakcje znajdują się w twojej okolicy - ciekawe muzeum, stary zabytkowy kościół, a może malownicza ścieżka przyrodnicza idealna na weekendowy spacer. Wokół nas jest wiele interesujących miejsc, o których nie mamy pojęcia. Warto wybrać się do Punktu Informacji Turystycznej w naszym mieście, aby wyjść z niego z głową pełną nowych pomysłów.

0. Tekst informuje o tym, że

- w twojej okolicy znajdują się malownicze ścieżki spacerowe.
- Punkty Informacji Turystycznej znajdują się przy zabytkowych kościołach.
- zwiedzanie warto zacząć od najbliższej okolicy.**

Poznanie okolicy jest korzystne dla naszego portfela. Przede wszystkim jest blisko, więc możemy wszędzie dojechać rowerem, autobusem lub wybrać się pieszo. Nie musimy również martwić się o nocleg i konieczność brania urlopu. Jednodniowe wycieczki sprawiają, że odpoczywamy od codziennych obowiązków i wracamy do domu wypoczęci.

1. Tekst informuje o tym, że

- na jednodniowe wycieczki najlepiej wybrać się rowerem.
- zwiedzanie okolicy wymaga zarezerwowania miejsca w hotelu.
- krótkie wycieczki po okolicy nie wymagają dużych wydatków.

Zwiedzanie muzeów może być dla nas darmową atrakcją. Wystarczy dowiedzieć się wcześniej, czy miejsce, do którego się wybieramy, posiada w swojej ofercie bezpłatne wejścia. Wiele obiektów w Polsce raz w tygodniu oferuje zwiedzającym taką możliwość. Świetną inicjatywą są także coroczne Noce Muzeów. Podczas tej ogólnopolskiej akcji wybrane muzea w kraju są otwarte dla odwiedzających w godzinach wieczornych i nocnych całkowicie za darmo.

2. Tekst informuje o tym, że

- za zwiedzanie muzeów nie zawsze trzeba płacić.

NIE WYOBRAŻAM SOBIE WAKACJI BEZ:

SZCZOTECZKI DO ZĘBÓW

79,8%

SŁOŃCA

60,1%

DOBREGO
TOWARZYSTWA

57,6%

TELEFONU
KOMÓRKOWEGO

48,2%

OKULARÓW SŁONECZNYCH

40,4%

- b) Noce Muzeów są raz w tygodniu.
- c) za zwiedzanie muzeów trzeba płacić raz w tygodniu.

Nawet podróż w odległe miejsca w kraju nie musi wiązać się z dużymi wydatkami. Wystarczy śledzić ceny pociągów, autobusów, a nawet samolotów. Obecni na polskim rynku przewoźnicy oferują rozmaite promocje mające przyciągnąć klientów. Jeśli będziecie polować na najlepsze ceny, to bez problemu dojedziecie z jednego końca kraju na drugi za symboliczną złotówkę. Także linie lotnicze potrafią zaskoczyć nas niesamowitymi cenami lotów krajowych, np. za 9 zł w obie strony.

3. Tekst informuje o tym, że
- a) przewoźnicy zachęcają do kupowania biletów po złotówce.
  - b) podróżowanie wymaga dużych pieniędzy.
  - c) warto obserwować oferty przewoźników.

Coraz więcej miast w Polsce przystępuje do akcji *Za pół ceny*. Kilka razy w roku możecie zwiedzać muzea, skorzystać z wielu atrakcji dla dzieci, zjeść w wielu lokalnych restauracjach, a nawet przenocować za połowę standardowej ceny. Jeśli więc interesuje was tanie podróżowanie po Polsce, koniecznie sprawdźcie, czy miasto, do którego chcecie się wybrać bierze udział w tej interesującej akcji. Jeśli tak, to koniecznie zaplanujcie swój wyjazd właśnie w tym terminie.

4. Tekst informuje o tym, że
- a) wszystkie miasta w Polsce uczestniczą w akcji *Za pół ceny*.
  - b) akcja *Za pół ceny* jest korzystna dla naszych portfeli.
  - c) akcja *Za pół ceny* jest atrakcją dla dzieci.

Ważną sprawą jest oczywiście nocleg. Tu także mamy sporo okazji do zaoszczędzenia. Pierwsza z nich to korzystanie z promocji oferowanych przez hotele bezpośrednio na ich stronach. Poza sezonem obiekty potrafią przyciągać naprawdę świetnymi obniżkami cen. W Internecie znajdziemy też oferty noclegów obniżone nawet o połowę. Dla mniej wymagających polecamy hostele, gdzie ceny w pokojach wieloosobowych mogą wynosić nawet kilkanaście złotych za noc. Na stronach internetowych możemy też znaleźć osoby mieszkające w różnych częściach kraju (a także świata), które proponują nocleg u siebie w domu za darmo.

5. Tekst informuje o tym, że
- a) w hostelach można przenocować za darmo.
  - b) z najlepszych cen można skorzystać po zakończeniu sezonu.
  - c) hotele obniżają ceny tylko poza sezonem.

Właściciele lokali oferują także wspólne spędzenie czasu, np. na zwiedzaniu. Kto, jak nie osoba mieszkająca w danej miejscowości, pokaże nam najciekawsze miejsca? Jeśli więc nie chcemy płacić za usługę przewodnika, to otworzymy się na proponowaną przez miejscowych ofertę wspólnego zwiedzania.

Źródło: <https://polskazachwyca.pl/>

6. Tekst informuje o tym, że
- a) zwiedzanie jest możliwe bez przewodnika.
  - b) niektórzy przewodnicy oferują bezpłatne zwiedzanie.
  - c) dzięki rodzinie można wynająć bezpłatnych przewodników.

IV. Czy wiecie, co to jest autostop?

Jest to najtańsza, bo bezpłatna forma podróżowania. W Polsce stała się bardzo popularna na przełomie lat pięćdziesiątych i sześćdziesiątych XX wieku. Była wtedy odpowiednio zorganizowana. Należało wykupić specjalną książeczkę autostopu, która identyfikowała autostopowicza. Za każdy przejazd wręczano kierowcy kupon, a ci, którzy zebrali ich najwięcej otrzymywali nagrody. Taka forma podróżowania dawała poczucie wolności, ale także rozwijała samodzielność i odpowiedzialność. Dla wielu młodych ludzi stała się prawdziwą szkołą życia. Autostop był tak popularny, że w czasie wakacji na poboczach stały tłumy młodzieży z plecakami, czekające na swój pojazd. O autostopie śpiewano piosenki, a najpopularniejszą wylansowała Karin Stanek.

🎵 Proszę wysłuchać piosenki *Autostop* i zaznaczyć miejsca, w których tekst jest zgodny z nagraniem, a w których nie. Podczas drugiego słuchania proszę podać poprawną formę zmienionych fragmentów.

Autostop

Muzyka: Mateusz Świącicki

Słowa: Bogusław Choiński, Jan Gałkowski

Wykonanie: Karin Stanek

	Tekst	dobrze	źle	Poprawny tekst
0	<i>Jedziemy autostopem,</i>	✗		
0	<i>Jedziemy autostopem,</i>	✗		
0	<i>W ten bracie możesz sposób,</i>		✗	<i>W ten sposób możesz bracie</i>
1	Przejechać Europę.			
2	Gdzie biała szosy nić,			
3	Tam bracie śmiało wyjdź			
4	I nie martw się, co potem będzie.			
5	Autostop, autostop			
6	Wsiadaj, bracie, dalej, hop.			
7	Rusza wóz, będzie wiózł,			
8	Będzie wiózł nas dziś ten wóz. (2x)			
9	Jedziemy autostopem,			
10	Jedziemy autostopem,			
11	Ech, nam się dzisiaj udał			
12	Wóz i ten jego szofer.			
13	Choć mżyc zaczyna deszcz,			
14	Nam biała szosy nić,			
15	Ucieka spod kół wciąż galopem.			
16	Autostop, autostop...			
17	Jedziemy autostopem,			
18	Jedziemy autostopem,			
19	Cóż pociąg dla nas znaczy			
20	Na z samolotem spółkę.			
21	Biała gdzie szosy nić,			
22	Tam żyć chce bracie się,			
23	Czy jedziesz naprzód, czy z powrotem			
24	Autostop, autostop...			

Wakacyjne podróże

- I. Na podstawie ilustracji i informacji znajdujących się poniżej, proszę wypowiedzieć się na temat wakacyjnych podróży Polaków.

GDZIE POLACY JEŹDŹĄ NA WAKACJE?

Swoje urlopy Polacy spędzają:

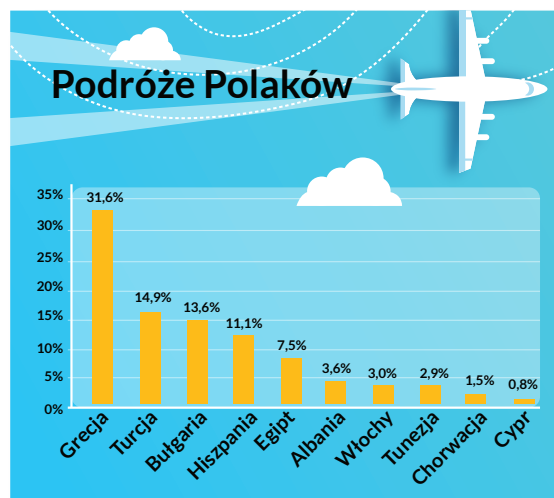
55% za granicą 34% w Polsce 11% jeszcze nie wybrali

Czy wiesz, że...

8% badanych spędza urlop na działce lub u rodziny / znajomych

Na działce Polacy najchętniej:

- czytają książki
- opalają się
- wykonywują prace ogrodowe
- wykonywują inne czynności

Lato 2018

Ośrodek Wypoczynkowy
15.07 - 21.07

Koszt: 890 zł
pełne wyżywienie
opieka wykwalifikowanej kadry
całodobowa opieka medyczna

jezioro, baseny, paintball, treningi
karate, dyskoteki, wycieczki

Zapisy w biurze Akademii
tel. 245 123 123

POLACY NA NARTACH 2017/2018

Czechy / Austria / Włochy

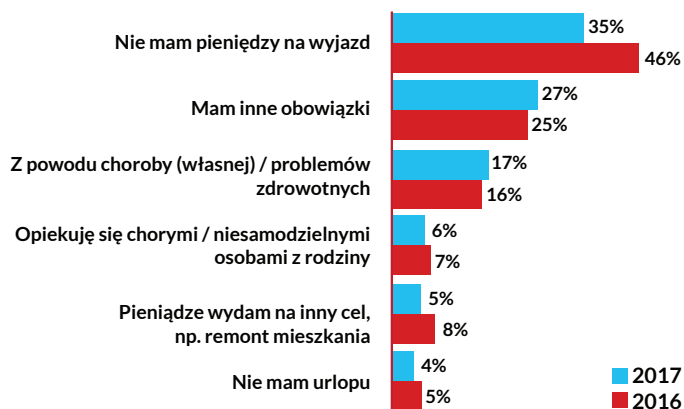
Podróże Polaków 2018

76% wyjeżdża na **7 dni**

12% wyjeżdża na 9-12 dni

9% wyjeżdża na 14 dni

POWODY BRAKU PLANÓW WAKACYJNYCH - TOP 5

II. Proszę wysłuchać nagrań i dopasować numer tekstu do ilustracji zgodnie z przykładem.

10 miejsc w Polsce, które warto odwiedzić

A - 0. Puszcza Białowieska

B - .....

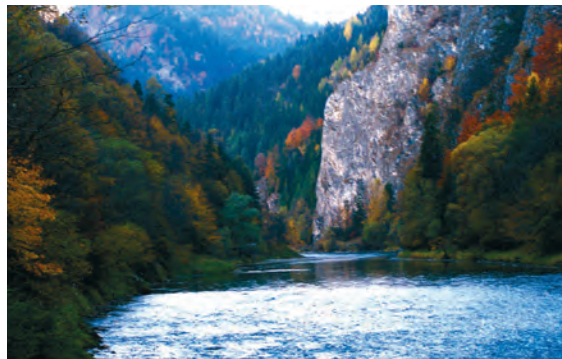
C - .....

D - .....

E - .....

F - .....

G - .....

H - .....

I - .....

J - .....

K - .....

III. Proszę przeczytać tekst, a następnie zaznaczyć, czy podane pod nim zdania są P (prawdziwe) czy F (fałszywe).

Leonid Teliga – pierwszy polski żeglarz-samotnik

Urodził się 28 maja 1917 roku w Wiaźmie w Rosji. Rodzice ukończyli w Moskwie studia medyczne. Matka po odzyskaniu przez Polskę niepodległości wraz z dwójką synów powróciła do ojczyzny.

Leonid już jako nastolatek pochłaniał książki opisujące przygody wielkich żeglarzy. Fascynowali go zwłaszcza ci, którzy opływali ziemię w samotności, oddając się przy tym w pełni morskiej pasji. To właśnie te opowieści sprawiły, iż w młodym sercu zaczęło rodzić się marzenie o wielkiej podróży.

W 1935 roku Leonid podjął naukę w szkole oficerskiej. Kilka lat później zdobył uprawnienia sternika morskiego na kursie żeglarskim. W czasie II wojny światowej z Armią Polską przedostał się do Wielkiej Brytanii. Podobnie jak wielu innych żeglarzy, został skierowany do lotnictwa jako osoba o szczególnie przydatnych cechach, takich jak: samodzielność, silny charakter, umiejętność panowania nad sprzętem i żywołami, a przede wszystkim znajomość nawigacji. Latał w polskim Dywizjonie Bombowym Ziemi Mazowieckiej 300 jako strzelec pokładowy. W 1947 roku wrócił do Polski. Tu pracował jako dziennikarz, autor i tłumacz oraz aktor, a także jako instruktor żeglarstwa – najpierw w Warszawie, a potem w Gdyni. Pływał jako dziennikarz z polskimi rybakami, a także pracował w misjach ONZ w Korei i Laosie oraz we Włoszech jako attaché prasowy ambasady polskiej. Całe życie podporządkował pasji i wielkiemu marzeniu o opłynięciu samotnie Ziemi.

Swoje marzenie zrealizował dopiero w wieku 50 lat. Rejs „Opty” rozpoczął się 25 stycznia 1967. Trasa wiodła z Casablanki na zachód, często uczęszczanymi szlakami. W tamtych czasach tego typu wyprawy należały do rzadkości i o rejsie Teligi było na tyle głośno, że wszędzie był uroczystie witany. Mianowano go honorowym członkiem znajdujących się na jego trasie jachtklubów, a na oceanach był często rozpoznawany przez załogi jachtów i statków wszystkich możliwych bander. Choć już sam samotny rejs dookoła świata był w tamtych czasach niezwykłym osiągnięciem, to wyprawa Teligi przeszła do historii również dzięki pobiciu rekordu czasu trwania nieprzerwanej samotnej żeglugi oceanicznej bez zawijania do portów. Teliga ponad dwukrotnie pobił należący od 85 lat do Bernarda

Gilboya rekord świata. Dystans 13 260 mil z Fidżi do Dakaru przebył w 165 dni. Zdecydował się na taki krok z przyczyn administracyjnych – nie dostał wizy, która pozwoliłaby mu przybić do Australii. Jednocześnie rejs „Opty” dopisał Teligę do listy kilkunastu żeglarzy z pięciu krajów, którzy przed nim opłynęli samotnie kulę ziemską. Zajął mu to 2 lata i 2 miesiące. Rejs zakończył się 30 kwietnia 1969 w Casablance.

Wyprawa była przedsięwzięciem prawie całkowicie indywidualnym. Teliga starał się nie uzależniać od żadnej instytucji w przygotowaniach do rejsu, nie chciał również, aby pomagano mu w trakcie samej wyprawy. Warto również pamiętać, że podczas całego rejsu żeglarz walczył nie tylko z morzem, ale i z chorobą – zmagał się z nowotworem, do walki z którym mobilizowała go chęć odbycia samotnego rejsu. Dla uczczenia pamięci wielkiego żeglarza redakcja miesięcznika „Żagle” od roku 1971 corocznie przyznaje Nagrodę im. Leonida Teligi za zasługi w popularyzacji żeglarstwa. Wiele miast polskich ma ulice nazwane jego imieniem.

O swojej pasji pisał: „Morze ma to do siebie, że za jego wypukłym horyzontem można zobaczyć wszystko, czego dusza zapagnie... Dlatego uciekam na morze, żeby mieć tę rzeczywistość, która nadaje życiu smak - przyprawia je pieprzem niebezpieczeństwa, solą wody morskiej, świeżością wiatru, wysiłkiem mięśni, przestrzenią dla oczu i duszy... O to właśnie chodzi.”

Na podstawie: <https://klubpodroznikow.com/>

Lp.		P	F
0	Rodzice Leonida powrócili do Polski po odzyskaniu niepodległości.		X
1	Leonid zainteresował się żeglarstwem pod wpływem książek podróżniczych.		
2	Leonid Teliga uzyskał stopień oficera w 1935 roku.		
3	W czasie wojny w bitwie o Anglię latał jako pilot w dywizjonie 300.		
4	Zakończenie wojny Leonid Teliga świętował w Polsce.		
5	Leonid Teliga pracował jako instruktor żeglarstwa, aktor i dyplomata.		
6	W samotny rejs wyruszył z Casablanki zupełnie nową trasą.		
7	Podczas rejsu po morzach i oceanach Teliga nie był anonimowym żeglarzem.		
8	Bernard Gilboya przepłynął trasę z Fidżi do Dakaru w ciągu 165 dni.		
9	Teliga był pierwszym żeglarzem, który opłynął kulę ziemską w 165 dni.		
10	Ostatnim portem było miasto, od którego rozpoczął rejs.		
11	Wyprawa była możliwa dzięki pomocy finansowej różnych instytucji.		
12	Mimo ciężkiej choroby nie przerwał samotnego rejsu dookoła świata.		

IV. Proszę przeczytać tekst, a następnie dopasować numery poszczególnych opisów do podanych informacji zgodnie z przykładem.

Miejsca, które warto zobaczyć na Ukrainie

1. Lwowski Teatr Opery i Baletu jest jednym z najpiękniejszych w Europie. Został zaprojektowany w stylu neorenesansu przez polskiego architekta profesora Zygmunta Gorgolewskiego. Budowę rozpoczęto w 1897 roku, a w 1900 roku odbyło się jego uroczyste otwarcie. Budynek Opery Lwowskiej posiada bogate dekoracje malarskie i rzeźbiarskie. Gmach zajmuje powierzchnię ponad 3000 m², a widownia mieści ponad 1000 osób.

2. Zabytkowa Twierdza w Kamieńcu Podolskim należy do największych atrakcji turystycznych i jest uznawana za jeden z Siedmiu Cudów Ukrainy. Twierdza pełniła ważną rolę w systemie obronnym miasta. Składa się z dwóch części: Starego i Nowego Zamku. Początki Starego Zamku datuje się na XII–XIII w. Ta część twierdzy ma jedenaście baszt, z których każda posiada swoją nazwę i odrębną historię. Nowy Zamek został wzniesiony w wieku XVII.

3. Chortyca – największa wyspa położona na rzece Dniepr o powierzchni około 2,5 tys. hektarów, leżąca naprzeciw nabrzeża Zaporozża. Ten niezwykle historyczno-przyrodniczy rejon jest zaliczany do Siedmiu Cudów Ukrainy. Znajdował się tu główny ośrodek Kozaków – *Sicz Zaporoska*, czyli ufortyfikowany obóz kozacki, zniszczony w 1775 roku na polecenie carycy Katarzyny II. W roku 1965 powstał tu Państwowy Rezerwat Historyczno-Kulturalny „Chortyca”, w którym odtworzono atmosferę czasów Kozaków Zaporoskich.

4. Świtaż – drugie co do wielkości (po jeziorze Jałpuh) i najgłębsze jezioro na Ukrainie. Woda jeziora ma wyjątkowy skład chemiczny i wykazuje właściwości lecznicze, gdyż w swoim składzie zawiera srebro i glicerynę. Głębokość jeziora wynosi 58,4 m. Wchodzi ono w skład grupy Jezior Szackich, która liczy ponad 30 akwenów w obwodzie wołyńskim. Są one zlokalizowane w międzyrzeczu Bugu oraz Prypeci. W 1983 roku utworzono tutaj Szacki Park Narodowy.

5. Odessa – wielokulturowe miasto położone nad Morzem Czarnym o bogatej historii sięgającej czasów starożytnych. Pod względem liczby ludności zajmuje trzecie miejsce wśród miast Ukrainy. Odessa to największy port morski oraz ważne centrum kulturalne, naukowe, handlowe i turystyczne. Wśród miejsc, które warto zobaczyć w Odessie, można wymienić m. in. Teatr Opery i Baletu, Filharmonię, Latarnię Morską, Uniwersytecki Ogród Botaniczny czy słynne schody znane z filmu *Pancernik Potiomkin*.

6. Howerla – to najwyższy szczyt ukraińskich Karpat w paśmie Czarnohory na granicy obwodu iwanofrankowskiego i zakarpackiego, a zarazem najwyższy szczyt Ukrainy. Jego wysokość wynosi 2016 metrów nad poziom morza. Howerla znajduje się w obrębie Karpackiego Rezerwatu Biosfery i Karpackiego Parku Narodowego. Karpacki szczyt to częsty cel wycieczek turystycznych. Najpopularniejsza trasa prowadzi ze schroniska na Zaroślaku, istniejącego od 1881 roku.

7. Zamek w Podhorcach został wzniesiony w I połowie XVII wieku dla hetmana Stanisława Koniecpolskiego. Zespół zamkowy obejmuje pałac o cechach obronnych, kościół oraz ogrody pałacowe, składające się z części tarasowej i krajobrazowej. W 2008 roku Zamek w Podhorcach został wpisany na listę World Monuments Watch jako jeden z cennych zabytków świata zagrożonych zniszczeniem. Obecnie trwają tam prace konserwatorskie. W latach 70-tych pełnił funkcję zamku Radziwiłłów w filmie *Potop* Jerzego Hoffmana.

8. Kijów jest stolicą i największym miastem Ukrainy, położonym nad rzeką Dniepr, która dzieli miasto na dwie części. Miasto zostało założone w V wieku, jak mówi legenda, przez księcia Kija. Obecnie miasto liczy około 2,9 mln mieszkańców. Do najbardziej popularnych atrakcji turystycznych i zabytków Kijowa należą: Ławra Peczerska, Sobór Mądrości Bożej (Sofia Kijowska), Kościół św. Mikołaja, Złota Brama, Plac Niepodległości, Muzeum Jednej Ulicy, Muzeum II Wojny Światowej, Chreszczatyk (główna ulica miasta) oraz kolejka linowa.

9. Fontanna w Winnicy w ujściu rzeki Bug jest największą w Europie pływającą fontanną. Otwarcie tego multimedialnego projektu, zrealizowanego na koszt korporacji Roshen, odbyło się w 2011 roku. W lecie mieszkańcy i goście Winnicy mogą podziwiać fascynujące widowisko ze świetlnymi i laserowymi efektami oraz projekcją wideo na ogromnym ekranie ze strumienia wody, którego wysokość sięga 60 m.

Przykład: **Miasta z teatrami operowymi, które warto zobaczyć:** .....1,5.....

A. Atrakcje turystyczne na ukraińskich rzekach: ....., ...

B. Znajdują się na terenie parków narodowych: ....., ...

C. Służyły jako plany filmowe: ....., ...

D. Miasto z najstarszymi zabytkami sakralnymi: .....

E. Poza mieszkalnymi, pełniły funkcje warowne: ....., ..., ...

Gramatyka

Czasowniki ruchu

- Czasowniki jednokrotne i wielokrotne (powtórzenie)

Czasowniki ruchu możemy podzielić na jednokrotne i wielokrotne. Jednokrotne oznaczają czynność jednorazową, wielokrotne – powtarzającą się. Czasowniki wielokrotne nie stanowią dużej grupy. Należą do nich, np.: *jeździć, chodzić, nosić, pływać, latać, wozić, biegać*. Mają one swoje odpowiedniki jednokrotne: *jechać – jeździć; iść – chodzić; nieść – nosić; płynąć – pływać; lecieć – latać; wieźć – wozić, biec – biegać*. Czasowniki jednokrotne oznaczają ruch ukierunkowany, zaś wielokrotne – ruch nieokreślony co do kierunku.

I. Proszę uzupełnić zdania poprawnymi formami czasowników podanych w nawiasach zgodnie z przykładem.

Przykład: Dzisiaj idę po zakupy do supermarketu, chociaż w ogóle nie lubię tam chodzić (chodzić / iść).

1. Zawsze ..... do szkoły autobusem, ale dziś ..... taksówką (jeździć / jechać).
2. Dziś mama ..... dzieci do przedszkola, chociaż zwykle ..... je ojciec (wozić / wieźć).
3. Stado łabędzi ..... po jeziorze, jeden się odłączył i ..... do brzegu (pływać / płynąć).
4. W tym tygodniu z Lublina do Kijowa ..... tylko jeden samolot, do tej pory ..... dwa tygodniowo (latać / lecieć).
5. Kiedy Ania wieczorem ..... w parku, jej pies zawsze ..... za nią (biegać / biec).

- Czasowniki ruchu z prefiksami

Czasowniki ruchu wielokrotne po dodaniu prefiksów pozostają niedokonane, zaś jednokrotne zmieniają aspekt z niedokonanego na dokonany, tworząc pary aspektowe, np.: *wychodzić – wyjść; zawozić – zawieźć; przy pływać – przy płynąć*:

Piotr zwykle **wychodzi** z domu przed siódmą, a dzisiaj **wyszedł** dopiero wpół do ósmej.

Do portu **przy pływa** codziennie wiele statków, ale dzisiaj **przy płynęły** tylko dwa.

Dodanie prefiksu do czasownika modyfikuje jego znaczenie pod względem miejsca w przestrzeni, kierunku lub rodzaju ruchu.

Znaczenie wybranych prefiksów w czasownikach ruchu

do-	zbliżanie się do jakiegoś punktu w przestrzeni lub w czasie: <i>Dojechali do celu w nocy.</i>
od(e)-	oddalanie się od jakiegoś punktu: <i>Autobus odjechał z przystanku.</i>
w(e)-	ruch do wnętrza lub do góry: <i>Samochód wjechał do garażu. Kot wszedł na dach.</i>
wy-	ruch na zewnątrz: <i>Samochód wyjechał z garażu.</i>
na-	ruch na jakieś miejsce lub przedmiot: <i>Najechał na kamień.</i>
po-	robienie czegoś przez jakiś czas: <i>Lubię rano pobiegać po parku.</i>
nad(e)-	zbliżanie się do celu: <i>W końcu nadjechał spóźniony tramwaj.</i>
pod(e)-	zbliżanie się do obiektu / pod obiekt: <i>Podbiegła do płaczącego dziecka.</i>
za-	dotarcie do obiektu; zagrozenie, zatarasowanie czegoś: <i>Zajdę do was, wracając z pracy. Zajechał mu drogę i spowodował wypadek.</i>
przy-	dotarcie do jakiegoś punktu: <i>Bociany przylatują do Polski w kwietniu.</i>
prze-	przebycie jakiegoś odcinka: <i>Przeszedł przez jezdnię.</i>
ob(e)-	ruch dookoła jakiegoś obiektu: <i>Obeszły plac dookoła.</i>

roz(e)-	ruch od jednego punktu, np. od środka, w różnych kierunkach: <i>Studenci rozjechali się do domów.</i>
u-	przebycie pewnego odcinka drogi: <i>Ujechał zaledwie parę kilometrów i zepsuł się.</i>
z(e)-	ruch z góry na dół; zboczenie z drogi; zebranie się w jednym miejscu: <i>Zeszła po schodach, bo winda nie działa. Zjechał z autostrady.</i>

Uwaga! Dodanie prefiksu może zmienić znaczenie czasownika, np.: *rozchodzić się / rozejść się*:

- ić, pójść w różnych kierunkach – *Po koncercie ludzie rozeszli się do domów. Za wsią droga rozchodziła się w dwóch kierunkach.*
- o małżeństwie: brać / wziąć rozwód – *Po kilku latach małżeństwa kobieta postanowiła rozejść się z mężem.*
- o pieniądzach: wydać, roztrwonić, rozproszyć przez wydanie – *Stypendium rozeszło się w ciągu kilku dni.*
- o towarach: szybko sprzedać – *Najnowszy model telefonu tej firmy rozszedł się jak świeże bułeczki.*

II. Proszę dopisać do czasowników prefiksy znajdujące się w ramce zgodnie z przykładem. Uwaga! Każdy z prefiksów może być użyty tylko raz.

we- / z- / do- / przy- / roz- / za- / u- / od- / s- / prze- / ~~po-~~ / wy- / obe- / w-

Przykład: W sobotę pojechaliśmy do domku nad jeziorem, żeby odpocząć.

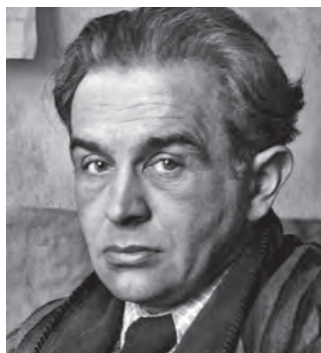
- Na olimpiadzie zawodnik z Polski .....płynął dystans 200 m w najkrótszym czasie.
- Wczoraj doszło do kolizji, bo jeden kierowca .....jechał drogę innemu.
- Dzieci .....biegły ze szkoły po zakończeniu lekcji.
- Samolot .....leciał do celu z godzinnym opóźnieniem.
- Turyści .....szli Plac Zamkowy dookoła.
- Po dyskotecce .....szliśmy się do domów.
- Zdążyliśmy .....jechać tylko 20 km, kiedy zepsuł się nasz samochód.
- .....szliśmy do kina pół godziny przed seansem.
- Do portu .....płynął tankowiec, który .....wiózł ropę naftową z Afryki.
- Mama rano .....prowadziła dzieci do przedszkola.
- Dziadek powoli .....chodził po schodach, trzymając się poręczy.
- Tragarze .....nieśli już na dół wszystkie meble.

III. Proszę dodać odpowiedni prefiks do niepełnych form czasownika zgodnie z podanym przykładem.

Ostatni tydzień wakacji spędziliśmy na Mazurach. Chcieliśmy wyjechać⁰ z domu w sobotę o 6.00 rano, ale w końcu .....ruszyliśmy¹ z półgodzinnym opóźnieniem. ....jechaliśmy² samochodem, bo tata postanowił .....wieźć³ nas na miejsce. Z powodu korków i postoju na obiad podróż trwała ponad 5 godzin. Do celu .....jechaliśmy⁴ około 14.00. Niestety, okazało się, że na kempingu, który wybraliśmy, brakuje już wolnych miejsc. Postanowiliśmy .....płynąć⁵ promem na drugi brzeg jeziora, bo tam podobno było nieco lepiej. Rzeczywiście znaleźliśmy tam miejsce. ....biliśmy⁶ namiot, ...pakowaliśmy⁷ rzeczy, zjedliśmy i .....biegliśmy⁸ nad jezioro. Następnego dnia postanowiliśmy wypożyczyć rowery wodne i .....płynąć⁹ je dookoła. Jezioro było dosyć duże, a pogoda wymarzona. Na krótki odpoczynek .....płynęliśmy¹⁰ do małej zatoczki. Cisza i spokój, oprócz nas nikogo tylko ptaki .....latujące¹¹ nad naszymi głowami i kaczki pływające po jeziorze. Jedna z nich śmiesznie .....nurkowała¹²,

ale po chwili .....płynęła¹³ na powierzchnię. Siedzieliśmy tak dwie godziny i podziwialiśmy przyrodę. Potem .....płynęliśmy¹⁴ od brzegu i kontynuowaliśmy rejs. Na kemping wróciliśmy pod wieczór. Po kolacji szybko poszliśmy spać, zmęczeni całodziennym pedałowaniem. Rano przy śniadaniu zastanowimy się, jak spędzimy następne dni. Może zwiedzimy Mikołajki albo .....jeździmy¹⁵ po okolicy.

Kącik literacki

Konstanty Ildefons Gałczyński (1905–1953) – polski poeta, satyryk i tłumacz. Oprócz liryki osobistej i refleksyjnej, tworzył poezję patriotyczną i satyrę drwiącą z tradycyjnych polskich kompleksów narodowych i inteligencko-mieszczańskich. Znany jest jako twórca humoresek z cyklu *Teatrzyk Zielona Gęś*, w których posłużył się humorem absurdalnym; wiele jego wierszy zostało spopularyzowanych jako piosenki.

 Proszę posłuchać wiersza i uzupełnić brakujące prefiksy w czasownikach.

Prośba o wyspy szczęśliwe

A ty mnie na wyspy szczęśliwe .....wieź,
wiatrem łagodnym włosy jak kwiaty .....wiej, ...całuj,
ty mnie .....kołysz i .....śpij, snem muzycznym .....syp, otumań,
we śnie na wyspach szczęśliwych nie .....budź ze snu.

.....każ mi wody ogromne i wody ciche,
rozmowy gwiazd na gałęziach pozwól mi słyszeć zielonych,
dużo motyli mi .....każ, serca motyli .....bliź i .....tul,
myśli spokojne ponad wodami .....chyl miłością.

Jak można rozumieć metaforę wysp szczęśliwych?

Relacja z podróży

Jest to sprawozdanie z przebiegu podróży przekazane przez jej uczestnika lub obserwatora. Każda relacja powinna zawierać informacje na temat:

- miejsca i czasu wydarzenia,
- uczestników wydarzenia,
- przebiegu wydarzenia,
- skutków / efektów / korzyści z wydarzenia.

I. Proszę wybrać wyraz najbardziej zgodny z kontekstem.

20 i 21 września uczniowie najstarszych klas naszej szkoły (zajechali, odjechali, **pojechali**)⁰ na dwudniową wycieczkę do Warszawy. Zwiedziliśmy najciekawsze miejsca stolicy, które (zaciągają, przyciągają, odciągają)¹ turystów z całego świata.

We wtorek o godzinie 5.50 wszyscy uczestnicy wycieczki (wybrali się, zebrali się, zabrali się)² przed szkołą. (Przejechaliśmy, Pojechaliśmy, Wyjechaliśmy)³ autokarem ok. 6.30 „naładowani” pozytywną energią, chęcią zwiedzenia stolicy i poznania nowych, nieznanych miejsc. Podróż minęła szybko, rozmawialiśmy, żartowaliśmy, śpiewaliśmy piosenki.

Pierwszym obiektem zwracającym szczególną uwagę zaraz po wjeździe do metropolii był sławny Stadion Narodowy, następnym Stadion Pepsi Arena (potocznie zwanym Stadionem Legii) oraz Most Świętokrzyski i Śląsko-Dąbrowski, które (wyróżniały się, odróżniały się, różniali się)⁴ swoją nadzwyczajną konstrukcją. Zwiedzanie zaczęliśmy od Centrum Nauki Kopernik, gdzie spędziliśmy około czterech godzin. Cały obiekt to sześć tematycznych galerii: *Świat w ruchu*, *Człowiek i środowisko*, *Strefa światła*, *Korzenie cywilizacji*. (Odchodząc, Rozchodząc się, Przechodząc)⁵ po trzypiętrowym budynku, zaczęliśmy wspaniałą, pouczającą zabawę! Mogliśmy między innymi: (poznać, zaznać, wyznać)⁶ anatomię człowieka, samodzielnie (dokonać, pokonać, wykonać)⁷ doświadczenia z dziedzin fizyki i chemii. Niektórzy skorzystali również z możliwości grania na laserowej harfie. Kolejnymi atrakcjami było przebywanie w mydlanej bańce, trzęsienie ziemi i rozmowa z robotem. Około godziny 18.00 zmęczeni, ale pełni wrażeń, (wytarliśmy, przetarliśmy, dotarliśmy)⁸ do pensjonatu „Pod dębem”. Po zakwaterowaniu i zjedzeniu pysznej kolacji (udaliśmy się, podaliśmy się, oddaliśmy się)⁹ do swoich pokoi.

W środę, po śniadaniu, o godzinie 9.00 (zapusciliśmy, opuściliśmy, wypuściliśmy)¹⁰ pensjonat i kontynuowaliśmy zwiedzanie stolicy. Zaczęliśmy od „Łazienek”. Największą atrakcją okazały się grające ławki, na których mogliśmy (wysiąść, wsiąść, usiąść)¹¹ i wysłuchać jednego z polonezów Fryderyka Chopina (ławeczki te zamontowano w Warszawie, w 2010 r. z okazji 200 rocznicy urodzin kompozytora). (Obeszliśmy, Weszliśmy, Zaszliśmy)¹² cały park, podziwiając zabytki Łazienek: „Teatr na wyspie” i „Pałac na wodzie”, a także chodzące po parku pawie oraz wiewiórki. Następnie (skierowaliśmy się, nakierowaliśmy się, pokierowaliśmy się)¹³ na Stare Miasto. Byliśmy na rynku, w Kościele św. Jana, widzieliśmy również Kolumnę Zygmunta oraz pomnik Syrenki Warszawskiej. Po godzinnym spacerze mieliśmy czas na zjedzenie posiłku oraz zakup pamiątek. Około godziny 16.30 pełni wrażeń, usatysfakcjonowani, ale i smutni, ponieważ wycieczka trwała zdecydowanie za krótko, (wyruszyliśmy, poruszyliśmy, naruszyliśmy)¹⁴ w drogę powrotną, (odbierając, zbierając, zabierając)¹⁵ ze sobą, oprócz pamiątek i zbiorów, wspaniałe wspomnienie miłej atmosfery oraz wspólnie zwiedzanych miejsc.

Po drodze (wstrzymaliśmy się, zatrzymaliśmy się, przytrzymaliśmy się)¹⁶ jeszcze w restauracji McDonald’s, bo przecież bez tego żadna wyprawa nie jest prawdziwą wycieczką!

O godzinie 22.30 szczęśliwie (ujechaliśmy, zajechaliśmy, wjechaliśmy)¹⁷ pod szkołę i (rozeszliśmy się, przeszliśmy się, zesliśmy się)¹⁸ do swoich domów.

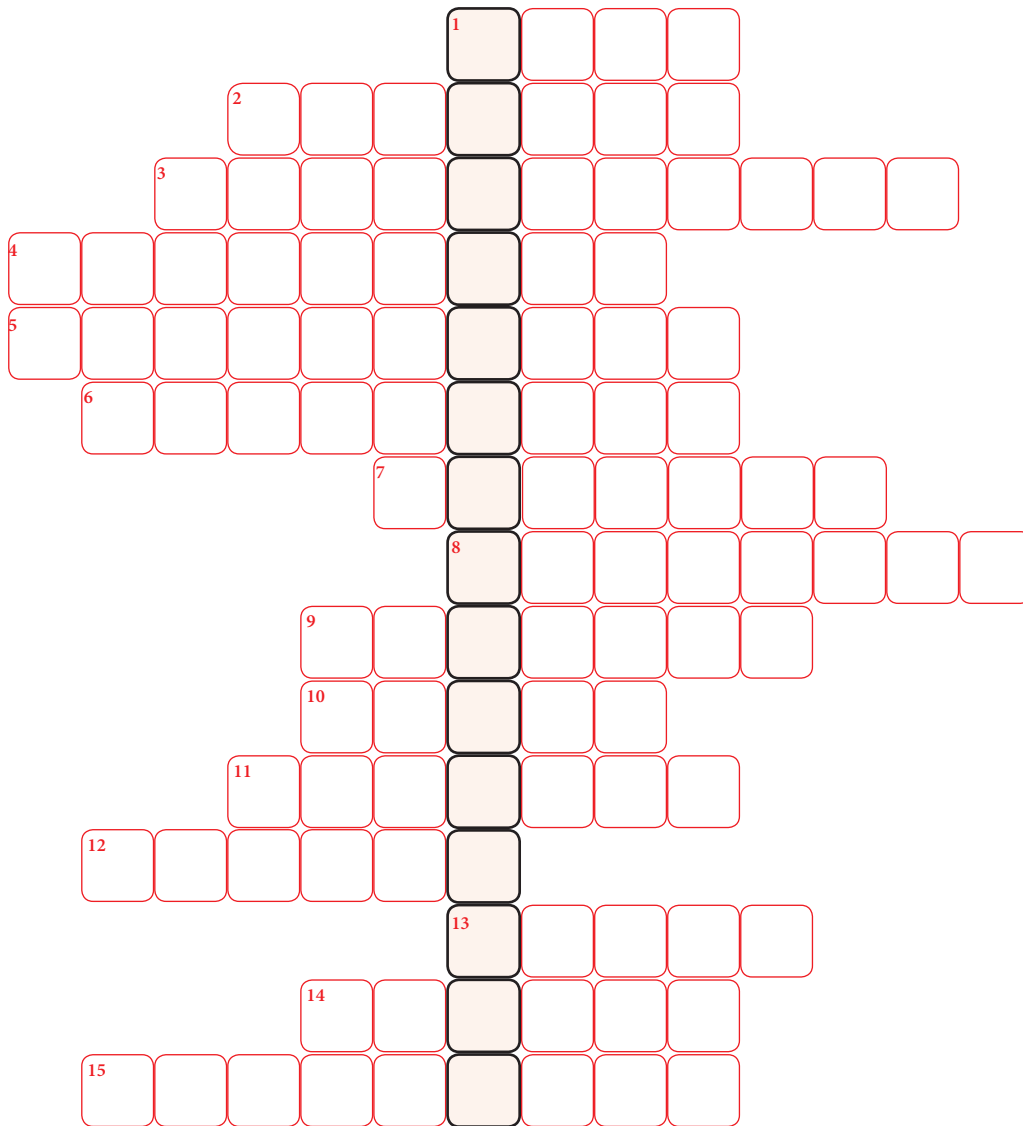
To była jedna z tych wycieczek, których się nie zapomina. Wszyscy mamy nadzieję, że kiedyś jeszcze raz (wyżyjemy, przeżyjemy, zażyjemy)¹⁹ coś tak wspaniałego!

Ewa Nowak

Na podstawie: www.435-edukacyjna-wycieczka-do-warszawy-relacja

II. Proszę napisać relację z wybranego wydarzenia kulturalnego, sportowego lub turystycznego, w którym brałeś / brałaś udział.

Krzyżówka

1. używany w zaprzęgach	9. korzysta ze środków transportu
2. najszybszy środek transportu	10. warto je zwiedzać
3. można polecieć nim w kosmos	11. w nim nosi się pieniądze
4. podobny do tratwy	12. ulubiony kraj polskich turystów
5. służy do przewozu towarów	13. można nią pływać
6. był nim Marco Polo	14. potrzebny w długiej podróży
7. część ulicy dla pojazdów	15. kiedy ich mało, podróżujemy autostopem
8. można nią podróżować po pustyni	

Hasło: .....

Projekt

Proszę przygotować trasę trzydniowej wycieczki po Ukrainie dla kolegów z Polski, uwzględniając wykorzystane środki transportu, zwiedzane zabytki, atrakcje. Proszę przedstawić ją całej klasie w formie prezentacji multimedialnej (praca w grupach).

Lekcja 5

Problemy współczesnej młodzieży

www.coslychac.pl

Moi rodzice są okropni. Niedługo będę dorosły, a oni wciąż traktują mnie jak małe dziecko! Wczoraj poszedłem z kumplami ze szkoły do kina i już po dwóch godzinach mama zaczęła do mnie wydzwaniać z pytaniami, o której wrócę. Co za wstyd! Przecież mówiłem jej, że film się skończy o 22.00, a potem idziemy jeszcze na pizzę. Do nikogo innego rodzice nie dzwonili. Tylko do mnie. A na dodatek o 23.00 pod pizzerię podjechał mój ojciec i kazał mi wracać do domu. Normalnie obciach*! Próbowałem być twardy, ale zagroził, że odetnie mi Internet, więc co miałem robić. Dobrze, że dzisiaj sobota, może do poniedziałku wszyscy o tym zapomną...

* obciach (pot.) – wstyd, kompromitacja

Skomentuj

@follow

Udostępnij

Porozmawiajmy

1. Czy kłócisz się z dorosłymi? Co bywa powodem konfliktów?
2. Czy twoim zdaniem konfliktu pokoleń można uniknąć? W jaki sposób?
3. Jak wpłynąć na dorosłych, żeby zaczęli doceniać młodych ludzi i przestali zauważać tylko ich błędy?
4. Czy twoi rodzice / dziadkowie / nauczyciele korzystają z Internetu i aplikacji internetowych? Jeśli tak, to w jakim celu?

Konflikty pokoleniowe

Sprawdź, czy rozumiesz.

pokolenie, generacja; pokoleniowy, generacyjny / konflikt pokoleniowy, generacyjny
kłócić się, spierać się z kim?, o co? / kłótnia, spór / kłótniwy człowiek; sporna kwestia

I. Proszę uporządkować zdania wypowiedziane przez dorosłych i młodzież zgodnie z podanym przykładem.

Kto to mówi?

Dorośli o młodzieży	Młodzież o dorosłych
2, 3	1, 3

1. Uważają, że nigdy nie popełniali błędów.
2. Nie chcą z nami rozmawiać.
3. Nie umieją z nami rozmawiać.
4. Stawiają siebie za wzór.
5. Zależy im tylko na dobrych stopniach.
6. Twierdzą, że wszystko robią dla nas.
7. Ciągłe narzekają.
8. Nie słuchają naszych rad.
9. Zajmują się tylko graniem na komputerze.
10. Nie mają żadnych autorytetów.
11. Uważają, że dobrze było tylko w czasach ich młodości.
12. Zauważają tylko popełniane przez nas błędy.
13. Uważają, że wszystko wiedzą najlepiej.
14. Nie mają dla nas czasu.
15. Liczą się dla nich tylko koledzy.
16. Ważna dla nich jest tylko praca.

II. Proszę wysłuchać nagrania i uzupełnić luki w tekście piosenki.

Vademecum skauta

Słowa: Andrzej Mogielnicki
Muzyka: Jan Borysewicz
Wykonanie: Lady Pank

Nie pamiętam od .....⁰ *kiedy* .....
 Tak mnie nagle pokochał świat
 Wyciągając .....¹ z biedy
 Całą masą bezcennych rad

.....² ktoś mnie poucza
 Z różnych ambon i z różnych stron
 Stale w uszach mi buczy
 Jednostajny, ...³ ton

Szanuj czas i pieniądze

Zęby myj, ...⁴ złom

Dobry bądź dla zwierząt

One też .....⁵ ciebie chcą

Noś garnitur w niedzielę

Nie .....⁶ jabłek z nie swoich drzew

Bądź pokorny jak cielę

Wygrasz więcej, gdy .....⁷ mniej

Szanuj czas i pieniądze...

Nie ma dnia bez .....⁸ od rana

Nie ma szansy ucieczki na aut

Trzeba .....⁹ to masło maślane

Honorowo jak skaut

Ciągle gdzieś tam się biedzą

Zawsze chętni, by .....¹⁰ bić

Tacy, co lepiej wiedzą

Jak .....¹¹ poprawnie żyć

Szanuj czas i pieniądze... ×2

Nie ma dnia bez nauki od rana... ×2

III. Proszę odpowiedzieć na pytania.

1. Czy identyfikujesz się ze słowami piosenki? Dlaczego?
2. W jakich sytuacjach czujesz się niepotrzebnie pouczany/a?
3. Które rady z piosenki są twoim zdaniem słuszne, a które nie?

Młodzież i media cyfrowe

I. Proszę połączyć pojęcia z definicjami.

0	płaszczyzna	A	harmonijny przebieg lub funkcjonowanie czegoś
1	epizodycznie	B	jedna z najstarszych na świecie odmian pisma, powstała na Bliskim Wschodzie
2	uproszczenie	C	dawniej urzędnik, którego praca polegała na pisaniu, np. dokumentów
3	sfrustrowany	D	taki, któremu przewinienia uchodzą bez kary
4	koordynacja	E	reagujący w sposób niedający się przewidzieć lub wytłumaczyć
5	nieobliczalny	F	rozgoryczony, zgorzkniały
6	pismo klinowe	G	zachwycać się, rozkoszować, upajać się czymś
7	buszować	H	postępowanie, czyn budzący odrazę
8	osąd	I	rzadko i nieregularnie
9	wandal	J	ocena, sąd, wydanie opinii o czymś
10	zachłystywać się	K	szukać, szperać, przeszukiwać
11	skryba	L	sfera kompetencji, dziedzina, pole do działania
12	bezceństwo	Ł	ujęcie czegoś w sposób prymitywny, powierzchowny
13	bezkarny	M	człowiek umyślnie niszczący czyjąś lub wspólną własność

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
L													

II. Proszę przeczytać tekst i wykonać zamieszczone pod nim ćwiczenie.

Wywiady...

24

Wywiad z socjologiem młodzieży, profesorem Jackiem Kurzępą

Mało ambitni, agresywni, głupi – tak dorośli często myślą o młodzieży. Tymczasem młodzież jest mądrzejsza od starszych pokoleń – ocenia prof. Jacek Kurzępa.

Lubimy narzekać, że dzisiejsza młodzież jest okropna...

Młodzież zawsze jest nieobliczalna i popełnia błędy. Z kolei dorosłość to stan, w którym człowiekowi wydaje się, że wszystko już wie i rozwiązał wszelkie zagadki świata. Nic dziwnego, że bardzo trudno i jednej, i drugiej stronie spojrzeć na życie oczyma tych drugich. Jest to tym trudniejsze, że dziś pomiędzy pokoleniami murem staje technika. Młodzi ludzie funkcjonują na kilku płaszczyznach naraz: tu rozmawiają z nami, tam wysyłają SMS-a, jednocześnie piszą do kolegi na portalu społecznościowym, a na dodatek robią zakupy w e-sklepie. Pokolenie czterdziesto-, pięćdziesięciolatków nie rozpoznaje tego świata.

Kiedy odszyfrowano pismo klinowe Sumerów, na jednej z tabliczek odczytano tekst zatytułowany „Skryba i jego zepsuty syn”. To dialog ojca z synem, w którym rodzic narzeka na dziecko, że się leni, że nie ma szacunku dla niego ani dla nauczycieli, że się nie uczy... Jak widać, problemy sprzed ponad 4 tys. lat są wciąż żywe.

Zgadza się. Chyba każdy kiedyś usłyszał coś podobnego z ust swoich rodziców. Jednak świat się ciągle zmienia i przyczyny konfliktu pokoleń bywają inne. Obecnie jednym z powodów jest to, że zmiany kulturowe oraz technologiczne wychodzą głównie od ludzi młodych. Na to nakłada się jeszcze konflikt między metropolią a prowincją, która wciąż jest opóźniona technologicznie i kulturalnie. Młodzież z prowincji gromadnie wyjeżdża do dużych miast, gdzie najpierw przeżywa szok, a potem zachłystuje się tamtejszym stylem życia. Dzisiaj, kiedy o 5.20 wysiadłem na dworcu w Warszawie, pierwszymi osobami, jakie zobaczyłem, były śliczne, młode dziewczyny, niestety zupełnie nietrzeźwe. To jest dzisiejszy styl życia młodzieży.

Teraz to pan przesadził. Myślałby kto, że nigdy nie wracał pan wczesnym rankiem z imprezy do domu.

Pewnie, że wracałem, niejeden raz, z różnych imprez. Jednak co innego małe miasteczko czy wieś, a co innego stolica. Chodzi o anonimowość, a więc bezkarność, brak kontroli. Wychowałem się w małej miejscowości i dlatego mój ojciec miał pewność, że się dowie, co wyprawiałem i będzie mógł mnie przywrócić do pionu. Teraz w świecie, którego scenariusze tworzą młodzi, to dorośli muszą się dostosowywać. Nie tylko udowadniać, że zachowują młodą sylwetkę, ale także nadrabiać technologiczne zaległości, co przychodzi im z dużym trudem. Są wyjątki, oczywiście, ale to są właśnie wyjątki. Zwykle jednak starsi patrzą na młodzież buszującą w wirtualnym świecie z podejrzliwością, bo nie wiadomo, co oni tam wyprawiają. Pewnie jakieś bezeceństwa. Tymczasem z badań wynika, że to nasze dzieci w sieci zachowują się racjonalnie, używają Internetu do komunikowania się, nauki, słuchania muzyki. Natomiast dorośli traktują go rozrywkowo – plotkują na portalach społecznościowych albo szukają wiadomości sportowych...

Powszechnie uważa się, że młodzi tylko grają w głupie gry komputerowe, przez co stają się sfrustrowani i agresywni. Tymczasem przy grach jest potrzebna tzw. agresja funkcjonalna niezbędna także przy wykonywaniu różnych zadań w rzeczywistym świecie. Jest więc czymś pozytywnym, w przeciwieństwie do agresji emocjonalnej, która może znaleźć ujście na ulicach.

To niezrozumienie bierze się stąd, że dorośli tylko

epizodycznie ma kontakt ze światem młodego człowieka, np. zaglądając mu przez ramię, kiedy ten robi coś na swoim komputerze czy tablecie. I jeśli widzi tam jakieś strzały czy krew, zaczyna się martwić i denerwować. Gdyby zapytał: „Po co w to grasz?”, pewnie usłyszałby odpowiedź typu „Jak sobie pogram, to jest mi lżej, złość ze mnie schodzi”. Ale nie spyta, tylko myśli, że w grze chodzi o czystą przemoc. A przecież pokonywanie poszczególnych poziomów wymaga pomysłowości, wypracowania pewnej strategii, nie mówiąc o zręczności i koordynacji ręka – oko. W sposób wirtualny człowiek uczy się pewnych zachowań, które może wykorzystać w realnym życiu. Dorośli jednak mają tendencję do uproszczeń w wydawaniu osądów. Dlatego często nie doceniamy młodych.

Zgadzam się z panem. Zamiast przyznać, że młodzi są w czymś lepsi, wolimy narzekać, że nie mają ambicji, a w głowie mają tylko głupoty. Że są agresywni, że za moich czasów...

Bo zbyt rzadko, także w mediach czy w publicznych debatach, pokazujemy w obiektywnym świetle świat wartości młodego pokolenia. Skrajności wszelkiego rodzaju bardziej interesują szeroką publiczność, więc lepiej sprzeda się młody-zły, uliczny wandal, łobuz atakujący nauczycieli. Dobro nie jest tak atrakcyjne. Bardzo bym chciał, żeby więcej się mówiło o osobach takich, jak moi studenci, o ludziach, którzy dążą do tego, żeby uzyskać dyplom, często przy tym jeszcze pracując. Oni mają określone cele, swoje idee, ale o nich nie usłyszymy w mediach.

Proszę zaznaczyć, czy poniższe stwierdzenia są P – prawdziwe, czy F – fałszywe.

		P	F
0	Nastolatki często popełniają błędy.	×	
1	Jedną z przyczyn obecnego konfliktu pokoleń jest rozwój technologii.		
2	Ludzie dojrzały nie są tak biegli jak młodzież w posługiwaniu się najnowszą technologią.		
3	W małych miejscowościach młodzież może być bezkarna.		
4	W Internecie ludzie dorośli zachowują się rozsądniej.		
5	Agresja funkcjonalna i agresja emocjonalna są tak samo groźne.		
6	Rodzice rzadko i nieregularnie próbują wejść w świat swoich dzieci.		
7	Gry komputerowe pomagają rozładować napięcie.		
8	Ocena młodzieży przez dorosłych często ma charakter powierzchowny.		
9	Dorośli w młodzieży doszukują się głównie wad.		
10	W mediach dominuje pozytywny obraz młodego człowieka.		

Uzależnienia

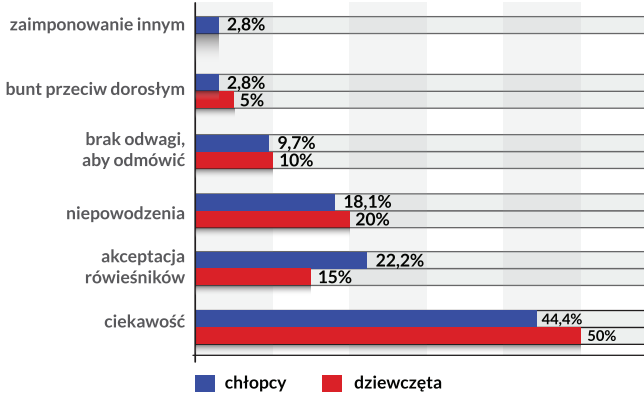
Sprawdź, czy rozumiesz

uzależnienie, nałóg / uzależnienie od (narkotyków, alkoholu, nikotyny, papierosów, Internetu, zakupów, telefonu) / narkomania, alkoholizm, nikotynizm, zakupoholizm, fonoholizm
 być uzależnionym/ą od czego / uzależniać się / uzależnić się od czego
 używka, -i / narkotyk, -i / narkotyczny (stan, środek) / narkotykowy (diler, przemysł) / narkoman/narkomanka
 brać, zażywać narkotyki; ćpać (pot.) / ćpun/ćpunka (pot.)
 przedawkować co? / odwyk / odstawić narkotyki / wyjść z nałogu

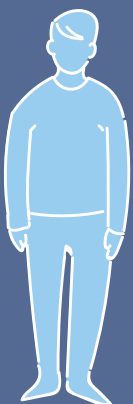
Internet / internauta/internautka / internetowy (portal, strona) / mieć dostęp do czego?
 przeglądać co? (strony) / pobierać; ściągać co? (filmy, muzykę, pliki) / pobierać; ściągać z Internetu / ze strony
 hejt / hejter/hejterka / hejtować (pot.)

 Patrz i mów

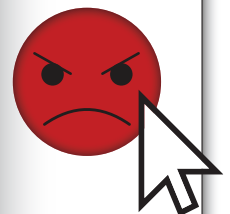
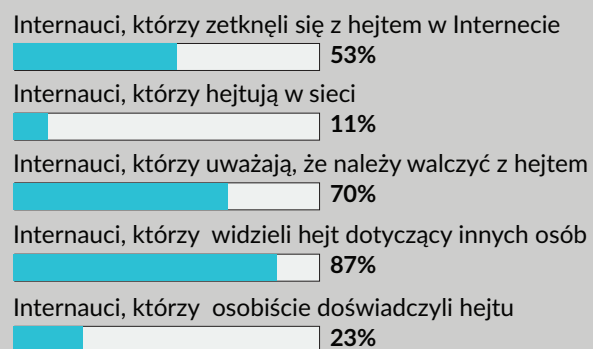
- I. Na podstawie zdjęć i rysunków proszę wypowiedzieć się na temat problemów współczesnej młodzieży.

Jakie są przyczyny zażywania narkotyków przez młodzież?

DEPRESJA

**CO LUDZIE MYŚLĄ,
ŻE CZUJĘ**
**CO FAKTYCZNIE
CZUJĘ**

Hejt w Internecie

II. Proszę czytać teksty i zaznaczać prawidłową odpowiedź a, b lub c.

Nierozłączni, czyli smartfon i jego nastolatek

13-latek pobił matkę, bo chciała zabrać mu smartfona. 17-latka przez trzy dni chodziła poirytowana, bo nie mogła zalogować się na Facebooka. Uzależnienie od mediów cyfrowych deklaruje nawet 23% młodzieży w Polsce.

0. Z tego fragmentu dowiadujemy się, że
- młodzież staje się coraz bardziej agresywna.
  - nastolatki przestali szanować swoich rodziców.
  - agresja młodych ludzi może być spowodowana uzależnieniem od mediów cyfrowych.

Według najnowszych badań Fundacji Dbam o Mój Z@sięg z tych 23% młodzieży prawie 3% nadużywa mediów cyfrowych. Aż 50% badanych, będąc w domu, komunikuje się z rodziną za pomocą telefonu i Internetu oraz nie rozstaje się ze smartfonem nawet nocą.

1. Z tego fragmentu dowiadujemy się, że
- większość nastolatków śpi ze smartfonem.
  - uzależnienie od mediów cyfrowych dotyczy głównie dorosłych.
  - 50% badanych to osoby bardzo leniwe.

Maciej Dębski, założyciel fundacji, przekonuje, że 3% to dzieci, które wymagają natychmiastowego leczenia. Jak opowiada, po jednym ze spotkań z rodzicami w szkole podeszła do niego zapłakana matka i powiedziała, że jej 14-letni syn ją pobił, bo zabrała mu konsolę do gry. Według Dębskiego krzyki, agresja słowna, szarpanie, ale też drżenie rąk, potliwość, obniżony nastrój to typowe objawy odstawienne. Takie same symptomy występują u alkoholika czy narkomana.

2. Z tego fragmentu dowiadujemy się, że uzależnienie od mediów cyfrowych
- dotyczy głównie 14-latków.
  - jest uzależnieniem podobnym do alkoholizmu lub narkomanii.
  - powodują przede wszystkim konsole do gier.

Socjolog twierdzi też, że największą winę za problemy dzieci i młodzieży z mediami cyfrowymi ponoszą dorośli. – *To rodzice dają kilkumiesięcznemu dziecku smartfon z bajką, nie zdając sobie sprawy, jak blisko jest od „Świnki Peppy” do filmu pornograficznego. To rodzice kupują dzieciom nocniki czy wózki z wysięgnikiem na tablet, najnowszy smartfon na komunię, a w wieku 8 lat zakładają im konto na Facebooku – wymienia.*

3. Z tego fragmentu dowiadujemy się, że
- rodzice są odpowiedzialni za uzależnianie się dzieci od mediów cyfrowych.
  - dzieci nie powinny oglądać bajki „Świnka Peppa”.
  - założenie konta na Facebooku to dobry prezent dla 8-latka.

Dębski przekonuje, że odcięcie dzieci od mediów cyfrowych nie rozwiąże problemu z uzależnieniami. – *Osoby urodzone po 1995 roku nie znają życia bez Internetu. Jeśli odetniemy dziecko od sieci, pozbawimy je nie tylko rozrywki, ale i możliwości kontaktu z ludźmi – mówi.* Według badań fundacji nadużywanie mediów cyfrowych w ogóle nie wpływa bowiem na poczucie samotności. – *To nie media cyfrowe niszczą więzi. Skoro jest źle, to znaczy, że te więzi już wcześniej musiały być nadszarpnięte – podkreśla Dębski.*

4. Z tego fragmentu dowiadujemy się, że
- tylko osoby dorosłe potrafią funkcjonować bez dostępu do Internetu.
  - uzależnienie od mediów cyfrowych wyleczymy, odcinając nastolatków od sieci.
  - bez dostępu do Internetu młodzież będzie pozbawiona kontaktu z przyjaciółmi.

Zdaniem socjologa najważniejsze jest wprowadzanie zasad korzystania z urządzeń elektronicznych w domu i w szkole oraz przede wszystkim wspólne używanie mediów cyfrowych przez dzieci i rodziców. – Co czwarty badany przez nas nastolatek wskazuje, że jego rodzic nie ma pojęcia, do czego dziecko wykorzystuje Internet i smartfon. Tyle samo nastolatków deklaruje, że gdyby coś złego przytrafiło im się w sieci, to nie mogliby liczyć na pomoc swoich rodziców – informuje Dębski.

5. Z tego fragmentu dowiadujemy się, że aby leczyć uzależnienie
- rodzice powinni reagować, gdy dziecko spotka się z przemocą w Internecie.
  - w domu i w szkole powinny być stosowane reguły korzystania z urządzeń cyfrowych.
  - rodzice muszą wiedzieć, jakie strony internetowe przeglądają ich dzieci.

Na podstawie: <http://weekend.gazeta.pl/>

Czy jestem uzależniony/-a od telefonu komórkowego?

III. Proszę rozwiązać psychotest.

- Jeżeli nie mam przy sobie telefonu:
  - na początku czuję się dziwnie, ale przyzwyczajam się do tej sytuacji i skupiam na czymś innym. (1 p.)
  - nie mogę się skoncentrować, denerwuję się. (2 p.)
  - w ogóle mi to nie przeszkadza. (0 p.)
- W nocy mój telefon:
  - leży przy mnie w zasięgu ręki, najlepiej pod poduszką. (2 p.)
  - leży gdzieś w domu, nie zwracam nawet uwagi gdzie. (0 p.)
  - leży w stałym miejscu, ale nie obok łóżka. (1 p.)
- Gdy dostaję SMS-a lub inną wiadomość, to:
  - odpisuję dopiero wtedy, gdy mam czas i ochotę. (0 p.)
  - odpisuję szybko, ale tylko wybranym osobom. (1 p.)
  - odpisuję każdej osobie jak najszybciej, nawet jeśli jestem w tym czasie, np. na lekcji. (2 p.)
- Jeśli wyjdę z domu i zorientuję się, że zapomniałem/łam telefonu, to:
  - wzruszam ramionami i idę tam, gdzie zaplanowałem/łam. (0 p.)
  - natychmiast wracam do domu, nawet jeśli miałyby to spowodować przykre konsekwencje. (2 p.)
  - jeśli mam taką możliwość, to wracam po telefon, jeśli nie, to nie wracam. (1 p.)
- Zdarza mi się kontaktować z innymi osobami, gdy przebywaliśmy w jednym miejscu, np. w domu:
  - nigdy (0 p.)
  - rzadko (1 p.)
  - często (2 p.)
- Gdy rozładuje ci się bateria w telefonie:
  - nie muszę się o to martwić, gdyż zawsze noszę ze sobą ładowarkę i power bank. (2 p.)
  - zwykle zauważam to dopiero po jakimś czasie. (0 p.)
  - przyzwyczałem/łam się, że takie sytuacje się zdarzają i spokojnie szukam ładowarki. (1 p.)
- Zdarza mi się słyszeć dźwięk telefonu, choć tak naprawdę nie dzwonił:
  - nigdy (0 p.)
  - kilka razy (1 p.)
  - często (2 p.)
- Gdy mój telefon milczy:
  - nie zwracam na niego uwagi. (0 p.)
  - co chwilę sprawdzam, czy nie przyszła nowa wiadomość. (2 p.)
  - zdarza mi się zerknąć, czy ktoś nie dzwonił, ale rzadko. (1 p.)
- Jeśli okoliczności tego wymagają, wyłączam telefon:
  - oczywiście, że tak. (0 p.)
  - zdarza mi się go tylko wyciszyć, jeśli czekam na ważne informacje. (1 p.)
  - nie ma takich okoliczności, które skłoniłyby mnie do wyłączenia telefonu. (2 p.)

zmienia. Młode dziewczyny często mają trudności z zaakceptowaniem tych zmian. Na dodatek media na ogół promują niemożliwe do osiągnięcia ideały urody. Dla nastolatek jednak ten wzór staje się ważny i wiele dziewcząt zamartwia się, że ich ciało nie spełnia wyśrubowanych „norm”. Do tego ktoś, kto nie jest zadbany, nie ubiera się modnie, jest często traktowany gorzej przez otoczenie.

Leczenie depresji u dzieci i młodzieży zależy od stopnia zaawansowania dolegliwości. Często sama terapia nie wystarczy, dlatego że depresja mogła przyczynić się do zmian w funkcjonowaniu mózgu. Bardzo ważna w tym procesie jest także rola rówieśników, którzy muszą szczególnie mocno okazać dziecku wsparcie oraz zainteresowanie.

Na podstawie: <http://www.edziecko.pl/>

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Gramatyka

Liczebniki główne

Liczebniki główne odpowiadają na pytanie *ile?* lub *ilu?*

Liczebnik *jeden* występuje w trzech rodzajach i odmienia się przez przypadki według deklinacji przymiotnikowej:

	rodzaj męski	rodzaj żeński	rodzaj nijaki
1	<i>jeden</i>	<i>jedna</i>	<i>jedno</i>

Uwaga! Formy liczby mnogiej *jedni*, *jedne* pełnią funkcje przymiotników o znaczeniu *pewni*, *pewne*, np.: *jedni panowie*, *jedne panie*.

Pozostałe liczebniki występują w rodzaju męskoosobowym i niemęskoosobowym.

Liczebnik *dwa* posiada także formę rodzaju żeńskiego:

	rodzaj męskoosobowy	rodzaj żeński	rodzaj niemęskoosobowy i nijaki
2	<i>dwaj, dwóch</i>	<i>dwie</i>	<i>dwa</i>

Liczebniki 2–19:

	rodzaj męskoosobowy	rodzaj niemęskoosobowy
3	<i>trzej, trzech</i>	<i>trzy</i>
4	<i>czterej, czterech</i>	<i>cztery</i>
5	<i>pięciu</i>	<i>pięć</i>
6	<i>sześciu</i>	<i>sześć</i>
7	<i>siedmiu</i>	<i>siedem</i>
8	<i>ośmiu</i>	<i>osiem</i>
9	<i>dziewięciu</i>	<i>dziewięć</i>
10	<i>dziesięciu</i>	<i>dziesięć</i>
11	<i>jedenastu</i>	<i>jedenaście</i>
12	<i>dwunastu</i>	<i>dwanaście</i>
13	<i>trzynastu</i>	<i>trzynaście</i>
14	<i>czternastu</i>	<i>czternaście</i>
15	<i>piętnastu</i>	<i>piętnaście</i>
16	<i>szesnastu</i>	<i>szesnaście</i>
17	<i>siedemnastu</i>	<i>siedemnaście</i>
18	<i>osiemnastu</i>	<i>osiemnaście</i>
19	<i>dziewiętnastu</i>	<i>dziewiętnaście</i>

Liczebniki 20–90:

	rodzaj męskoosobowy	rodzaj niemęskoosobowy
20	<i>dwudziestu</i>	<i>dwadzieścia</i>
30	<i>trzydziestu</i>	<i>trzydzieści</i>
40	<i>czterdziestu</i>	<i>czterdzieści</i>
50	<i>pięćdziesięciu</i>	<i>pięćdziesiąt</i>
60	<i>sześćdziesięciu</i>	<i>sześćdziesiąt</i>
70	<i>siedemdziesięciu</i>	<i>siedemdziesiąt</i>
80	<i>osiemdziesięciu</i>	<i>osiemdziesiąt</i>
90	<i>dziewięćdziesięciu</i>	<i>dziewięćdziesiąt</i>

Liczebniki 100–900:

	rodzaj męskoosobowy	rodzaj niemęskoosobowy
100	stu	sto
200	dwustu	dwieście
300	trzystu	trzysta
400	czterystu	czterysta
500	pięciuset	pięćset
600	sześciuset	sześćset
700	siedmiuset	siedemset
800	ośmiuset	osiemset
900	dziewięciuset	dziewięćset

Liczebniki *tysiąc*, *milion*, *miliard* w lp. odmieniają się jak rzeczowniki rodzaju męskiego, w lm. – jak rzeczowniki rodzaju niemęskoosobowego.

1. Użycie liczebnika z rzeczownikiem w mianowniku liczby mnogiej (funkcja podmiotu) w rodzaju niemęskoosobowym.

Jeżeli mamy liczebnik	rzeczownik stoi	czasownik stoi
2, 3, 4; 22, 23, 24; 32, 33, 34; (...) 72, 73, 74; (...) 122, 123, 124 itd. <i>Dwa</i> <i>Trzydzieści cztery</i>	w mianowniku lm., np.: <i>samochody</i> <i>samochody</i>	w 3. osobie lm. czasu teraźniejszego, przeszłego lub przyszłego, np.: <i>jadą / jechały / będą jechały.</i> <i>jadą / jechały / będą jechały.</i>
od 5 do 21, od 25 do 31 (...) od 65 do 71 (...) od 95 do 101 ... <i>Pięć</i> <i>Sto dwadzieścia jeden</i>	w dopełniaczu lm., np.: <i>samochodów</i> <i>samochodów</i>	w 3. osobie lp. czasu teraźniejszego, przeszłego, przyszłego, np.: <i>jedzie / jechało / będzie jechało.</i> <i>jedzie / jechało / będzie jechało.</i>

Uwaga! Liczebnik *jeden* znajdujący się na końcu liczby, niezależnie od rodzaju rzeczownika, zawsze stawiamy w rodzaju męskim, np.: *dwadzieścia jeden okien, trzydzieści jeden kobiet, czterdzieści jeden stron.*

I. Proszę wykonać ćwiczenie zgodnie z podanym przykładem.

0. 4 – okno: *cztery okna*

5. 13 – kredka: .....

0. 5 – ćwiczenie: *pięć ćwiczeń*

6. 15 – tydzień: .....

1. 2 – róża: .....

7. 31 – lekcja: .....

2. 3 – pies: .....

8. 42 – tysiąc: .....

3. 7 – książka: .....

9. 128 – rok: .....

4. 9 – list: .....

10. 3745 – drzewo: .....

II. Proszę wykonać ćwiczenie zgodnie z podanym przykładem.

0. W domu są okna. (4, 6)

- W domu są cztery okna.
- W domu jest sześć okien.

- Pies leży na trawie. (3, 5)
- Książka stoi na półce. (12, 21)
- Kot śpi na kanapie. (2, 9)
- W ogrodzie kwitną jabłonie. (4, 17)
- Dzisiaj mam ciekawe lekcje. (1, 6)
- Ola zrobiła zdjęcie. (119, 24)
- Autobusy jeżdżą po mieście. (21, 133)
- Obraz wisi na ścianie. (11, 3)
- Dziewczynki idą do parku. (4, 15)
- Na łące rosną kwiaty. (13, 32)

2. Użycie liczebnika z rzeczownikiem w mianowniku liczby mnogiej (funkcja podmiotu) w rodzaju męskoosobowym.

Liczebniki 2, 3, 4 w mianowniku lm. występują w dwóch formach: *dwaj – dwóch, trzej – trzech, czterej – czterech*.

Jeżeli mamy liczebnik	rzeczownik stoi	czasownik stoi
dwaj, trzej lub czterej <i>Dwaj</i>	w mianowniku lm., np.: <i>robotnicy</i>	w 3. osobie lm. czasu teraźniejszego, przeszłego lub przyszłego, np.: <i>pracują / pracowali / będą pracowali</i>
dwóch, trzech lub czterech <i>Dwóch</i>	w dopełniaczu lm., np.: <i>robotników</i>	w 3. osobie lp. czasu teraźniejszego, przeszłego, przyszłego, np.: <i>pracuje / pracowało / będzie pracowało.</i>

Liczebniki większe niż 4 łączą się zawsze z rzeczownikiem w dopełniaczu lm., a w zdaniach, w których liczebnik z rzeczownikiem pełni funkcję podmiotu, czasownik (orzeczenie) stoi w 3. osobie lp., np.:

Pięciu robotników pracuje / pracowało / będzie pracowało.

Trzydziestu dwóch studentów zdaje / zdawało / będzie zdawało egzamin.

Stu czterech sportowców pojedzie / pojechało na olimpiadę.

III. Proszę wykonać ćwiczenie zgodnie z podanym przykładem.

0. Lekarz operował pacjenta 2 godziny. (4, 5)

- Czterech lekarzy operowało pacjenta 2 godziny.*
- Czterej lekarze operowali pacjenta 2 godziny.*
- Pięciu lekarzy operowało pacjenta 2 godziny.*

1. Pisarz napisał nową powieść. (2, 7)
2. Artysta zdobył nagrodę. (3, 112)
3. Nastolatek powiedział wiersz. (4, 9)
4. Hejter obraża ludzi w Internecie. (2, 11)
5. Zawodnik wygra wyścig. (3, 21)
6. Piosenkarz będzie śpiewał podczas festiwalu. (2, 74)
7. Laureat konkursu zrezygnował z nagrody. (4, 18)
8. Sportowiec biegnie po boisku. (3, 32)
9. Hydraulik będzie naprawiał kran. (2, 14)
10. Uczeń nie przygotował się do sprawdzianu. (4, 13)

IV. Proszę uzupełnić tekst odpowiednią formą wyrazów podanych w nawiasach – liczebniki proszę napisać słowami.

Przykład: W naszej klasie jest trzynastu chłopaków⁰ (13 + chłopak)⁰ i jedenaście dziewczyn⁰ (11 + dziewczyna)⁰. Postanowiliśmy przeprowadzić ankietę na temat tego, w jaki sposób korzystamy z telefonów komórkowych i uzyskaliśmy następujące wyniki. Aż .....¹ .....² (22 + osoba)¹⁻² codziennie .....³ (korzystać)³ z telefonów komórkowych. Poza tym .....⁴ .....⁵ (8 + uczennica)⁴⁻⁵ oraz .....⁶ .....⁷ (3 + uczeń)⁶⁻⁷ przyznało, że w ich domach nie ma żadnych zasad korzystania z telefonów komórkowych. W naszej klasie znajduje się także .....⁸ .....⁹ (15 + osoba)⁸⁻⁹, które zawsze wróca po telefon, gdy go zapomną zabrać ze sobą. Na dodatek .....¹⁰ .....¹¹ (4 + nastolatek)¹⁰⁻¹¹ .....¹² (ujawnić – cz. przeszły)¹², że przyjmuje do grona znajomych na Facebooku osoby nieznanne. Z kolei .....¹³ .....¹⁴ (7 + dziewczyna)¹³⁻¹⁴ .....¹⁵ (napisać)¹⁵ w ankiecie, że przynajmniej raz dziennie zamieszcza w Internecie swoje zdjęcie. Okazało się również, że .....¹⁶ .....¹⁷ (6 + osoba)¹⁶⁻¹⁷ z naszej klasy .....¹⁸ (otrzymywać – cz. przeszły)¹⁸ obraźliwe wiadomości przez telefon. Poza tym .....¹⁹ .....²⁰ (7 + uczeń)¹⁹⁻²⁰ uważa, że na SMS-a należy odpowiedzieć natychmiast, nawet na lekcji. Wyniki tej ankiety chyba nie spodobają się naszym nauczycielom i rodzicom.

3. Wyrazy określające ilość

Wyrazy określające ilość mogą być odmienne, np.:

wielu / wiele, ilu / ile, paru / parę, kilku / kilka, kilkunastu / kilkanaście, kilkuset / kilkaset,

lub nieodmienne, np.:

dużo, mało, trochę, sporo, mnóstwo.

Wyrazy te zawsze łączą się z rzeczownikiem w dopełniaczu l. mnogiej lub l. pojedynczej (dla rzeczowników niepoliczalnych typu *czas, woda, cukier*), np.:

Na parkingu stało kilkanaście samochodów.

W sali siedzi kilkunastu studentów.

Tu jest dużo ludzi.

Przeczytał mnóstwo książek.

Zaprosił paru kolegów i parę koleżanek.

Praca ta zajęła mu mało czasu.

Dodałaś za dużo cukru.

V. Wyrazy podane w nawiasach proszę połączyć z podkreślonym wyrażeniem, zgodnie z podanym przykładem.

Przykład:

0. Na talerzu leżą jabłka. (dużo)

Na talerzu leży dużo jabłek.

0. Znam te kobiety. (wielu / wiele)

Znam wiele tych kobiet.

1. W tym budynku są rozbite okna. (kilku / kilka)
2. Czytanie książek zajmuje czas. (mnóstwo)
3. Moje koleżanki lubią dostawać kwiaty. (wielu / wiele)
4. Praca nad tym projektem zajęła godziny. (kilkuset / kilkaset)
5. Na egzamin przyszły studentki. (kilkunastu / kilkanaście)
6. Twoi znajomi mają dziwne pomysły. (sporo)
7. Te osoby były wczoraj nieobecne. (parę / paru)
8. Codziennie sypię ptakom okruszki chleba. (trochę)
9. Wasi przyjaciele kupili w tej okolicy dom. (wielu / wiele)
10. Nasze psy są bardzo groźne. (kilkunastu / kilkanaście)

VI. Z podanych elementów proszę ułożyć zdania w czasie przeszłym. Liczebnik proszę zapisać słowami.

Przykład: 2, zeszyty, leżeć, na, półka. *Dwa zeszyty leżały na półce.*

1. na, urodziny, zaprosić (ja), tylko, kilka, dobry, kolega
2. 3, marynarz, wrócić, do, dom
3. w, kino, kilkaset, osoba, oglądać, film
4. 17, kobieta, z, moja, praca, dostać, dzisiaj, kwiaty
5. wielu,-e, nastolatka, zamieszczać, zdjęcia, w, Internet
6. bardzo, dużo, dzieci, cierpieć, na, depresja
7. 4, górnik, odejść, z, praca
8. ile, znajomy, przyjść, do, ty, na, urodziny
9. 274, dziewczęta, przyjechać, na, obóz
10. na, spacer, w, las, zobaczyć, (ja), parę,-u, zwierzęta

Hikikomori – japoński wirus samotności i wyobcowania

I. Czytając tekst, proszę podkreślić słowa zgodne z kontekstem.

Nastolatki lubią (*wymykać się, zamykać się, przemykać się*)⁰ w swoim pokoju i mieć tajemnice. Rodzice zazwyczaj starają się uszanować rodzącą się potrzebę (wolności, własności, prywatności)¹ swej pociechy. Problem pojawia się w momencie, gdy dziecko – często dorastające – przestaje wychodzić z pokoju w ogóle. Zjawisko to (nazywa się, wyraża się, mówi się)² hikikomori.

Zaburzenie zostało odkryte w Japonii, ale obecnie stwierdzane jest także w Polsce. Termin "hikikomorii" tłumaczy się jako "oddzielenie". Osoba (chora, odczuwająca, dotknięta)³ tym

zaburzeniem izoluje się od społeczeństwa w skrajnym stopniu. Nie chodzi do szkoły, na uczelnię czy do pracy. Nie (prowadzi, utrzymuje, urzęduje)⁴ relacji towarzyskich. Nie wychodzi na spacer czy na zakupy. Mało tego – nie wychodzi z pokoju nawet do toalety. By załatwić swoje potrzeby fizjologiczne, używa butelek lub innych naczyń. Czasem wymyka się w nocy, zawsze uważając, by nikogo nie spotkać po drodze. Co zatem robi całe dni? Często gra w gry komputerowe, czasem nawiązuje relacje wirtualne. Chorobliwie (ucieka, zabrania, unika)⁵ bezpośrednich kontaktów z ludźmi, komunikuje się tylko przez telefon i Internet.

Hikikomori dotyka przede wszystkim osoby młode – mężczyźni częściej niż kobiety – pozostające na utrzymaniu rodziców. Co powoduje powstawanie zaburzenia? W Japonii, gdzie zdiagnozowano i opisano hikikomori, panuje bardzo silna (presja, nacisk, konieczność)⁶ sukcesu. Trzeba go odnosić już od najmłodszych lat i jak najwcześniej stanąć do wyścigu (myszy, szczurów, kotów)⁷, czyli bardzo dużo się uczyć, rozwijać, rywalizować w szkole, a wszystko to kosztem zabawy, odpoczynku, korzystania z życia. Dzięki temu po studiach istnieje szansa na dobrą pracę. Jednak potem zostaje już tylko mozolne pięcie się po szczeblach (sukcesu, pracy, kariery)⁸ i bezwzględne podporządkowanie się szefowi aż do śmierci, bo etos pracy w Japonii jest bardzo wysoki. Taka perspektywa rzeczywiście może niektórych przerażać.

Postawa młodych osób dotkniętych hikikomori bywa więc postrzegana jako rodzaj buntu związanego z konfliktem pokoleń. Młodzi ludzie (próbują się, zajmują się, boją się)⁹ w ten sposób przeciwstawić obowiązującemu modelowi życia. Starsi zaś uważają hikikomori za modę.

Jednak podstawowe znaczenie tego słowa to określenie zaburzenia, które powoduje bolesne, często długotrwałe wykluczenie z życia młodych ludzi. Według szacunków może dotyczyć ono ponad miliona osób żyjących w Kraju Kwitnącej Wiśni. Saito, japoński psycholog i twórca pojęcia hikikomori, uważa, że na to schorzenie może (cierpieć, męczyć się, boleć)¹⁰ nawet jedna na dziesięć osób w młodym wieku, a około pięćset tysięcy Japończyków wycofuje się z funkcjonowania w społeczeństwie na 20–30 lat.

Psychoterapia hikikomori polega na dotarciu do osoby komunikującej się z ludźmi tylko przez Internet poprzez celowe podstawienie jej przyjaciela w sieci. Po nawiązaniu kontaktu i (wybudowaniu, zabudowaniu, zbudowaniu)¹¹ wirtualnej relacji przyjaciel nakłania do spotkania w realu, a następnie do podjęcia terapii. Leczenie odbywa się w (wyjątkowych, niezwykłych, specjalnych)¹² ośrodkach i trwa około roku. Skuteczność terapii jest oceniana na 30-70 procent.

Na podstawie: <http://www.uzaleznieniabehawioralne.pl/>

Charakterystyka porównawcza

Charakterystyka porównawcza to rodzaj wypowiedzi, w której opisujemy co najmniej dwie osoby i wskazujemy podobieństwa oraz różnice między nimi. Tak jak w zwykłej charakterystyce należy zawrzeć w opisie:

- przedstawienie postaci (jak się nazywa, kim jest, co robi, skąd pochodzi itp.),
- wygląd zewnętrzny (wzrost, kolor włosów, sylwetka itp.),
- cechy charakteru,
- stosunek do otoczenia,
- ocenę postaci.

Charakterystykę porównawczą można napisać na dwa sposoby.

SPOSÓB I – opisujemy każdą postać osobno, a potem wskazujemy łączące je podobieństwa i dzielące je różnice.

Przykład:

Karol jest uczniem 3. klasy liceum i mieszka w Lublinie. Jest wysokim blondynem o niebieskich oczach i wysportowanej sylwetce. Jest miły i uczynny, zawsze można na niego liczyć. Lubi swoją szkołę i nigdy nie narzeka na nauczycieli. To po prostu dobry chłopak.

Adam również jest uczniem 3. klasy liceum i mieszka w Lublinie. To niezbyt wysoki brunet o brązowych oczach. Często ma zły humor i zwykle lekceważy pozostałych kolegów z klasy. Uczy się dobrze, ale chętnie krytykuje nauczycieli. Trudno go polubić.

Karola i Adama łączy miejsce zamieszkania i szkoła do której uczęszczają. Jednak z wyglądu są zupełnie różni. Również charakter mają inny. Dzieli ich także stosunek do innych osób – Karol jest zwykle miły, a Adam nie. A mimo to są przyjaciółmi.

SPOSÓB II – opisujemy wszystkie postaci od razu, wykazując podobieństwa i różnice między nimi.

Przykład:

Karol i Adam to uczniowie 3. klasy liceum w Lublinie. Obaj są też mieszkańcami tego miasta. Wyglądają jednak zupełnie inaczej – Karol jest wysoki, a Adam niski, Karol jest blondynem, a Adam brunetem, Karol ma niebieskie oczy, a Adam brązowe. Również charakter mają inny. Karol jest miły i uczynny. Zawsze można na niego liczyć. Adam odwrotnie – zwykle ma zły humor i nikomu nie pomaga, więc niewiele osób w klasie go lubi. Obaj mają też inny stosunek do nauczycieli – Karol ich szanuje i docenia, a Adam krytykuje. Mimo tych wszystkich różnic Karol i Adam są przyjaciółmi.

I. Słownictwo przydatne w pisaniu charakterystyki porównawczej.

wyrażające podobieństwo	wyrażające różnice
podobnie jak	inny (niż)
tak samo jak	różny (od)
również	odmienny (od)
także	różni ich/je
łączy ich/je	dzieli ich/je
... mają ze sobą wiele wspólnego	odwrotnie niż
taki sam, jak	w przeciwieństwie do
zarówno..., jak i....	inaczej niż
	ale
	jednak
	mimo to

II. Przeczytaj komiks oparty na tekście bajki Ignacego Krasickiego *Malarze*, a następnie uzupełnij zdania, wybierając odpowiednie zwroty z tabelki ze słownictwem.

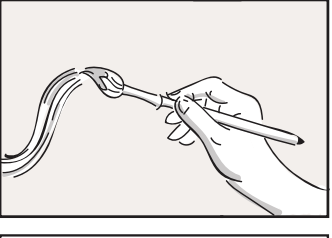
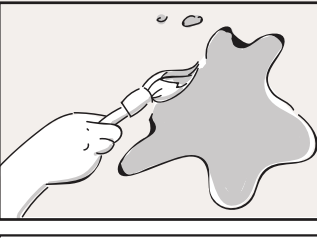

Ignacy Krasicki (1735–1801) – polski poeta okresu oświecenia, zwany „księciem poetów polskich”. Był dostojnikiem kościelnym (biskupem warmińskim, arcybiskupem gnieźnieńskim) i bliskim współpracownikiem króla Stanisława Augusta Poniatowskiego. Pisał bajki, satyry i poematy heroikomiczne. Był autorem pierwszej polskiej powieści nowożytnej (*Mikołaja Doświadczyńskiego przypadki*) i współtwórcą jednego z pierwszych polskich czasopism – „Monitora”.

Dwaj portretów malarze słynęli przed laty:

			
Piotr dobry, a ubogi.	Jan zły, a bogaty.	Piotr malował wybornie, a głód go uciskał,	Jan mało i źle robi, ale jednak zyskał.
			
Dlaczegoż los tak różny mieli ci malarze?		Piotr malował podobne,	Jan piękniejsze twarze.

Malarze

- ..... Piotr, ... Jan są bohaterami bajki napisanej przez I. Krasickiego.
- Bohaterów bajki ..... to, że są malarzami.
- Piotr, ... Jan, malował portrety.
- Poza tym wszystko ich .....
- Jan był ..... Piotr.
- ..... Jana Piotr był dobrym malarzem.
- Piotr i Jan malowali w ..... sposób.
- Jan, ... Piotr, malował wiernie wygląd portretowanej osoby.
- Piotr ..... zarabiał więcej, ponieważ upiększał wygląd portretowanych osób.
- Dlatego życie obu malarzy było tak .....

III. Napisz charakterystykę porównawczą na temat: „Ja i moi rówieśnicy, a nasi rodzice”.

Projekt

Proszę podzielić się na 3–4 osobowe grupy i nakręcić wspólnie krótki film (telefonem komórkowym) na jeden z wybranych tematów. Po zaprezentowaniu filmów proszę przeprowadzić dyskusję na ich temat i wybrać najlepszy z nich.

- Młodzi ludzie, których dorośli powinni doceniać.
- Kto jest autorytetem dla dzisiejszej młodzieży?
- Jak spędzają czas współczesne nastolatki?

Lekcja 6

Zdrowy styl życia

www.coslychac.pl

Jak ja tęsknię za hamburgerem! Dzisiaj mi się nawet śnił... A wszystko przez moją mamę, która nagle postanowiła, że musimy zacząć się zdrowo odżywiać. I teraz nie mam w domu NIC normalnego do jedzenia! W lodówce leży chyba milion różnych sałat i jakieś kielki – kto w ogóle je coś takiego?! Zniknęła nie tylko coca-cola, ale nawet soki i napoje! Nikt (poza moją mamą) nie wie, gdzie jest sól i cukier. Dzisiaj do szkoły dostałem kanapkę z rzodkiewką i szczypiorkiem, a do tego kilka małych marchewek, jabłko i wodę. Jak poprosiłem o pieniądze na drożdżówkę, to dostałem wykład na temat prawidłowego odżywiania się w okresie dorastania. Tato oczywiście powiedział, że mama ma rację i musimy się przyzwyczaić do nowych smaków, ale jestem pewien, że potajemnie je coś na mieście. Ale przecież się nie przyzna, a kieszonkowe już wydałem, więc nawet nie mogę nigdzie pójść i kupić sobie czegoś porządnego do jedzenia... Z głodu już nawet zacząłem jeść te marchewki. Nie są takie złe, no ale ile można? Poza tym, co jest złego w hamburgerze?!

Skomentuj

 @follow

Udostępnij

Porozmawiajmy

1. Na czym polega zdrowy styl życia?
2. Jaki styl życia dominuje w twoim otoczeniu?
3. Jakie są zagrożenia związane z niezdrowymi przyzwyczajeniami?

Zasady zdrowego stylu życia

I. Proszę wybrać z ramki odpowiednie wyrazy do podanych niżej definicji.

kaloria / miążdżyca / przekąska / obrzęk / metabolizm / nawyk / ciecierzycza / komórka / **dotlenienie**

0. **dotlenienie** – dostarczenie komuś lub czemuś dodatkowej ilości tlenu
1. .... – jednostka wartości energetycznej pokarmu
2. .... – jedzenie spożywane między regularnymi posiłkami
3. .... – najmniejsza cząstka żywego organizmu
4. .... – przemiana materii
5. .... – przewlekła choroba objawiająca się stwardnieniem i zwężeniem tętnic
6. .... – przyzwyczajenie do czegoś
7. .... – roślina o jadalnych nasionach podobnych do grochu; ciecioraka
8. .... – spuchnięcie jakiegoś miejsca na ciele; opuchlizna

II. Proszę dopasować teksty z II kolumny do tytułów z I kolumny.

1 Rozpocznij dzień od sycącego posiłku	A Im bardziej przetworzony produkt, tym mniej wartości odżywczych. Słodycze to źródło pustych kalorii, łatwo przyswajalnego cukru i tłuszczów powodujących miążdżycę. Z kolei słone przekąski, zupki chińskie i dania gotowe zasypują nas solą, glutaminianem sodu, a także innymi szkodliwymi substancjami.
2 Jedz regularnie	B Zastanów się, ile razy krytykowałeś siebie, obwinałeś się o rzeczy, na które nie masz wpływu, a na komplementy reagowałeś alergicznie. Pomyśl, czy zwracałabyś się tak do dziecka? Znajdź swoje wewnętrzne dziecko i przynajmniej raz dziennie pochwal się za to, co udało ci się dzisiaj zrobić.
3 Urozmaicaj!	C Aby zrekompensować codzienne straty wody z organizmu, powinniśmy wypijać jej co najmniej od 1,5 do 2 litrów dziennie. Odpowiednie nawodnienie komórek umożliwia prawidłowe funkcjonowanie organizmu i zapobiega też powstawaniu obrzęków. Składamy się w 70% z wody! Nie zapominajmy o tym.
4 Unikaj gotowych produktów i sklepowych słodyczy	D Ciągłe słyszymy o pięciu posiłkach dziennie co 3 godziny. Ale to naprawdę niezwykle istotne. Jedzenie o stałych porach pozwala regulować pracę organizmu, nadaje tempo metabolizmowi i ogranicza napady głodu, podczas których jesteśmy w stanie pochłonąć wszystko, co mamy pod ręką.
5 Pij odpowiednią ilość wody	E Znajdź czas tylko dla siebie. Poczytaj książkę, posłuchaj ulubionej muzyki, umów się z przyjaciółmi. Tylko nie rozmawiajcie ciągle o problemach! Takie proste rzeczy naprawdę pomagają utrzymać równowagę psychiczną.
6 Wprowadź aktywność fizyczną	F Nie pozwól, aby życie w biegu tobą zawładnęło i wygospodaruj odpowiednią ilość godzin na sen. Nie tylko będziesz fizycznie zdrowszy, ale również radośniejszy, bardziej skoncentrowany i efektywny w nauce i pracy.
7 Zadbaj o relaks	G Nie od razu Rzym zbudowano. I nie od razu uda ci się zmienić swój styl życia na zdrowy. Staraj się stopniowo eliminować zachowania, które ci nie służą. Od czego zacząć? Na przykład nie sól pomidora na kanapce, przygotuj zdrową sałatkę na kolację, 2 razy w tygodniu poświęć godzinę na odpoczynek po ciężkim dniu w szkole. Z czasem pozbycie się dotychczasowych złych nawyków będzie stanowiło coraz mniejszy problem.

8	Pracuj nad poczuciem własnej wartości	H	Na śniadanie najlepsze są produkty pełnoziarniste, które powoli będą dostarczać ci energii przez cały poranek. Wybieraj kanapki z pełnoziarnistego pieczywa, płatki owsiane z orzechami lub pastę z ciecierzycy.
9	Wysypiaj się	I	Wysiłek fizyczny to relaks dla umysłu. Jeśli nie masz czasu na aerobik, wyjdź na spacer, pojedź do szkoły na rowerze, a w weekend wybierz się na basen, zamiast siedzieć przed komputerem. Regularne, umiarkowane ćwiczenia fizyczne poprawiają wydolność organizmu, dotleniają mózg i komórki ciała, a także przyczyniają się do polepszenia stanu psychicznego.
10	Wprowadzaj zmiany małymi krokami	J	Zadbaj, aby każdy twój posiłek zawierał różnorodne produkty. Staraj się nie jeść chleba z szynką na śniadanie, drugie śniadanie i kolację. Przygotowuj różnego rodzaju pasty, twarożki i sałatki. Jedz surowe warzywa jak najczęściej, najlepiej 5 razy dziennie i pamiętaj, aby twój talerz był zawsze kolorowy. Jedzenie różnokolorowych produktów zapewnia dostarczenie składników odżywczych i witamin z różnych grup.

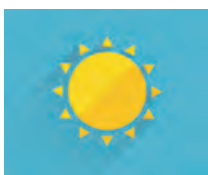
<https://dietetycy.org.pl/>

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
H									

III. Proszę wztłumaczyć, dlaczego poniższe pojęcia można uznać za lekarzy.

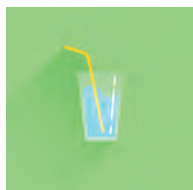
Sześciu najlepszych lekarzy na świecie

Przykład:

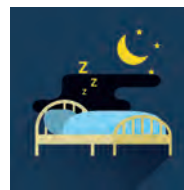

Słońce jest lekarzem, bo:

- dotlenia i poprawia krążenie krwi
- dostarcza witaminy D
- wpływa na optymistyczny nastrój

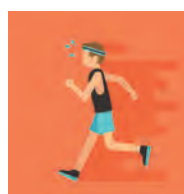
Woda jest lekarzem, bo:

Sen jest lekarzem, bo:

Świeże powietrze jest lekarzem, bo:

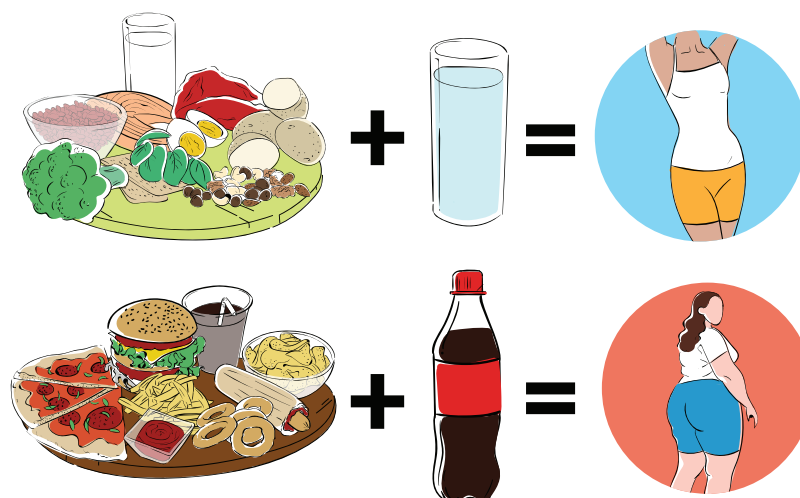
Ruch jest lekarzem, bo:

Zdrowa dieta jest lekarzem, bo:

Zdrowe odżywianie

💡 Sprawdź, czy rozumiesz.

odżywiać się czym?, jak?; odżywianie; odżywczy / żywić się; żywienie / spożywać; spożywczy
 żywność, jedzenie, pokarm; żywnościowy / składniki pokarmowe (białko, węglowodany, skrobia, tłuszcze,
 błonnik, cukry, składniki mineralne) / tyć - utyc; tycie; otyłość; otyły / chudnąć - schudnąć; chudy

I. Proszę dopasować zdjęcia do podanych informacji.

11 niezdrowych produktów

0

1

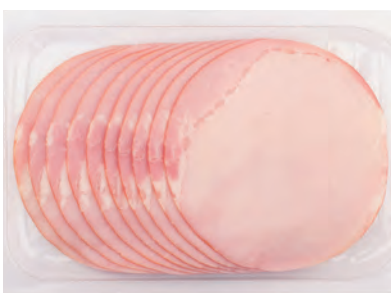
2

3

4

5

6

7

8

9

10

- A W popularnych sieciówkach ten słynny kotlet ma w swoim składzie jedynie 2 proc. mięsa. Reszta to woda, tkanki łączne, zmielone kości i „chemikalia”.
- B Podczas smażenia ich w głębokim tłuszczu uwalniają się substancje toksyczne.
- C Są to bomby węglowodanowe. Dwie kromki podnoszą poziom cukru we krwi w podobnym stopniu, co czekoladowy batonik. Nadmiar węglowodanów jest przetwarzany w tłuszcz, a więc sprzyja otyłości.
- D Wysoko przetworzone utwardzone oleje roślinne zawierają tłuszcze trans, które zwiększają ryzyko niepłodności, chorób serca, depresji i nowotworów.
- E Większość żywności w restauracjach szybkiej obsługi jest produkowana masowo i ma niewielką wartość odżywczą.
- F **Produkt silnie uzależniający. Badania dowodzą, że związek między spożywaniem go a otyłością jest silniejszy niż w przypadku innych produktów spożywczych.**
- G Najgroźniejszy w nim jest cholesterol, który powoduje niedrożność żył i zakłóca swobodne krążenie krwi po organizmie.
- H Spożywana w ilości powyżej 5 g dziennie (niecała łyżeczka) zaburza przyswajanie substancji odżywczych i prawidłowe funkcje organizmu.
- I Należy do produktów uzależniających. Można jej używać do przetykania rur i usuwania rdzy z metalowych przedmiotów.
- J Uwielbiają go komórki nowotworowe. Gwałtownie podnosi poziom insuliny i przyczynia się do rozwoju wielu chorób.
- K Najgorsze są zamknięte w foliowych opakowaniach. Pełno w nich substancji konserwujących o działaniu rakotwórczym.

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
F										

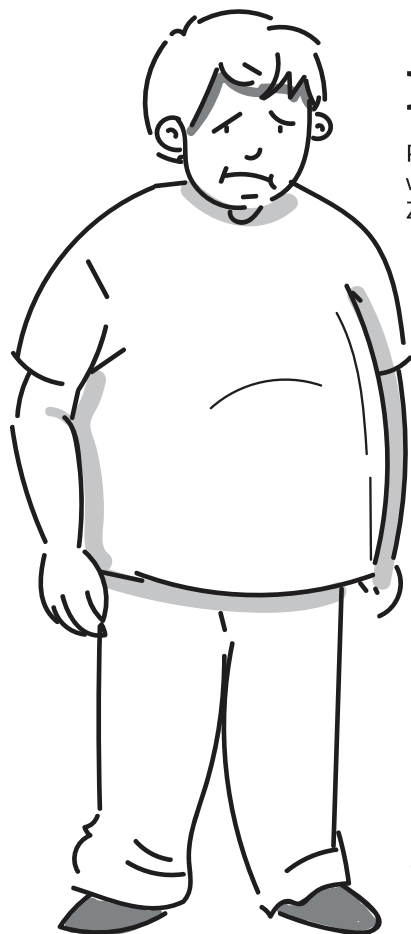
II. Proszę odpowiedzieć na pytania, używając wyrazów podanych w nawiasie.

0. Dlaczego spożywanie białego pieczywa jest niezdrowe? (węglowodany, otyłość)

Jedzenie białego pieczywa, które ma dużą zawartość węglowodanów, może powodować otyłość.

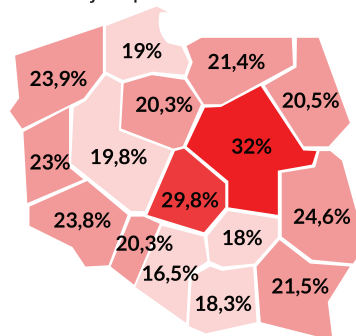
- Co łączy coca colę i chipsy? (produkt uzależniający, podobnie)
- Jakie niekorzystne działanie na organizm może mieć majonez? (cholesterol, żyły)
- Dlaczego powinniśmy unikać foliowanych wędlin? (konserwanty, rakotwórczy)
- Jakie szkodliwe substancje występują w margarynie? (tłuszcze trans, choroby)
- Dlaczego jedzenie fast foodów nie jest korzystne dla zdrowia? (jakość, substancje toksyczne)

III. Proszę omówić poniższy diagram. Proszę powiedzieć, jakie są przyczyny otyłości wśród dzieci w Polsce i w innych krajach.

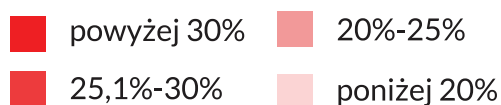

NASZE OTYŁE DZIECI

Polskie dzieci tyją najszybciej w Europie. W których województwach uczniowie mają największą nadwagę? Zobacz na naszej mapie.

ODSETEK UCZNIÓW Z NADWAGĄ

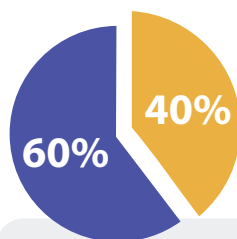
Średnia dla całego kraju: **22,3%**

IV. Proszę podać zamienniki niezdrowych produktów.

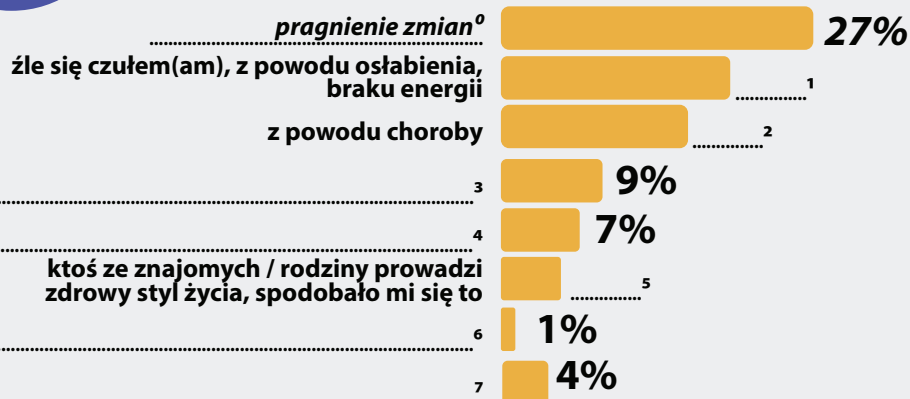
coca cola	ziemniaki	czerwone mięso	białe pieczywo
↓	↓	↓	↓
woda	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
cukier biały	majonez	margaryna	puszka brzoskwiń
↓	↓	↓	↓
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>

 V. Proszę wysłuchać nagrania i uzupełnić brakujące dane w diagramie.

Dlaczego Polacy próbują zmienić styl życia?

Próby podjęcia zmian w stylu życia deklaruje 40% Polaków. Decyzja o zmianach jest podejmowana z powodu pragnienia samych zmian (27%), ale także z powodu złego samopoczucia czy osłabienia / braku energii (20%).

Cienie mody na bycie fit

 Sprawdź, czy rozumiesz.

dieta (odchudzająca, zdrowotna), dieta cud / być na diecie, stosować dietę / dietetyk
 środki farmakologiczne (suplementy diety, anaboliki, sterydy)
 odchudzać się / odchudzanie; odchudzający

I. Proszę przeczytać poniższy tekst, a następnie wykonać ćwiczenie.

Od pewnego czasu rozprzestrzeniła się moda na zdrowe odżywianie i posiadanie umięśnionej oraz zgrabnej figury. Fala trendu na tak zwane „bycie fit” dotarła również do Polski i zaraziła wielu ludzi. Siłownie i kluby fitness pękają w szwach, a dietetycy i trenerzy personalni nie narzekają na brak pracy. Również na portalach społecznościowych powstają poradniki zawierające wskazówki, jak osiągnąć wymarzoną sylwetkę.

Chociaż pozytywów wynikających z mody na zdrowy styl życia jest wiele, to niestety obecnie można zaobserwować szereg niepokojących skutków ubocznych, które wiążą się z tym trendem.

Jednym z nich jest oczywiście przesada. Szaleńczy wyścig o najlepsze efekty podsycany jest przez publiczność w mediach społecznościowych. Wielu osobom nie wystarcza zdrowa, smukła sylwetka dla własnej satysfakcji. Coraz częściej ludzie chorobliwie uzależniają się od opinii obserwatorów na Instagramie lub innych portalach.

O ile dorośli ludzie podejmują decyzję o zmianie swojego ciała w miarę świadomie, o tyle młode osoby, zainspirowane idolami z mediów, dążą do perfekcyjnej sylwetki wszelkimi możliwymi (nie zawsze dobrymi) metodami. Chłopcy często sięgają po środki farmakologiczne działające silnie anabolicznie, a dziewczynki testują coraz to nowsze diety cud mające dać wymarzony efekt. Takie niebezpieczne wybory podejmowane w okresie dojrzewania mogą mieć negatywny wpływ zarówno na ciało, jak i sferę psychologiczną.

W aspekcie zaburzeń odżywiania wiele mówi się o anoreksji i bulimii. To wciąż ogromny problem, który w różnym natężeniu dotyka osoby zanadto zaangażowane w odchudzanie. Pojawiły się jednak inne schorzenia mające źródło w silnej potrzebie bycia fit.

Chorobliwe liczenie każdej dostarczonej kalorii i pozbywanie się z jadłospisu kolejnych „niezdrowych” produktów może prowadzić do schorzenia nazywanego ortoreksją. Ortoreksja jest rodzajem obsesji na punkcie zdrowego odżywiania, która objawia się poprzez stosowanie coraz mniej urozmaiconej diety i eliminowanie kolejnych grup produktów pod pretekstem doniesień o ich potencjalnie szkodliwym wpływie na zdrowie.

Kolejnym mniej znanym zaburzeniem odżywiania jest bigoreksja, czyli dysmorfia mięśniowa. Nadzreślonym celem osoby dotkniętej bigoreksją jest budowa masy mięśniowej. W konsekwencji stosuje ona kompulsywny trening siłowy, wysokoenergetyczną dietę, liczne suplementy, a w skrajnych wypadkach – również sterydy anaboliczne.

Poza opisanymi zaburzeniami odżywiania moda na bycie fit może także wprowadzać w kompleksy ludzi, którzy z różnych przyczyn nie wyglądają tak, jak dyktują trendy. Wszechobecna obróbka zdjęć, przekłamywanie rzeczywistości i wypaczone proporcje manekinów w sklepowych witrynach doprowadzają wiele z nich do negatywnego postrzegania własnego ciała.

Granica między dbaniem o siebie a popadaniem w szkodliwą przesadę jest bardzo cienka. Warto znać konsekwencje skrajności, aby świadomie im zapobiegać. Prowadząc zdrowy styl życia, pamiętajmy o zachowaniu umiaru i zdrowego rozsądku.

<https://kulinaria.trojmiasto.pl/>

Proszę ocenić, czy poniższe zdania są prawdziwe (P) czy fałszywe (F).

0	Moda na bycie fit zrodziła się w Polsce.	P	F
1	Moda na zdrowy styl życia jest propagowana w Internecie.	P	F
2	Trend ten jest oceniany bardzo pozytywnie.	P	F
3	Dla osób, które chcą być fit, ważna jest tylko satysfakcja ze swojej sylwetki.	P	F
4	Osoby dojrzałe, zmieniając swoją sylwetkę, zawsze kierują się zdrowym rozsądkiem.	P	F
5	Młodzież, stosując modę na zgrabną sylwetkę, często ulega medialnej presji.	P	F
6	Przyczyną ortoreksji, podobnie jak anoreksji, jest odchudzanie się.	P	F
7	Chorzy na bigoreksję sięgają po leki bardzo szkodliwe dla zdrowia.	P	F
8	Manekiny na wystawach sklepowych mają właściwe proporcje.	P	F
9	Kult idealnego ciała źle działa na psychikę osób, których wygląd nie jest zgodny z panującą modą.	P	F
10	Prowadząc zdrowy styl życia, nie należy popadać w skrajności.	P	F

Patrz i mów

- II. Na podstawie zdjęć i informacji zamieszczonych poniżej proszę wypowiedzieć się na temat mody na zgrabną sylwetkę.

SKUTKI ODCHUDZANIA W MŁODYM WIEKU:

- osteoporoza
- wychudzenie organizmu
- zaburzenia płodności
- zmniejszenie odporności
- depresja
- niedożywienie organizmu

Fascynacje młodych. Moda. Kult ciała. Pseudopotrzeby.

Warsztaty dla rodziców, nauczycieli oraz wszystkich zainteresowanych.

18 Lutego 2018
Godz. 9:00 - 18:00

WSTĘP
WOLNY

Piękno ciała ma kiedyś swój koniec.
Szlachetne serce pozostanie na dłużej.

Gramatyka

Odmiana liczebników głównych

1. Odmiana liczebnika dwa

	Forma męskoosobowa	Forma męska nieosobowa i forma nijaka	Forma żeńska
M.	<i>dwaj panowie / dwóch panów / dwu panów</i>	<i>dwa koty, okna</i>	<i>dwie panie</i>
D.	<i>dwóch / dwu panów, kotów, okien, pań</i>		
C.	<i>dwóm / dwom / dwu panom, kotom, oknom, paniom</i>		
B.	<i>dwóch / dwu panów</i>	<i>dwa koty, okna</i>	<i>dwie panie</i>
N.	<i>dwoma panami, kotami, oknami</i>		<i>dwoma / dwiema paniami</i>
Mc.	<i>dwóch / dwu panach, kotach, oknach, paniach</i>		

Uwaga! Forma *dwu* występuje rzadziej niż pozostałe.

2. Odmiana liczebników trzy i cztery

	Forma męskoosobowa	Forma niemęskoosobowa
M.	<i>trzej panowie / trzech panów / czterej panowie / czterech panów</i>	<i>trzy koty, okna, panie / cztery koty, okna, panie</i>
D.	<i>trzech panów, kotów, okien, pań / czterech panów, kotów, okien, pań</i>	
C.	<i>trzem panom, kotom, oknom, paniom / czterem panom, kotom, oknom, paniom</i>	
B.	<i>trzech panów / czterech panów</i>	<i>trzy koty, okna, panie / cztery koty, okna, panie</i>
N.	<i>trzema panami, kotami, oknami, paniami / czterema panami, kotami, oknami, paniami</i>	
Mc.	<i>trzech panach, kotach, oknach, paniach / czterech panach, kotach, oknach, paniach</i>	

3. Odmiana liczebników powyżej 5:

a) odmiana liczebników pięć i dziewięć

	Forma męskoosobowa	Forma niemęskoosobowa
M.	<i>pięciu panów / dziewięciu panów</i>	<i>pięć kotów, okien, pań / dziewięć kotów, okien, pań</i>
D.	<i>pięciu panów, kotów, okien, pań / dziewięciu panów, kotów, okien, pań</i>	
C.	<i>pięciu panom, kotom, oknom, paniom / dziewięciu panom, kotom, oknom, paniom</i>	
B.	<i>pięciu panów / dziewięciu panów</i>	<i>pięć kotów, okien, pań / dziewięć kotów, okien, pań</i>
N.	<i>pięcioma panami, kotami, oknami, paniami / dziewięcioma panami, kotami, oknami, paniami</i>	
Mc.	<i>pięciu panach, kotach, oknach, paniach / dziewięciu panach, kotach, oknach, paniach</i>	

Uwaga! Odmieniając liczebniki powyżej 5, tylko w mianowniku i bierniku jest rozróżnienie na formy męskoosobowe i niemęskoosobowe.

b) liczebniki od 10 do 19, liczebniki dziesiątkowe – 20, 30, 40, 50, 60, 70, 80, 90 oraz liczebniki 100, 200, 300, 400:

- odmieniają się tak, jak liczebniki 5 – 9;
- w odmianie liczebników *dwanaście* i *dwadzieścia* występuje alternacja samogłoskowa *a // u*:
dwanaście – *dwunastu*, *dwadzieścia* – *dwudziestu*, *dwunastoma*, *dwudziestoma*;
- w odmianie liczebnika *dwieście* występuje alternacja samogłoskowa *e // u*:
dwieście – *dwustu* – *dwustoma*;

c) w liczebnikach 500 – 900:

- odmienia się tylko pierwsza część, a druga część – *set* jest nieodmienna: *pięciuset*, *ośmiuset*, *dziewięciuset*;
- w narzędniku występuje tylko końcówka –*u* (*sześciuset panami*, *siedmiuset stronami*).

d) liczebniki tysiąc, milion, miliard odmieniają się jak rzeczowniki rodzaju męskiego.

4. W liczebnikach będących połączeniem dziesiątek i jedności, np. 25, 38, 73, odmieniają się obydwa liczebniki: *dwudziestu pięciu*, *trzydziestoma ośmioma*, *siedemdziesięciu trzem*.

Wyjątkiem są połączenia z liczebnikiem *jeden*, który, niezależnie od rodzaju rzeczownika, zawsze występuje w formie męskiej i pozostaje nieodmienny, np.:

dwadzieścia jeden kobiet, *czterdziestu jeden studentom*, *z pięćdziesięcioma jeden stronami*

5. Liczebniki nieokreślone typu *kilka*, *kilkanaście*, *kilkadziesiąt*, *kilkaset*, *wiele*, *parę* odmieniają się tak, jak liczebniki *pięć* – *dziewięć*, np.:

M. *kilkanaście*, *kilkunastu*; D. *kilkunastu*; C. *kilkunastu*; B. *kilkanaście*, *kilkunastu*;

N. *kilkunastoma*; Mc. *kilkunastu*.

I. Proszę wstawić do zdań liczebniki w odpowiedniej formie. Liczebniki proszę napisać słowami.

0. Spotkałem się z pięcioma (5) kolegami.
1. W naszej szkole w tym roku przybyło ..... (9) nowych uczniów.
2. Od ..... (6) lat staram się o lepszą pracę.
3. Razem z ..... (3) kolegami wybieramy się na wycieczkę w góry.
4. Mam (2) ..... braci i (1) ..... siostrę.
5. W książce brakowało ..... (21) stron.
6. Awarię usuwali ..... (4) fachowcy.
7. Oddzwonię do ciebie za ..... (kilka) minut.
8. Poznaliśmy się przed ..... (wiele) laty.
9. Samochód zepsuł się po ..... (50) kilometrach drogi.
10. Dyrektor wręczył świadectwa ..... (143) uczniom.

II. Wyrazy i liczebniki podane w nawiasach proszę wstawić do tekstu w odpowiedniej formie. Liczebniki proszę napisać słowami.

0. Spotkałem się z pięcioma kolegami (5, kolega).
1. Podziwiam ..... (ta, 2, pani).
2. Przekazaliśmy pozdrowienia ..... (ten, 3, mężczyzna).
3. Dałem jedzenie ..... (6, mały, kot).
4. Około ..... (30, samochód) zderzyło się na autostradzie.

5. Na wycieczce byliśmy w ..... (4, muzeum, historyczne).
6. Zaprosiłam na urodziny ..... (kilkanaście, moje, koleżanki).
7. Wręczono dyplomy ..... (101, uczestnik) kursu.
8. Polska odzyskała niepodległość po ..... (123, rok) niewoli.
9. Wczasy nad morzem będą nas kosztowały od ..... (1500) do ..... (1700) złotych.
10. W manifestacji wzięło udział ponad ..... (5, tysięcy, człowiek).

III. Wyrazy i liczebniki podane w nawiasach proszę wstawić do tekstu w odpowiedniej formie. Liczebniki proszę napisać słowami.

Zielone koktajle

Od *kilku⁰ lat⁰* (kilka, rok)⁰ zielone koktajle są prawdziwym hitem wśród fanów zdrowego odżywiania.

Do ich przygotowania używa się ..... ¹ ..... ² (wiele, warzywa)¹⁻² i ..... ³ (owoce)³ w proporcji od ..... ⁴ (40)⁴ do ..... ⁵ (50)⁵ procent.

Mnóstwo ..... ⁶ (przepis)⁶ można znaleźć w Internecie. Ich przygotowanie jest bardzo proste i zajmuje zaledwie ..... ⁷ ..... ⁸ (kilkanaście, minuta)⁷⁻⁸. Oto jeden z nich.

..... ⁹ ..... ¹⁰ (2, szklanka)⁹⁻¹⁰ liści szpinaku zmiksować z wodą. Zwykle dodaje się jej około ..... ¹¹ ..... ¹² (2, szklanka)¹¹⁻¹². Otrzymany płyn zmiksować z ..... ¹³ ..... ¹⁴ (2, szklanka)¹³⁻¹⁴ zielonych winogron i z ..... ¹⁵ ..... ¹⁶ (3, brzoskwinia)¹⁵⁻¹⁶.

IV. Wyrazy i liczebniki podane w nawiasach proszę wstawić do tekstu w odpowiedniej formie. Liczebniki proszę napisać słowami.

Razem z *kilkoma osobami⁰* (kilka, osoba)⁰ z mojej klasy postanowiłam prowadzić zdrowy styl życia. Zaczęło się od tego, że wstawiłam na fejsie post „Żyjmy zdrowo!”. Odpowiedziało na niego ..... ¹ ..... ² (2, kolega)¹⁻² i ..... ³ ..... ⁴ (5, koleżanka)³⁻⁴. Mój pomysł spodobał się więc ..... ⁵ ..... ⁶ (7, osoba)⁵⁻⁶. ..... ⁷ ..... ⁸ (Kilka, dzień)⁷⁻⁸ później spotkałam się z ..... ⁹ ..... ¹⁰ (5, dziewczyna)⁹⁻¹⁰ i ..... ¹¹ ..... ¹² (2, chłopak)¹¹⁻¹², żeby ustalić plan działania. Nam, czyli ..... ¹³ ..... ¹⁴ (6, dziewczyna)¹³⁻¹⁴, przypadło w udziale ułożenie jadłospisu na ..... ¹⁵ ..... ¹⁶ (2, tydzień)¹⁵⁻¹⁶ zgodnego z zasadami zdrowego odżywiania. ..... ¹⁷ ..... ¹⁸ (2, chłopiec)¹⁷⁻¹⁸ dostali zadanie opracowania różnych form rekreacji ruchowej na świeżym powietrzu. Postanowiliśmy także ograniczyć czas spędzany przy komputerze z ..... ¹⁹ ..... ²⁰ (4, godzina)¹⁹⁻²⁰ do ..... ²¹ (1)²¹ dziennie.

..... ²² ..... ²³ (Wiele, znajomy)²²⁻²³ kpiło z naszego projektu. Nie przejęliśmy się tym i po ..... ²⁴ ..... ²⁵ (10, dzień)²⁴⁻²⁵ stwierdziliśmy, że nasz nowy tryb życia jest wspaniały. Mamy mnóstwo ..... ²⁶ (energia)²⁶, jesteśmy pełni optymizmu i o wiele lepiej radzimy sobie z codziennymi problemami. Okazało się też, że chce do nas dołączyć jeszcze ..... ²⁷ ..... ²⁸ (parę, uczeń)²⁷⁻²⁸ z innych klas.

V. Proszę uzupełnić tekst poprawnymi formami słów podanych w nawiasach zgodnie z przykładem. Cyfry proszę napisać słowami.

Zdrowy tryb życia to uprawianie sportu i dużo *ruchu⁰* (ruch)⁰, dlatego w naszej szkole często organizuje się zawody sportowe. Ostatnie odbyły się ..... ¹ ..... ² (2 + miesiąc)¹⁻² temu. W zawodach wzięło udział ..... ³ ..... ⁴ (wiele + uczeń)³⁻⁴. Chłopcy z naszej klasy startowali w ..... ⁵ ..... ⁶ (5 + dyscyplina), a dziewczyny w ..... ⁷ (4)⁷. Nasza klasa zdobyła sporo ..... ⁸ (medal)⁸, w tym aż ..... ⁹ ..... ¹⁰ (6 + złoty)⁹⁻¹⁰! Wszyscy byliśmy dumni z naszych zawodników.

VI. Proszę uzupełnić tekst e-maila poprawnymi formami słów podanych w nawiasach zgodnie z przykładem. Liczebniki proszę napisać słowami.

Droga Jolu!

Wyobraź sobie, że udało mi się wreszcie schudnąć. W ciągu ostatniego miesiąca zrzuciłam **kilka⁰ kilogramów⁰** (kilka + kilogram). Nareszcie znalazłam dobrą dietę! Jem .....¹ .....² (6 + posiłek)¹⁻² dziennie. Wczoraj na śniadanie zjadłam .....³ .....⁴ (1 + kanapka)³⁻⁴ z chudą szynką i .....⁵ .....⁶ (2 + jajko)⁵⁻⁶. Do tego zielona herbata bez cukru. Na drugie śniadanie zrobiłam sobie sałatkę warzywną z .....⁷ .....⁸ (2 + ogórek)⁷⁻⁸, ...⁹ .....¹⁰ (kilkanaście + liść)⁹⁻¹⁰ zielonej sałaty z .....¹¹ .....¹² (parę + kropla)¹¹⁻¹² oliwy z oliwek i soku z cytryny. Wszystko bez soli. Na obiad zjadłam trochę .....¹³ (kasza)¹³ i kawałek .....¹⁴ (mięso)¹⁴ z kurczaka z .....¹⁵ .....¹⁶ (kilka + gałązka)¹⁵⁻¹⁶ zielonej pietruszki. Jest bardzo zdrowa i oczyszcza organizm. O podwieczorku i kolacji napiszę jutro, bo teraz idę trochę pobiegać. Staram się biegać codziennie około .....¹⁷ .....¹⁸ (30 + minuta)¹⁷⁻¹⁸. Tyle wystarczy, żeby się nie zmęczyć. Jeśli chcesz, to opiszę Ci cały mój tygodniowy jadłospis. Oczywiście nie jadam słodczy, a za to dużo .....¹⁹ (warzywo)¹⁹ i .....²⁰ (owoc)²⁰. Jak widzisz, dieta nie jest straszna. Prawda?

Uściski

Ania

Odpoczynek czynny i bierny

ODPOCZYNEK CZYNNY

To pełna aktywność ruchowa. Przejawia się ona praktycznie w każdym ruchu, jaki wykonujemy, również w codziennych czynnościach.

ODPOCZYNEK BIERNY

Polega na ograniczeniu do minimum aktywności umysłowej i mięśniowej. Jego najbardziej efektywną formą jest sen.

Obie formy odpoczynku, zarówno bierna, jak i czynna, powinny - biorąc pod uwagę tryb życia - harmonijnie ze sobą współgrać i wzajemnie się uzupełniać.

Proszę wskazać w zamieszczonych poniżej dialogach przykłady biernego i czynnego wypoczynku.

1.

- Wojtek! Wstawaj z fotela. Jest piękna pogoda. Idziemy na spacer.
- Aniu, jestem strasznie zmęczony. Miałem dzisiaj sześć godzin zajęć i ciężkie kolokwium. Może obejrzymy jakiś film.
- Zapewniam cię, że na zmęczenie najlepiej pomaga oddychanie świeżym powietrzem. Po pół godzinie spaceru odzyskasz energię. A film obejrzymy wieczorem, jak wrócimy z basenu.
- No dobrze, chodźmy. Zobaczmy, czy twoja terapia się sprawdzi.

- 2.
- Cześć Łukasz! Byliśmy umówieni wczoraj na rower. Czekałem pół godziny i w końcu sam pojechałem.
  - Oj, przepraszam. Miałem do ciebie zadzwonić, ale zupełnie zapomniałem. Wiesz, Olek kupił nową grę i tak nas wciągnęła, że spędziliśmy przy niej pięć godzin. Nawet o kolacji zapomnieliśmy – mieliśmy tylko colę i chipsy.
  - To może dzisiaj wybierzesz się ze mną. Odkryłem świetną trasę rowerową wokół jeziora.
  - Pojechałbym z tobą chętnie, ale jestem już umówiony z Olkiem – zostało nam kilka poziomów do przejścia.
  - Aha, rozumiem. Nie zapomnij tylko kupić coli i chipsów. Cześć!
- 3.
- Nie chciałaś się zgodzić na powieszenie hamaka w ogrodzie, a Tomek codziennie po obiedzie leży w nim i czyta książki albo słucha muzyki.
  - Rzeczywiście, muszę przyznać, że to był jednak dobry pomysł. Ty też lubisz po południu przejrzeć sobie prasę w swoim fotelu. Zdarza ci się nawet w nim zdrzemnąć.
  - To prawda, ale śpię najwyżej pół godziny. Potem mam więcej sił na marsz z kijkami. A ty przez trzy godziny siedzisz przed telewizorem i oglądasz te swoje seriale.
  - Każdy powinien odpoczywać tak, jak lubi. Idź już na ten spacer, bo przecież na siódmą jesteśmy zaproszeni do Nowaków.

Odpoczynek bierny	Odpoczynek czynny
oglądanie filmów	spacer

Które formy odpoczynku przedstawione w dialogach można uznać za negatywne?

Instagramowa rzeczywistość

Proszę czytać tekst i wybierać spośród trzech podanych wyrazów te, które zgadzają się z kontekstem.

W tym świecie dziecięce (obrusy, firanki, *kocyki*)⁰ są zawsze ułożone w równe kwadraty, a na kawie (maluje się, rysuje się, rzeźbi się)¹ idealna jodełka z piany. Patrzą na nas zdziwione i (zawsze, teraz, kiedyś)² słodkie twarze kobiet z lekkim wytrzeszczem oczu okolonych (brwiami, rzęsami, powiekami)³ jak szczotki. Dzieci kwilą w stylowych wózkach, nikt nie umiera, a smutny bywa jedynie z powodu (zepsucia, złamania, załamania)⁴ pogody. Kontury są wygładzone, brak niepokojących zestawień, kolorystyka raczej (kontrastowa, ciemna, pastelowa)⁵ – przyjemne, cieszące oko obrazki. Instagramowa rzeczywistość.

Nie ma nic złego w samodoskonaleniu i (dążeniu, zmierzaniu, podążaniu)⁶ do piękna. Nie od dziś wiadomo, że poranna przebieżka na świeżym powietrzu i (przemiana, zamiana, odmiana)⁷ ginu z tonikiem na soki z jarmużem jest rozsądnym krokiem pod względem zdrowotnym. Problem pojawia się (zaraz, naraz, wraz)⁸ z infantylnym przekonaniem, że to jest jedyny prawidłowy model życia, a ci, którzy się w (niego, nią, nie)⁹ nie wpisują, to życiowe niedojdy, leniwe i uzależnione od lodówki i telewizora. Niebezpiecznym nurtem jest (proponowanie, promowanie, oferowanie)¹⁰ powszechnej szczęśliwości, nowego, wspaniałego insta-świata, którego gwarantem mają być sojowe latte, pastelowe wnętrza i poranne (wyciąganie, zaciąganie, rozciąganie)¹¹. Szczęście to nie jest sytuacja sfotografowana w ładnym kadrze, ale proces. „Szczęście (oznacza, wyraża, nazywa)¹² walkę. Wyrasta z problemów. Radość nie rozkwita z ziemi jak kwiaty i tęcza. Prawdziwe, poważne, życiowe spełnienie i (uczucie, poczucie, przekonanie)¹³ sensu muszą wynikać z podjętych wyborów i z poradzenia sobie z walką” (Mark Manson).

Kącik literacki

Julian Tuwim (1894–1953) – polski poeta, jeden z najpopularniejszych twórców dwudziestolecia międzywojennego. Był współzałożycielem grupy poetyckiej Skamander, która w swoich utworach wyrażała radość z odzyskanej wolności w 1918 roku. Pisał także skecze kabaretowe i piosenki oraz humorystyczne wiersze dla dzieci (np. *Lokomotywa*, *Pan Maluśkiewicz*). W swej twórczości podejmował też ważne, społeczne tematy, nierzadko budzące kontrowersje (np. *Do prostego człowieka*). Poza tym tłumaczył na język polski poezję rosyjską, francuską, niemiecką i łaćwińską.

I. Proszę połączyć wyraz z jego znaczeniem:

1. rozprężyć, rozprężyć	A. strumień powietrza
2. wiew	B. pochylić się
3. skłonić się	C. rozciągnąć, rozciągać

II. Proszę na chwilę „stać się” poetą i samodzielnie uzupełnić tekst wiersza.

Życie

Życie?---

Rozprężę szeroko .....¹,

Nabiorę w .....² porannego wiewu,

W .....³ się skłonię błękitnemu niebu

I .....⁴, radośnie .....⁵:

– Jakie to .....⁶, że krew jest .....⁷!

III. Proszę porównać swoją wersję wiersza z wersjami innych uczniów. Czy wasze teksty bardzo różnią się od siebie?

IV. Proszę wysłuchać oryginalnej wersji wiersza Juliana Tuwima, a następnie powiedzieć, w jaki sposób poeta opisuje życie.

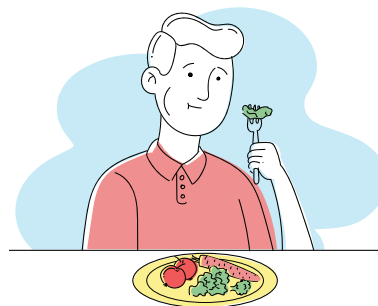
Reklama zdrowego stylu życia

I. Proszę przekształcić podpisy pod zdjęciami tak, aby powstały poprawne slogany reklamujące zdrowy styl życia.

Przykład: Lubię, bo biegam. / Biegam, bo lubię!

1. Przez zdrowie do żołądka / ...

2. Zdrowy stres redukuje sen / ...

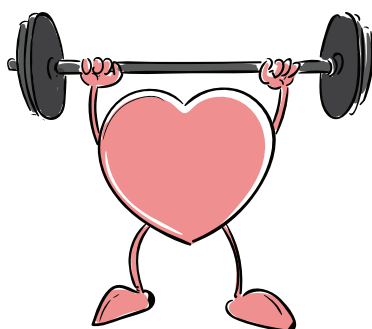
3. Jem więcej – wiem zdrowo / ...

4. Tylko zdrowie wody doda / ...

5. Pokonaj formę i trzymaj stres / ...

6. W zdrowym duchu, zdrowe ciało / ...

II. Proszę zaproponować własne slogany do podanych niżej zdjęć / rysunków (praca w parach).

1

2

3

4

5

Projekt

Proszę podzielić się na kilka grup liczących 3–4 osoby. Każda z grup opracowuje plakat reklamujący zdrowy styl życia. Po zakończeniu pracy proszę przeprowadzić konkurs na najlepszy plakat.

Lekcja 7

Mieć czy być?

www.coslychac.pl

Dzisiaj pokłóciłem się z moimi rodzicami. Najpierw z mamą, a potem również z tatą. Poszło o buty. Po prostu powiedziałem, że muszę kupić tenisówki. Mama najpierw się zgodziła i nawet poszła ze mną do sklepu, co już było irytujące, bo przecież potrafię kupić sobie buty, no ale niech jej będzie. A w sklepie tylko popatrzyła na półki i stwierdziła, że nie, że absolutnie mi ich nie kupi, że normalne tenisówki tyle nie kosztują. Ja rozumiem, że te buty są drogie, no ale to przecież vansy! Próbowałem ją przekonać, ale to nic nie dało. Wróciłem do domu wściekły i poszedłem pogadać z tatą, bo myślałem, że mnie zrozumie. Gdzie tam! Usłyszałem pogadankę o tym, że jak zacznę pracować, to sobie będę mógł kupować buty, jakie będę chciał, ale póki oni mnie utrzymują, muszę się dostosować. Zupełnie jakby sam przed tygodniem nie kłócił się z mamą o kupno najnowszej plazmy albo jakby ona nie głądziła* o nowym ekspresie do kawy, choć stary jeszcze działa. I gdzie tu sprawiedliwość!

* głądzić (pot.) - mówić, gadać.

Skomentuj

@follow

Udostępnij

Porozmawiajmy

1. Co lubisz kupować, a czego nie?
2. Czy zdarzyło ci się kupić coś niepotrzebnego i drogiego jednocześnie? Co to było i dlaczego to kupiłeś/-łaś?
3. Co sądzisz o produktach markowych?
4. Czy zdarzyło ci się żałować tego, co kupiłeś/-łaś? Co wtedy zrobiłeś/-łaś?

Społeczeństwo konsumpcyjne

Sprawdź, czy rozumiesz

społeczeństwo / społeczność / społecznik, społeczniczka / społeczny (działacz społeczny, praca społeczna)
konsumpcja / konsumpcyjny model życia / konsumpcjonizm / konsument, konsumentka

I. Proszę przeczytać tekst, a następnie wykonać zamieszczone pod nim zadanie.

Kupujemy rzeczy, których nie potrzebujemy, za pieniądze, których nie mamy, żeby zaimponować ludziom, których nie lubimy. (Will Rogers) W tych ironicznych słowach kryje się gorzka prawda o współczesnym społeczeństwie. Nie da się bowiem ukryć, że jesteśmy społeczeństwem konsumpcyjnym, czyli takim, w którym wyznacznikiem człowieczeństwa stają się posiadane przez nas rzeczy. Jeszcze kilkadziesiąt lat temu konsumpcjonizm był widoczny tylko u najbogatszych ludzi, jednak z biegiem czasu rozpowszechnił się nie tylko wśród klasy średniej, ale nawet w tej najbiedniejszej. To dlatego biegniemy do sklepu kupić najmodniejszą w tym sezonie apaszkę czy najnowszy model smartfona, mimo że te, które kupiliśmy kilka miesięcy wcześniej, wciąż się nie zniszczyły. To dlatego cenimy produkty opatrzone odpowiednim logo, choć oczywiście obecnie musi być ono dyskretne (ten, kto powinien i tak je rozpozna). Współcześni socjologowie nie mają wątpliwości – jako społeczeństwo wolimy „mieć” niż „być”.

Inna sprawa, że Polacy stali się społeczeństwem konsumpcyjnym stosunkowo niedawno. Przez dziesięciolecia nasze zainteresowania skoncentrowane były wokół innych wartości, gdyż dobra materialne były po prostu niedostępne ze względu na panujący ustrój polityczny i sytuację ekonomiczną. Dopiero po upadku socjalizmu zyskaliśmy dostęp do dóbr uznawanych wcześniej za luksusowe, zobaczyliśmy, jak żyją ludzie w Europie Zachodniej i zapragnęliśmy do tych standardów dorównać. W przemianie w społeczeństwo konsumpcyjne „pomogły” nam również wyrastające jak grzyby po deszczu hipermarkety, które kuszą obfitością oferowanych produktów i pozornie niskimi cenami. Do tego wszystkiego dołączyła jeszcze wszechobecna reklama kształtująca nasze potrzeby materialne.

Naukowcy uważają jednak, że jako naród Polacy nie osiągnęli jeszcze satysfakcjonującego poziomu życia, dlatego nasz konsumpcjonizm jest w pewnym stopniu uzasadniony. Twierdzą również, że istnieje granica, po przekroczeniu której następuje przesyt dobrami materialnymi. Ich zdaniem, gdy konsumpcja osiąga zrównoważony poziom, społeczeństwa zwracają się ku innym wartościom. Takie tendencje widać przede wszystkim w krajach Zachodu, ale również w Polsce pojawiają się

już głosy mówiące o świadomych zakupach, ostrzegające przed manipulacjami hipermarketów czy propagujące minimalistyczny styl życia.

Na podstawie: <https://medianarodowe.com/> oraz: <https://zdrowie.tvn.pl>

Proszę zaznaczyć, czy poniższe stwierdzenia są P – prawdziwe, czy F – fałszywe.

		P	F
0	Ludzi często nie stać na rzeczy, które kupują.	×	
1	Dla współczesnego człowieka najważniejsze są przedmioty, które posiada.		
2	Obecnie konsumpcjonizm dotyczy ludzi ze wszystkich warstw społecznych.		
3	Ludzie kupują nowe rzeczy dopiero wtedy, gdy stare się zużyją.		
4	Dla współczesnych ludzi bardzo ważna jest marka produktu, który nabywają.		
5	Polacy od wieków są społeczeństwem konsumpcyjnym.		
6	Zmiana stroju wpłynęła na nawyki zakupowe Polaków.		
7	Na postawy konsumpcyjne mają wpływ niskie ceny w hipermarketach.		
8	Reklama podsyca rozwój konsumpcjonizmu.		
9	Naukowcy rozumieją, dlaczego przedmioty materialne są ważne dla Polaków.		
10	Odejście od konsumpcjonizmu jest widoczne tylko w krajach zachodnich.		

II. Proszę przeczytać tekst i znaleźć w nim 11 niepotrzebnych wyrazów.

Na czym polega minimalistyczny styl życia

Minimalizm to koncepcja głosząca, że wartościowe życie **zawsze**⁰ nie ma wiele wspólnego z ilością rzeczy i pieniędzy, które posiadamy. Jest ono raczej wynikiem głębokiej czarnej refleksji nad tym, na ile nasze proste wybory są samodzielными decyzjami, a na ile efektem wzrastania w danej kulturze czy środowisku naturalnym. Niektórzy porównują stosowanie minimalizmu w życiu jak do rzeźbienia w bezkształtnej bryle, z której drogą eliminacji usuwamy zbędne elementy, tworząc dzieło sztuki.

Według minimalistów gromadzenie świadczy o lęku. Kiedy człowiek gubi się w tym, czego pragnie i kim naprawdę jest, szuka ratunku w rzeczach. Kupowaniem coraz to już nowszych sprzętów, ubrań i gadżetów zagłusza strach przed sobą, przed śmiercią, przed koniecznością wyboru.

Dlatego bycie minimalistą to stale nieustanny proces oczyszczania swojego świata z nadmiaru przedmiotów i bezcelowych działań, których efektem są tylko zmarnowane pieniądze i zyskany czas. To nauczenie się odróżniania tego, co jest rzeczywiście dla nas ważne, od tego, co zdaniem innych powinno być. To uświadomienie sobie, że nasz czas na tej planecie nie jest nieograniczony i najwyższa pora na ustalenie najważniejszych priorytetów.

Wbrew niesłusznej opinii, od minimalisty nie oczekuje się wyprzedania cudzego majątku i życia w skromności i ascezie. Chodzi jedynie o wywołanie ulotnej zadumy, czy rzeczy, które posiadamy i sposób, w jaki spędzamy czas, wnoszą coś pozytywnego w nasze życie, czy tylko odciągają uwagę od spraw naprawdę istotnych. Dlatego minimaliści zaczynają od porządkowania domu i usuwania z niego wszystkich zbędnych przedmiotów. I przekonują, że nawet jeśli minimalistyczny styl życia do nas nie przekonuje, to pozbycie się nadmiaru rzeczy przynajmniej sprawi, że będziemy mieli mniej więcej sprzątnięcia.

Na podstawie: <https://verdum.pl/minimalizm-w-zyciu-korzysci/>

III. Proszę odpowiedzieć na pytania.

1. Czy zgadzasz się z cytatem o społeczeństwie konsumpcyjnym rozpoczynającym tekst z ćw. I.? Dlaczego?
2. Jak rozumiesz słowa, że ludzie wolą „mieć” niż „być”? Co dla ciebie jest ważniejsze i dlaczego?
3. Czy twoim zdaniem konsumpcjonizm jest zjawiskiem negatywnym czy pozytywnym? Uzasadnij swoją odpowiedź.
4. Co sądzisz o minimalistycznym stylu życia?
5. Pomyśl o swoim pokoju. Jakie przedmioty uważasz za niepotrzebne, a których nie byłbyś/ -łabyś w stanie wyrzucić?

IV. Na podstawie zdjęć i rysunków proszę wypowiedzieć się na temat konsumpcyjnego stylu życia.

Nastolatki i zakupy

I. Proszę wysłuchać nagrania, a następnie uzupełnić brakujące dane w diagramach.

Skąd nastolatki biorą pieniądze?

		46%
	raz na jakiś czas otrzymywane pieniądze od bliskich	
		13%
	praca dorywcza	

Co nastolatki lubią w sklepach stacjonarnych?

		53%
	można zobaczyć jak produkt wygląda w rzeczywistości	
		44%

Wpływ nastolatków na decyzje zakupowe rodziców

	buty, film w kinie	
		60%
	telefon, konsola do gier, wakacje	
		13%

II. Proszę odpowiedzieć na pytania.

1. Czy masz swoje pieniądze? Skąd je bierzesz?
2. Wymień wady i zalety kupowania w sklepach internetowych.
3. Na co najczęściej wydajesz swoje pieniądze?
4. Na jakie decyzje rodziców o zakupach miałeś/miałaś wpływ?

Dlaczego warto pomagać?

I. Czytając tekst, podkreśl słowa zgodne z kontekstem.

Czy (zamyśliłeś się, zastanawiałeś się, namyślałeś się)⁰ kiedyś, dlaczego ludzie sobie pomagają? Może często pomagasz innym i jest to dla ciebie czymś tak oczywistym jak oddychanie. A może nie pomagasz nigdy, bo uważasz, że jedna osoba niczego na (lepsze, gorsze, inne)¹ nie zmieni. A może jeszcze inaczej – nie pomagasz, bo inni w ogóle cię nie (przejmują, martwią, obchodzą)².

Tak naprawdę ludzkość rozwinęła się (oprócz, również, wcale)³ dlatego, że ludzie potrafili sobie pomagać. Dlatego wzajemne wspieranie się jest obecne w każdej kulturze, a naukowcy (mówią, przemówią, wymówią)⁴ wręcz, że jest zaprogramowane w naszym mózgu i w naszych genach.

Dlaczego pomagamy? Na podstawowym (egoistycznym tak naprawdę) poziomie pomaganie po prostu budzi w (was, nas, nich)⁵ pozytywne emocje. Sprawia, że czujemy się potrzebni, wartościowi i dobrzy, więc daje nam radość i satysfakcję. Na wyższym poziomie pomaganie staje się (ceną, wartością, wagą)⁶ samą w sobie. Pomagamy, bo tak powinno się robić. Bo pragniemy żyć w świecie, w którym można na siebie (liczyć, polegać, wierzyć)⁷, a ludzie są ogólnie dobrzy. Bo jesteśmy świadomi niesprawiedliwości, które dzieją się wokół nas i chcemy coś zmienić.

Pomaganie jest więc częścią (istnienia, posiadania, bycia)⁸ człowiekiem. Dlatego nie zastanawiaj się, czy warto pomagać, tylko to rób. Nie jest to trudne ani skomplikowane – wystarczy mieć oczy (szeroko, mocno, bardzo)⁹ otwarte i zrobić pierwszy krok: zapytać sąsiadkę, czy nie potrzebuje pomocy przy wniesieniu po schodach zakupów, (dotrzymać, przytrzymać, zatrzymać)¹⁰ drzwi sąsiadowi wprowadzającemu rower, pomóc maluchowi na podwórku zawiązać sznurowadła. To są czynności, które zajmują chwilę, ale niosą pomoc.

Jeśli natomiast masz (niewiele, trochę, mało)¹¹ wolnego czasu, warto spróbować wolontariatu. To nieprawda, że jesteś za młody, że jeszcze nic nie umiesz i że nikomu się nie przydasz. Pomoc wolontariuszy w świetlicach środowiskowych, hospicjach, ośrodkach opieki społecznej czy schroniskach dla zwierząt nie jest (trudną, łatwą, żadną)¹² filozofią, wystarczy mieć dwie ręce i głowę chętną do pomocy. Dla każdego, kto naprawdę chce pomagać, znajdzie się odpowiednie zajęcie.

Poza tym wolontariat jest (szansą, możliwością, okazją)¹³ na zdobycie nowej wiedzy i nowych umiejętności. Pomaganie przy zbiórkach charytatywnych w hospicjach czy w organizacjach działających na rzecz zwierząt lub środowiska pozwoli nawiązać ciekawe znajomości z ludźmi wyznającymi podobne (cechy, wartości, umiejętności)¹⁴. Możesz zyskać prawdziwych przyjaciół, a także rozwinąć umiejętności interpersonalne i społeczne, co jest niezwykle przydatne w poszukiwaniu dobrej pracy.

Pracując na rzecz organizacji charytatywnych, schronisk czy placówek medycznych, możesz nauczyć się zawodu pod (nosem, okiem, ręką)¹⁵ profesjonalistów. Wolontariat uczy sprawnej organizacji obowiązków, zarządzania czasem, wystąpień publicznych i pracy zespołowej. Dodatkowo zyskasz umiejętność radzenia sobie w stresujących sytuacjach, staniesz się bardziej odpowiedzialny i opanowany. Takie kompetencje ułatwią znalezienie pracy, dlatego warto (napisać, opisać, wpisać)¹⁶ udział w wolontariacie w CV.

Jeśli więc nie wiesz, co zrobić z wolnym czasem, chcesz rozwijać swoje zainteresowania i czujesz potrzebę pomagania, wolontariat jest (wygodnym, doskonałym, cennym)¹⁷ rozwiązaniem dla Ciebie. Poświęcając swój czas dla innych, nie tylko zyskujesz wiele nowych umiejętności, ale przede wszystkim podejmujesz nowe wyzwanie, które przyniesie ci satysfakcję i radość.

Na podstawie:

<http://dokariery.pl/> <http://www.komech.pl/>

II. Na podstawie zdjęć i rysunków proszę wypowiedzieć się na temat pomagania innym.

Patrz i mów

III. Proszę przeczytać tekst, a następnie uzupełnić zamieszczoną pod nim tabelę, wpisując odpowiedni numer fundacji.

KOMU ZAUFALI POLACY?

Zgodnie z informacjami opublikowanymi przez Ministerstwo Finansów, Polacy przekazali ponad 558 mln złotych w ramach 1% podatku dochodowego*. Komu zaufali?

1 Fundacja Dzieciom „Zdążyć z pomocą”

działa od 1998 roku. Od początku istnienia za cel obrała sobie ratowanie życia dzieci, przywracanie im zdrowia, ale także niesienie pomocy w trudnych warunkach materialnych. W zeszłym roku dostała od Polaków najwięcej pieniędzy. Organizuje ona celową pomoc dla konkretnych chorych dzieci, którym zakłada indywidualne subkonta. Swoim zasięgiem obejmuje ponad 28 tys. dzieci.

2 Fundacja Pomocy Osobom Niepełnosprawnym

„Słoneczko” została powołana w 2004 roku jako organizacja pożytku publicznego niosąca pomoc dzieciom niepełnosprawnym. Jej działalność koncentruje się na pozyskiwaniu środków potrzebnych na rehabilitację, leczenie oraz zakup odpowiedniego sprzętu.

3 Fundacja Avalon istnieje od 2006 roku.

Jej działalność koncentruje się wokół osób niepełnosprawnych (obecnie liczba podopiecznych wynosi 4500). Celem organizacji jest m.in. spełnianie marzeń osób chorych, poprawa jakości ich życia oraz wszelkie działania pozwalające na zwiększenie samodzielności życiowej podopiecznych. I właśnie na realizację tych celów idą pozyskiwane od darczyńców środki.

4 Caritas to organizacja dobroczynna Konferencji Episkopatu Polski, która została reaktywowana w 1990 roku, a status organizacji pożytku publicznego posiada od 2004 roku. Ma na swoim koncie wiele akcji, dzięki którym pozyskane środki finansowe przeznacza na wsparcie osobom potrzebującym. Wspomaga bezdomnych, niepełnosprawnych, osoby niedożywione itp.

5 Wielka Orkiestra Świątecznej Pomocy (WOŚP)

powstała, by działać w zakresie ochrony zdrowia i ratowania życia (szczególnie dzieci) oraz prowadzić działania w zakresie profilaktyki zdrowia. Pozyskiwane od darczyńców środki (także w ramach corocznego Finału WOŚP) przeznaczone są m.in. na zakup sprzętu medycznego dla szpitali w całej Polsce.

6 Polski Czerwony Krzyż (PCK) to najstarsza, a zarazem największa organizacja humanitarna w Polsce. Jej celem jest zapobieganie ludzkiemu cierpieniu oraz łagodzenie jego skutków. Organizacja pomaga m.in. ofiarom klęsk żywiołowych także poza granicami Polski.

7 Fundacja TVN „Nie jesteś sam” to organizacja, która istnieje od 2001 roku. W związku z tym, że stacja telewizyjna w całości pokrywa koszty prowadzenia fundacji, wszystkie pozyskane od darczyńców środki przekazywane są podopiecznym. Celem organizacji jest niesienie pomocy osobom chorym, a także niepełnosprawnym. Zdobyte pieniądze przeznaczone są m.in. na zakup sprzętu medycznego, ale także na remonty szpitali specjalistycznych.

* 1% to jedna setna część podatku dochodowego od osób fizycznych, którą podatnik może przekazać wybranej przez siebie organizacji pożytku publicznego.

Fundacja Polsat to jedna z największych organizacji pożytku publicznego. Została powołana 18 lat temu i od początku działalności koncentruje się na niesieniu pomocy chorym dzieciom. Fundacja objęła swoją pomocą ponad 26 tys. małych pacjentów. Pozyskiwane od darczyńców pieniądze przeznacza m.in. na zabiegi, operacje, terapie, rehabilitacje.

Stowarzyszenie Wiosna powstało z myślą o tym, by pomagać innym ludziom nieść wzajemną pomoc. Ma na swoim koncie akcje charytatywne, które opierają się na mechanizmie pośredniczenia. Stowarzyszenie

Na podstawie: <http://informator.zumi.pl/>

samo nie udziela pomocy, jednak udostępnia narzędzia i struktury, dzięki którym wolontariusze i darczyńcy mogą nieść pomoc osobom tego potrzebującym.

Polska Akcja Humanitarna (PAH) to organizacja, która koncentruje się wokół niesienia pomocy humanitarnej, rozwojowej oraz prowadzenia edukacji. Pozyskane od darczyńców pieniądze pozwalają na prowadzenie akcji m.in. w Syrii, Nepalu, na Ukrainie. Ponadto PAH pomaga uzyskać środki przeznaczone na walkę z niedożywieniem dzieci.

		numer fundacji
0	<i>Pomaga przede wszystkim chorym dzieciom.</i>	1, 2, 5, 8
1	Wspiera potrzebujących w innych krajach.	
2	Pomaga szpitalom.	
3	Nie prowadzi bezpośredniej działalności charytatywnej.	
4	Wspiera walkę z niedożywieniem dzieci.	
5	Jej najważniejszym celem jest pomoc osobom niepełnosprawnym.	
6	Pomaga osobom, które straciły dach nad głową.	
7	Polacy wsparli ją najhojniej.	
8	Pomaga osobom chorym, spełniając ich marzenia.	

IV. Proszę wysłuchać nagrania, a następnie wskazać numer akcji charytatywnej, o której jest mowa.

Gramatyka

Liczebniki zbiorowe

W języku polskim występuje specjalna kategoria liczebników – liczebniki zbiorowe.

2	<i>dwoje (oboje)</i>
3	<i>troje</i>
4	<i>czworo</i>
5	<i>pięcioro</i>
6	<i>sześćcioro</i>
7	<i>siedmioro</i>
8	<i>ośmioro</i>
9	<i>dziewięcioro</i>
10	<i>dziesięcioro</i>

11	<i>jedenaścioro</i>
12	<i>dwanaścioro</i>
13	<i>trzynaścioro</i>
14	<i>czternaścioro</i>
15	<i>piętnaścioro</i>
16	<i>szesnaścioro</i>
17	<i>siedemnaścioro</i>
18	<i>osiemnaścioro</i>
19	<i>dziewiętnaścioro</i>

20	<i>dwadzieścioro</i>
30	<i>trzydzieścioro</i>
40	<i>czterdzieścioro</i>
50	<i>pięćdziesięcioro</i>
60	<i>sześćdziesięcioro</i>
70	<i>siedemdziesięcioro</i>
80	<i>osiemdziesięcioro</i>
90	<i>dziewięćdziesięcioro</i>

Liczebniki zbiorowe łączą się z następującymi grupami rzeczowników:

- a) z rzeczownikami oznaczającymi niedorośle osoby lub małe zwierzęta, które w M. l.p. kończą się na -ę, np.: *niemowlę – troje niemowląt, źrebię – czworo źrebiąt, kurczę – dziesięcioro kurcząt*

Uwaga! Nazwy niedorośliwych istot niezakończonych na -ę łączą się z liczebnikami głównymi, np.: *źrebak – dwa żrebaki, kurczątka – trzy kurczątka*

- b) z rzeczownikiem *dziecko*, np.: *dwoje, sześćcioro, piętnaścioro dzieci*

- c) z rzeczownikami, które występują tylko w liczbie mnogiej, np.: *troje drzwi, ośmioro skrzypiec* (wyjątek: *dwie pary spodni, majtek*)

- d) z rzeczownikami oznaczającymi osoby obu płci, np.: *czworo ludzi, siedmioro studentów*

- e) z rzeczownikami oczy, uszy, ręce, np.: *dwoje oczu, dwoje uszu, dwoje rąk* (także *dwie ręce*)

Odmiana liczebników zbiorowych

mianownik <i>kto? co?</i>	<i>dwoje dzieci</i>	<i>pięcioro szczeniąt</i>
dopełniacz <i>kogo? czego?</i>	<i>dwojga dzieci</i>	<i>pięciorga szczeniąt</i>
celownik <i>komu? czemu?</i>	<i>dwojgu dzieciom</i>	<i>pięciorgu szczeniętom</i>
biernik <i>kogo? co?</i>	<i>dwoje dzieci</i>	<i>pięcioro szczeniąt</i>
narzędnik (z) <i>kim? (z) czym?</i>	<i>dwojgiem dzieci</i>	<i>pięciorgiem szczeniąt</i>
miejszczownik (o) <i>kim? (o) czym?</i>	<i>dwojgu dzieciach</i>	<i>pięciorgu szczeniętach</i>
wołacz (o!)	<i>dwoje dzieci!</i>	<i>pięcioro szczeniąt!</i>

Analogiczną odmianę mają zaimki występujące w formie zbiorowej takie, jak:

- *kilkoro, kilkanaścioro,*
- *oboje*

Uwaga! Kiedy rzeczownik z liczebnikiem zbiorowym pełni funkcję podmiotu, orzeczenie jest wyrażone czasownikiem w trzeciej osobie liczby pojedynczej, np.:

- *Dzieci biegają w parku. Pięcioro dzieci biega w parku.*
- *Dzieci biegały w parku. Pięcioro dzieci biegało w parku.*
- *Dzieci będą biegały w parku. Pięcioro dzieci będzie biegało w parku.*

I. Proszę uzupełnić zdania liczebnikiem zbiorowym podanym w nawiasie.

Przykład: W koszyku leżą kocięta. (6)

W koszyku leży sześćoro kociąt.

1. Po parku biegają dzieci. (3)
2. Do tego pokoju prowadzą drzwi. (2)
3. Nagrodę zdobyli aktorzy. (7)
4. Po stawie pływają kaczęta. (14)
5. Do kina poszli przyjaciele. (8)
6. Babcia kupiła prosię. (5)
7. Na zebranie przyszli rodzice. (17)
8. Na wycieczkę pojechali uczniowie. (39)
9. Na koncercie grali muzycy. (10)
10. Na scenę weszli laureaci. (kilkanaście)

II. Proszę uzupełnić zdania liczebnikiem zbiorowym i wyrazem podanym w nawiasie.

Przykład: Dostaliśmy od babci czworo szczeniąt (4, szczenię)

1. Profesor umówił się na spotkanie z ..... (7, student)
2. W tym hipermarkecie klientów obsługuje ..... (26, sprzedawca)
3. W nocy do kurnika wpadł lis i zagryzł ..... (11, kurczę)
4. W naszym gospodarstwie urodziło się ..... (8, prosię)
5. W te wakacje zaginęło w górach ..... (19, turysta)
6. Przewodniczący jury gorąco dziękował ..... (6, laureat)
7. Poskarżyłem się ..... (12, znajomy) na nieuprzejmego sprzedawcę.
8. Adam napisał podanie do ..... (3, urzędnik)
9. Nauczyciel obiecał ..... (15, uczeń) pomoc w rozwiązywaniu zadań z matematyki.
10. Dominika napisała wypracowanie o ..... (2, niemowlę)

III. Proszę uzupełnić tekst odpowiednią formą liczebnika zbiorowego i wyrazu podanego w nawiasach.

Przykład: Dostaliśmy od babci czworo szczeniąt (4, szczenię)

Do mojej klasy chodzi .....¹ (29, uczeń). (17) .....² z nich otrzymuje dobre stopnie, (8) .....³ takie sobie, a (4) .....⁴ uczy się po prostu fatalnie. Na szczęście dla .....⁵ (kilkoro, nauczyciel) nie stanowi to żadnego problemu. Niestety, pani od matematyki uważa, iż nawet tym .....⁶ (4, nieuk) można pomóc. Dlatego katuje całą klasę mnóstwem zadań, których nikomu nie chce się rozwiązywać. Nie mówię tu oczywiście o .....⁷ (3, kujon), którzy zawsze muszą być we wszystkim najlepsi. Podobnie jest też z .....⁸ (6, sportowiec), bo oni potrzebują dobrych ocen, aby móc startować w zawodach. Ale reszta klasy matmy bardzo nie lubi. Dlatego właśnie pani od matematyki widzi na lekcjach zwykle .....⁹ (9, uczeń).

IV. Proszę uzupełnić podany tekst odpowiednią formą wyrazów podanych w nawiasach – liczebniki proszę napisać słowami.

Przykład: Na wycieczkę pojechało dwudziestu uczniów (20 + uczeń) z dwojgiem opiekunów (2 + opiekun – oni i one).

Nasza szkoła bierze udział w różnych akcjach charytatywnych. Zimą .....¹ (31 + wolontariusz – oni i one) organizuje zbiórkę darów w ramach akcji Szlachetna Paczka oraz Pomóż Dzieciom Przetrwać Zimą. Przez cały rok szkolny wszyscy uczniowie, a jest ich .....² (428), zbierają plastikowe nakrętki dla Hospicjum im. Małego Księcia w Lublinie. Natomiast niedawno .....³ (3 + przyjaciel – oni i one) z klasy II A zorganizowało wyjazd do Schroniska dla Bezdomnych Zwierząt w Lublinie. Oczywiście nie udali się tam z pustymi rękami. Pojechali z .....⁴ (74 + opakowanie) suchej karmy, ...⁵ (33 + koc) oraz .....⁶ (19 + kosmetyk) do pielęgnacji zwierząt. Na miejscu naszych uczniów szczególnie poruszył widok .....⁷ (12 + szczenię), które zostały porzucone w lesie. Z zachwytem przyglądali się także .....⁸ (kilkanaście + papuga) i .....⁹ (2 + cielak), których widok wszystkich zaskoczył. Po powrocie uczniowie opowiadali jeszcze o .....¹⁰ (9 + kocię) i .....¹¹ (kilka + wąż), które zrobiły na nich szczególne wrażenie. Co ciekawe, aż .....¹² (15 + podopieczny – oni i one) schroniska znalazło dzięki tej wizycie nowy dom!

Kącik literacki

Stefan Żeromski (1864–1925) – polski prozaik, dramaturg i publicysta. Jest twórcą literatury społecznie zaangażowanej i z tego powodu nazywano go „sumieniem polskiej literatury” i „sumieniem narodu”. Był prezesem Związku Zawodowego Pisarzy Polskich, uczestniczył też w zakładaniu Akademii Literatury, Straży Piśmiennictwa Polskiego oraz Pen Clubu. Najbardziej znana w jego twórczości jest wizja „szklanych domów”, czyli przedstawienie w *Przedwiośniu* Polski jako kraju idealnego, czego symbolem mają być domy ze szkła.

Ludzie bezdomni – wydana w 1900 r. powieść S. Żeromskiego. Jej głównym bohaterem jest młody lekarz Tomasz Judym. Pochodzi z biednej rodziny, ale udaje mu się zdobyć wykształcenie i wysoką pozycję społeczną. Angażuje się w pomaganie ludziom biednym. Poniższy fragment przedstawia scenę rozstania Tomasza Judyma z dziewczyną, w której jest zakochany – Joanną Podborską.

I. Proszę połączyć wyrazy z ich wyjaśnieniem.

0 **motłoch, hołota** .....

1 furmanka, bryka, powóz

2 gościniec

3 dorobkiewicz

4 kasta

5 galman

6 zmory

A szeroka droga wiejska

B dokuczliwe, powtarzające się zjawiska

C grupa społeczna wyróżniająca się bogactwem, przywilejami, specjalnością zawodową

D pogardliwie o ludziach biednych

E mieszanina minerałów stanowiąca rudę cynku

F pojazdy konne

G pogardliwie o kimś, kto zarobił dużo pieniędzy, niekoniecznie uczciwą pracą

II. Proszę przeczytać fragment powieści z podziałem na role – narratora, Tomasza Judyma i Joasi Podborskiej.

Stefan Żeromski   LUDZIE BEZDOMNI (*fragment*)

— Widzisz... Ja jestem z motłochu, z ostatniej hołoty. Ty nie możesz mieć wyobrażenia, jaki jest motłoch. Nie możesz nawet objąć tego dalekim przecuciem, co leży w jego sercu. Jesteś z innej kasty... Kto sam z tego pochodzi, kto przeżył wszystko, wie wszystko... Tu ludzie w trzydziestym roku życia umierają, bo już są starcami. Dzieci ich — to idioci.

— Ale cóż to ma do nas?

— Przecie to ja jestem za to wszystko odpowiedzialny! Ja jestem!

— Ty... odpowiedzialny?

— Tak! Jestem odpowiedzialny przed moim duchem, który we mnie krzyczy: nie pozwalam! Jeżeli tego nie zrobię ja, lekarz, to któż to uczyni? Tego nikt...

— Tylko ty jeden?

— Otrzymałem wszystko, co potrzeba... Muszę to oddać, com wziął. Ten dług przekłety... Nie mogę mieć ani ojca, ani matki, ani żony, ani jednej rzeczy, którą bym przycisnął do serca z miłością, dopóki z oblicza ziemi nie znikną te podle zmyry. Muszę wyrzec się szczęścia. Muszę być sam jeden. Żeby obok mnie nikt nie był, nikt mię nie trzymał!

Joasia stanęła w miejscu. Powieki jej były spuszczone, twarz martwa. Nozdrza chwyciły powietrze. Z ust padło krótkie słowo:

— Ja cię nie wstrzymam...

Były to wyrazy ciche i oblane krwią wstydu. Zdawało się, że z żył, gdy to mówiła, krew rozpalona wytryśnie.

Judym odrzekł:

— Ty mię nie wstrzymasz, ale ja sam nie będę mógł odejść. Zakiełkuje we mnie przyschłe nasienie dorobkiewicza. Ja siebie znam. A zresztą... nie ma już co mówić...

Wzdrygnęła się, jakby ją to słowo w tył pchnęło. Szli obok siebie w milczeniu, daleko, daleko...

Ciągnęły obok nich furmanki z rudą galmanu, przeróżne bryki, powozy... Szło dużo ludzi... Nie widzieli tego wszystkiego. Gościniec zaprowadził ich do lasu. Tam usiedli pod drzewem.

Joasia uczuła, że ramię Judyma wsparło się o jej ramię, widziała jego głowę zwieszoną na piersi. Nie była w stanie poruszyć ręką. Siedziała jakby w twardej sen pogrążona, kiedy wypijamy morze boleści, nie mając siły wydać jednego westchnienia.

W pewnej chwili Judym usłyszał jej płacz samotny, jedyny, płacz przed obliczem Boga.

Nie dźwignął głowy.

O jakiejś godzinie usłyszał jej głos cichy z głębi łez:

— Szczęść ci, Boże.

Nie mógł odpowiedzieć sam za siebie, ale jakiś głos obcy, tak jakby Dajmonion, o którym pisał przed śmiercią Korzecki, wymówił z głębi jego serca:

— Daj, Panie Boże.

Joasia wstała.

Przez chwilę widział spod bezwładnych, ciężkich, obwisłych powiek jej twarz bolesną. Była, jak maska pośmiertna z gipsu.

Za chwilę stracił ją z oczu.

Odeszła szosą w stronę miasta, w stronę dworca kolei...

III. Proszę odpowiedzieć na pytania.

1. Dlaczego Tomasz Judym rezygnuje z osobistego szczęścia?
2. Jak jego decyzję przyjmuje Joasia?
3. Jak myślisz, czy pomocy innym ludziom nie da się pogodzić z życiem rodzinnym?
4. Czy twoim zdaniem Tomasz Judym podjął dobrą decyzję?

Komu bije dzwon

I. Proszę wysłuchać nagrania i uzupełnić luki w tekście piosenki.

Komu bije dzwon

Słowa: Kazik Staszewski

Muzyka: Kult

Wykonanie: Kult

Znowu dziś⁰ widzę zachód słońca

Znowu ...¹ doczekać końca

Mniej ...² mieli, ilu ich było

Wielu, nawet ...³ nie liczyłem

Codzienne ...⁴ swoje zbieram

Kres podróży ...⁵ dnia

Być czy mieć? – takie dwa pytania

Bliżej ku ...⁶ posiadania

Nie mam potrzeby ...⁷ wiele wiedzieć

Nie mam potrzeby wiedzieć zbyt wiele

Gdy ...⁸ skończy się jak myślałem

...⁹ mnie do ziemi, stąd przyjechałem

Bim-bom, bam-bim-bom

Skąd wiedzieć wszystko, komu bije dzwon (4x)

Więc głowa do góry, gdy ...¹⁰ wstaje rano

Od tego są nogi, by ...¹¹ na nich

We dni, czy gorsze, czy lepsze

...¹² jest ostatni, który nie pierwszy

Brzdęk, ...¹³ czara pełna goryczy

...¹⁴ kropel już nie policzę

Który dzień ...¹⁵ ten dzień ostatni

Byłem czy miałem? – dwie ...¹⁶

Nie mam potrzeby (...)

Tak, bim-bom, bam-bim-bom

Skąd wiedzieć wszystko, komu bije dzwon (4x)

Wypracowanie (esej szkolny)

Wypracowanie to po prostu dłuższa wypowiedź pisemna na określony temat. W zasadzie każda długa wypowiedź pisemna wymagana w szkole może zostać nazwana wypracowaniem (a nie na przykład opisem czy charakterystyką). Często jednak wypracowanie ma charakter otwarty i wymaga snucia rozważań filozoficznych, etycznych lub estetycznych, a także przywołania własnych refleksji i opinii na dany temat. Mówimy wtedy o pisaniu eseju szkolnego.

Wypracowanie musi być spójne i logiczne, poprawne pod względem języka, stylu, ortografii i interpunkcji oraz zgodne z tematem. Szkolne prace pisemne często związane są z tekstami literackimi, dlatego wypracowanie musi być także poprawne pod względem merytorycznym (czyli nie może zawierać błędów rzeczowych – informacji niezgodnych z danym utworem).

Poza tym wypracowanie musi posiadać jasną kompozycję, zawierającą:

- wstęp – w którym pojawi się krótkie wprowadzenie do tematu,

- rozwinięcie – które jest najważniejszą częścią wypracowania i zawiera szczegółowe omówienie tematu,
- zakończenie – w którym dokonujemy zwięzłego podsumowania.

Pisząc wypracowanie, zawsze warto najpierw dokładnie przeanalizować temat (zwłaszcza, jeśli mamy kilka tematów do wyboru), a następnie napisać plan swojej wypowiedzi, ponieważ pozwoli nam to na uporządkowanie myśli i ułożenie właściwej kompozycji pracy. Plan pozwoli także na uniknięcie dygresji (czyli pisania nie na temat) oraz tzw. lania wody (czyli pisania o niczym).

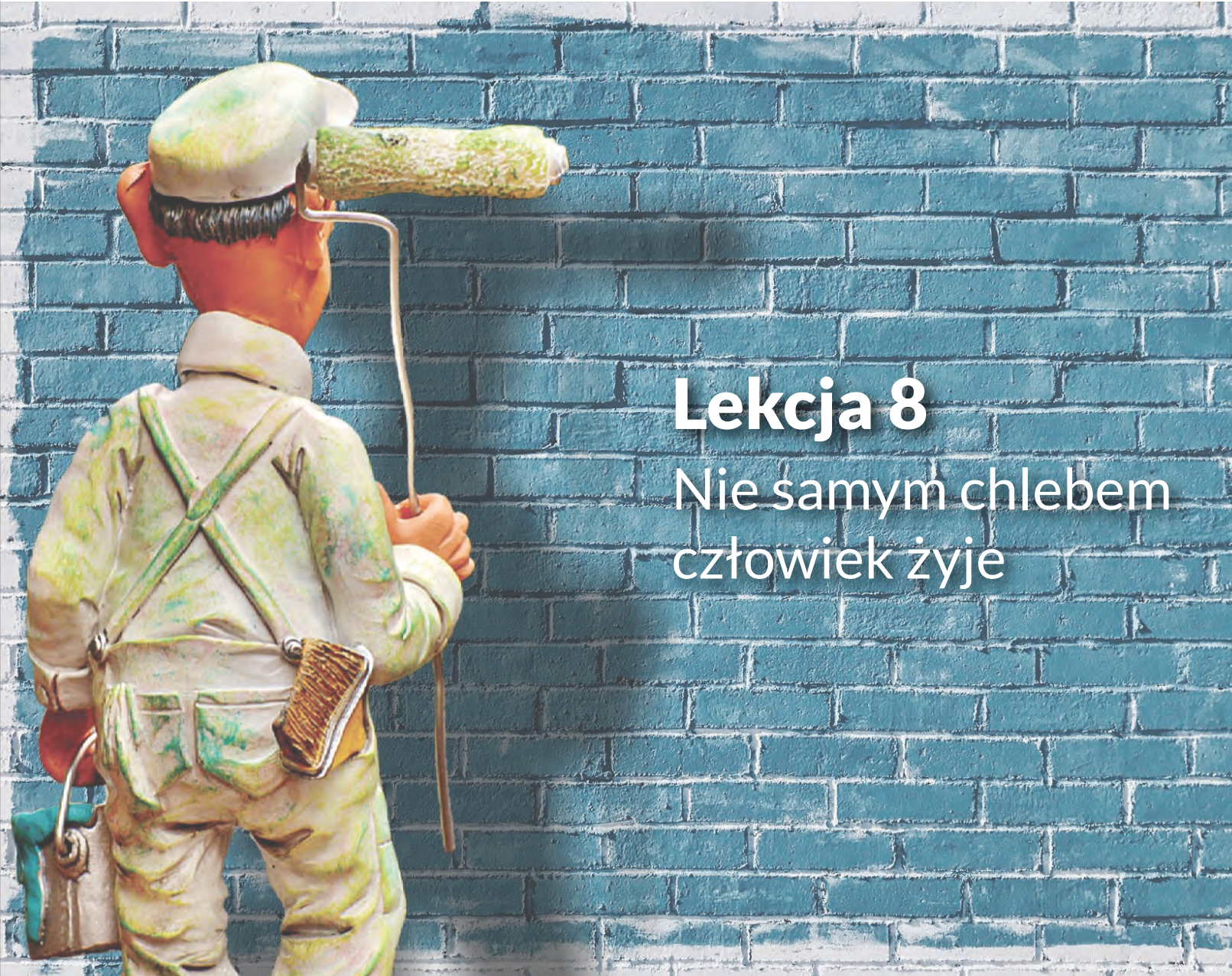
- I. Proszę ułożyć plan wypracowania na temat: „Bohaterowie literaccy, którzy są dla mnie wzorem.”
- II. Proszę podzielić się na 4-osobowe grupy i porównać w nich napisane przez siebie plany wypracowania z zadania I. Po zakończeniu pracy proszę wyjaśnić, które postaci literackie w waszej grupie się powtarzają, a które nie. Na koniec wspólnie opracujcie ranking bohaterów ważnych dla waszej klasy.
- III. Na podstawie materiału zgromadzonego podczas wykonywania zadania 1. i 2. proszę samodzielnie napisać wypracowanie na temat: „Bohaterowie literaccy, którzy są dla mnie wzorem.”

Projekt

Proszę podzielić się na 4-osobowe grupy i zaplanować akcję wolontariacką możliwą do przeprowadzenia w waszej szkole. Proszę określić cel akcji, sposób jej przeprowadzenia, potrzebne materiały itp. Każda grupa zaprezentuje swój pomysł klasie. Po omówieniu wszystkich pomysłów proszę wybrać jeden z nich i wspólnie go zrealizować.

Lekcja 8

Nie samym chlebem człowiek żyje

www.coslychac.pl

Dzisiaj byliśmy całą klasą w operze. Co za strata czasu! Nudy okropne. Fabuła jak z telenoweli – ona kocha jego, on ją niby też, ale żeni się z inną, a we wszystko wmieszany jest jeszcze ten drugi, który kocha się w tej pierwszej, tylko bez wzajemności. A na dodatek aktorzy cały czas śpiewają! Jakby nie mogli normalnie porozmawiać. Poza tym używają jakichś dziwaczkich słów i niczego nie da się zrozumieć. Owszem, sztuka pochodzi z połowy XIX wieku, ale czy nie można jej było jakoś uwspółcześnić? A już zupełnie nie rozumiem zachwyty niektórych dziewczyn. Kilka się nawet popłakało, jak główna bohaterka rzuciła się do rzeki! Jedyne plus tej całej wycieczki, to to, że nie siedzieliśmy w szkole. Wiem też na pewno, że więcej nikt mnie do opery nie zaciągnie. Wolę iść do kina na porządny film, w którym coś się dzieje.

Skomentuj

@follow

Udostępnij

Porozmawiajmy

1. Jak rozumiesz powiedzenie „nie samym chlebem człowiek żyje”?
2. Jak wygląda życie kulturalne współczesnego człowieka?
3. W jakich formach życia kulturalnego regularnie uczestniczysz?

Kultura wysoka a kultura masowa

Kultura wysoka (inaczej elitarna) i kultura masowa (inaczej popularna) to jakby dwie strony tego samego medalu – obie tworzą produkty materialne i niematerialne przeznaczone jednak dla innych grup odbiorców.

- I. Proszę zdecydować, które zdania odnoszą się do kultury wysokiej, a które do kultury masowej i wykonać zadanie zgodnie z podanym przykładem.

Kultura wysoka	Kultura masowa
2,	1,

1. Dostarcza prostej i łatwej rozrywki. 3. Czeka na odbiorców w specjalnych placówkach. 5. Często jest traktowana dość krytycznie. 7. Jest kierowana do jak najszerszego grona odbiorców. 10. Jest powszechnie dostępna. 12. Jej odbiór zależy od posiadanej wiedzy i poziomu inteligencji. 14. Może wywierać wpływ na odbiorców i manipulować nimi. 16. Porusza tematy złożone i poważne.	2. Trafia do zdecydowanie mniejszej grupy odbiorców. 4. Częściej nastawiona jest na ilość niż na jakość. 6. Zmusza do wysiłku intelektualnego. 8. Odbiorcy mają wyrobiony gust i wysokie wymagania wobec prezentowanych treści. 9. Jest nastawiona na zysk. 11. Łatwo ulega panującym trendom i modom. 13. Priorytetem jest dla niej wartość artystyczna utworu. 15. Jest traktowana jak towar.

- II. Do podkreślonych wyrazów proszę dobrać wyraz bliskoznaczny z ramki i w odpowiedniej formie wstawić go do tekstu.

rezultat / powaga / wyznawca / tylko / oponent / dzieło / adresat / placówka / potrzeba
emisja / telenowela / przedstawienie / zniszczyć / osiągalny / współistnienie / sytuacja

W dawnych czasach w życiu kulturalnym mogły uczestniczyć jedynie/ tylko⁰ osoby o wyższym statusie społecznym. Dzisiaj sprawa/ ...¹ wygląda inaczej.

Do rozrywki dostęp ma każdy, głównie w związku z upowszechnieniem się kultury masowej. Telewizja, prasa, Internet stały się głównymi źródłami przekazu /...² treści rozrywkowych. Jednak kultura masowa nie unicestwiła / ...³ kultury wysokiej. Stąd też stale ze sobą rywalizują i niestety kultura popularna najczęściej wygrywa, jeśli chodzi o liczbę zwolenników/ ...⁴. Można by zapytać: Dlaczego? Z pewnością przyczyn jest wiele. Chociażby dlatego, że jest łatwiej dostępna/ ...⁵, prostsza w odbiorze, nie wymaga wysiłku inte-

lektualnego. Jeden z przeciwników/ ... ⁶ popkultury w massmediach stwierdził kiedyś, że jest to kolorowa papka i trudno się z tym nie zgodzić. Tymczasem kultura elitarna, sztuka, filozofia wymaga od odbiorcy/ ... ⁷ zaangażowania, nierzadko pewnej wiedzy i inteligencji. Jednak w dzisiejszych czasach ośrodki / ... ⁸ takie jak teatr, opera czy muzea zaczęły wychodzić naprzeciw oczekiwaniom / ... ⁹ klientów. Stąd też w telewizji pojawiają się transmisje ze spektakli/ ... ¹⁰ teatralnych i operowych czy organizowane są akcje Nocy Muzeów w całej Polsce. Kultura wysoka stara się zejść z piedestału, nie tracąc przy tym nic ze swojej dostojności/ ... ¹¹ i znaczenia. Trudno powiedzieć czy owa walka między kulturą dla mas, a kulturą wyższą kiedykolwiek zostanie zakończona. Jeszcze trudniej przewidzieć jej wynik / ... ¹². Być może dojdzie do pewnego rodzaju przemieszania, synkretyzmu/ ... ¹³ obu typów. Początki tego procesu są już widoczne. Ślady sztuki, filozofii widać nawet w najgłupszych serialach telewizyjnych/ ... ¹⁴. Z drugiej zaś strony teatry także starają się proponować swoim odbiorcom nieco lżejsze utwory / ... ¹⁵ niż „Makbet” czy „Śluby panieńskie”.

<http://mysliciel.com/>

III. Proszę rozwiązać quiz.

1		Czyje to jest logo? a) firmy Mercedes, b) firmy McIntosh, c) firmy McDonald's.
2		Kiedy pojawił się symbol zwany „pacyfką”? a) po I wojnie światowej, b) po II wojnie światowej, c) po upadku komunizmu.
3		Który z kultowych zespołów rockowych postępuje się tym logo? a) Rolling Stones, b) Queen, c) The Purple.
4		Z jakiej filozofii starożytnej wywodzi się yin yang – symbol równowagi sił? a) hinduskiej, b) chińskiej, c) greckiej.
5		Jaki styl w sztuce reprezentuje obraz Andy'ego Warhola? a) kubizm, b) surrealizm, c) pop-art.
6		Który z bohaterów filmów i komiksów nosił ten znak? a) Superman, b) Spiderman, c) Batman.
7		Kto jest autorem tego symbolu? a) Salvador Dali, b) Pablo Picasso, c) Leonardo da Vinci.
8		Z którym muzykiem kojarzy się ten typ okularów? a) z Michelem Jacksonem, b) z Davidem Boovie, c) z Johnem Lennonem.

9		Czego symbolem jest dzisiaj lalka Barbie? a) kiczu, b) dobrego gustu, c) idealnych proporcji.
10		Gdzie najpierw pojawiła się postać Kubusia Puchatka? a) w komiksie, b) w filmie animowanym, c) w książce.

Proszę wymienić inne symbole popkultury.

Życie kulturalne

I. Proszę połączyć rodzaj wydarzenia kulturalnego z odpowiednią placówką zgodnie z podanym przykładem.

1	Juliusz Słowacki <i>Balladyna</i>	A	filharmonia
2	Stanisław Moniuszko <i>Halka</i>	B	teatr muzyczny
3	Andrzej Wajda <i>Pan Tadeusz</i>	C	amfiteatr
4	Henryk Mikołaj Górecki <i>III Symfonia</i>	D	teatr dramatyczny
5	Jan Matejko, obrazy	E	kino
6	Johann Strauss <i>Baron cygański</i>	F	opera
7	<i>Maryla Rodowicz, recital</i>	G	galeria
8	Magdalena Abakanowicz, wystawa	H	muzeum

1 -   2 -   3 -   4 -   5 -   6 -   7 - C   8 -

II. Proszę posłuchać nagrania i uzupełnić tabelę.

Formy spędzania wolnego czasu	
Przeglądanie stron internetowych	75%
..... ¹	66%
Aktywność kulturalna Polaków	
Czytanie książek	48%
Udział w wydarzeniach plenerowych	..... ²
Udział w seansach kinowych	..... ³
..... ⁴	24%
Udział w wydarzeniach sportowych	14%
Oglądanie spektakli w teatrze	..... ⁵
Wizyty w galeriach	..... ⁶
..... ⁷	9%
Wyjścia do opery	4%
..... ⁸	21%

Preferencje kulturalne w zależności od płci

Rodzaj aktywności kulturalnej	Kobiety	Mężczyźni
Czytanie książek	..... ⁹	27%
Udział w wydarzeniach plenerowych	48%	25%
Oglądanie spektakli w teatrze	17%	..... ¹⁰
..... ¹¹	13%	..... ¹²

III. Proszę czytać fragmenty tekstu i wybierać właściwą odpowiedź *a*, *b* lub *c* zgodnie z podanym przykładem.

Czy kultura musi być droga?

Bilety do teatru są za drogie, a organizowane promocje wymagają spędzenia całego dnia w kolejce do kasy? Można łatwiej i prościej. Teatr Wielki w Warszawie stworzył platformę, na której można oglądać niektóre obecnie grane spektakle. Na stronie www.vod.teatr Wielki.pl dostępne są między innymi opera Stanisława Moniuszki *Straszny dwór* czy balet według *Burzy* Williama Szekspira.

0. Na stronie internetowej Teatru Wielkiego w Warszawie można obejrzeć

- wszystkie spektakle będące w repertuarze.
- wybrane spektakle z aktualnego repertuaru.**
- spektakle, na które są promocyjne ceny biletów.

Ten, kto zajrzy na stronę ninateka.pl, może stracić poczucie czasu. W Ninatece jest wszystko – polskie animacje, polskie filmy fabularne, polskie dokumenty, spektakle teatralne, opera, balet, słuchowiska, audycje radiowe, wywiady, koncerty – ponad 6 tysięcy filmów i audycji. 98 proc. tego materiału można obejrzeć za darmo, bez reklam. Te dwa procent, które jest płatne, wymaga od widza 3,60 zł za film lub 30 zł za miesięczny karnet.

1. W Ninatece dostępne są

- tylko materiały filmowe.
- wyłącznie materiały przeznaczone do słuchania.
- materiały do oglądania i do słuchania.

Czujemy przesyt polskiej sztuki i pragniemy zagranicznego repertuaru, ale nie stać nas na bilet lotniczy? British Council i Multikino połączyły siły i już od kilku lat przybliżają polskim widzom brytyjskie życie teatralne. Transmisje i retransmisje spektakli wystawianych na londyńskich scenach można obejrzeć nie tylko w Warszawie, ale również w kilkunastu innych polskich miastach. Pokazy odbywają się w salach kinowych i teatralnych. Transmisje są dla tych, którym angielski nie sprawia kłopotu, natomiast retransmisje opatrzone są w polskie napisy.

2. Londyńskie spektakle można oglądać

- w wersji oryginalnej lub z polskim dubbingiem.
- z polskimi lub angielskimi napisami.
- na żywo lub z nagrania.

Jeżeli chcemy odkrywać zupełnie nowe horyzonty w kinie, poznawać filmy z całego świata oraz delektować się perełkami kinematografii, najlepszym wyborem jest serwis streamingowy Mubi. Pozwala nam na niesamowitą podróż dookoła świata, ponieważ codziennie otrzymujemy kultowe, klasyczne, niezależne oraz wielokrotnie nagradzane filmy – od Japonii po Argentynę. Uwaga! Mamy zaledwie 30 dni na obejrzenie danego filmu. Po tym czasie dzieło znika, a na jego miejsce pojawia się następne. Serwis dostępny jest w Polsce bez problemu za 20 złotych miesięcznie. Co ciekawe, projekt ten jest dofinansowywany ze środków Unii Europejskiej w ramach programu *Kreatywna Europa*.

3. Projekt *Kreatywna Europa*
- promuje nie tylko kinematografię europejską.
  - jest zaplanowany na 30 dni.
  - kosztuje 20 zł miesięcznie.

W przypadku wystawy w galerii tłum przychodzi na wernisaż, a potem jest pustka. Sztuka na ulicznym płocie jest obecna cały czas i prowokuje widza, aby się z nią zetknął - mówi Leszek Mądzik, kurator nowej plenerowej „Galerii na płocie”. W Lublinie przy Alejach Racławickich na ogrodzeniu Parku Saskiego regularnie pojawiają się wystawy prac wybitnych polskich fotografików i twórców plakatu.

4. Wystawy plenerowe
- pojawiają się zawsze na płotach.
  - ułatwiają kontakt ze sztuką.
  - zastępują wernisaże w galeriach.

Biblioteka online to pomysł na miarę nagrody Nobla. Legimi to dostęp do ponad 20000 e-booków z poziomu aplikacji i to po jednym kliknięciu. Wśród oferty znajdziemy coś dla każdego, od słynnych kryminałów, zajmujących pierwsze miejsca list bestsellerów po najnowszą fantastykę. Cena natomiast to 40 zł miesięcznie bez umowy. Za koszt jednej nowej książki otrzymujemy dostęp do całej księgarni, a dodatkowo za 5 złotych miesięcznie otrzymujemy nielimitowany dostęp do audiobooków.

5. Internetowa księgarnia Legimi
- została wyróżniona nagrodą Nobla.
  - udostępnia książki elektroniczne.
  - sprzedaje audiobooki po 5 złotych.

<https://dyskusja.biz/>

Proszę podać inne przykłady taniego uczestnictwa w życiu kulturalnym.

 IV. Proszę posłuchać piosenki i poprawić błędy w wyrazach zgodnie z podanym przykładem.

Hey - teksański

Tekst: Katarzyna Nosowska

Muzyka: Piotr Banach

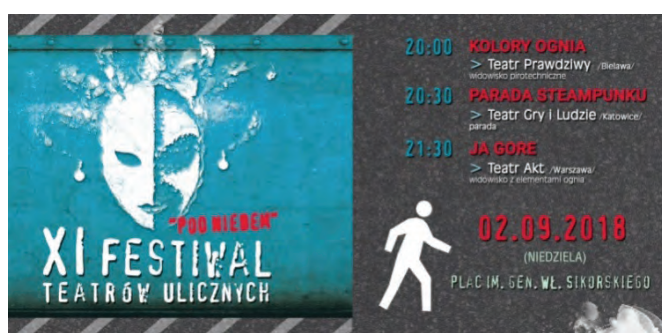
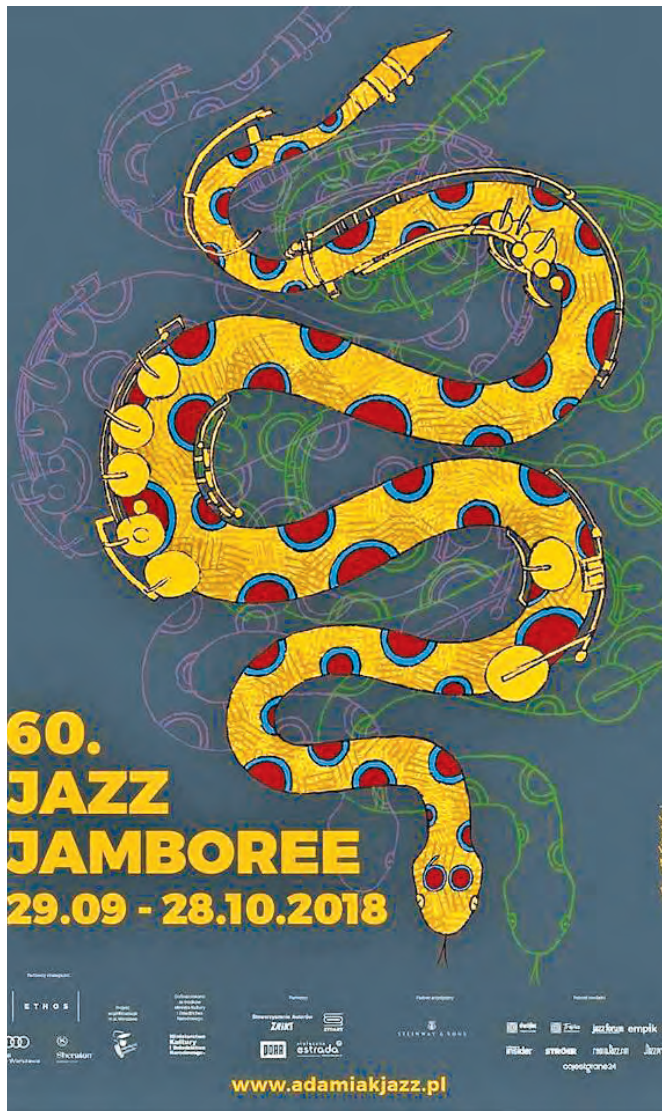
Wykonanie: Hey i Kasia Nosowska

Herbata stygnie zapala mrok	<u>zapada</u>	Jeśli stukasz sensu prawdy w nich	.....
A pod piórem ciągnie nic	.....	Zawieszysz się	.....
.....	.....	.....	.....
Obowiązek obowiązkiem jest	.....	A może zmienić zasady gdy	.....
Piosenka kusi posiadać tekst	.....	Chcesz usłyszeć słowa	.....
Gdyby chociaż muza zjawiała się	.....	To tam je sobie wymyśl	.....
Mogłabym ją nabić a później to opisać	.....	.....	.....
.....	.....	Zabij diabła, chmurę śmierci weź	.....
W moich słowach słota czai się	.....	Pomoże mi	.....
Nie znaczą nic	.....	Wnet twe myśli w słowa zmierzają się	.....
.....	.....	Wyśpiewasz je sam – ×2	.....

Patrz i mów

- V. Na podstawie zdjęć i informacji zamieszczonych poniżej proszę wypowiedzieć się na temat różnych form uczestnictwa w życiu kulturalnym.

Sztuki plastyczne

💡 Sprawdź, czy rozumiesz.

malarstwo; malarz, malarka; malarski / obraz olejny; akwarela; pastel
 grafika; grafik, graficzka; graficzny; grafika komputerowa / sztuka plakatu
 rysunek; rysownik, rysownicza; rysunkowy / rysunek ołówkiem, węglem, kredką, tuszem
 szkic; szkicowy; szkicownik / rzeźba; rzeźbiarz, rzeźbiarka; rzeźbiarski; płaskorzeźba / relief
 rzeźbić w kamieniu, w drewnie, w glinie

I. Proszę odszyfrować nazwy przedstawionych na zdjęciach przedmiotów zgodnie z przykładem, a następnie uzupełnić zdania.

0. elatpa / paleta

1. gęwlei / .....

2. ulaszgat / .....

3. bafra / .....

4. ołdut / .....

5. lędezp / .....

6. kłomet / .....

7. kedark / .....

Malarz używa: (0) paleta, (2) ..... (3) ..... (5) .....

Rysownik używa: (1) ..... (7) .....

Rzeźbiarz używa: (4) ..... (6) .....

II. Proszę określić typ obrazu, wybierając odpowiednią nazwę z ramki. Uwaga! Dwie nazwy nie mają zastosowania; proszę wyjaśnić ich znaczenie.

martwa natura / **autoportret** / pejzaż / scena obyczajowa / obraz historyczny
 akt / kompozycja abstrakcyjna / szkic / obraz batalistyczny / rysunek / portret

0. autoportret

Jacek Malczewski „Autoportret w zbroi”

1. ....

2. ....

3. ....

4. ....

5. ....

6. ....

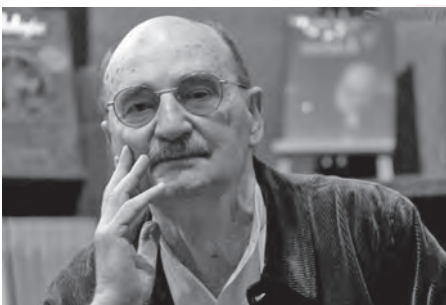
7. ....

8. ....

- III.** Proszę posłuchać nagrania i podpisać obrazy z ćwiczenia II, podając imię i nazwisko malarza oraz tytuł jego dzieła.

Kącik literacki

Sławomir Mrożek (1930–2013) – polski dramaturg, prozaik oraz rysownik. Autor wielu satyrycznych opowiadań i utworów dramatycznych o tematyce filozoficznej, politycznej, obyczajowej i psychologicznej. Jako dramaturg zaliczany do nurtu teatru absurdu. Do najbardziej znanych utworów pisarza należą dramaty *Tango*, *Emigranci*, *Policja* oraz opowiadania *Stoń*, *Lew*, *Wesele w Atomicach*, *Dwa listy*.

- I.** Proszę wstawić w odpowiednich miejscach wypowiedzi usunięte z dialogu zgodnie z podanym przykładem.

Sławomir Mrożek *Cierpienia młodego Werthera*

Dyrektor filharmonii przyjął nas uprzejmie.

– [0 - A.] – zapytał.

– Należy się nam pięćdziesiąt tysięcy.

- To jest zupełnie możliwe, niemniej nie jestem pewien, czy się orientuję, z jakiego to powodu.

[1 - .....]

- Jako zaliczka - wyjaśniłem.

- Owszem, to się praktykuje. Ale zaliczka na poczet czego?

- [2 - .....]

- Tak, to już jest pewna podstawa. Jednakże, o ile mnie pamięć nie myli, widzimy się po raz pierwszy.

[3 - .....]

- Jeszcze nie, ale możemy zaraz podpisać.

- Niewątpliwie. Chciałbym tylko poznać zarys waszej propozycji. [4 - .....]

- Chwilowo nie, ale będziemy.

- [5 - .....]

- To się okaże, kiedy nauczymy się grać.

- Grać?

- Na jakichś instrumentach muzycznych, oczywiście.

Tępota tego osobnika zaczęła mnie irytować.

- [6 - .....]

- Jeszcze czy już, co za różnica? Przyszłość i tak należy do nas. [7 - .....]

- O, na pewno. Czy wolno mi jednak coś zasugerować? Najpierw panowie nauczą się grać, potem trochę pograją, a potem zobaczymy. [8 - .....]

I nie dał nam zaliczki faszysta. Wyszliśmy pokrzywdzeni społecznie. Na murze był afisz, że dają grać jakiemuś Mozartowi.

- Kto to jest? - zapytał... ale nie pamiętam, który z nas, bo mi pamięć nie dopisuje, zwłaszcza przed południem.

- [9 - .....]

Przestaliśmy myśleć o sztuce i zajęliśmy się robieniem bomby. Trzeba ją będzie podłożyć w filharmonii. Walka o sprawiedliwość ma pierwszeństwo.

A: Czym mogę służyć?

B: To panowie jeszcze nie umieją?

C: Panowie są zespołem muzycznym?

D: Czy mógłbym prosić o wyjaśnienie?

E: A jaki repertuar, mniej więcej?

F: Naszego występu w filharmonii.

G: Pewnie jakiś stary.

H: Przyszłość niewątpliwie do was należy.

I: Nie widzi pan, że jesteśmy młodzi?

J: Czyżbyśmy podpisali kontrakt zaocznie?

II. Z humoreski Sławomira Mrożka wypytują kilka morałów. Spośród podanych niżej zdań proszę wybrać te, które można uznać za morały utworu.

Nie wszystko co stare jest złe. Wszystko co stare jest złe.

Przyszłość należy do młodych. Przyszłość należy nie tylko do młodych.

Ważne są chęci, a nie umiejętności. Chęci bez konkretnych umiejętności nic nie znaczą.

Przyszłość nie tylko należy do młodych, ale także od nich zależy.

Źle pojęte poczucie niesprawiedliwości może być groźne.

Proszę sformułować swój morał.

Gramatyka

Odmiana imion

Imiona żeńskie odmieniają się, jeżeli są zakończone na samogłoskę *-a*, np.: *Maria, Marysia, Aleksandra, Beata, Zuzanna*. Wszystkie pozostałe, a więc te, które kończą się na spółgłoskę (*Susan, Megan, Carmen*) lub na samogłoskę inną niż *-a* (*Marie, Kathy, Cleo*) nie odmieniają się.

Imiona męskie zakończone na spółgłoskę (*Henryk, Tomek, Roman, Czesław*) lub samogłoskę *-o* (*Henio, Jasio, Bruno*) i *-a* (*Jarema, Kola, Dima*) odmieniają się tak, jak rzeczowniki. Imiona męskie zakończone na *-i* (*Antoni, Jeremi, Henri*) lub *-y* (*Jerzy, Ignacy, Harry*) odmieniają się tak, jak przymiotniki. Imiona męskie zakończone w wymowie na *-e* (*Rene*) lub *-u* (*Andrew, Matthew*) nie odmieniają się.

Odmiana nazwisk

W języku polskim odmieniamy wszystkie nazwiska, które można zakwalifikować do któregoś wzorca deklinacyjnego. Nie odmieniają się tylko te nazwiska, których nie można dopasować do istniejących wzorów odmiany, np.: *Delacroix, Pompidou*.

Nazwiska żeńskie:

1. Odmieniają się jak przymiotniki, jeżeli:

- są zakończone na *-ska, -cka, -dzka*, np.: *Kowalska, Nowacka, Domaradzka*,
- są zakończone na *-owa, -ova, -ewa*, np.: *Nowakowa, Navratilova, Rabcewa*,
- mają postać przymiotników, np.: *Mądra, Czarna, Chuda*.

2. Odmieniają się jak rzeczowniki, jeżeli:

- są zakończone na *-a*, np.: *Bonda, Żmuda, Kempa, Janda*,
- są zakończone na *-ówna, -anka*, np.: *Kraftówna, Skubalanka*.

3. Nie odmieniają się, jeżeli:

- są zakończone na spółgłoskę, np.: *Nowak, Bardot, Merkel*,
- są zakończone na samogłoskę inną niż *-a*, np.: *Maleszko, Aleksiejenko, Monroe*.

Nazwiska męskie:

1. Odmieniają się jak przymiotniki, jeżeli:

- są zakończone na *-ski, -cki, -dzki*, np.: *Kowalski, Nowacki, Domaradzki*,
- mają postać przymiotników, np.: *Mądry, Czarny, Chudy*,
- są zakończone na *-i* lub *-y*, np.: *Fellini, Zanussi, Bratny*,
- są zakończone na *-e* (*Lange, Cabre, Goethe*) lub są zakończone w wymowie na *-e*, np.: *Rabelais (rable)*.

2. Odmieniają się jak rzeczowniki:

- rodzaju męskiego, jeżeli są zakończone na spółgłoskę, np.: *Nowak, Lem, Rolland, Lennon*,
- rodzaju żeńskiego, jeżeli są zakończone na samogłoskę *-a*, stojącą po spółgłosce twardej, np.: *Wajda, Duda, Kurosawa*,
- rodzaju żeńskiego, jeżeli są zakończone na samogłoskę *-o*, stojącą po spółgłosce twardej, np.: *Kościuszko, Matejko, Poroszenko*,
- rodzaju męskiego, jeżeli są zakończone na *-a* lub *-o*, ale stojące po spółgłosce miękkiej, np.: *Puzio, Kania, Kulesza*.

Liczba pojedyncza			Liczba mnoga		
M	<i>Kowalski</i>	<i>Kowalska</i>	M	<i>Kowalscy</i>	<i>Kowalskie</i>
D	<i>Kowalskiego</i>	<i>Kowalskiej</i>	D	<i>Kowalskich</i>	
C	<i>Kowalskiemu</i>	<i>Kowalskiej</i>	C	<i>Kowalskim</i>	
B	<i>Kowalskiego</i>	<i>Kowalską</i>	B	<i>Kowalskich</i>	<i>Kowalskie</i>
N	<i>Kowalskim</i>	<i>Kowalską</i>	N	<i>Kowalskimi</i>	
Mc	<i>Kowalskim</i>	<i>Kowalskiej</i>	Mc	<i>Kowalskich</i>	

Liczba pojedyncza		Liczba mnoga	Liczba pojedyncza		Liczba mnoga
M	Nowak	Nowakowie	M	Kościuszko	Kościuszkowie
D	Nowaka	Nowaków	D	Kościuszki	Kościuszków
C	Nowakowi	Nowakom	C	Kościuszcze	Kościuszkom
B	Nowaka	Nowaków	B	Kościuszkę	Kościuszków
N	Nowakiem	Nowakami	N	Kościuszką	Kościuszkami
Mc	Nowaku	Nowakach	Mc	Kościuszcze	Kościuszkach

I. Proszę uzupełnić zdania odpowiednią formą wyrazów podanych w nawiasach.

Przykład: *Dyskutowaliśmy o twórczości Adama Mickiewicza*⁰ (Adam Mickiewicz)

1. Interesuję się malarstwem ..... (Jacek Malczewski).
2. Ta konferencja była poświęcona ..... (Juliusz Słowacki).
3. Film ..... (Krzysztof Zanussi) otrzymał nagrodę publiczności.
4. Aktorka zagrała w filmie ..... (Maria Curie-Skłodowska).
5. Ostatnio dużo czytałem o ..... (Roman Opałka) i o jego „Liczonych obrazach”.
6. Filmy z ..... (Janusz Gajos) zawsze przyciągają publiczność.
7. Na festiwalu w Berlinie przyznano nagrodę ..... (Agnieszka Holland) za reżyserię filmu „Pokot”.
8. „Zimna wojna” ..... (Paweł Pawlikowski) została nominowana do nagrody Oscara.
9. Ta wystawa jest poświęcona ..... (Xawery Dunikowski) i jego rzeźbom.
10. Państwo Elżbieta i Krzysztof ..... (Penderecki) udzielili wywiadu w I programie Telewizji Polskiej.

II. Proszę uzupełnić zdania odpowiednią formą wyrazów podanych w nawiasach.

Przykład: *Dyplom wręczono prezesowi Markowi Jankowskiemu*⁰ (prezes + Marek Jankowski)

1. Polacy interesują się biografią ..... (kanclerz + Angela Merkel).
2. Miałem okazję rozmawiać z ..... (prezydent + Bronisław Komorowski).
3. W tym roku nagrodę „Przyjazna Firma” odebrał ..... (dyrektor + Piotr Banach).
4. Wszyscy rozmawiali o ..... (naczelnik + Ewa Bachleđa).
5. Podziękujcie ..... (magister + Róża Jarmułko).
6. Podziękujcie też ..... (magister + Jakub Kolski).
7. Nie znamy jeszcze ..... (doktor + Feliks Nawrotko).
8. Na naszym jubileuszu nie było ..... (dziekan + Henryk Gmiterek).
9. Przeprowadzę wywiad z ..... (reżyser + Jerzy Skolimowski).
10. Interesuję się twórczością ..... (malarz + Pablo Picasso).

III. Proszę uzupełnić tekst odpowiednią formą wyrazów podanych w nawiasach.

Przykład: *Wczoraj odwiedziłem pana Kowalskiego (pan Kowalski).*

Kilka dni temu byłem na spotkaniu absolwentów mojego liceum. Okazało się, że wielu z nich pełni dziś ważne funkcje i stanowiska. Rozmawiałem więc, na przykład z ... .. (profesor Anna Nowak)¹ i ... .. (dyrektor Filip Gomuła)² – pracownikami laboratorium fizyki jądrowej. Niektórych kolegów nie poznałem – tak się zmienili – w osobie ... .. (pani prezes Wiśniewska)³ nie poznałem ... (Kasia)⁴, z którą siedziałem w jednej ławce, dziś eleganckiej szefowej wielkiej firmy. Na nasze spotkanie zaprosiliśmy także dawnych nauczycieli: naszego fizyka ... .. (pan Zygmunt Jaśko)⁵ i ... .. (pani Janina Falska)⁶, która uczyła nas geografii. Na pamiątkę zrobiłem mnóstwo zdjęć. Teraz z wielką przyjemnością je oglądam, wspominając tamte chwile.

IV. Proszę uzupełnić informacje o artystach wstawiając do tekstów ich imiona i nazwiska w odpowiedniej formie.

Igor Mitoraj zaliczany jest do grona najwybitniejszych współczesnych rzeźbiarzy. Prace ... ..¹ – często gigantycznych rozmiarów – zdobią takie miasta jak: Rzym, Paryż, Mediolan, Londyn czy Kraków. ... ..² i jego twórczością zachwycili się także Amerykanie i Japończycy. Inspiracją dla artysty był antyk, a motywem powtarzającym się w większości rzeźb są charakterystyczne usta rzeźbiarza. O ... ..³, który zmarł w 2014 roku, przypomina potężna głowa ustawiona na Rynku Głównym w Krakowie.

Igor Mitoraj, *Eros Bendato* w Krakowie

Wilhelm Sasnal to najdrożej sprzedający się za granicą polski malarz, który stał się artystyczną wizytówką Polaków. Za źródło inspiracji służył ... ..⁴ fotografie, filmy czy internetowe memy. Obrazy ... ..⁵ nie tylko komentują wydarzenia polityczne, ale również przedstawiają życie codzienne. W swoich dziełach odrzuca podział na popkulturę i kulturę wysoką. Z ... ..⁶ współpracują największe galerie światowe. O ... ..⁷ było głośno, gdy jego praca *Samoloty* przekroczyła na aukcji kwotę miliona złotych.

Wilhelm Sasnal *Samoloty*

Magdalena Abakanowicz to jedna z najbardziej rozpoznawalnych polskich artystek za granicą. Sławę na całym świecie przyniosły ... ..⁸ ogromne, abstrakcyjne tkaniny zwane abakanami. Jednak większa część twórczości ... ..⁹ to dzieła wykonane z materiałów takich jak metal, drewno czy kamień. ... ..¹⁰ inspirowała figura ludzka często pozbawiona głowy i rąk, funkcjonująca w grupie (*Tłum, Nierozpoznani, Plecy*). Dzieła rzeźbiarki wypełniają przestrzeń publiczną wielu miejsc na świecie.

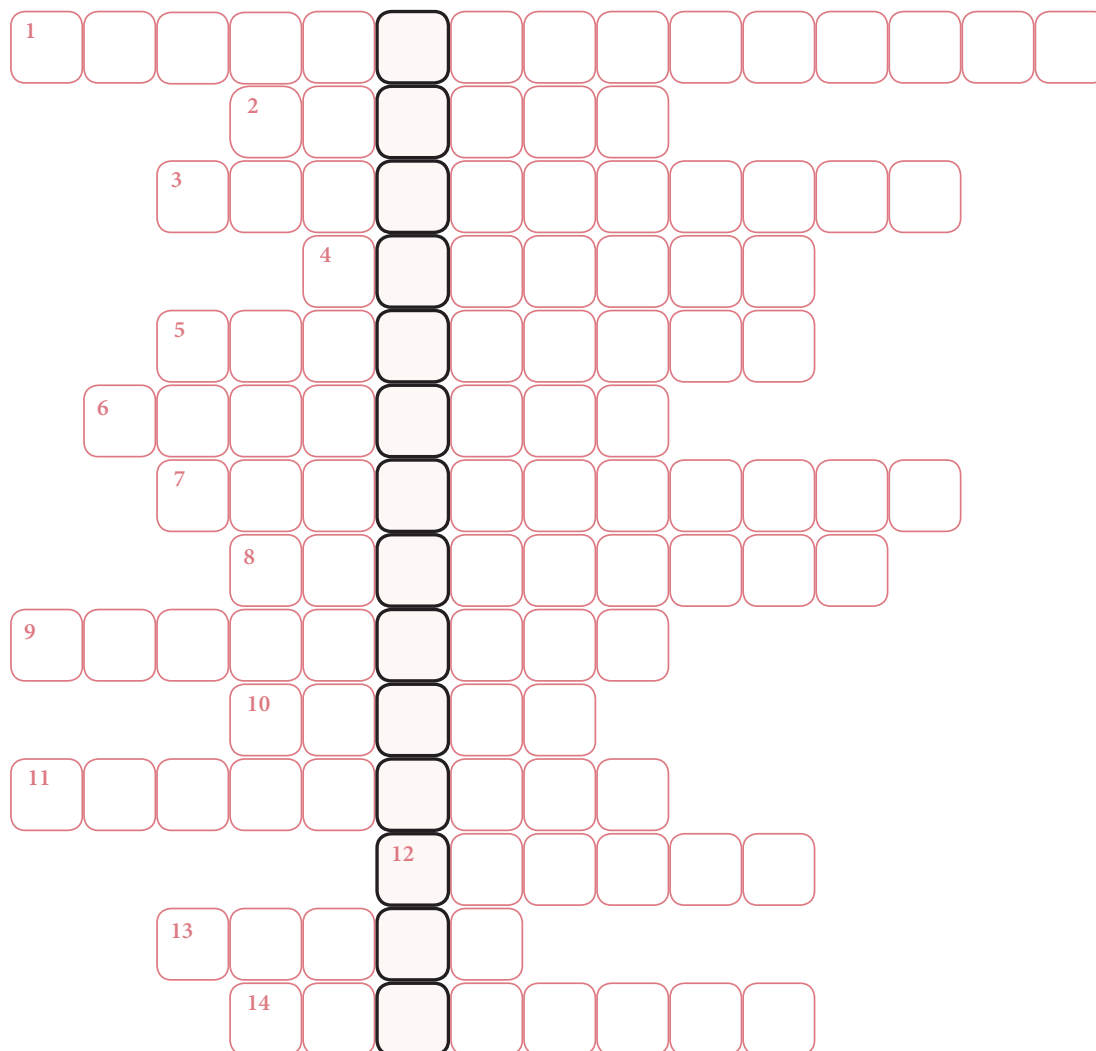

Magdalena Abakanowicz *Nierozpoznani* w Poznaniu

Film

I. Proszę rozwiązać krzyżówkę i podać hasło.

Hasło: .....

1. może odmłodzić albo postarzyć aktora
2. mała rola aktorska w filmie
3. autor scenariusza filmowego
4. osoba odpowiedzialna za całość dzieła teatralnego lub filmowego
5. pisze sztuki teatralne
6. autor zdjęć do filmu
7. projektuje stroje aktorów
8. finansuje produkcję filmu
9. autor oprawy plastycznej w filmie
10. na nim wyświetlany jest film
11. przystosowanie utworu literackiego do sfilmowania
12. przebieg zdarzeń w filmie
13. na przykład Charlie Chaplin
14. postać drugiego planu grająca małe, mniej ważne role

II. Proszę wysłuchać tekstu o polskich laureatach Oscarów i uzupełnić tabelę.

Polscy laureaci Oscarów

Imię i nazwisko laureata	Rok przyznania nagrody	Tytuł filmu	Rodzaj nagrody
Andrzej Wajda	2000 ⁰	Wszystkie filmy	Za całokształt twórczości
Paweł Pawlikowski	2015	<i>Ida</i>	... ¹
Zbigniew Rybczyński	1983	... ²	Za film animowany
... ³ i Ewa Braun	1994	<i>Lista Schindlera</i>	Za scenografię i dekorację wnętrz
Roman Polański	2002	<i>Pianista</i>	... ⁴
Janusz Kamiński (dwukrotnie)	... ⁵ 1999	<i>Lista Schindlera</i> <i>Szeregowiec Ryan</i>	Za zdjęcia
Jan A.P. Kaczmarek	2005	... ⁶	Za muzykę do filmu

Recenzja

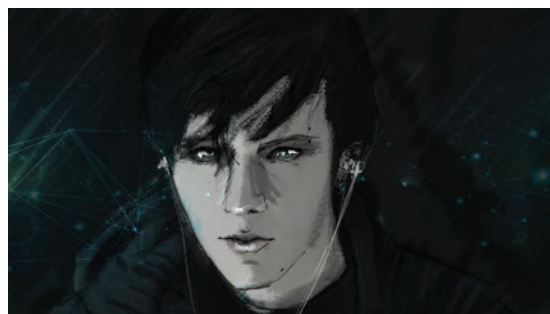
Recenzja to omówienie sprawozdawcze lub krytyczne konkretnego utworu literackiego, spektaklu teatralnego, filmu, wystawy, koncertu lub innego dzieła czy wydarzenia kulturalnego. Każda recenzja powinna zawierać:

- podstawowe informacje o dziele lub wydarzeniu (kiedy i gdzie miało miejsce, kto jest jego twórcą / twórcami)
- zarys problematyki lub krótkie streszczenie
- własną ocenę poszczególnych elementów (np. gry aktorskiej, scenografii, koncepcji reżysera itp.), która ma zachęcić lub zniechęcić odbiorcę do zapoznania się z dziełem będącym przedmiotem recenzji.

I. Proszę zapoznać się z recenzją, a następnie uzupełnić tabelę wybranymi fragmentami tekstu.

Fabularne życie, animowana miłość

Film „Sala samobójców” wszedł do kin w 2011 roku i od razu wzbudził ogromne zainteresowanie wśród widzów i krytyków. Znalazło to swoje odzwierciedlenie w fali nagród, w tym Orłów na Festiwalu Polskich Filmów Fabularnych w Gdyni, którymi został wyróżniony. Reżyserem filmu, a zarazem jego scenarzystą jest Jan Komasa – młody, utalentowany twórca, który do współpracy zaprosił specjalistę od animacji i efektów specjalnych 3D Adama Torczyńskiego oraz kompozytora Michała Jacaszka – autora bardzo ciekawej oprawy muzycznej.

Film zaczyna się dość banalnie – młodzi, gniewni i zbuntowani bawią się na balu studniówkowym. Już wkrótce przed nimi egzamin dojrzałości (dosłownie i w przenośni). Kto go zda, a kto obleje? To wcale nie jest takie oczywiste. Studniówkowa impreza staje się okazją do młodzieńczych wygłupów – jest alkohol, trawka ... i komórka, która wszystko rejestruje.

Dalej scenariusz jest już dość znany – nie z filmów, ale z życia. Ktoś wrzuca nagranie do sieci i komuś rujnuje to życie. To film współczesny aż do bólu. Jest w nim ból dorastania, odkrywania siebie i samotność. Zdawałoby się, że to groch z kapustą. Nieprawda! Wszystko układa się w spójną całość. Wyśmiany i wyszydzony w Internecie przez swoich kolegów Dominik (świetny Jakub Gierszał) zamyka się w swoim pokoju. W sieci znajduje równie zranioną, bratnią duszę – Sylwię (Roma Gąsiorowska), która wprowadza go do „sali samobójców”. Coraz więcej czasu spędzają razem w wirtualnym świecie na wirtualnych randkach. Zbliżają się do siebie tak bardzo, że przestają być dla siebie już tylko nickiem czy awatarem. I tutaj do filmu wkracza świat animowany – awatary zaczynają żyć życiem kryjących się za nimi ludzi.

Matka Dominika, by zrozumieć ten wirtualny świat, który pochłonął jej dziecko, sama przybiera postać awatara i wchodzi do „sali samobójców”. To jedna z najpiękniejszych scen w tym filmie. Dorosła osoba przynosi wieści, których oni nie chcą słyszeć. Kolejne awatary znikają, bo kryjący się za nimi internauci zmieniają status na offline. A co ona ma zrobić? Też się wylogować? Przecież nie da się wylogować z życia, z bólu, z samotności...

Starsi aktorzy nie zawiedli – do ich sztuki przywykliśmy. Ale 23-letni Jakub Gierszał nareszcie rozwinął skrzydła. Grany przez niego Dominik to rozpieszczony syn bogatych rodziców, którego do szkoły zawozi szofer. Jego matka (Agata Kulesza) wyciska ze swoich pracowników wszystkie soki, a ojciec (Krzysztof Pieczyński) dla kariery i pieniędzy robi wszystko. Niby obrzydliwie bogata rodzina, a wzbudza nic sympatii. Bo choć morał jest oczywisty, a wszystkie błędy wytknięte i obnażone, Komasa udało się uniknąć tak drażniącego moralizatorskiego nadęcia. Jego bohaterowie popełniają absurdalne błędy, może nawet niewybaczalne, ale nie da się ich jednoznacznie potępić. Charakterologicznie nie są przerysowani, bez skrajności – ani do końca dobrzy, ani do końca źli... po prostu autentyczni.

Reżyser Jan Komasa nowoczesnymi środkami opisuje to, co bliskie współczesnemu człowiekowi. Próbuje pokazać czas, w którym żyje, i opowiada o młodości zakotwiczonej tu i teraz, niepokornej i naiwnej jednocześnie. „Sala samobójców” to film, którego nie można przegapić. I warto zobaczyć go właśnie w kinie, które pozwala w pełni docenić mistrzostwo animacji, efektów specjalnych i doskonale brzmiącej muzyki.

Na podstawie: <http://kultura.gazeta.pl>

informacje o filmie	
nagrody	
animacja	zaprosił specjalistę od animacji i efektów specjalnych 3D Adama Torczyńskiego;
muzyka	
problematyka	
postacie	
najlepsze sceny	
gra aktorów	
ocena	

II. Proszę napisać recenzję z dowolnego wydarzenia kulturalnego.

Projekt

W kilkuosobowych grupach proszę przygotować kalendarz najciekawszych wydarzeń kulturalnych na nadchodzący miesiąc. Porównajcie propozycje poszczególnych grup i ustalcie jeden wspólny kalendarz imprez, który zostanie powieszony w klasie. Po miesiącu zrecenzujcie imprezy kulturalne z minionego miesiąca i opracujcie kalendarz na następny miesiąc.

Lekcja 9

Nic o nas bez nas

www.coslychac.pl

Wreszcie skończyliśmy z projektem „Wybory”. Wymyśliła go pani od WOS-u* i zajął nam naprawdę dużo czasu. Musieliśmy wcielić się w polityków konkretnych partii, prowadzić kampanię wyborczą, no a potem wygrać w wyborach. Moja partia przegrała, ale wcale mnie to nie dziwi, ich program jest po prostu słaby, a niektóre pomysły głupie. Musiałem dokładnie poznać ich poglądy, to wiem. Muszę przyznać, że wciągnęła mnie ta zabawa, chociaż wcześniej politykę uważałem za nudną. Tylko naprawdę szkoda, że musieliśmy reprezentować prawdziwe partie polityczne, wolałbym wymyślić własną. Dopiero by zobaczyli!

* przedmiot w szkole średniej – wiedza o społeczeństwie, w skrócie WOS.

Skomentuj

Udostępnij

Porozmawiajmy

1. Co według ciebie znaczy „być odpowiedzialnym za siebie i za innych”?
2. Jakie państwo można nazwać państwem demokratycznym?
3. Jak obywatele powinni dbać o swoje państwo?

Demokracja

I. Proszę połączyć pojęcia z ich definicjami zgodnie z przykładem.

0	ustrój	A	grupa ludzi związana wspólną tradycją historyczną, wspólną kulturą, przywiązaniem do danego terytorium, najczęściej posługująca się jednym językiem
1	ludzkość	B	całokształt materialnego i duchowego dorobku ludzkości na przestrzeni dziejów
2	społeczeństwo	C	grupa społeczna wyróżniana ze względu na pozycję społeczną, poziom życia jej członków lub rodzaj wykonywanej przez nich pracy
3	klasa	D	najważniejszy dokument państwowy, zbiór praw, które określają zasady funkcjonowania państwa
4	naród	E	ogół dóbr materialnych, środków i umiejętności osiągnięty przez ludzkość lub społeczeństwo w danej epoce historycznej
5	demokracja	F	grupa osób związana pochodzeniem, kulturą lub interesami, własnością
6	konstytucja	G	organizacja i metody działania władzy państwowej
7	społeczność	H	ogół ludzi na ziemi; ród ludzki
8	państwo	I	ogół ludzi połączonych więzami organizacyjnymi, gospodarczymi i kulturowymi; także: ogół obywateli danego kraju, regionu, okręgu
9	cywilizacja	J	zorganizowane politycznie społeczeństwo zamieszkujące określone granicami terytorium, mające niepodległą formę rządów
10	kultura	K	ludzie mieszkający na jakimś terenie lub należący do jakiejś grupy, np. zawodowej; środowisko, zbiorowość
11	wspólnota	L	forma rządów, w której wola większości obywateli jest źródłem władzy

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
G											

II. Proszę uporządkować pojęcia, zaczynając od najbardziej ogólnego.

JEDNOSTKA / NARÓD / SPOŁECZNOŚĆ / PAŃSTWO / SPOŁECZEŃSTWO

III. Proszę połączyć wyrazy z kolumny I z określeniami z kolumny II zgodnie z przykładem, a następnie uzupełnić nimi zdania.

0	<i>demokracja</i>	A	obywatelskie
1	klasa	B	ustawodawcza
2	symbole	C	polityczny
3	społeczeństwo	D	<i>ateńska</i>
4	państwo	E	publiczna
5	ustrój	F	narodowe
6	władza	G	społeczna
7	opinia	H	demokratyczne

0	1	2	3	4	5	6	7
D							

0. W demokracji ateńskiej największą władzę miało zgromadzenie obywateli.
1. W ..... musi być zachowany trójpodział władzy.
2. W Polsce funkcję ..... pełni dwuizbowy parlament, który składa się z sejmu i senatu.
3. .... są wyróżniane na podstawie statusu materialnego.
4. Do najważniejszych ..... należą godło, hymn i flaga.
5. W krajach o wysokim stopniu rozwoju demokracji funkcjonuje .....
6. W systemie demokratycznym władza musi liczyć się z .....
7. Zasady ..... są zapisane w najwyższym akcie prawnym, czyli w konstytucji.

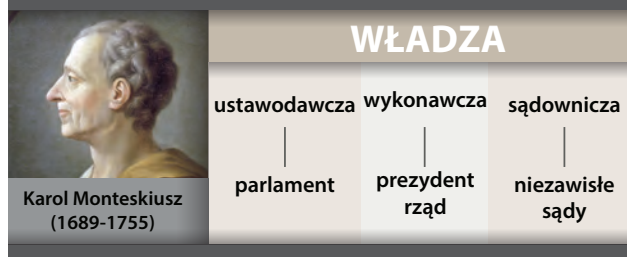
Patrz i mów

- IV. Na podstawie ilustracji i fragmentów tekstów proszę wypowiedzieć się na temat demokracji.

WSPÓŁCZESNA DEFINICJA DEMOKRACJI

Demokracja (*demos - lud, kratos - władza*) - jest formą ustroju państwa, w której jego obywatele sprawują władzę bezpośrednio lub za pośrednictwem wybranych przedstawicieli.

TRÓJPODZIAŁ WŁADZY

Fundamentalne zasady współczesnej demokracji.

1. Zasada suwerenności narodu
2. Zasada reprezentacji (Naród sprawuje władzę przez swoich reprezentantów)
3. Zasada poszanowania praw mniejszości
4. Zasada podziału i równowagi władzy
5. Zasada konstytucjonalizmu i praworządności
6. Zasada pluralizmu (z łac. mnogi)

CECHY PAŃSTWA DEMOKRATYCZNEGO

Władza powoływana na określony czas w wyborach

Legalnie działająca opozycja

Władza ustawodawcza ma uprawnienia do krytykowania rządu

Niezależne i niezawisłe sądy

Decyzje są podejmowane większością głosów, ale głos mniejszości też musi być brany pod uwagę

Społeczeństwo obywatelskie i uczestnicząca kultura polityczna

**Demokracja to okropny ustrój,
ale lepszego nie wymyślono.**

Winston Churchill

**Nic o Nas bez Nas -
wolności obywatelskie**

- V.** Proszę wysłuchać nagrania, a następnie uzupełnić tabele podając 5 zalet i 5 wad demokracji zgodnie z przykładem.

Demokracja			
zalety		wady	
0	<i>wpływ obywateli na funkcjonowanie państwa</i>	0	<i>powolność działania władzy</i>
1		1	
2		2	
3		3	
4		4	
5		5	

Społeczeństwo obywatelskie

- I.** Proszę uporządkować fragmenty tak, aby powstał spójny i logiczny tekst.

1. Odpowiedź na pytanie, czym jest społeczeństwo obywatelskie nie jest jednoznaczna. Trudno bowiem zdefiniować, czym ono jest, chociaż wiele osób podejmowało się tego trudu. Stanowi ono zmienną i dynamiczną konstrukcję społeczną. Najprościej rzecz ujmując: społeczeństwo obywatelskie charakteryzuje się zdolnością do samoorganizacji

..... komunikować swój przekaz milionom odbiorców na całym świecie. Dzięki działaniu w sieci, mała grupa ludzi może zmobilizować wiele osób do podjęcia natychmiastowych działań lub zwrócić uwagę na ważny problem społeczny. Społeczeństwo obywatelskie działa na różnych poziomach, a jego członkowie angażują się w wiele różnorodnych kwestii, wymagających rozwiązania,

..... powstały liczne organizacje i sieci pozarządowe o zasięgu globalnym, co pokazuje, że mamy do czynienia z powstawaniem globalnego społeczeństwa obywatelskiego. Społeczeństwo obywatelskie jest fundamentem państwa demokratycznego, to jego członkowie mają wpływ na wybór władz rządowych i samorządowych oraz na późniejszą kontrolę i ocenę ich działań, jak również na proces podejmowania decyzji.

..... pozarządowe, ruchy społeczne i religijne, związki zawodowe, biznesmeni itd. Warto zauważyć, że ze społeczeństwem obywatelskim mamy do czynienia już wtedy, gdy ludzie podejmują dobrowolnie określone działania na rzecz ważnej społecznie sprawy. Zadaniem społeczeństwa obywatelskiego jest wprowadzenie korzystnych zmian z punktu widzenia interesu społecznego, a jedną z jego cech jest poczucie odpowiedzialności za wspólne dobro. Duże znaczenie w jego utrzymaniu i rozwoju

..... zmiany czy też naprawy. Rola społeczeństwa obywatelskiego zmieniła się w ostatnim czasie. Jego członkowie stają się animatorami, społecznikami, usługodawcami. Wzrasta też znaczenie sektora prywatnego w tworzeniu społeczeństwa obywatelskiego. Niektórzy twierdzą, że ma to ogromne

..... Interesujący jest fakt, że w ostatnich kilku dekadach do dynamicznego rozwoju społeczeństwa obywatelskiego przyczyniły się zmiany geopolityczne oraz rozwój nowoczesnych technologii. W związku z tym na całym świecie

..... i podejmowania oddolnych działań bez potrzeby udziału instytucji państwowej. Można to zilustrować przykładem: jeśli na drodze dojazdowej do naszego domu powstała dziura, która utrudnia nam przejazd – w ramach społeczeństwa obywatelskiego oraz istniejącego prawa, podejmujemy działania mające na celu naprawienie szkody. Nie zawsze chodzi o to, by samodzielnie łątać dziurę, ale o to,

..... znaczenie dla budowania społecznego kapitału. Jeszcze niedawno społeczeństwo obywatelskie było uważane za oddzielny sektor w stosunku do rządu i sektora prywatnego. Dziś te trzy podmioty wchodzą ze sobą w silne interakcje, tworząc koalicje i budując partnerstwo.

..... mają organizacje pozarządowe, a także grupy nieformalne działające w świecie rzeczywistym i wirtualnym. Trzeba koniecznie podkreślić, że dzięki współczesnym technologiom społeczeństwo obywatelskie działa, rozwija się i umacnia za pośrednictwem Internetu. Członkowie społeczeństwa obywatelskiego mogą zatem działać nie tylko lokalnie, ale z powodzeniem

..... by dać sygnał odpowiednim władzom, że sytuacja wymaga interwencji. Innymi słowy – jako członkowie społeczności lokalnej – nie czekamy z założonymi rękami, aż urzędnicy zajmą się naszą sprawą, ale działamy wspólnymi siłami, by dokonać realnej zmiany w swoim otoczeniu. Społeczeństwo obywatelskie to swego rodzaju ekosystem, który tworzą jednostki, lokalne społeczności, organizacje

Na podstawie: <https://spolecznik20.pl/>

II. Proszę odpowiedzieć na pytania.

1. Jakie cechy posiada społeczeństwo obywatelskie?
2. Jaką funkcję społeczeństwo obywatelskie pełni w państwie demokratycznym?
3. Jak możemy jako społeczności lokalne wpływać na nasze codzienne życie?

Okrągły stół

Jednym z najważniejszych wydarzeń w najnowszej historii Polski były obrady tzw. Okrągłego Stołu, które trwały od 6 lutego do 5 kwietnia 1989 roku. Przedstawiciele władzy komunistycznej i demokratycznej opozycji (z Lechem Wałęsą na czele) oraz strony kościelnej usiedli do rozmów, które doprowadziły do fundamentalnej zmiany ustroju polityczno-ekonomicznego Polski. Okrągły stół symbolizował równość wszystkich stron i wolę osiągnięcia kompromisu. Dzięki

zawartemu wówczas porozumieniu 4 czerwca 1989 roku odbyły się w Polsce wolne wybory do sejmu i senatu. Nastąpiło pokojowe przejęcie władzy przez opozycję, która utworzyła pierwszy w powojennej historii kraju niekomunistyczny rząd. Polska stała się suwerennym krajem demokratycznym o gospodarce rynkowej.

I. Proszę słuchać piosenki i wpisywać brakujące słowa.

Jeszcze będzie przepięknie

Słowa: Tomasz Lipiński
Muzyka: Tomasz Lipiński
Wykonanie: Tilt

Widziałem domy o *milionach*⁰ okien
A w każdym oknie ...¹ ból
Widziałem ...², miliony twarzy
Miliony masek do milionów ról

Ciemny tłum ...³ i wyciągał ręce
Wciąż było mało i ciągle chciał ...⁴
I wciąż nie ...⁵, ciągle było brak
Ciągle bolało, że ciągle jest tak

Strach nie pozwalał ...⁶ o tym mówić
Strach nie pozwalał kochać się i ...⁷

Strach nakazywał ...⁸ w dół oczy
Strach nakazywał cały czas się ...⁹

...¹⁰ miasta i przyjeżdżający
Tacy zmęczeni i tacy ...¹¹
Przeklinający swój ...¹² los
Słyszałem ...¹³ taki głos

Jeszcze będzie ...¹⁴
Jeszcze będzie normalnie x3

Ciemny tłum...

Organizacje pozarządowe

💡 Sprawdź, czy rozumiesz.

akcja (organizować akcje) / darować co? na rzecz kogo? (pieniądze na rzecz potrzebujących)
darczyńca / darowizna / fundować co? (stypendium, nagrodę) / fundacja / fundator / fundatorka
pozarządowa (organizacja) / sponsorować co? (badania, organizacje) / sponsor / sponsorka
wspierać kogo? co? (ekologów, fundacje) / wsparcie (moralne, finansowe)

I. Proszę połączyć pojęcia z ich definicjami zgodnie z przykładem.

0 kwestia	A	zrzeszenie osób mające na celu realizację określonych zadań; spółka kapitałowa oparta na kapitale złożonym z udziałów
1 laureat	B	instytucja, założona w celu realizacji celów społecznych, dobroczynnych, kulturalnych
2 składka	C	dypłom, suma pieniężna itp. stanowiące nagrodę za dobre wyniki, osiągnięcia w pracy, w zawodach sportowych itp.; nagroda w konkursie, niższa od pierwszych nagród
3 endemia	D	zdobycza nagrody lub zwycięzca
4 wyróżnienie	E	dobrowolny, niezarobkowy związek grupy osób, które łączą wspólne cele, zainteresowania
5 konwencja	F	bezzwrotna pomoc finansowa udzielona przedsiębiorstwu, instytucji lub organizacji ze środków publicznych
6 dotacja	G	sprawa wymagająca rozstrzygnięcia lub załatwienia
7 korporacja	H	stałe występowanie jakiejś choroby na określonym terenie
8 organizacja	I	zbiórka pieniędzy na jakiś cel; kwota pieniężna wpłacana regularnie i obowiązkowo przez jedną osobę do wspólnej kasy, na jakiś wspólny cel
9 fundacja	J	grupa osób działająca razem dla osiągnięcia wspólnych celów, działa w sposób formalny, ma swoją strukturę
10 stowarzyszenie	K	ogólnie przyjęte w jakimś środowisku normy postępowania, myślenia itp.; umowa międzynarodowa pociągająca skutki prawne

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
G										

II. Proszę przeczytać tekst, a następnie uzupełnić tabelę, wpisując odpowiedni numer organizacji.

Początków organizacji pozarządowych trzeba szukać już w średniowieczu. Zadania, których nie realizowały państwa, np. pomoc biednym, ułomnym wzięły na siebie kościoły i towarzystwa dobroczynne. Z czasem pojawiły się organizacje, które z jednej strony krytkowały rządy za poczynania godzące w prawa człowieka, a z drugiej wywierały presję na parlamenty i rządy w celu uchwalenia lub poprawiania praw.

1.

Organizacja Narodów Zjednoczonych, ONZ – uniwersalna organizacja międzynarodowa z siedzibą w Nowym Jorku powstała 24 października 1945 roku. Za swe główne cele działania ONZ uznaje:

- utrzymanie międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa,
- organizowanie wszechstronnej współpracy i popieranie rozwoju przyjaznych stosunków między państwami,
- wspieranie rozwoju społecznego, gospodarczego, kulturalnego i humanitarnego,
- działanie na rzecz przestrzegania praw człowieka i podstawowych wolności.

Podstawą działania ONZ jest zasada suwerenności i równości państw członkowskich. Obecnie organizacja liczy 193 państwa. Najmłodszym państwem członkowskim jest Sudan Południowy, przyjęty do ONZ w lipcu 2011 r.

2.

Amnesty International – międzynarodowa organizacja pozarządowa, której celem jest zapobieganie naruszeniom praw człowieka. Przeprowadza szereg pokojowych akcji obywatelskich – od pisania listów do rządów krajów łamiących prawa człowieka poprzez publikowanie informacji o ich naruszaniu, po realną pomoc finansową i prawną poszkodowanym osobom. Organizacja jest laureatem Pokojowej Nagrody Nobla z 1977 roku za „wkład w umacnianie podstaw wolności, sprawiedliwości, a tym samym pokoju na całym świecie”. Amnesty International finansuje swoją działalność głównie ze składek członkowskich i darowizn od osób indywidualnych i firm. Organizacja jest niezależna politycznie i finansowo.

3.

Obroną praw człowieka, oprócz oczywiście sądów i policji, zajmują się różne stowarzyszenia i fundacje. Jedną z takich organizacji jest **Helsińska Fundacja Praw Człowieka**, która powstała w 1989 roku. Aktualnie jest to największa i najbardziej doświadczona tego typu organizacja pozarządowa. Środki na jej działalność są pozyskiwane od prywatnych sponsorów oraz różnych instytucji i podobnych organizacji. Helsińska Fundacja Praw Człowieka monitoruje działalność instytucji odpowiedzialnych za stan praworządności na danym terenie. Do Fundacji można zgłosić się po poradę w kwestii praw człowieka. Organizacja współpracuje z ONZ, Radą Europy, UNESCO, Międzynarodowym Instytutem Praw Człowieka w Strasburgu i wieloma innymi organizacjami pozarządowymi. Ponadto Fundacja zajmuje się prowadzeniem spraw sądowych dotyczących łamania praw człowieka.

4.

Lekarze bez Granic (fr. *Médecins Sans Frontières* – MSF, ang. *Doctors Without Borders*) – międzynarodowa organizacja pozarządowa utworzona w 1971 przez grupę francuskich lekarzy. Jej siedzibą jest Genewa. Członkowie organizacji uważają, że wszyscy ludzie mają prawo do opieki medycznej i że to prawo jest ważniejsze niż granice państwowe. MSF udziela pomocy medycznej zarówno w przypadkach nagłych (działania zbrojne, epidemie), jak i w przypadku endemii chorób, np. takich jak malaria. MSF działa w ponad 80 krajach całego świata, w szczególności w krajach Trzeciego Świata oraz w krajach ogarniętych wojną. Jej lekarze ryzykują życiem, by pomagać tam, gdzie pomoc i opieka medyczna jest najbardziej potrzebna. Składa się z wolontariuszy oraz stałych pracowników i jest sponsorowana przez osoby prywatne, organizacje non-profit, przedsiębiorstwa i rządy. MSF otrzymała wiele wyróżnień za swoje działania, w tym Pokojową Nagrodę Nobla w 1999.

5.

UNESCO to organizacja do Spraw Oświaty, Nauki i Kultury działająca w ramach ONZ. Powstało 16 listopada 1945 r. Najważniejszymi celami UNESCO jest promowanie współpracy między krajami w zakresie oświaty, nauki i rozwoju kultury, aktywizowanie narodów i lokalnych społeczności w imię rozwoju kultury krajowej i lokalnej, zapewnienie dostępu do kształcenia, likwidacja różnic między płciami w możliwościach edukacyjnych, zmniejszenie ubóstwa. To dzięki UNESCO opracowano, m.in. Konwencję o Ochronie Światowego Dziedzictwa, na podstawie której powstała tzw. Lista Światowego Dziedzictwa, grupująca miejsca o szczególnej wartości kulturowej uznawane za cenne dla całej ludzkości. Obecnie na Liście Światowego Dziedzictwa znajduje się ponad 950 miejsc w 160 państwach. Siedziba UNESCO (od 1958 r.) znajduje się we Francji w Paryżu.

6

Greenpeace to niezależna międzynarodowa organizacja pozarządowa działająca na rzecz ochrony środowiska naturalnego. Organizacja koncentruje swoje działania na najbardziej istotnych (zarówno globalnych, jak i lokalnych) zagrożeniach dla bioróżnorodności i środowiska. Za początek ruchu przyjmuje się akcję protestacyjną w 1971 roku, kiedy to grupa aktywistów wystąpiła przeciwko testom nuklearnym przeprowadzonym przez rząd Stanów Zjednoczonych u wybrzeży Alaski. Od tamtej pory istotą działania organizacji są akcje bezpośrednie na wodzie, ziemi i w powietrzu, które mają na celu zwrócenie uwagi opinii publicznej na przypadki niszczenia Ziemi, istotne problemy ekologiczne, a także wskazanie odpowiedzialnych za taki stan rzeczy. Biura Greenpeace znajdują się w ponad 40 krajach świata. Aby zachować swoją niezależność, organizacja nie przyjmuje dotacji od rządów, partii politycznych i korporacji. Działania jej finansowane są dzięki wsparciu indywidualnych darczyńców. W Polsce Greenpeace działa od 2004 roku i ma swoją siedzibę w Warszawie.

7.

Fundusz Pomocy Dzieciom (UNICEF – United Nations International Children's Emergency Fund) powstał w 1946 r. z inicjatywy Polaka Ludwika Rajchmana. Początkowo UNICEF skupiał się na pomocy lekarskiej, a następnie rozszerzył swoje działanie m.in. o edukację. Misją UNICEF jest pomoc dzieciom – zapewnienie im warunków zaspokojenia podstawowych potrzeb, opieki zdrowotnej, edukacji. Organizacja działa na całym świecie, jednak najbardziej jest potrzebna tam, gdzie dochodzi do wojen, klęsk żywiołowych, gdzie panuje bieda i skrajne ubóstwo. Finansowanie organizacji pochodzi w całości od darczyńców, a także od rządów państw, firm, różnego typu instytucji. Jednym ze sposobów zdobywania funduszy jest coroczna emisja kartek świątecznych UNICEF, z których dochód jest przeznaczony na działalność funduszu. W 1965 r. UNICEF został laureatem Pokojowej Nagrody Nobla.

8.

Polska Akcja Humanitarna (Polish Humanitarian Action, skrót PAH) – organizacja pozarządowa, której celem jest udzielanie pomocy humanitarnej i rozwojowej osobom dotkniętym skutkami klęsk żywiołowych i konfliktów zbrojnych. Organizacja powstała 26 grudnia 1992 r. z inicjatywy Janiny Ochojskiej. Od początku swojej działalności PAH udzieliła pomocy w 44 krajach; obecnie prowadzi stałe misje w Sudanie Południowym, Somalii, Syrii, Iraku i na wschodniej Ukrainie. Organizacja działa również na terenie Polski – od 1998 roku prowadzi program dożywiania dzieci *Pajacyk*. Polska Akcja Humanitarna specjalizuje się w zapewnianiu dostępu do wody i odpowiednich warunków sanitarnych. Pomaga również poprzez dostarczanie żywności, najpotrzebniejszych przedmiotów (np. odzieży, koców, namiotów, lekarstw, środków higieny itp.) oraz pomocy medycznej. Uczestniczy w odbudowie budynków użyteczności publicznej. Pomoc, której udziela Polska Akcja Humanitarna jest możliwa dzięki wsparciu osób indywidualnych, instytucji i firm. Za rok 2008 nagrodzona została Europejską Nagrodą Obywatelską.

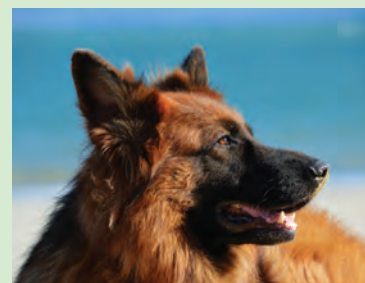
<https://pl.wikipedia.org/wiki>

		numer organizacji
0	<i>Powstała zaraz po II wojnie światowej.</i>	1, 5, 7
1	Jest laureatem Pokojowej Nagrody Nobla.	
2	Jej wolontariusze udzielają pomocy medycznej.	
3	Walczy o prawa człowieka.	
4	Ma swoją siedzibę w Polsce.	
5	Działa w strukturach Organizacji Narodów Zjednoczonych.	
6	Zajmuje się budową studni w krajach afrykańskich.	
7	Jej celem jest walka o ochronę środowiska naturalnego.	
8	Działa na rzecz ochrony najcenniejszych zabytków.	
9	Nie przyjmuje pieniędzy od rządów państw.	

III. Proszę uważnie przeczytać tekst, a następnie – zgodnie z przykładem – zaznaczyć czy podane zdania są P (prawdziwe), F (fałszywe) czy BI (w tekście brak informacji).

Wścibskie psy

„Wścibskie psy” (z ang. watchdog) to fundacje i stowarzyszenia zwane strażniczymi, które patrzą rządzącym na ręce niezależnie od tego, jaka partia jest u władzy. Pilnują, by przestrzegali prawa i nagłaśniają w mediach przypadki jego łamania. Aktualnie prowadzą w sądach ok. 500 spraw przeciw urzędom i instytucjom rządowym. Zajmują się tym w interesie publicznym i po to, by obywatele wiedzieli, co robią rządzący na różnych szczeblach. Każda władza, niezależnie od tego, kto ją sprawuje, ich potrzebuje, gdyż inaczej się degeneruje.

W stowarzyszeniu Watchdog Polska na stałe pracuje 13 osób. Wspiera ich kilkunastu wolontariuszy i informatorzy działający w terenie. Większość to ludzie, którym władza czy urzędnicy nadeptali na odcisk, wywołując emocje i wolę walki. Do takiej pracy nie każdy się nadaje. Potrzebne są osoby uparte, odważne, chcące i potrafiące zmieniać swoje otoczenie, angażujące się w działania służące wspólnemu dobru.

Polskie „wścibskie psy” od 2010 r. prowadzą Watchdogportal.pl, na którym znajduje się ciągle uaktualniana Baza Inicjatyw Strażniczych. W bazie jest zbiór 650 projektów prawnych oraz nazwy organizacji, a także nazwiska osób, do których można – w razie potrzeby – zwrócić się o pomoc i poradę.

„Wścibskie psy” zajmują się walką z korupcją, dostępem obywateli do informacji publicznej, monitoringiem wymiaru sprawiedliwości, ochroną praw różnych grup społecznych. Patrzą na ręce nie tylko władzy i administracji, ale także biznesowi. Wspierają również ludzi, którzy, pracując w jakiejś instytucji, decydują się ujawniać nieprawości.

W Polsce działa obecnie ok. 30 organizacji strażniczych. Najważniejsze to Helsińska Fundacja Praw Człowieka (HFPC) i Fundacja im. Batorego. Obie posiadają odpowiednie, wysoko wykwalifikowane kadry, które monitorują proces stanowienia prawa. Fundacja Batorego wspiera rozwój demokracji, prowadzi akcje edukacyjne na rzecz społeczeństwa obywatelskiego, czyli społeczeństwa ludzi świadomych swoich praw i obowiązków, angażujących się w sprawy społeczności lokalnej, swojego kraju i społeczności międzynarodowej. W walce z korupcją oraz w działaniach mających na celu pilnowanie standardów antykorupcyjnych organizacja ta jest w Polsce niekwestionowanym liderem. Z kolei HFPC jest najbardziej wszechstronna i ma największe doświadczenie w walce o wolności demokratyczne i prawa obywatelskie sięgające jeszcze początku lat 80. XX w., a więc czasów opozycji demokratycznej w PRL.

Organizacje watchdogów rozwinęły się głównie dzięki finansowemu wsparciu z zagranicy, przeznaczonemu na rozwój demokracji. Najlepiej i najzdrowiej byłoby, gdyby to sami Polacy zadbali o ich sponsorowanie, bo organizacje te są niezbędne do wspierania działań służących ochronie praw obywatelskich i konstytucyjnych standardów.

Na podstawie: Ryszard Socha, *Wścibskie psy*, „Polityka” nr 16 z 13.04-19.04 2016

	P	F	BI
0 „Wścibskie psy” to organizacje związane z partiami politycznymi.		×	
1 Organizacje strażnicze prowadzą sprawy sądowe na zlecenie partii politycznych.			
2 W Watchdog Polska pracuje na etatach ok. 30 osób.			
3 Większość członków organizacji strażniczych to osoby mające sprawy sądowe z powodu błędów urzędników.			
4 Organizacje strażnicze pilnują przestrzegania praw obywateli nie tylko przez urzędy.			
5 HFPC i Fundacja im. Batorego są merytorycznie przygotowane do obserwacji, kontroli i oceny projektów ustawodawczych.			
6 Fundacja Batorego opracowała standardy antykorupcyjne.			
7 Fundacja im. Batorego rozpoczęła działalność w czasach PRL.			
8 HFPC walczyła o demokrację od połowy XX wieku.			
9 Instytucje zagraniczne udzielają pomocy finansowej organizacjom strażniczym.			
10 Działalność organizacji strażniczych jest finansowana głównie z odpisów podatkowych Polaków.			

Gramatyka

Formy bezosobowe

Czasowniki mogą występować w formach osobowych i nieosobowych. Wyróżniamy nieosobowe formy czasownika zakończone na *-no*, *-to* (np.: *słuchano*, *przemyślano*, *wzięto*) oraz formy zwrotne z zaimkiem *się*, (np. *mówi się*, *buduje się*). Nieosobowe formy czasownika nie zawierają informacji o wykonawcy czynności (podmiocie). Jest on nieznan, ogólny lub zbiorowy.

1. Formy nieosobowe zakończone na *-no*, *-to* tworzymy przez dodanie do tematu czasowników końcówki *-no* lub *-to*, np.: *czyta-ć / czytano*; *zrobi-ć / zrobiono*; *zawieź-ć / zawieziono*, *my-ć / myto*; *zamkną-ć / zamknięto* (zob. lekcja 1 – zasady tworzenia imiesłowów biernych).

Formy nieosobowe zakończone na *-no*, *-to* mają znaczenie czasu przeszłego.

Można ich także używać w trybie przypuszczającym: *zrobiono by*, *wzięto by*.

Dawniej czytano więcej gazet.

W związku z budową nowego wiaduktu zamknięto ulicę Lubelską.

Gdyby pogoda nie przeszkodziła, skończono by budowę drogi na czas.

2. Formy nieosobowe z zaimkiem *się* tworzymy przez dodanie *się* do czasownika w 3. osobie liczby pojedynczej, np.:

– czytać: *czyta się / czytało się / będzie się czytało / będzie się czytać*

– zbudować: *zbudowało się / zbuduje się*

Można ich także używać w trybie przypuszczającym: *czytałoby się, zbudowałoby się.*

Dzisiaj czyta się mało gazet. W przyszłości będzie się ich czytało jeszcze mniej.

Dawniej czytało się więcej gazet.

Gdyby nie pojawiła się prasa elektroniczna, czytałoby się więcej gazet.

I. Proszę uzupełnić podane zdania bezosobowymi formami czasowników w nawiasach zgodnie z przykładem.

A. Przykład: Wśród studentów przeprowadzono (przeprowadzić) ankietę dotyczącą programów telewizyjnych.

1. Ten sklep ..... (zamknąć) już miesiąc temu.
2. O tym wydarzeniu ..... (mówić) bardzo długo.
3. Wszyscy pragną, aby ..... (odkryć) lekarstwo na tę chorobę.
4. Po miesiącu ..... (odnaleźć) zagubione dokumenty.
5. Spektakl ..... (przenieść) z powodu choroby aktorów.

B. Przykład: Żeby dobrze przygotować się do matury, robi się (robić) tak:

1. Najpierw ..... (iść) do biblioteki po brakujące książki lub ..... (szukać) ich w Internecie w wersji elektronicznej.
2. Potem ..... (przygotowywać) warsztat pracy, czyli własne biurko.
3. Następnie ..... (brać) do pracy, czyli ..... (powtarzać) najważniejsze rzeczy.
4. Od czasu do czasu ..... (wstawać) od biurka i ..... (przewietrzać) umysł.
5. Kiedy ..... (odczuwać) zmęczenie, ... (kłaść) spać.

II. Czasowniki podane w nawiasach proszę postawić w odpowiedniej formie nieosobowej (formy typu: robiono, robi się, robiło się lub będzie się robiło).

Przykład: 0. Ten budynek wybudowano (wybudować) 20 lat temu.

0. Kiedyś budowało się (budować) o wiele wolniej niż dzisiaj.

0. Dzisiaj buduje się (budować) bardzo szybko.

1. To lekarstwo zazwyczaj ..... (brać) dwa razy dziennie.
2. Dawniej ..... (jeść) dużo tłuszczów zwierzęcych.
3. Mimo żmudnych badań nie ..... (wynaleźć) skutecznego leku na raka.
4. Pamiętaj, że przed wyjściem z domu ..... (zamykać) okna.
5. Do naszej szkoły ..... (zakupić) nowe komputery.
6. Już niedługo ..... (jeździć) samochodami bez kierowców.

III. Proszę uzupełnić tekst nieosobową formą czasowników podanych w nawiasach (formy typu: robiono, robi się, robiło się, będzie się robiło).

Budowę rezydencji królewskiej w Warszawie rozpoczęto⁰ (rozpocząć)⁰ pod koniec XVI wieku z inicjatywy Zygmunta III Wazy, a .....¹ (ukończyć)¹ w roku 1619. W II połowie XVIII wieku wnętrza zamku, za sprawą ostatniego króla Polski, ...² (odrestaurować)² w stylu klasycystycznym. Komnaty

zamkowe .....³ (ozdobić)³ rzeźbami, freskami i obrazami słynnych artystów. Dzisiaj spośród dzieł malarzkich najwyżej .....⁴ (cenić)⁴ pejzaże Canaletta.

W okresie rozbiorów zamek .....⁵ (przeznaczyć)⁵ na siedzibę władz zaborczych, a po odzyskaniu niepodległości w 1918 roku .....⁶ (uczynić)⁶ z niego najważniejszy budynek II Rzeczypospolitej. Po powstaniu warszawskim w 1944 roku, zgodnie z rozkazem Hitlera, częściowo uszkodzony gmach .....⁷ (wysadzić)⁷ w powietrze. Chociaż od zakończenia wojny .....⁸ (mówić)⁸ ciągle o jego odbudowie, rekonstrukcję budowli .....⁹ (podjąć)⁹ dopiero w latach 70-tych XX wieku.

Dzisiaj, kiedy .....¹⁰ (zwiedzać)¹⁰ Zamek Królewski w Warszawie, trudno uwierzyć w jego zawiłą historię.

IV. Proszę wstawić do tekstu czasowniki w formie nieosobowej. Uwaga! W niektórych zdaniach należy użyć form trybu przypuszczającego.

Na zebraniu pracowników firmy reklamowej zastanawiano się⁰ (zastanawiać się)⁰, jak zwiększyć zyski. ....¹ (Zwrócić)¹ szczególną uwagę na konieczność sprawniejszego docierania do potencjalnych klientów. ....² (Wysunąć)² propozycję, aby w tym celu podjąć próbę wejścia na rynki wschodnich sąsiadów. Wszyscy zgodzili się, że w związku z silną konkurencją, na polskim rynku .....³ (robić)³ coraz ciałniej, więc z aprobatą .....⁴ (przyjąć)⁴ ten postulat.

Według kilku pracowników, na początku .....⁵ (można)⁵ poszukać zleceń na Ukrainie. ....⁶ (Przypomnieć)⁶, że kilka lat temu firma miała kontrahentów ze Lwowa i że teraz .....⁷ (należy)⁷ odnowić z nimi kontakty. Istnieje szansa, że poprzez nich .....⁸ (dotrzeć)⁸ do innych odbiorców. Pod koniec dyskusji .....⁹ (zastrzec)⁹ jednak, że realizacja tego ambitnego planu wymaga inwestycji. Zdaniem pracowników, przede wszystkim .....¹⁰ (powinien/powinna)¹⁰ wymienić przestarzały sprzęt komputerowy.

Patrz i mów

Unia Europejska

 Na podstawie zdjęć i informacji zamieszczonych poniżej proszę wypowiedzieć się na temat Unii Europejskiej.

Czym jest Unia Europejska?

Unia Europejska to gospodarczo-polityczny związek demokratyczny państw europejskich. Powstała 1 listopada 1993 na mocy podpisanego 7 lutego 1992 traktatu z Maastricht, jako efekt wieloletniego procesu integracji politycznej, gospodarczej i społecznej. Aktualnie do Unii Europejskiej należy 28 państw.

INSTYTUCJE UNII EUROPEJSKIEJ

Instytucje polityczne:

Parlament Europejski
Rada Unii Europejskiej
Komisja Europejska

Instytucje gospodarcze:

Europejski System Banków Centralnych
Europejski Bank Centralny
Europejski Bank Inwestycyjny

Instytucje sądowe:

Trybunał Sprawiedliwości
Sąd Pierwszej Instancji
Trybunał Obrachunkowy
Europejski Rzecznik Praw Obywatelskich

Rada Europejska

Inne organy:

Agencja Unii Europejskiej
Europejski Urząd Statystyczny

Instytucje doradcze:

Komitet Ekonomiczno-Społeczny
Komitet Regionów

1 maja 2004 roku Polska została członkiem Unii Europejskiej.

W referendum akcesyjnym za wejściem Polski do UE opowiedziało się 77% głosujących, a frekwencja wyniosła 59%.

Bilans finansowy obecności Polski w Unii na rok 2017 to proste działanie. Od 2004 roku dostaliśmy z Brukseli ponad 134 miliardy euro. Do unijnego budżetu musieliśmy się dołożyć, płacąc składki o wysokości prawie 44 miliardy euro. Daje to ponad 90 miliardów euro - 389 miliardów złotych - na plus.

Jakie prawa daje nam Unia Europejska?

Prawo wolnego rynku:

- swobodę przepływu towarów;
- swobodę przepływu usług;
- swobodę przepływu osób;
- swobodę przepływu kapitału.

Prawa wyborcze

Zwracanie się z petycją do Parlamentu Europejskiego

Opiekę dyplomatyczną i konsularną

Unia Europejska dla młodych...

- Młodzi ludzie jako największy atut integracji europejskiej uważają możliwość swobodnego podróżowania po wszystkich państwach członkowskich. Dzięki temu wyjeżdżają na zagraniczne wakacje i integrują się z rówieśnikami z innych krajów.

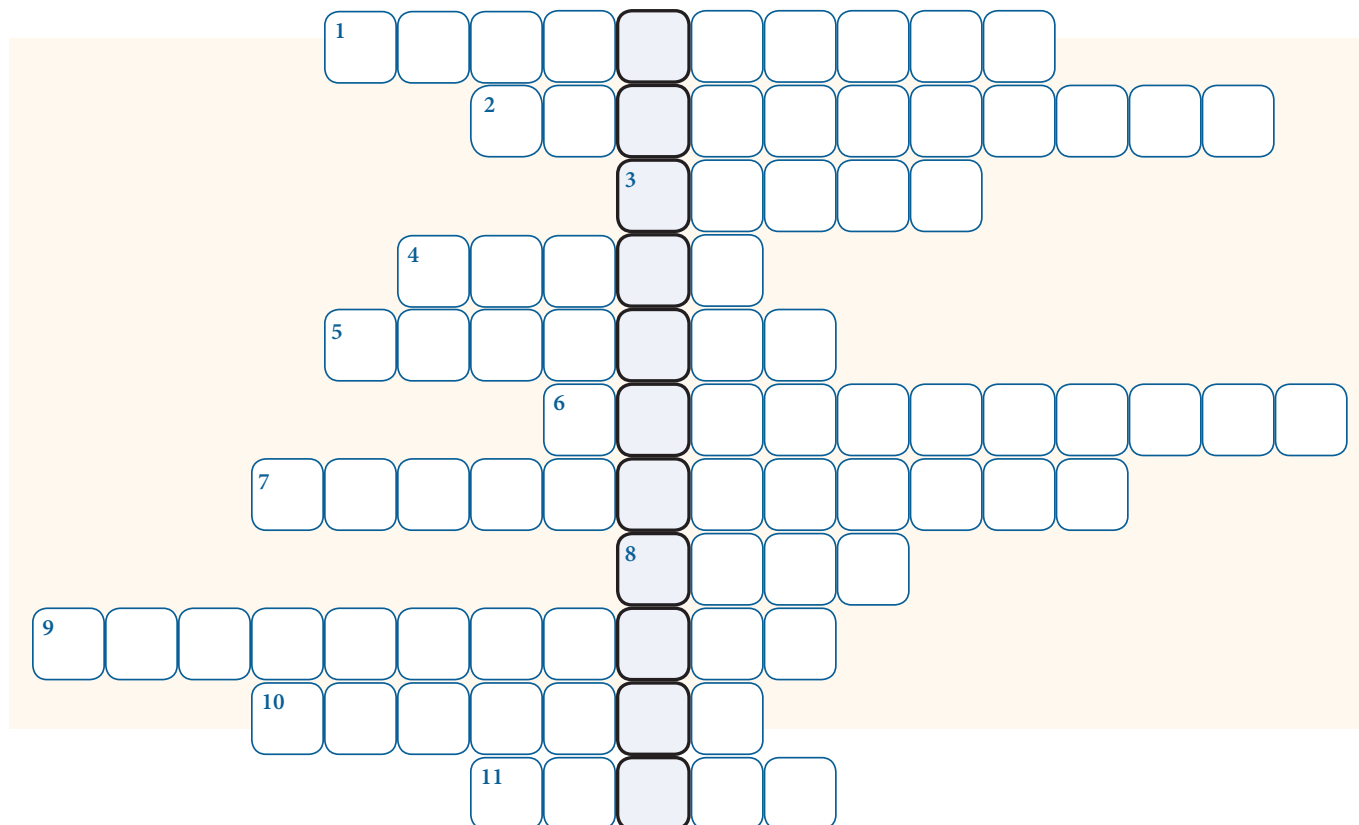
- Wejście Polski do Unii Europejskiej to również nowe możliwości dla studentów.

Ponad 160 000 studentów dzięki stypendiom Erasmusa spędziło część studiów za granicą.

Krzyżówka

1. nazwa jednego z ustrojów
2. ludzie mieszkający na jakimś terenie lub należący do jakiejś grupy zawodowej
3. ogół mieszkańców pewnego terytorium mówiących jednym językiem, związanych wspólną przeszłością oraz kulturą
4. grupa społeczna wyróżniana ze względu na pozycję społeczną, poziom życia jej członków lub rodzaj wykonywanej przez nich pracy
5. zorganizowana politycznie społeczność zamieszkująca określone terytorium, mająca swój rząd i swoje prawa
6. stan rozwoju społeczeństwa w danym okresie historycznym, uwarunkowany stopniem opanowania przyrody przez człowieka
7. przynależność prawna do określonego państwa potwierdzona odpowiednim dokumentem
8. związek państw, organizacji międzynarodowych, stowarzyszeń itp.
9. grupa ludzi lub państw mających ustaloną strukturę i działających razem, aby osiągnąć wspólne cele
10. pomoc finansowa udzielona przedsiębiorstwu, instytucji lub organizacji ze środków publicznych, której nie trzeba zwracać
11. ogół przepisów i norm regulujących stosunki między ludźmi danej społeczności

Kącik literacki

Ryszard Kapuściński (1932–2007) – legenda polskiego i światowego reportażu, publicysta, poeta. Instykt reportera prowadził go wszędzie tam, gdzie coś się działo. Jest uważany za twórcę reportażu literackiego, a jego utwory zostały przetłumaczone na wiele języków. Do najbardziej znanych należą: „Cesarz” (1978), „Szachinszach” (1986), „Imperium” (1993), „Heban”(1998), „Autoportret reportera” (2003), „Podróże z Herodotem” (2004). W 1986 r. ukazał się „Notes” – zbiór wierszy Kapuścińskiego. Zastąpił także jako autor cyklu aforyzmów i refleksji nad życiem „Lapidaria”.

Proszę wybrać jeden z trzech wyrazów podanych w nawiasach najlepiej pasujący do kontekstu zgodnie z przykładem.

Nowy podział świata – Ryszard Kapuściński (fragment wywiadu)

Dawny (rozdział, *podział*, wydział)⁰ świata na wschód i zachód – oraz konfrontacja, jaka się wówczas przez prawie pół wieku toczyła – przestał istnieć i mamy teraz podział: na świat zamożnych, bogatych, (sytych, najedzonych, przejeżdżonych)¹ i na świat ubogich, świat niedostatku. Świat jest podzielony bardzo nierówno, dlatego że do społeczeństw zamożnych (wyliczamy, zaliczamy, doliczamy)² mniej więcej jedną trzecią ludzkości, a ci, którzy są w gorszej sytuacji, a czasem po prostu w nędzy, to około dwie trzecie rodzaju ludzkiego. To jest (ważny, znany, główny)³ istniejący w tej chwili podział, który będzie się prawdopodobnie pogłębiał. Ale są pewne rzeczy, które łączą te dwa światy. Pierwszą jest to, że nie ma wielkich (wojen, bitew, potyczek)⁴, od wielu lat żyjemy w warunkach pokoju. Wojny mają charakter lokalny, a nie są wojnami na wielką (miarę, skalę, rozpiętość)⁵. Jeżeli byśmy podliczyli, to ludzie, którzy są tragicznie w te wojny uwikłani i cierpią z ich powodu, stanowią mniej niż jeden procent całej (cywilizacji, społeczności, ludzkości)⁶. To bardzo pozytywna cecha współczesnej rzeczywistości. Drugą jest to, że panuje dobry nastrój dla demokracji i ogólne (pójście, dojście, dążenie)⁷ w jej kierunku. Jeszcze nigdy w historii świata nie było tak wielu krajów, tak dużej części rodzaju ludzkiego żyjącej w warunkach demokracji. To oczywiście nowe (zjawisko, zdarzenie, przywidzenie)⁸. Demokrację trzeba budować latami, bo (żąda, wymaga, nakazuje)⁹ ona istnienia trwałych instytucji, które będą jej bronić, i tradycji. To wszystko trzeba (tylko, zaledwie, dopiero)¹⁰ stworzyć, natomiast sam nastrój do demokracji jest dla wszystkich zjawiskiem szalenie pozytywnym, dlatego że tylko w warunkach demokracji jest możliwy rozwój, kontakt i (zamiana, odmiana, wymiana)¹¹ międzyludzka. Trzecią cechą, która mi się wydaje pozytywna i ważna, jest to, że właściwie wszystkiego na świecie jest coraz więcej: (produkuje się, robi się, tworzy się)¹² coraz więcej towarów, jest coraz więcej usług, coraz szybsza (łączność, komunikacja, komunikatywność)¹³. Przede wszystkim jest coraz więcej ludzi. Rocznie na kuli ziemskiej przybywa ich osiemdziesiąt cztery miliony. Dzisiaj nasza rodzina (ziemiańska, ziemna, ziemna)¹⁴ liczy sześć miliardów ludzi.

Na podstawie: <http://magazyn.o.pl/>

Streszczenie

Streszczenie to krótkie i zwięzłe przedstawienie treści książki, filmu, spektaklu, artykułu, pracy naukowej itp. Może mieć formę pisemną lub ustną i być mniej lub bardziej szczegółowe. Celem streszczenia jest przekazanie najważniejszych tez autora w taki sposób, aby nie zmienić ich sensu. Dlatego w streszczeniu nie przedstawiamy własnych opinii i odczuć. Nie zamieszczamy w nim również dialogów ani cytatów.

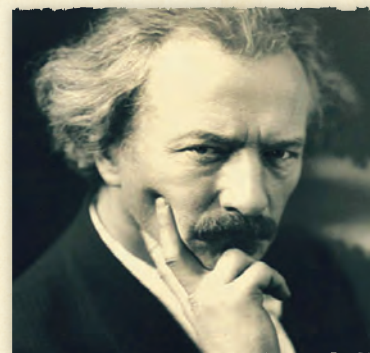
Aby napisać dobre streszczenie, należy:

- uważnie przeczytać tekst wyjściowy,
- określić ogólnie jego temat (o czym on jest),
- dokonać wyboru najważniejszych elementów (np. najważniejszych wydarzeń w książce, głównych problemów poruszonych w pracy naukowej),
- starać się być obiektywnym przy ich wyborze,
- przedstawić wszystko własnymi słowami, czyli zacząć od określenia tematu, a następnie wyjaśnić, co autor na ten temat mówi.

- I. W biografii Ignacego Paderewskiego proszę dokończyć podkreślanie najważniejszych informacji, które powinny znaleźć się w streszczeniu.

Ignacy Jan Paderewski urodził się 6 listopada 1860 r. we wsi Kuryłówka na Podolu. Jego matka zmarła kilka miesięcy później. Gdy Ignacy miał 3 lata, jego ojciec trafił do więzienia za udział w powstaniu styczniowym, a Paderewskiego adoptowała ciotka. Był wyjątkowo bystrym dzieckiem, żywo zainteresowanym muzyką. Z początku pobierał nauki w domu, a od 1878 r. uczył się w warszawskim konserwatorium muzycznym.

Paderewski wcześniej (w 1880 roku) założył rodzinę, żeniąc się z koleżanką z konserwatorium, Antoniną Korsakówną. Niestety, żona zmarła wskutek powikłań poporodowych, syn zaś urodził się ciężko upośledzony. Tragedia ta skłoniła go do poświęcenia się muzyce. Pozostawiwszy syna pod opieką przyjaciół, udał się do Berlina, by doskonalić swoje umiejętności kompozytorskie. Jednak dopiero przypadkowe spotkanie w Krakowie z legendarną polską aktorką, Heleną Modrzejewską, spowodowało, że kariera Paderewskiego jako pianisty-wirtuoza ruszyła z miejsca. Modrzejewska zorganizowała zbiórkę pieniężną w celu wysłania Ignacego do Wiednia na naukę do słynnego pedagoga fortepianu, Teodora Leszetyckiego i 3 lata później, w 1887 r., Paderewski zadebiutował w Wiedniu. Następnie odbył trasę koncertową po całej Anglii, a w 1891 r. udał się w pierwszą trasę po USA. Okazała się ona wielkim sukcesem, Paderewski zaczął więc regularnie koncertować w Ameryce (w swojej 50-letniej karierze pianisty przemierzył ten kontynent ponad 30 razy). Jeździł własnym wagonem z kilkoma instrumentami, by podczas podróży ćwiczyć i komponować. Dokądkolwiek przybywał, jego pociąg był witany przez oficjalne delegacje i tłumy fanów. Do polityki Paderewski trafił poprzez działalność dobroczynną, gdyż wspierał różne akcje charytatywne, finansował stypendia dla młodych muzyków, zasiłki dla bezrobotnych, pomoc dla weteranów i wiele innych inicjatyw. Na 500. rocznicę bitwy pod Grunwaldem (1910 r.) sfinansował budowę pomnika w Krakowie. Podczas odsłonięcia monumentu przemawiał do zgromadzonego tłumu i okazało się, że jest równie dobrym mówcą, co muzykiem.

Po wybuchu I wojny światowej Paderewski, wówczas mieszkaniec Kalifornii, został amerykańskim reprezentantem Komitetu Narodowego Polskiego w Paryżu. Miał w związku z tym tak napięty harmonogram, że zawiesił granie koncertów na kilka lat, poświęcając się w pełni działalności dyplomatycznej. Do Europy przyплыł w listopadzie 1918 r, a jego przybycie do Poznania dało bodziec do wywołania zbrojnego powstania, które zakończyło się wyzwoleniem Wielkopolski spod niemieckiego panowania. 16 stycznia 1919 roku został premierem, pełniąc również funkcję ministra spraw zagranicznych. I choć już w listopadzie ustąpił ze stanowiska premiera, dalej reprezentował Polskę za granicą na międzynarodowych konferencjach i w Lidze Narodów. Co ciekawe, był jedynym delegatem, któremu nie przydzielano tłumacza, ponieważ płynnie posługiwał się 7 językami. W 1921 r. Paderewski zrezygnował ze wszystkich oficjalnych stanowisk i osiadł w Szwajcarii. Powrócił do fortepianu, a w 1923 r. zaczął znowu koncertować.

Jeśli chodzi o życie prywatne, kompozytor szczęśliwie ożenił się ponownie (w 1899 r.), z Heleną Górską, która przez dwie dekady opiekowała się jego niepełnosprawnym synem Alfredem i która również była filantropką – jako szefowa pierwszego Polskiego Czerwonego Krzyża.

Po wybuchu II wojny światowej Paderewski wszedł w skład władz Polski na uchodźstwie. We wrześniu 1940 roku, mimo podupadającego zdrowia, udał się raz jeszcze do USA, by działać na rzecz Polski. W połowie 1941 r. Paderewski zachorował. Zmarł na zapalenie płuc 29 czerwca w Nowym Jorku. Jego pogrzeb w Waszyngtonie zgromadził tłumy. W 1992 r. szczątki Paderewskiego zostały przewiezione do Polski, a prochy złożone w krypcie w Katedrze św. Jana w Warszawie.

Na podstawie: <https://culture.pl/pl/tworca/ignacy-jan-paderewski>

- II. Proszę napisać streszczenie biografii Ignacego Paderewskiego, wykorzystując podkreślone przez siebie informacje. Streszczenie powinno liczyć 180–190 słów.

Projekt

Proszę podzielić się na grupy. Każda grupa losuje jedną organizację pozarządową i przygotowuje raport z jej działalności w minionym roku, a następnie prezentuje go na forum klasy.

Lekcja 10

Zgodnie z prawem

www.coslychac.pl

Życie jest niesprawiedliwe! Dzisiaj dostałem mandat, choć to w ogóle nie była moja wina. Owszem, przeszedłem na czerwonym świetle, ale co z tego. Nie ja pierwszy i nie ostatni. Ulica była pusta i nic nie jechało z żadnej strony, sprawdziłem, nie jestem przecież głupi. Zresztą wiele osób tak robi, także starszych, widziałem nie raz. Tym bardziej nie rozumiem, dlaczego policja musiała zatrzymać akurat mnie. Powinni się zajmować poważniejszymi sprawami. Nawet im to powiedziałem, ale w ogóle to do nich nie dotarło. W kółko tylko powtarzali, że młodym ludziom nie można póbłażać, bo się niczego nie nauczą. Niby czego mam się uczyć?!

Skomentuj

@follow

Udostępnij

Porozmawiajmy

1. Czy zgadzasz się z autorem bloga, że dostał mandat „za nic”?
2. Dlaczego należy przestrzegać przepisów?
3. Czy czujesz się bezpiecznie w swoim mieście / miejscowości? Proszę uzasadnić swoją odpowiedź.

Przestępczość

I. Proszę uzupełnić tabelę zgodnie z podanym przykładem.

Rodzaj czynu	Nazwa osobowa męska	Nazwa osobowa żeńska	Czynność
przestępstwo	przestępca	<i>przestępczyni</i>	popęlić przestępstwo
kradzież	..... ¹	złodziejka	kraść /ukraść coś; okradać / okraść kogoś dokonać kradzieży
..... ²	napastnik	napastniczka	napadać / napaść na kogoś
oszustwo	oszust	oszustka	..... ³
falszerstwo	falszeryz	..... ⁴	falszować / sfalszować coś podrabiać / podrobić coś
przemyt	..... ⁵	przemycniczka	przemycać/ przemycić coś
..... ⁶	porywacz	porywaczka	porywać / porwać kogoś
zabójstwo	zabójca	..... ⁷	zabijać / zabić kogoś
morderstwo	morderca	morderczyni	..... ⁸
gwałt	..... ⁹	gwałciicielka	gwałcić / zgwałcić kogoś
..... ¹⁰	szantażysta	szantażystka	szantażować / zaszantażować kogoś
włamanie	..... ¹¹	włamywaczka	włamywać się / włamać się do czegoś

II. W poniższym tekście zostały pomieszczone dwa opisy przestępstw z kronik policyjnych. Proszę rozdzielić te teksty.

Hiszpan przyleciał do Warszawy z Brazylii. Zaraz po wylądowaniu **Do nietypowej wpadki doszło o godz. 1 w nocy. Policjanci patrolujący ulice Warszawy zainteresowali się dwoma mężczyznami, którzy prowadzili rowery. Mundurowi* opisują, że** został zatrzymany przez polskie służby. Policjanci z wydziału do walki z przestępczością narkotykową w czasie legitymowania 27-letni Maciej K. i 38-letni Rafał M. zachowywali się bardzo nerwowo. Mieli wykrzykiwać na policjantów, by zajęli się zatrzymywaniem przy wsparciu kolegów z Izby Celnej znaleźli w jego bagażu podejrzane pakunki. Były schowane w walizce z odzieżą zapakowane w saszetki, w których miały być preparaty kosmetyczne prawdziwych złodziei. Zapytani o jednoślady**, zarzekali się, że należą do nich. Kiedy policjanci przyjrzeni się rowerom, okazało się, że w tylnych kołach brakuje powietrza Jak się okazało, było to około trzech kilogramów kokainy o wartości czarnorynkowej co najmniej 900 tys. zł. Zatrzymany 51-letni mężczyzna usłyszał już zarzut przemytu znacznej ilości środków odurzających a ramy pokryte są pajęczynami. Najbardziej zdziwiła ich jednak drewniana pułapka na myszy, która była przyczepiona do przedniej zębátky. Policjanci zdecydowali się przewieźć obu mężczyzn na komendę. Obywatelowi Hiszpanii grozić może grzywna i kara pozbawienia wolności na czas nie krótszy niż 3 do 15 lat. Dość szybko udało się ustalić blok i piwnicę, do której się włamali i z której ukradli rowery. Stołeczni policjanci pod nadzorem prokuratorskim wyjaśniają okoliczności sprawy, między innymi ustalają, gdzie miały trafić zabezpieczone narkotyki. O kradzieży właściciel jednośladow dowiedział się od policjantów.

Policjanci informują, że za kradzież z włamaniem grozi do 10 lat pozbawienia wolności. Na podstawie już zebranego materiału dowodowego sąd podjął decyzję o zastosowaniu wobec 51-letniego mężczyzny środka zapobiegawczego w postaci trzymiesięcznego aresztu.

* mundurowy (pot.) – tu: policjant

** jednoślad (pot.) – pojazd jednośladowy, np. rower, motocykl

III. Proszę podać informacje o przestępstwach z ćwiczenia II.

	I przestępstwo	II przestępstwo
Rodzaj przestępstwa	przemyt narkotyków	
Kto i gdzie go dokonał?		
W jakich okolicznościach został ujęty?		
Co mu / im grozi?		

IV. Proszę przeczytać tekst, a następnie wykonać zamieszczone pod nim ćwiczenie.

Oszustwo „na wnuczka” polega na tym, że przestępcy w książkach telefonicznych wyszukują osoby, których imiona mogłyby wskazywać, że właścicielami telefonu są osoby starsze. Następnie przestępca (tzw. telefonista) dzwoni do wybranej osoby i przedstawia się jako wnuczek lub wnuczka. Rozmowa prowadzona jest tak, aby oszukiwana osoba uwierzyła, że rozmawia z kimś ze swojej rodziny i sama wymieniła jego imię oraz inne dane, pozwalające przestępcom wiarygodnie pokierować dalszą rozmową. Tak przygotowaną „babcię” „wnuczek” prosi o pilną pomoc finansową.

Oto najpopularniejsze sposoby manipulacji oszustów:

- na wypadek – „telefonista” informuje, że spowodował wypadek samochodowy i pilnie potrzebuje pieniędzy na zapłacenie ofierze wypadku, aby uniknąć wezwania policji i rozprawy sądowej,
  - na porwanie – rolę „telefonisty” pełni kobieta podająca się za córkę lub wnuczkę informując, że została porwana i musi zapłacić okup,
  - na zwrot długu znajomemu – „telefonista” informuje, że zaciągnął u znajomego pożyczkę i w związku z nieszczęśliwym zdarzeniem tamtej osoby musi szybko zwrócić dług; następnie po odbiór pieniędzy od oszukiwanej osoby przychodzi rzekomy znajomy, który potwierdza swoją ciężką sytuację finansową,
  - na zakup nieruchomości lub innego majątku – „telefonista” informuje, że jest w trakcie dokonywania bardzo korzystnej transakcji, np. u notariusza, i pilnie potrzebuje brakującej kwoty na jej sfinalizowanie.
- „Wnuczek” zapewnia także „babcię”, że odda dług jak najszybciej.

Gdy „babcia” wyraża zgodę, „wnuczek” informuje, że osobiście nie może przyjąć po pieniądze (bo np. jest w areszcie albo jest porwany), ale wyręczy go w tym „kolega” lub „koleżanka” lub inna zaufana osoba, np. „pracownik banku” czy „pracownik sklepu”.

„Kolega wnuczka” (tzw. odbierak) pojawia się u „babci”. Tam przekazuje telefon komórkowy, umożliwiając w ten sposób ponowną rozmowę z rzekomym „wnuczkiem”, co ma jeszcze bardziej uwiarygodnić mistyfikację.

Gdy zdarza się, że „babcia” mimo wszystko ma wątpliwości, oszuści stosują szantaż emocjonalny: płaczą, błagają o pomoc lub pozorują torturowanie po rzekomym porwaniu.

Oszuści wykonują do swoich ofiar bardzo dużo połączeń telefonicznych w krótkich odstępach czasu w celu wywarcia presji psychologicznej i nakłonienia do szybkiego przekazania pieniędzy. Takie częste telefony mają także utrudnić osobie oszukiwanej nawiązanie kontaktu z członkami rodziny, rzekomo proszącymi o pomoc finansową.

Gdy „babcia” jest już odpowiednio zmanipulowana oszust odbiera pieniądze. Często oprócz gotówki (waluta polska i zagraniczna) przestępcy nakłaniają osobę oszukiwaną do wydania im również biżuterii. Bywało, że „odbierak” jechał z ofiarą do banku i tam otrzymywał gotówkę. „Pożyczki” miewają też postać przelewów bankowych na podane konta.

Po wyłudzeniu pieniędzy „telefonista”, chcąc zyskać na czasie, telefonicznie potwierdza odbiór gotówki i kolejny raz zapewnia o bardzo szybkim zwrocie pożyczki. Takie zachowanie powoduje, że oszukani uświadamiają sobie, że padli ofiarą przestępstwa dopiero, gdy nie następuje zwrot pieniędzy w obiecany terminie.

Podobną metodą i ostatnio coraz bardziej popularną jest metoda „na policjanta”.

Najpierw oszust dzwoni do osoby starszej i przedstawia się jako członek rodziny, a następnie błyskawicznie kończy rozmowę. Po chwili ponownie nawiązuje połączenie, przedstawia się jako policjant i informuje, że przed chwilą zadzwonił oszust, natomiast on jest funkcjonariuszem, który rozpracowuje groźną grupę przestępców. Na koniec wyjaśnia rozmówcy, że aby ich zatrzymać potrzebuje pieniędzy i prosi o ich pożyczanie, obiecując szybkie oddanie. Po uzyskaniu zgody, udaje się do domu ofiary, gdzie odbiera pieniądze, a oszukana osoba pozostaje z poczuciem dobrze spełnionego obowiązku wobec policji.

Jaka jest skala przestępstw „na wnuczka” i „na policjanta”? Na terenie całego kraju w 2016 roku na tzw. „wnuczka” i „policjanta” dokonano prawie 3000 przestępstw, podczas których wyłudżono ponad 32 mln zł. Ponad połowę wszystkich oszustw odnotowano w Warszawie. Liczba tego typu przestępstw rośnie z roku na rok i to mimo szeroko zakrojonych akcji informacyjnych. Trzeba przy tym pamiętać, że nieznana jest liczba przestępstw, które nie zostały zgłoszone policji.

Na podstawie: <http://warszawa.wyborcza.pl/>

Proszę ocenić, czy poniższe zdania są prawdziwe (P) czy fałszywe (F), czy może brak na ten temat informacji w tekście (BI).

		P	F	BI
0	W książkach telefonicznych są zarejestrowane tylko starsze osoby.		X	
1	Zdarza się, że osoba oszukiwana sama podaje dane potrzebne przestępcom.			
2	„Wnuczek” prosi wyłącznie o wsparcie materialne.			
3	Kobiety pełnią funkcję „telefonisty” tylko wtedy, gdy oszuści inscenizują porwanie.			
4	W sposobie „na notariusza” „babcia” jest informowana o sprzedaży nieruchomości.			
5	Po pieniądze „wnuczek” nigdy nie zgłasza się osobiście.			
6	Ofiara oszustwa rozmawia tylko przez telefon stacjonarny.			
7	Oszustów interesują tylko pieniądze w gotówce.			
8	Po odebraniu pieniędzy „wnuczek” nie kontaktuje się już z „babcią”.			
9	W metodzie „na policjanta” starsza osoba jest przekonana, że pomaga złapać przestępcę.			
10	Policja zakłada, że nie wszystkie przestępstwa „na wnuczka i policjanta” są ujawniane przez ofiary.			

V. Proszę wysłuchać tekstu i odpowiedzieć na pytania.

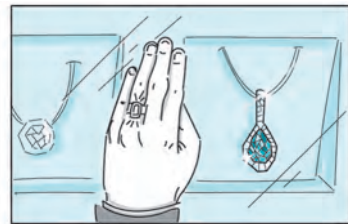

1. Jakie są przejawy cyberprzestępczości? Proszę podać trzy przykłady.
2. Dlaczego część osób nie zdaje sobie sprawy z tego, że jest ofiarą cyberprzestępczości?
3. Dlaczego hakerom łatwiej udaje się zaatakować tablety i smartfony niż komputery?

4. Czym powinno się charakteryzować silne hasło?
5. Czy powinniśmy zgłaszać na policję cyberprzestępstwa? Jakie jest twoje zdanie na ten temat?

Zagadka kryminalna

- I. Proszę dopasować fragmenty tekstu do odpowiednich ilustracji, a następnie rozwiązać zagadkę kryminalną.

- 1
  - 2
  - 3
  - 4
  - 5
- A Do komisariatu zadzwonił właściciel salonu jubilerskiego, niejaki Goldfinger, zawiadamiając policję o napadzie. Po kwadransie na miejsce przestępstwa przyjechał komisarz Hamilton wraz z ekipą. – W salonie jeszcze nie było nikogo – rozpoczął swą relację jubiler. – Stałem odwrócony tyłem do kontuaru i układałem pudełeczka z biżuterią w ściennej gablocie, gdy nagle usłyszałem za sobą męski głos:
  - B Nachyliłem się nad kontuarem, aby otworzyć zamykaną na klucz gablotkę z pancernego szkła, w której były wyeksponowane moje najcenniejsze klejnoty, w tym naszyjniki z brylantami. W tej samej chwili poczułem potężne uderzenie w głowę. Upadłem na ziemię i straciłem przytomność.
  - C Kiedy się ocknąłem, po fałszywym arystokracie nie było już śladu. Wraz z nim zniknęły wszystkie moje najcenniejsze wyroby i cała gotówka z kasy. Cóż to za okropne czasy, panie komisarzu, nikomu już nie można ufać! – dramatycznie zakończył swą relację jubiler.
  - D – Czy szanowny pan może mnie obsłużyć? – usłyszałem uprzejme pytanie. Przy kontuarze stał starszy, elegancki dżentelmen, ubrany w szary, doskonale skrojony tweedowy garnitur, w muszce i ze staromodną laseczką w dłoni. Na nogach miał markowe zamszowe półbuty, zaś na małym palcu lewej ręki zauważyłem wielki herbowy sygnet. Zapamiętałem doskonale jego wygląd, gdyż tego rodzaju klienci dzisiaj należą już, niestety, do rzadkości.
  - E Hamilton dokładnie obejrzał salon jubilerski, usytuowanie drzwi wejściowych, położenie kontuaru ze szklanymi gablotami, a nawet zajrzał do pustej kasy pancerniej. Poszkodowany wskazał policjantowi miejsce za kontuarem, gdzie został zaatakowany. – Panie Goldfinger – powiedział komisarz – wygląda na to, że nie było żadnego napadu, a całą tę historijkę pan zmyślił, aby wyłudzić odszkodowanie. Niepotrzebnie nabił pan sobie guza na głowie, gdyż i tak pójdzie pan siedzieć!

6

F Lekko zaskoczony obecnością tego dżentelmena, trochę niepewnie odrzekł: – Oczywiście, milordzie! Traktowałem go z należnym szacunkiem, gdyż tego wymagała jego pozycja społeczna, o czym świadczył sygnet ze znanym mi rodzowym herbem. – Czym mogę służyć? – zapytałem. – Obchodzimy z żoną trzydziestą rocznicę ślubu – odparł – i chciałbym jej ofiarować z tej okazji jakiś drobiaz, powiedzmy, naszyjnik z brylantów...

<https://www.magazyndetektyw.pl/>

1 - A

2 -

3 -

4 -

5 -

6 -

Dlaczego wezwany na miejsce zdarzenia komisarz Hamilton nie uwierzył jubilerowi?

II. W zagadce jest mowa o trzech rodzajach przestępstw. Proszę je wymienić.

Gramatyka

Odmiana wybranych rzeczowników nieregularnych

Przypadek	Liczba pojedyncza	Liczba mnoga
Mianownik <i>kto? co?</i>	<i>sędzia</i>	<i>sędziowie</i>
Dopełniacz <i>kogo? czego?</i>	<i>sędziego</i>	<i>sędziów</i>
Celownik <i>komu? czemu?</i>	<i>sędziemu</i>	<i>sędziom</i>
Biernik <i>kogo? co?</i>	<i>sędziego</i>	<i>sędziów</i>
Narzędnik (<i>z</i>) <i>kim? (z) czym?</i>	<i>sędzią</i>	<i>sędziami</i>
Miejscownik (<i>o</i>) <i>kim? (o) czym?</i>	<i>sędzi</i>	<i>sędziach</i>
Wołacz (<i>o!</i>)	<i>sędzio!</i>	<i>sędziowie!</i>

Przypadek	Liczba pojedyncza	Liczba mnoga
Mianownik <i>kto? co?</i>	<i>sędzia (r. ż.)</i>	<i>sędzie</i>
Dopełniacz <i>kogo? czego?</i>	<i>sędzi</i>	<i>sędzi</i>
Celownik <i>komu? czemu?</i>	<i>sędzi</i>	<i>sędziom</i>
Biernik <i>kogo? co?</i>	<i>sędzię</i>	<i>sędzie</i>
Narzędnik (<i>z</i>) <i>kim? (z) czym?</i>	<i>sędzią</i>	<i>sędziami</i>
Miejscownik (<i>o</i>) <i>kim? (o) czym?</i>	<i>sędzi</i>	<i>sędziach</i>
Wołacz (<i>o!</i>)	<i>sędzio!</i>	<i>sędzie!</i>

Przypadek	Liczba pojedyncza	Liczba mnoga
Mianownik <i>kto? co?</i>	<i>książę</i>	<i>książęta</i>
Dopełniacz <i>kogo? czego?</i>	<i>księcia</i>	<i>książąt</i>
Celownik <i>komu? czemu?</i>	<i>księciu</i>	<i>książętom</i>
Biernik <i>kogo? co?</i>	<i>księcia</i>	<i>książąt</i>
Narzędnik (<i>z</i>) <i>kim? (z) czym?</i>	<i>księciem</i>	<i>książętami</i>
Miejscownik (<i>o</i>) <i>kim? (o) czym?</i>	<i>księciu</i>	<i>książętach</i>
Wołacz (<i>o!</i>)	<i>książę!</i>	<i>książęta!</i>

Rozwiązanie zagadki kryminalnej:
Stojąc odwrócony tyłem do kontuaru, a tym samym do kontuaru, a jubiler nie mógł zobaczyć i zapamiętać całej sylwetki wchodzącego mężczyzny. Również rozmawiając z rzekomyim napastnikiem, który wedle zeznania Goldingera stał tuż przy kontuarze, sprzedawca nie mógł zobaczyć jego butów (rys.2).
Nie mógł ich również zobaczyć podczas ucieczki napastnika, gdyż jak sam oświadczył, po uderzeniu w głowę stracił przytomność i upadł na ziemię za kontuarem (rys.4).

Przypadek	Liczba pojedyncza	Liczba mnoga
Mianownik <i>kto? co?</i>	<i>ksiądz</i>	<i>księża</i>
Dopełniacz <i>kogo? czego?</i>	<i>księdza</i>	<i>księży</i>
Celownik <i>komu? czemu?</i>	<i>księdzu</i>	<i>księżom</i>
Biernik <i>kogo? co?</i>	<i>księdza</i>	<i>księży</i>
Narzędnik (z) <i>kim? (z) czym?</i>	<i>księdzem</i>	<i>księżmi</i>
Miejscownik (o) <i>kim? (o) czym?</i>	<i>księdzu</i>	<i>księżach</i>
Wołacz (o!)	<i>księżo!</i>	<i>księża!</i>

Przypadek	Liczba pojedyncza	Liczba mnoga
Mianownik <i>kto? co?</i>	<i>chrzest</i>	<i>chrzty</i>
Dopełniacz <i>kogo? czego?</i>	<i>chrztu</i>	<i>chrztów</i>
Celownik <i>komu? czemu?</i>	<i>chrztowi</i>	<i>chrztom</i>
Biernik <i>kogo? co?</i>	<i>chrzest</i>	<i>chrzty</i>
Narzędnik (z) <i>kim? (z) czym?</i>	<i>chrztem</i>	<i>chrztami</i>
Miejscownik (o) <i>kim? (o) czym?</i>	<i>chrzcie</i>	<i>chrztach</i>
Wołacz (o!)	<i>chrzcie!</i>	<i>chrzty!</i>

I. Wyrazy umieszczone w nawiasach proszę wstawić do zdań w odpowiedniej formie.

0. Adwokat rozmawiał z *panią sędzią* (pani sędzia) o wezwaniu świadka.
1. Robotnicy jeszcze nie otrzymali ..... (pieniądz) za pracę ukończoną dwa ..... (miesiąc) temu.
2. Zdrada ..... (książę, Radziwiłł - Im.) przyczyniła się do zajęcia Polski przez Szwedów.
3. Nie wszyscy ..... (ksiądz) akceptują formę przyjmowania komunii do ..... (ręka - Im.).
4. Posiadłości ..... (hrabia, Sanguszko) znajdowały się na Mazowszu.
5. Te ..... (dzień) spędzone z ..... (przyjaciół - Im.) na zawsze pozostaną w mojej pamięci.
6. Rozstrzygnięcie tej sprawy powierzono ..... (sędzia Nowicki).
7. Do naszych ..... (ucho) dotarł rzewny głos skrzypiec, a po chwili naszym ..... (oko) ukazał się widok pięknie oświetlonej sceny.
8. Tytuł ..... (powieść) trzeba umieszczać w ..... (cudzysłów).
9. .... (mężczyzna) z tego ..... (plemię) byli bardzo wysocy.
10. Oglądałam zdjęcia z ..... (chrzest) moich ..... (brat) bliźniaków.

II. Rzeczowniki podane w nawiasach proszę wstawić do tekstu w odpowiedniej formie.

W jednej z sal *pałacu*⁰ (pałac)⁰ wiszą portrety .....¹ (książę)¹ Potockich. Uwagę zwiedzających przykuwają spojrzenia wnikliwych .....² (oko)² poszczególnych przedstawicieli rodu i sugestywna mimika ich .....³ (twarz)³. Zainteresowanie wzbudza obraz .....⁴ (księżna)⁴ Zofii, sportretowanej w wyrafinowanej pozie, z nietypowym ułożeniem .....⁵ (ręka)⁵.

Największe wrażenie robi jednak postać pierwszego właściciela pałacu, przedstawionego w .....⁶ (zbroja)⁶ w .....⁷ (sceneria)⁷ obozu wojskowego.

III. Rzeczowniki podane w nawiasach proszę wstawić do tekstu w odpowiedniej formie.

Maria, jak wiele młodych *dziewcząt*⁰ (dziewczę), marzy o .....¹ (książę)¹ z bajki, a siebie widzi w roli .....² (księżna)² żyjącej w dostatku. Często wyobraża sobie, że, po uroczystym ślubie celebrowanym przez .....³ .....⁴ (5 +

ksiądz)³⁻⁴, zmierza wspaniałą karetą ku .....⁵ (pałac)⁵ położonemu w przepięknym parku. W tych marzeniach utwierdzają ją .....⁶ (romans)⁶, które czyta nieustannie, a także oglądane w telewizji .....⁷ (serial)⁷. Chociaż zwykle nie szasta .....⁸ (pieniądz)⁸, nie żałuje ich na popularne tygodniki ilustrowane. Przeglądając je, ...⁹ (oko)⁹ nie może oderwać od zdjęć modelek w pięknych kreacjach. Czasem mam ochotę wyrwać jej z .....¹⁰ (ręka - l.m.)¹⁰ te głupie piśmidła, ale przecież nie mam prawa niszczyć cudzych marzeń. A może naprawdę zostanie .....¹¹ (księżna)¹¹ ...

Przed sądem

I. Proszę połączyć pojęcia z definicją zgodnie z podanym przykładem.

0	<i>podejrzany</i>	A	osoba, której zarzuca się popełnienie przestępstwa, postawiona przed sądem
1	oskarżony	B	w Polsce: członek sądu reprezentujący społeczeństwo
2	świadek	C	osoba upoważniona do obrony oskarżonego w sądzie
3	przesłuchanie	D	osoba podejrzewana o dokonanie przestępstwa
4	śledztwo	E	wydanie wyroku określającego karę dla oskarżonego za popełnione przestępstwo
5	zeznanie	F	badanie przyczyn i okoliczności popełnienia przestępstwa prowadzone przez prokuraturę i policję
6	oskarżyciel	G	osoba powołana przez sąd do złożenia zeznań dotyczących rozpatrywanej sprawy
7	obrońca	H	osoba, która przed sądem żąda ukarania oskarżonego
8	ławnik	I	osoba powołana do rozpoznawania spraw i wydawania wyroków w imieniu państwa
9	sędzia	J	podczas prowadzonego śledztwa wypytanie kogoś o szczegóły dotyczące sprawy
10	aresztowanie	K	oficjalne wyjaśnienia złożone w sądzie lub przed innymi władzami
11	skazanie	L	pozbawienie wolności osoby podejrzanej o popełnienie przestępstwa
12	uniewinnienie	Ł	uznanie oskarżonego przez sąd za niewinnego

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
D												

II. Proszę połączyć czasownik z odpowiednim wyrazem / wyrażeniem.

0.	<i>popęłnić</i>	a)	dowody
1.	złożyć	b)	pozew sądowy
2.	udowodnić	c)	wyrok
3.	przesłuchać	d)	grzywnę
4.	przedstawić	e)	apelację
5.	wnieść	f)	zarzuty
6.	prowadzić	g)	winę
7.	uniewinnić	h)	przestępstwo
8.	postawić	i)	oskarżonego
9.	zapłacić	j)	świadka
10.	wydać	k)	śledztwo

0 - h	1 -	2 -	3 -	4 -	5 -	6 -	7 -	8 -	9 -	10 -
-------	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	------

Patrz i mów

III. Na podstawie poniższych ilustracji proszę wypowiedzieć się na temat ścigania i karania przestępców.

SKŁAD SĘDZIOWSKI

ŁAWNIK SĘDZIA PRZEWODNICZĄCY ŁAWNIK

OSKARŻYCIEL OBROŃCA OSKARŻONY

PUBLICZNOŚĆ

Mobbing w szkole

I. Proszę połączyć wyraz z odpowiednią definicją zgodnie z podanym przykładem.

0 szykanowanie	A naruszanie czyjejś godności osobistej, obrażanie, znieważanie kogoś, lżenie
1 ośmieszanie	B osoba niezręczna, niezaradna
2 wyszydzanie	C lekceważyć coś
3 ubliżanie	D agresywne lub prowokacyjne zachowanie wobec kogoś
4 poniżanie	E powodowanie, że ktoś lub coś staje się przedmiotem śmiechu i drwin; kompromitowanie
5 zaczepka	F osoba przewodząca w nakłanianiu grupy ludzi do czegoś złego
6 okrucieństwo	G nękanie kogoś, dokuczanie, utrudnianie komuś działania; prześladowanie kogoś
7 niezdarą	H upokarzanie, upadlanie kogoś
8 empatia	I zachowanie okrutne, nieludzkie, bestialskie wobec kogoś
9 prowodyr	J dotyczące wzajemnych zależności między psychiką a ciałem
10 symulować	K wyśmiewanie kogoś; kpienie, drwienie z kogoś, ośmieszanie
11 bagatelizować	L chorobliwy brak apetytu
12 psychosomatyczne	Ł świadomie wprowadzać w błąd otoczenie przez udawanie, np. choroby
13 jądłowstręt	M umiejętność wczuwania się w stan wewnętrzny drugiej osoby

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
G													

II. Proszę dopasować podtytuły do fragmentów tekstu zgodnie z podanym przykładem.

Gdzie pojawia się mobbing?

Kto jest sprawcą mobbingu?

Co to jest mobbing?

Dlaczego tak trudno rozpoznać mobbing?

Jak ustrzec dziecko przed mobbingiem?

Jaki jest mechanizm mobbingu?

Jakie są skutki mobbingu?

Jak zaczyna się mobbing i jak przebiega?

Jakie są cechy mobbingu?

Kto jest ofiarą mobbingu?

Gdzie pojawia się mobbing?

W ostatnich latach bardzo głośno mówi się na temat mobbingu w pracy. Ciągłe poniżanie, szykanowanie, ośmieszanie przez szefa czy współpracowników – takimi sensacjami żyje kolorowa prasa. Niestety mobbing to nie tylko zjawisko, które dotyczy dorosłych. Tego okrucieństwa doświadczają także dzieci - w szkole, na uczelni czy podczas zabawy na podwórku.

Najprościej mobbing można określić jako wytworzenie się wokół ofiary atmosfery zagrożenia, która ma na celu wyłączenie jej z grupy koleżeńskiej lub z życia społecznego.

Do najczęstszych form mobbingu zalicza się:

- szykanowanie,
- izolowanie,
- wyśmiewanie, wyszydzanie, ubliżanie,
- obmawianie, plotki,
- szantaż,
- przemoc fizyczną (popychanie, bójki, zaczepki, wrogie gesty).

Aby można było mówić o przejawach mobbingu muszą wystąpić następujące cechy:

- prześladowanie ofiary przez sprawcę mobbingu musi trwać przez dłuższy czas, powinno mieć charakter ciągły i trwać co najmniej pół roku,
- mobbing ma charakter celowy, czyli sprawcy chodzi o wyłączenie ofiary z grupy koleżeńskiej bądź zepsucie jej opinii,
- sprawca mobbingu ma nad ofiarą przewagę psychiczną lub fizyczną.

Do mobbingu może dochodzić już w klasie I szkoły podstawowej. Fakt, iż dzieci spotykają się z nowym otoczeniem wyrabia w maluchach chęć zajęcia w klasie określonej pozycji. Mechanizm mobbingu jest bardzo prosty. Najczęściej (choć nie zawsze) ofiarą staje się dziecko słabe psychicznie lub „inne” w porównaniu z rówieśnikami. Natomiast sprawca mobbingu pragnie udowodnić ofierze i pozostałym dzieciom swoją przewagę („jestem twardy”, „nikogo się nie boję” itp.).

Ofiarą mobbingu może stać się każde dziecko, lecz na największe ryzyko narażone są dzieci, które są „inne” od swoich rówieśników. Ta inność może dotyczyć, np. wzrostu, koloru skóry, włosów, stylu ubierania się, zachowania. Ofiarami stają się prymusi szkolni, niezdary klasowe, dzieci mniej sprawne fizycznie, jękające się, otyłe – przykłady można podawać w nieskończoność. Narażone są też dzieci spokojne, ciche, otaczane w domu nadopiekuńczością, słabe psychicznie, które nie potrafią same się obronić, przeciwstawić sprawcy mobbingu.

Najczęściej sprawcami mobbingu (mobberami) są dzieci agresywne w stosunku do kolegów i do dorosłych, mające potrzebę dominowania i tyranizowania innych. Są silniejsi zarówno psychicznie, jak i fizycznie w porównaniu do swoich ofiar.

Bardzo często grożą, wyszydzają, wyśmiewają się z innych i są prowodyrami wszelkiego rodzaju zaczepek. Są to dzieci o niskim poziomie empatii. Sprawcami mobbingu bywają częściej chłopcy niż dziewczynki.

Dziecięcy mobbing generalnie rozpoczyna się bardzo niewinnie. W każdej klasie można znaleźć „kozła ofiarnego”. Początkowo są to drobne, pojedyncze zaczepki ze strony sprawcy mobbingu, tzw. „badanie terenu”. Agresor sprawdza, jak reaguje na atak ofiara i czy jest jakiegokolwiek zainteresowanie ze strony kolegów z klasy. Jeżeli ofiara jest bierna wobec ataków, nie umie się obronić i nie ma obrońców, do zaczepek dołączają się inne formy, takie jak plotki, publiczne poniżanie, a także przemoc fizyczna.

Z czasem ofiara utwierdza się w przekonaniu, że jest kimś gorszym, czuje się odrzucona i najczęściej zaczyna izolować się od grupy. Za wszelką cenę chce być jak najdalej od sprawcy mobbingu i dlatego przed wyjściem do szkoły zaczyna symulować rozmaite choroby.

Rozpoznanie, że dziecko padło ofiarą szkolnego mobbingu jest bardzo trudne z wielu powodów, a między innymi:

- mobbing to przemoc, która nie pozostawia śladów zewnętrznych na ciele, lecz rany psychiczne,
- ofiara żyje w ciągłym strachu przed sprawcą mobbingu i dlatego nie ma odwagi przełamać swojego lęku i poinformować nauczyciela czy bliskich o problemie,
- ofiara żyje w przekonaniu, że jest „gorsza” i wstydzi się mówić o swoich kłopotach,
- często sami nauczyciele mogą prowokować zaistnienie mobbingu, wyśmiewając czy poniżając dziecko na forum klasy,
- świadkowie mobbingu są objęci „zmową milczenia”, są świadomi, że donosząc nauczycielowi, sami mogą stać się ofiarą mobbera,
- brak zainteresowania ze strony rodziców, bagatelizowanie problemu, kiedy dziecko zaczyna rozmawiać o swoich problemach.

Ofiary mobbingu są przeważnie zastraszone, czują się odrzucone, a ponadto mają świadomość swojej niskiej wartości, żyją w ciągłym stresie.

Ogólnie można wskazać na dwie grupy skutków mobbingu:

- następstwa psychiczne: depresja, nerwice, natręctwa, zakłócenia koncentracji, a w najgorszych sytuacjach próby samobójcze,
- następstwa psychosomatyczne: jadłowstręt, schorzenia żołądka i układu pokarmowego, zakłócenia pracy serca, oddechu, zakłócenia snu, nadmierne napięcie mięśni, bóle głowy.

Jeśli rodzic zaczyna podejrzewać, że dziecko jest dręczone, powinien natychmiast powiadomić o tym szkołę, w szczególności wychowawcę klasy, pedagoga szkolnego i psychologa, a następnie monitorować podjęte przez nich działania. Może również skontaktować się z rodzicami uczniów, którzy według dziecka prowokują zaczepki, i wspólnie z nimi podjąć kroki w celu poprawy sytuacji. Jeśli działania podjęte przez szkołę zawodzą, rodzic może zażądać zaangażowania pomocy z zewnątrz.

Na podstawie: <https://wylecz.to/>

III. Proszę posłuchać piosenki, a następnie wykonać zamieszczone pod nią ćwiczenie.

Kiedy już będę dobrym człowiekiem

Słowa: Bogdan Łyszkiewicz
Muzyka: Bogdan Łyszkiewicz
Wykonanie: Chłopcy z Placu Broni

A jak już będę dobrym człowiekiem
Niczego nie będę się bał
Zniszczę niewierność i kłamstwo zniszczę
Taką siłę będę miał

Ty się śmiejesz, a ja w to wierzę
Moja wiara to wszystko, co mam
Ty się śmiejesz, a ja w to wierzę
Moja wiara to wszystko, co mam

Ty się śmiejesz, a ja w to wierzę
Moja wiara to wszystko, co mam
Ty się śmiejesz, a ja w to wierzę
Moja wiara to wszystko, co mam

A jak już będę dobrym człowiekiem
Zapomnę, kto ile wart
Pomyślę o szczęściu i wiecznej radości
Taką siłę będę miał

A jak już będę dobrym człowiekiem
Nigdy nie będę sam
Zniszczę obłudę i zazdrość zniszczę
Taką siłę będę miał

Ty się śmiejesz, a ja w to wierzę
Moja wiara to wszystko, co mam
Ty się śmiejesz, a ja w to wierzę
Moja wiara to wszystko, co mam

Proszę podać formy pokrewne do wyrazów podkreślonych w tekście piosenki zgodnie z podanym przykładem.

kłamstwo: kłamać, kłamca, kłamczuch, kłamczucha, kłamanie

siła: .....

zazdrość: .....

wiara: .....

szczęście: .....

obłuda: .....

radość: .....

Opis sytuacji

Opis sytuacji to relacja z tego, co się wydarzyło. Tekst powinien zawierać informacje o:

- czasie i miejscu zdarzenia
- osobach uczestniczących w zdarzeniu
- zachowaniu osób uczestniczących w zdarzeniu.

Istotne jest, aby w opisie główne zdarzenie było oddzielone od mniej ważnych zdarzeń pobocznych (epizodów).

Opis sytuacji jest formą pośrednią między sprawozdaniem a opowiadaniem.

I. Proszę uporządkować opis sytuacji, ustawiając zdania w odpowiedniej kolejności.

- .....⁰..... Dzieci bawią się na placu zabaw koło przedszkola.
- ..... Któreś dziecko w pewnym momencie podstawia mu nogę.
- ..... Mopsik goni ją z wrzaskiem.
- ..... Wychowawczynie zauważa wypadek i wkracza, pocieszając Mopsika.
- ..... Nagle jedna dziewczynka zrywa z głowy czapkę otyłemu chłopcu, nazywanemu przez matkę pieszczotliwie Mopsikiem.
- ..... Mopsik zmienia kierunek i rzuca się w ślad za czapką.
- ..... Pokrzykując, ucieka ze swoją zdobyczą.
- ..... Zwraca mu czapkę i gani dzieci za niegrzeczne zachowanie.
- ..... Czapka wędruje od jednego dziecka do drugiego, a Mopsik biega między nimi i próbuje ją złapać.
- ..... Mopsik przewraca się i zaczyna płakać.
- ..... Kiedy już się wydaje, że niemal ją dogonił, ta rzuca czapkę innemu dziecku.

II. Proszę zaproponować dalszy przebieg wydarzeń i uzupełnić opis sytuacji.

Kilka minut po godzinie 2 w nocy do wszystkich patroli trafił komunikat o włamaniu do lokalu gastronomicznego na Ursynowie. Mężczyzna wyważył drzwi w barze i ukradł kasetki z pieniędzmi.

.....

.....

.....

Tam wybiegł z samochodu i po krótkim pościgu został zatrzymany przez policjantów. Marcinowi R. grozi 10 lat więzienia.

III. Proszę na podstawie poniższej ilustracji opisać zdarzenie. W opowiadaniu proszę przedstawić to co było, co jest i co będzie.

Kącik literacki

Grzegorz Kasdepke (ur. 1972) – polski pisarz dla dzieci i młodzieży, autor scenariuszy, dziennikarz. Jest autorem serii książek dla dzieci pt. *Detektyw Pozytywka*. Seria ukazała się także po ukraińsku. Każda książka jest zbiorem opowiadań zawierających zagadki na wzór kryminalnych. Tytułowym bohaterem jest detektyw Pozytywka, właściciel agencji detektywistycznej *Różowe Okulary*. Jest to postać sympatyczna, ale czasami zachowuje się dziwnie, np. do obrony własnej wykorzystuje wyłącznie kaktusa.

Proszę wysłuchać jednej z zagadek z książki *Detektyw Pozytywka*, a następnie uzupełnić tabelę.

Zagadka trzynasta, czyli kto popsuł latawiec?!

Czas akcji	<i>lato, wakacje</i> .....
Miejsce akcji	...
Wyposażenie namiotu detektywa	1. <i>kaktus w doniczce</i> .....; 2. ...; 3. ...; 4. ...;
Bohaterowie	1. ... 2. ...
Odtworzenie przebiegu wydarzeń	... Rano chłopiec znajduje mokry, zniszczony latawiec i wpada w rozpacz. ... Zostaje ogłoszony konkurs na najpiękniejszy latawiec wykonany przez dzieci odpoczywające na koloniach. ... Do akcji wkracza Detektyw Pozytywka. ... Chłopiec robi latawiec z listewek i cienkiego papieru. ... Detektyw Pozytywka uważa, że winowajcą jest sam chłopiec. ... Chłopiec zostawia gotowy latawiec na noc na dworze.
Rozwiązanie zagadki	Chłopiec jest winny, bo ... ...

Projekt

Proszę przygotować się do dyskusji *Przestępczość wśród młodzieży*.

W tym celu proszę zebrać informacje na temat:

- rodzajów przestępczości,
- liczby dokonywanych przestępstw,
- sposobów zwalczania przestępczości wśród nieletnich.